385

Nodar Dumbadze

Legea eternității

Nodar Dumbadze (n. 1928), autorul romanelor Eu, bunica, Iliko și Ilarion (1959), Văd soarele (1963), Noapte însorită (1967), Nu fi îngrijorată, mamă! (1969), Steaguri albe (1973), Legea eternității (1978), este unul din cei mai populari scriitori gruzini contemporani. Roman cu profund substrat social-psihologic și filozofic, Legea eternității atestă atributele definitorii ale talentului lui Dumbadze: fin observator și analist al psihologiei omului contemporan, impecabil creator de caractere, umorist remarcabil.

EDITURA UNIVERS
GLOBUS

Lei 10,50

12

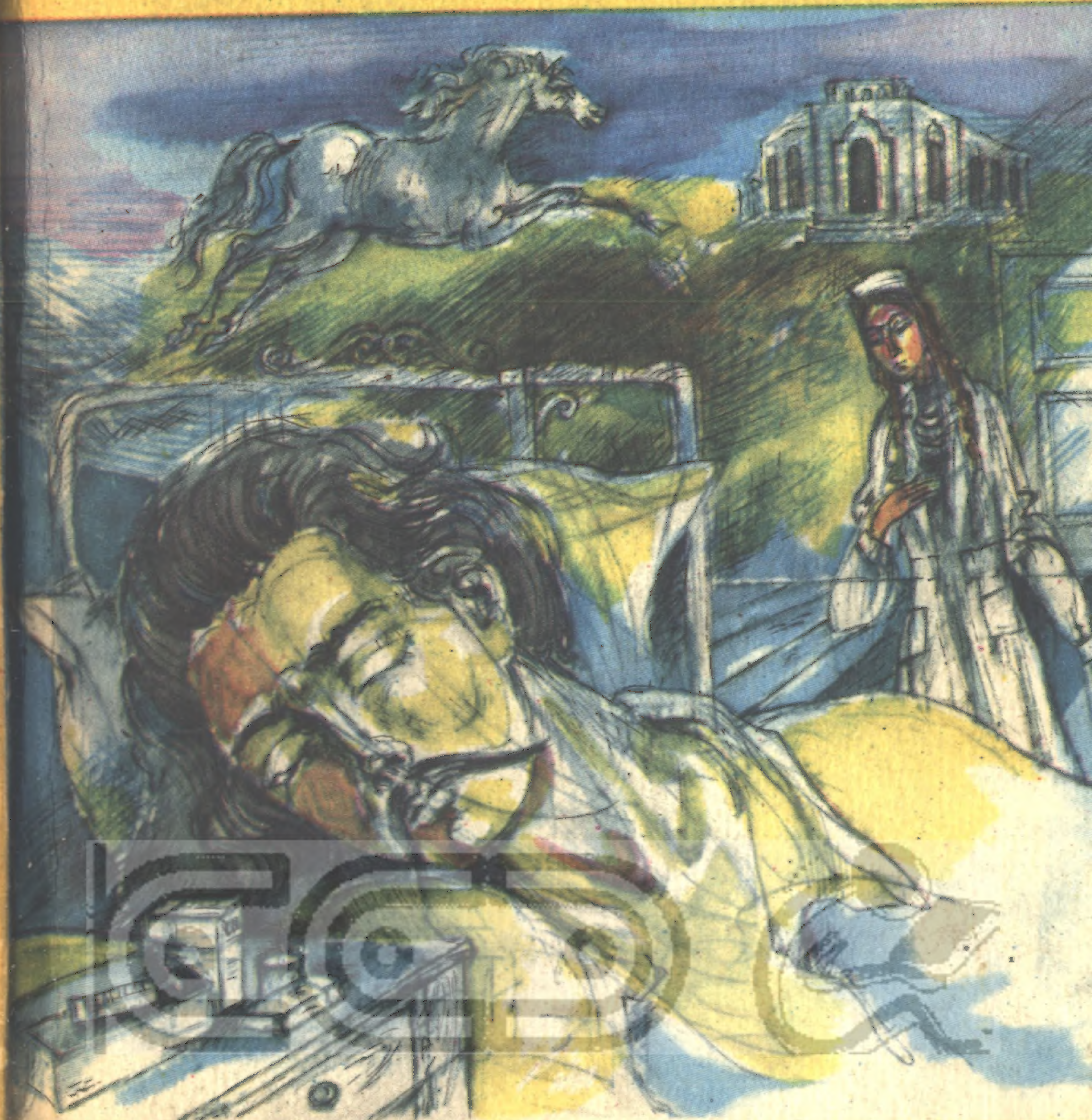
NODAR DUMBADZE

Legea eternității

1982

NODAR DUMBADZE

LEGEA ETERNITĂȚII

COPERTA COLECȚIEI: ION STATE

Grafica: Nicolae Sârbu. Ilustrația: Dumitru Verdeș

НОДАР ДУМБАДЗЕ

ЗАКОН ВЕЧНОСТИ

Роман

Дружба народов № 11/1978

Москва

GLOBUS

Nodar Dumbadze

ROMAN

Legea eternității

În românește de
NINA GAFIȚA

EDITURA UNIVERS
București

1982

1

DUREREA S-A ISCAT în umărul drept. Apoi s-a prelins către piept și s-a înșurubat undeva sub sfîrcul sînului stîng. După aceea o mînă asprită de bătături a cuiva a pătruns parcă în piept și s-a apucat să stoarcă inima, ca pe un ciorchine de strugure. S-o stoarcă fără grabă, dar sîrguincios : un-doi, un-doi, un-doi... În sfîrșit, cînd n-a mai rămas în ea nici o picătură de sînge, aceeași mînă a aruncat-o cu nepăsare. Inima s-a rostogolit asemeni unei vrăbiuțe, izbindu-se din zbor de un geam, s-a zbătut, a tresărit, apoi a rămas nemișcată. Dar o inimă care s-a oprit încă nu înseamnă moarte, ci ochi larg deschiși, cuprinși de o neînchipuită groază și de o așteptare plină de spaimă : va bate din nou inima asta blestemată sau nu ? !

— Nu-i voie să blestemi inima, *batono !* [1] Ea trebuie dezmierdată, să sufli asupra ei cu

---

[1] Formulă de politețe adresată unui bărbat (în l. gruzină).

băgare de seamă, ca asupra laptelui care dă în clocot... spuse sora.

— Nu-mi arde acum de literatură, stimată! Ajută-mă!

— Nadia, analgin!... Durerea se va potoli îndată!

— Dar e beat, doctore!

— Cardiograma!

Mîinile cuiva l-au cuprins pe bolnav.

— Ei, cum e? întrebă doctorul.

— Doctore, scapă-mă de durere, sau dacă nu, omoară-mă!

— Promedol!

. . . .

După cinci minute:

— Ei, cum e, te-a mai lăsat?

Bolnavul încercă să deschidă ochii pentru a-l privi pe omul care-i pusese această întrebare naivă, dar nu putu; pleoapele-i erau grele ca de plumb.

— Morfină! porunci doctorul, descurajat, şi luă receptorul. Sînt eu, Antelava. Eliberaţi monitorul şi pregătiţi defibrilatorul. Repede!

— U-uf, omorîţi-mă! imploră bolnavul.

— Azot! porunci doctorul.

Bolnavul simţi pe faţă atingerea uşoară a unei bucăţi de tifon umed. După aceea l-au ridicat cu băgare de seamă, l-au culcat într-o barcă şi...

...Barca se legăna uşor pe întinderea calmă, fără valuri, a mării. Deodată barcagiul a înşfăcat un piron ruginit, i l-a sprijinit de piept şi, cu o lovitură puternică a pumnului, l-a ţintuit de bancă.

— Ce faci, călăule! gemu el.

— Altfel te rostogoleşti în apă! i-a răspuns barcagiul.

După aceea, cu nişte cuie la fel de ruginite, barcagiul i-a fixat de bănci mîinile şi picioarele şi s-a aruncat în apă.

— Nu pleca, nu mă părăsi, dragul meu! l-a implorat el. Cine-o să-mi scoată cuiele?!

— Or să ţi le scoată dincolo, pe celălalt mal! a răsunat de departe glasul barcagiului.

De pe ţărm ajungeau pînă la el şi alte glasuri, dar bolnavul nu putea înţelege ce spuneau ele; erau vorbe de iertare, vorbe de mîngîiere, strigăte de primejdie, sau vaietele unor oameni care-l boceau pe el.

...Apoi glasurile au scăzut, s-au destrămat, au dispărut. A rămas doar o durere surdă, o aşteptare chinuitoare, o mare fără hotar şi el singur — pironit de barcă, uitat de toţi.

— Doamne, dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit? şopti, dar îndată înţelese că aceste cuvinte nu le pronunţase el şi de aceea dumnezeu nu le-a auzit.

Iar barca se legăna înainte ritmic, pe valurile uşoare ale mării albastre...

Aşa au trecut o mie de ani şi deodată a simţit o izbitură. Şi tot atunci l-a săgetat durerea ascuţită provocată de acea izbitură. Barca ajunsese la ţărm.

O mulţime uriaşă l-a înconjurat.

— Dumnezeule, l-au prins în cuie, nenorocitul! s-a îngrozit careva, trăgînd barca pe uscat.

— Scoateţi-mi cuiele, nu mai pot suporta ! imploră el.

— Unde-i Iaşvili ? întrebă unul din oamenii aceia.

— Sînt aici !

— Smulge-i-le !

— Sînt foarte adînc înfipte...

— Atunci haideţi toţi odată ! Hei... Un, doi, hei ruuu-uup !...

„Doamne or să le poată smulge ?" gîndi el, ridicîndu-şi o mînă.

— Nu mişca ! îl avertiză cineva şi îndată se adresă alor săi : Ei, haide, încă o dată, hei ruu-uup !

Au mai trecut o mie de ani. Oamenii trăgeau cu dinţii cuiele din trupul bolnavului.

— Cum e ? întrebă şeful.

— Se ridică ! răspunseră subalternii.

— Cît e ?

— Şaizeci !

— Bun, mai aşteptaţi cu tensiunea, ocupaţi-vă acum de inimă.

— Puls cincizeci !

— Se pare că a scăpat ! spuse cel ce stătea lîngă monitor.

— S-a rostogolit ! vorbi cu un oftat bolnavul.

— Ce s-a rotogolit ? întrebă mirat medicul.

— S-a rostogolit roata ! repetă bolnavul.

— Care roată ? De unde ? Vocea medicului era nesigură.

— De aici, uite de aici, *batono* ! bolnavul îşi duse mîna la inimă şi zîmbi. Medicul răsuflă uşurat, şterse de pe fruntea bolnavului transpiraţia rece.

— Se pare că te-am salvat ! spuse el.

— Hm, infarct la anii lui... Oare nu-i cam devreme ? întrebă cineva, scoţînd cu degetele tremurătoare o ţigară din pachet.

Încercă din nou să deschidă ochii, să-l privească pe cel ce pusese această întrebare naivă, dar nu putu : pleoapele i se făcuseră şi mai grele.

...Apoi l-a cuprins o euforie extraordinară, izbăvitoare — caldă, uşoară, trandafirie. Durerea a dispărut. L-a cuprins o euforie izbăvitoare şi bolnavul a plecat din nou în călătorie, dar de astă dată nu pe mare, ci pe o scară abruptă care nu se mai sfîrşea. Un singur lucru îl mira : el cobora scara, dar i se părea că urcă tot mai sus şi mai sus...

2

ÎMBRĂCAT ÎNTR-O BLUZĂ neagră, trecută peste pantaloni şi încinsă cu un şnur, sub care era prins un cuţit de placaj, în curte se ivi şchiopul Avetik Babaianţ, îngînînd o melodie aproximativă. După el venea o femeie ducînd în spinare o flaşnetă. În urma femeii alerga un căţeluş flocos, de rasă franţuzească. Prin părul alb ca neaua ce-i acoperea fruntea scînteiau bumbii mici ai ochilor de un negru intens.

Teatrul ambulant al lui Babaianţ se instală în mijlocul curţii. Zîmbind mulţumit, şchiopul cercetă cu privirea femeile care umpluseră te-

rasele blocului cu trei etaje, își luă o poză pitorească, cu mîna stîngă pe mînerul cuțitului, în timp ce cu dreapta le trimise doamnelor o bezea, și anunță :

— Stimat public și nobilime din Tbilisi. Teatrul ambulant al artistului public din Gruzia — Avetik Babaianț — vă va prezenta astăzi o variantă contemporană a noii sale tragedii „Othello". Distribuția este următoarea :

Othello — Avetik Babaianț,
Desdemona — Maria Pavlovna,
Iago — cățelușul Stella.

Uvertura o va executa la flașnetă Maria.

Prețul biletului — douăzeci de copeici. Banii — înainte !

Începe, proasto !

Maria învîrti mînerul flașnetei. În scîrțîielile muzicii, Babaianț începu să cînte :

Zboară-o muscă din Bagdad
Zboară-o muscă din Bagdad
Aida-da-da, aida-da-da
Cine-i din voi mai milos
S-arunce iute banii jos !
Aida-da-da, aida-da-da...

O ploaie de monezi porni să răpăie zgomotos pe caldarîmul curții. Copiii, stol de vrăbii flămînde, se repeziră să strîngă banii.

— Hei, voi, ștrengarilor, nu cumva să vă treacă prin minte să-i șterpeliți !

— Sînt și monezi de aramă, nene Babaianț !

— Încinge-le la foc și lipește-ți-le într-un loc, dar pe cele albe dă-le-ncoace !

— Și pe cele cu număr ?

— Haide, haide, că-n buzunar s-or cuibări cu pajura-n sus !

— Oho, ia uite cîte s-au adunat !

— Nu-s mai multe decît leafa lui tat-tu... Hei, Maria, scoate banii din sutien, cățea !

Adunatul chetei s-a terminat. Babaianț și-a slăbit cureaua pantalonilor, a dat drumul banilor undeva în adînc, apoi a scos din buzunarul de la spate un ziar împăturit, l-a desfăcut, l-a pus pe o piatră și l-a aprins cu un chibrit. După ce ziarul a ars, a strîns cu băgare de seamă cenușa în palmă, a scuipat și a frecat-o cu palma cealaltă. Apoi și-a trecut amîndouă palmele peste față și a întors către spectatorii entuziasmați chipul maurului venețian.

— Stella, în scenă ! porunci Othello.

Cățelușul s-a apropiat în fugă. Othello s-a aplecat, și-a lipit urechea de boțișorul lui alb, lucios. Cățelușul Iago a lătrat de trei ori și a făcut sluj.

— Oo ! exclamă Othello adresîndu-se spectatorilor. Iago îmi spune că soția mea Desdemona s-a încurcat cu Cassio !

Arborînd o expresie de profundă întristare, se aplecă din nou spre cățeluș, și din nou acesta lătră de trei ori — de astă dată mai tare și mai furios.

Othello rămase buimăcit. Preț de un minut a tăcut, apreciind situația ce se crease. Și dintr-o dată izbucni într-un rîs zgomotos.

— Ha-ha-ha ! Nu și nu ! Tu minți, javră !

Stella alergă la Maria, luă cu dinţii din mîinile ei o batistă înflorată cu motive din Bagdad şi i-o aduse maurului. Othello aruncă o privire asupra ei şi încremeni.

— Da, este întocmai batista pe care i-am dăruit-o eu anul trecut ! exclamă el tragic şi se izbi de trei ori cu fruntea de un salcîm. Speriate, vrăbiile îşi luară zborul. Maria, intră ! o invită maurul pe Desdemona.

Soţia lui Othello rezemă flaşneta de salcîm şi se apropie cu capul adînc plecat.

— Ce-ai făcut cu batista pe care ţi-am dăruit-o ? întrebă Othello, străpungîndu-şi soţia cu privirea.

— Ce mă cicăleşti ? De unde să ştiu eu unde-i batista ta ? De bună seamă că ai pierdut-o chiar tu ! se răsti Desdemona.

— O, nestatornicie, adevăratu-ţi nume e femeie ! Cu cine m-ai trădat ? Cu Cassio !

Turbat, Othello o înşfăcă de gît pe Desdemona.

— Mai uşor, prostule !

Desdemona se smulse din mîinile lui Babaianţ şi se culcă pe un şal întins dinainte pe pămînt.

Othelo izbucni din nou în hohote zgomotoase de rîs, apoi se lăsă în genunchi, aplecă urechea spre pieptul Desdemonei şi, convingîndu-se că e moartă, îşi cuprinse îngrozit capul în mîini, după aceea smulse cuţitul de placaj, şi-l înfipse ca pe un termometru la subţioară şi se întinse alături de trupul neînsufleţit al nevinovatei sale soţii. Flocosul Iago, profitînd de ocazie, alergă la salcîm şi, ridicîndu-şi un piciorus, stropi flaşneta rezemată de copac.

Tragedia s-a terminat.

— Bravo, Babaianţ ! vuiau balcoanele.

— Bravo, Othello ! vuiau verandele.

— Bravo, Maria ! vuia toată casa.

— Bravo, Desdemona ! strigau femeile.

— Bravo, Stella ! Bravo, Iago ! ţipau copiii...

În sufragerie ardea lumina. Cei trei vorbeau cu glas coborît, aproape în şoaptă, ca şi cum le era teamă să nu-l trezească pe un al patrulea. Pendula din perete bătu de două ori.

— Vă rog grăbiţi-vă, noi mai avem de făcut nişte scurte vizite pe ici, pe colo... rosti bărbatul.

— Olia, mă bizui pe tine... Pe băiat du-l la mama, la Honi [1]... Femeia care-şi aşeza cu mîini tremurătoare rufăria în geamantan o privi cu ochi rugători pe cealaltă, care plîngea într-un ungher.

— Nu fi îngrijorată, Aniko ! spuse aceea printre sughiţuri de plîns.

— Chiar mîine !

— Nu-i nevoie, *kalbatono* [2], de aceste stăruinţe, se amestecă în vorbă bărbatul. Ţi-am spus doar, or să-ţi pună cîteva întrebări în legătură cu soţul dumitale şi îţi vor da drumul

[1] Denumirea veche a oraşului Ţulukidze.
[2] Formulă de politeţe adresată unei femei (în l. gruzină).

acasă. Şi cu cît o să pleci mai repede, cu atît mai repede o să te şi întorci...

— Nu-ţi împovăra sufletul cu un păcat! imploră femeia. Fie-ţi milă de copilul acesta nefericit! Mîinile ei tremurau, geamantanul nu se încuia. Bărbatul o ajută, încuie geamantanul şi-l dădu femeii.

— Grăbeşte-te, *kalbatono*, s-a luminat de ziuă!

— Ce fel de *kalbatono* îţi sînt eu ţie?... Dacă mai ai măcar un strop de sînge omenesc, fie-ţi milă de mine... Spune că nu m-ai găsit acasă... Şi chiar azi o să mă fac nevăzută, o să dispar fără urmă, o să mă evaporez... în glasul femeii răsună o uşoară, abia sesizabilă notă de speranţă.

— Nu, aşa ceva este exclus!

— Atunci mai aşteaptă încă un minut, să-mi iau rămas bun de la fiul meu, se rugă femeia.

— Ţi-ai mai luat rămas bun de vreo trei ori!

Femeia se îndreptă spre dormitor, dar bărbatul i-o luă înainte şi se propti cu spatele în uşă.

— Gata! Toate cu rînduiala lor!

— Doar un minut!

— Am spus, gata!

— Oare tu n-ai soţie, n-ai copii?

— N-am şi nici n-o să am, eu sînt un om liber! zîmbi bărbatul.

— Eşti un rob în toată puterea cuvîntului! Rob nenorocit, comediant şi ticălos, asta eşti! spuse revoltată femeia.

— Care dintre noi doi e rob şi ticălos o să se lămurească acolo, dar acuma ia-o din loc pînă nu... păli bărbatul.

— Pînă nu, ce?...

— Cu trădătorii de patrie nu se procedează altfel!

— Tu vorbeşti de patrie? Haimana!

Bărbatul prinse femeia de cot şi o împinse către ieşire.

— Olia! strigă femeia.

— Aniko! Draga mea!

Timp de un minut se lăsă tăcere. Şi deodată răsunară hohotele de plîns ale celor două femei.

— Uf, blestemate fie toate cîte sînt pe lumea asta! scrîşni din dinţi bărbatul. Ajungă-vă! Doar sînt şi eu om, la urma urmei! înghiţi el cu greu nodul ce i se urcase în gît. Gata! Am plecat!...

Copilul fu trezit de zgomotul puternic al uşii trîntite. Se săltă în aşternut şi porni spre patul mamei. Patul era gol.

— Mamă! chemă copilul. Nu-i răspunse nimeni. Mamă! repetă el încetişor. Apoi se duse şi ridică puţin plapoma. Aşternutul mai era cald încă.

Spaima se ridică din tălpile picioarelor, trecu prin tot trupul şi, în cele din urmă, îi încremeni în pupile. Desculţ, în cămaşă albă, lungă pînă la podea, copilul alergă spre uşă şi o împinse.

În sufragerie, pe divan, cu fața cufundată în palme, ședea mătușa Olia. Umerii îi tresăltau. Copilul se opri în fața ei și șopti :

— Mătușă Olia ! Unde-i mama ?

Femeia nu răspunse.

— Mătușă Olia, unde-i mama mea ? repetă copilul, atingînd umărul femeii cu mîna lui slabă, rece.

— Mama ta, Baciana... femeia se poticni în mijlocul frazei.

— Unde s-a dus mama mea ?!

Femeia îmbrățișă copilul și-i astupă gura cu palma pentru a nu mai auzi această înfricoșătoare întrebare. Copilul tăcu, dar după mișcarea ușoară a buzelor lui, femeia ghicea că repetă mereu aceeași întrebare.

Copilul era scăldat tot într-o sudoare de gheață. Buzele încetaseră să i se mai miște.

Sleită de puteri, femeia se lăsă în genunchi în fața lui...

— Băiatul are o afecțiune a cordului și o nevroză acută...

— De unde ? De ce doctore ? întrebă mirată mătușa Olia.

— Afecțiune dobîndită... A suferit cumva vreun șoc puternic ?

— N... nu !

— Ce vîrstă are ?

— Nouă.

— Mda-a-a... Ciudat... Foarte ciudat...

Întocmai unei omizi verzi, trenul se urni încet din gara Tbilisi. Mătușa Olia îl dezbrăcă

pe Baciana, îi puse o cămașă lungă, de noapte, și-l culcă în cușeta de sus, trăgîndu-i sub cap un geamantan mare din piele.

— Dormi ! îi spuse ea băiatului și se așeză dedesubt, la fereastră. Baciana se întoarse cu fața la perete.

În vagonul comun, arhiplin, aerul era înăbușitor.

— Dar ce trebuie să spui cînd te culci ? îi aminti mătușa.

— Noapte bună ! surîse băiatul către pasageri și se întoarse din nou cu fața la perete.

— Ia te uită, ce băiețel binecrescut ! se miră un bărbat înalt și slab. Ai mei, știi, nu catadicsesc decît să-și zică unul altuia pui de cățea, și încă de față cu mine... Da cine-i băiatul ? Fiul dumneavoastră ?

— Fiul...

— Se-nțelege... Nu seamănă deloc cu dumneavoastră. Cu siguranță că-i seamănă lui taică-său ?

— Da.

— Se-nțelege... Nu degeaba se spune : așchia nu sare departe de trunchi...

— Hai, trageți storurile ! răsună glasul poruncitor al însoțitorului.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă mătușa Olia.

— ZAGES[1]-ul ! răspunse cineva.

— Și ce-i cu asta ?

— Se tem de o diversiune, lămuri aceeași voce.

[1] Hidrocentrala de la Zemo-Avcialsk din apropiere de Tbilisi.

— Diversiune... diversiune... repetă Baciana pe jumătate adormit. Mîine dimineață am s-o întreb pe mătușa ce-nseamnă...

Și îndată se cufundă în somn...

...Noaptea a venit mama. A scos cu băgare de seamă geamantanul de sub capul lui Baciana și i-a pus în loc o pernă pufoasă. Băiatul s-a mișcat. Mama îi îndrepta de atîtea ori perna, de aceea nici măcar n-a deschis ochii, ci s-a învelit mai bine cu plapoma.

— Pune capul pe pernă, băiatul mamei... aude Baciana niște șoapte și simte atingerea unei mîini pe obraz... Dar de ce mîna este așa de aspră? Mîinile mamei sînt mult mai delicate... Sau poate e tata, cu siguranță o să-i pună un cadou sub pernă...

— U-u-u-u-u... vuiește trenul.

Baciana doarme somn dulce. Doarme și visează un vis minunat... În sala oglinzilor de la Palatul pionierilor s-au aliniat în careu băieți și fete... Bluzele sînt de un alb imaculat... Cravatele, purpurii... Baciana e printre ei. Astăzi e o zi deosebită. Jose Diaz și Dolores Ibarruri distribuie pionierilor din Tbilisi tichiuțe cu ciucure — un cadou al copiilor din Spania republicană... Dolores Ibarruri, o femeie înaltă, smeadă, frumoasă, îi înmînează lui Baciana o tichiuță în numele unui băiat din regiunea bască.

— Fii gata! spune Ibarruri.

— Sînt întotdeauna! răspunde Baciana, salutînd.

— Salut! spune Dolores, ridicînd pumnul deasupra capului, apoi îl mîngîie pe Baciana pe obraz și-i zîmbește cu căldură...

Trenul a țîșnit ca un vîrtej din tunelul Țipa, a trecut, vuind, fără să oprească, prin gara Marelisi (speriați, oamenii îngrămădiți pe peron s-au tras brusc înapoi) și a gonit mai departe.

— În felul ăsta, într-o oră sîntem la Samtredia! comentă cu voce răgușită un om cu un pansament murdar la gît.

— Dar la Samtredia o să oprească? întrebă îngrijorată mătușa Olia.

— La Mțheta au cuplat un vagon ciudat la trenul nostru, intră în vorbă bărbatul înalt și slab care-l lăudase pe Baciana pentru politețea lui. Avea santinele la uși. Tocmai coborîsem după apă, i-am văzut cu ochii mei...

Iar trenul gonea, gonea mereu, lăsînd în urmă gările mărunte și hălțile.

— Peste jumătate de oră, Samtredia! Staționează trei minute! Însoțitorul străbătea vagonul, lovind cu cheia în cușete.

— Teribil mai zboară azi trenul vostru, i se adresă bărbatul cel înalt, te pomenești că va trebui să plătim și supliment.

— Cînd cobori, întreabă-l pe șeful gării! ridică tonul însoțitorul.

— Crezi că o să mă întîmpine chiar el? întrebă cu o prefăcută naivitate slăbănogul.

— Dacă guvernul n-a uitat să-l înștiințeze, o să te întîmpine cu siguranță!

— Cît despre memoria guvernului nostru ar fi păcat să ne plîngem... Pînă şi-n ziua de azi ţine minte cu cine am votat eu în nouă sute cinci la mitingul din curtea bisericii Ilori.

— Hei, tu! Muşcă-ţi limba şi mulţumeşte lui Dumnezeu că sînt cam tare de urechi! se răsti la el însoţitorul.

Celălalt nu mai replică. Trenul îşi încetini mersul.

— *Kalbatono*, dumneata, mi se pare, cobori la Samtredia? spuse un tînăr, atingînd cu mîna umărul mătuşii Olia, care aţipise.

Mătuşa tresări şi deschise ochii.

— Ce-ai spus?

— Ziceam că urmează Samtredia. Coborîţi?

— Da.

Mătuşa sări în picioare şi se repezi la cuşetă.

— Baciana, trezeşte-te, dragul meu! Coborîm!

Baciana a ridicat capul, buimac...

— Mai repede, dragul meu!

Mătuşa îşi pregătea geanta.

Băiatul întinse mîna la căpătîi şi înlemni.

— Mătuşă Olia, unde-i mama?

— Nu ştiu ce tot spui, Baciana? Glasul mătuşii Olia tremura.

Pasagerii, miraţi, trăgeau cu coada ochiului cînd la băiat, cînd la femeia al cărei chip pălise.

— Mătuşă Olia, azi-noapte mama a luat geamantanul! Unde s-a dus? Unde-i mama mea?

Olia înţelese că acum avea să se repete istoria din noaptea trecută. Ea coborî iute copilul pe podea, îl strînse la piept şi-i astupă gura cu mîna.

— Oameni buni, ajutaţi-mă!

Trenul opri.

Impiegatul de serviciu din gara Samtredia bătu de trei ori în clopot. După ce trenul ce staţionase pe linia a doua se îndepărtă încet, în faţa impiegatului, pe peronul pustiu, rămaseră doi călători — o femeie fără palton, cu părul despletit, şi un băiat desculţ, într-o cămaşă albă, lungă pînă la călcîie. Preţ de un minut impiegatul îi privi înmărmurit, apoi trase maşinal de frînghie. În liniştea adîncă răsună din nou dangătul trist al clopotului.

Ba-ang... Ba-ang... Ba-ang...

— Zosim, se adresă şeful gării adjunctului său, fii bun, potoleşte-l pe nemernicul ăsta! Iar a venit beat la serviciu!

Femeia şi copilul continuau să stea pe peronul gării.

Iar clopotul îşi continua cîntecul său trist: ba-ang... ba-ang... ba-ang...

3

ÎN SALONUL cu trei paturi al spitalului stăruia o duhoare amestecată de iodoform, spirt, camfor şi abur de podea proaspăt spălată. Simţind că se înăbuşă, Baciana îşi trase, cu o mişcare înceată, plapuma peste faţă, apoi, la fel de încet, îşi pipăi pulsul. Inima bătea

ca în copilărie cînd, închizînd ochii și lipindu-și capul de perete, începea să numere : unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, ooooo-pt, oooo-ooopt și ju-mă-ăă-tate, nooo-oouă, noooo-uuuă și jumă-ăăăă-tate, zece !

Baciana luă mîna de pe puls și și-o lipi de inimă. Inima tăcea. Speriindu-se, trecu iar la puls. Pulsul se simțea la pipăit... Atunci își eliberă cu precauție nasul de sub plapumă. Simți duhoarea aceea pătrunzătoare.

— Fereastra... zise el încet.

— Ce ? glăsui patul vecin.

— Oho ! Trăiește ? întrebă celălalt pat.

— Îi bagă aici gata morți ! Ce-i ăsta, salon de bolnavi sau morgă ? vorbi ofensat primul pat de spital.

— Spuneau că-i scriitor, răspunse al doilea pat.

— Locul unui scriitor e pe Mțațminda [1], nu aici !

Baciana auzea dialogul, dar acum pentru el era important doar aerul — aerul proaspăt, aerul curat și nimic altceva.

— Fereastra ! repetă el.

— Ceva nu-i place aici — poate aerul, poate fereastra, spuse primul pat.

— Aer, ceru Baciana.

— Vezi dumneata, stimate, nouă ne este interzis să ne sculăm și chiar să ne mișcăm — îi comunică al doilea pat — așa că vei fi nevoit

---

[1] Mțațminda (tradus ad litteram — „Muntele sacru") — munte în Tbilisi pe care se află panteonul celor mai de seamă fruntași ai vieții publice.

ca pînă la venirea sorei să te mulțumești cu același aer pe care-l respirăm eu și stimatul Bulika.

Baciana înțelese că Bulika este numele primului pat de spital. Acuma urma să stabilească identitatea celui de-al doilea.

— Oare cît să fie ora ? întrebă el.

— După părerea mea, e ora cea mai potrivită să-ți faci semnul crucii și să-i aduci laudă domnului, tăicuțule ! vorbi primul pat.

Baciana se uită pieziș spre cel de-al doilea pat și văzu o barbă neagră, căruntă pe alocuri. „O fi, poate, vreun popă ?" gîndi el și repetă întrebarea :

— Oare cît să fie ora ?

— Este ora zece, îi răspunse barba.

— Dar secolul nu vă interesează ? își manifestă curiozitatea Bulika.

Bolnavii glumesc fie înainte de moarte, fie după însănătoșire. Baciana ținea minte în ce secol se află, dar în momentul de față îl interesa altceva — chipul acestui om. Căpătîiul patului lui Bulika era la picioarele lui și de aceea îi putea vedea doar chelia strălucitoare.

Baciana zîmbi fără voie și, nedorind să-și supere vecinul întrebă :

— În ce secol sîntem ?

— Da-a, taică, se vede treaba că ăsta a călătorit în ținuturi foarte îndepărtate... i se adresă Bulika celui de-al doilea pat. Eu n-am ajuns atît de departe...

— Păi, la tine a fost doar o îngroşare a peretelui posterior, pe cînd la el nu-i vorba de-un perete, ci de ruinele Bagratului[1]!

Uşa. Un pat. Încă un pat. Două noptiere mici, scunde, pe ele borcane cu maţoni, sticluţe cu medicamente, fructe — acoperite cu un şerveţel. Pereţi albi. Un geam mare. O masă comună, cu o carafă pentru apă şi cu nişte trandafiri veştejiţi. Sub primul pat, o oală de noapte albă, sub al doilea pat Baciana nu vedea. Înseamnă că el era Nr. 3. Chelia primului vecin o studiase de-ajuns. Profilul celui de-al doilea, al bărbosului, i se păru destul de simpatic : frunte înaltă, nas drept, barbă deasă, căruntă pe alocuri... Ce dată e azi ? Ce lună ?

Întrebările se năşteau una după alta în capul lui Baciana şi la nici una dintre ele nu-i putea găsi răspunsul. Naiba să le ia, întrebările, de-ar afla măcar în ce an sîntem !

— În ce an sîntem ? îi scăpară vorbele de pe buze.

— Asta sau aiurează, sau îşi bate joc de noi ! spuse Bulika.

— Nu, pur şi simplu nu-i ajunge oxigenul şi de aceea memoria îi joacă renghiuri. Aşa a fost şi cu mine, răspunse barba, trebuie să ne străduim să deschidem numaidecît fereastra.

Camera începu deodată să se umple cu o ceaţă trandafirie ce-i era cunoscută, şi Baciana se pomeni din nou pe scara aceea abruptă.

---

[1] Biserica Bagrat (sec. X—XI) din apropiere de oraşul Kutaisi.

— Care-i numele dumitale, stimate ? răsună, de departe, glasul lui Bulika.

„Mă numesc Baciana, numele de familie — Ramişvili !" vru să răspundă Baciana, dar se cufundă în tăcere, Bulika era foarte, foarte departe.

— Lasă-l în pace, adoarme ! zise bărbosul abia auzit.

„Nu, nu-i adevărat, nu adorm, mă trage scara în jos ! Ajutaţi-mă, ridicaţi-mă !" vru să strige Baciana şi nu putu. Începea acea ameţeală trandafirie, limba nu-l asculta. Şi pentru a nu pierde definitiv vecinătatea acestor oameni, se aşeză pe o treaptă.

— A adormit ! spuse Bulika.

Baciana nu dormea. Auzea totul.

De sub patul lui Bulika se strecură un şobolan, îşi înălţă botişorul, mirosi şi-şi mişcă mustăcioarele.

— Ne-a făcut onoarea ! anunţă bolnavul Nr. 2.

— Singur sau cu familia ? întrebă Bulika.

— Deocamdată singur

— Ia vezi, n-a murit cumva scriitorul nostru ? Şobolanii, ştii doar, trag la miros de cadavru, spuse Bulika şi-şi ridică puţin, cu băgare de seamă, capul, ca să poată vedea şobolanul, dar asta nu-i reuşi. Scîrţîitul patului îl speriase şi-l făcuse să zvîcnească în goană spre gaura lui. Bulika abia izbuti să-i zărească vîrful cozii. A plecat ! zise el cu părere de rău.

— O să se-ntoarcă, îl îmbărbătă bolnavul Nr. 2 ; scoase din noptieră o pătrăţică de zahăr

și o aruncă pe podea. Îndată o să se-ntoarcă cu toată familia.

— Uită-te totuși, mai trăiește scriitorul ?

Bărbosul își întoarse capul spre Baciana. Acesta zăcea nemișcat, cu mîinile așezate pe piept

— Plapoma se mișcă și genele-i tresar.

— Dacă plapoma se mișcă, înseamnă că respiră ; dacă respiră, înseamnă că inima funcționează ; dacă îi tresar pleoapele, înseamnă că nu doarme ; dacă nu doarme, înseamnă că ne aude ; dacă ne aude, înseamnă că trebuie să ne răspundă ; dacă nu ne răspunde, înseamnă că-i merge prost... conchise Bulika. Stimate scriitor, ești viu ?

„Sînt viu, stau pe scară și aștept pînă cînd voi o să mă trageți sus", dorea să răspundă Baciana. Dar vai, numai dorea. Să ghicească niște dorințe străine, însă, Bulika nu era în stare.

— O să treacă el și hopul ăsta, pe brînci o să iasă, am nădejde în dumnezeu i se adresă Bulika bărbii.

— Păi, uite că a și ieșit ! se bucură barba. Și pe deasupra, cu familia !

De data asta șobolanul catadicsi să se prezinte însoțit de consoartă și de doi pui. Efectuă un tur de onoare în jurul oalei de noapte, apoi se apropie de zahăr. Fără a se deranja să-și tragă hrana în gaură, șobolanul își chemă cimotiile, și cu toții începură să ronțăie, pe rînd, zahărul.

— Simte, canalia, că pe noi nu ne-ajută puterile să ne sculăm ! Altfel, de-o asemenea impertinență față cu oamenii n-ar fi în stare nici chiar un tigru !

Șobolanul întoarse capul în direcția din care venea vocea, se ridică poponete și-l privi țintă, curios, pe Bulika.

— Pînă și graiul ni-l cunoaște, nemernicul ! se miră Bulika.

Există-n lumea fără viață un grai de taină minunat,
Pe care-a-l înțelege încă nici unui om nu i-a fost dat.
Cum vom putea cunoaște taina și clipa cine ne-o va spune
Cînd am pătruns înțelepciunea demult știută-n acea lume ?

— Ce-i asta, din „Viteazul în piele de tigru" ? întrebă Bulika.

— Nu, uite ce e din „Viteazul" :

Auzind a lui cîntare, din bîrlog ieșeau jivine ;
Fiare, pietre plîng deolaltă, văile-s de lacrimi pline.
Viers de jale zice dînsul, lacrimi țes în ochi lumine.[1]

— Hm, parcă un șobolan are parte de greutăți în viață ? Crapă zahăr pe gratis, nu știe ce-i infarctul, nici stenocardia... Și pe deasupra, noi îi declamăm versuri !... Privește cît e de rotofei, seamănă cu purcelușul tău !

— Ce să-i faci, aici are condiții favorabile...

---

[1] Din poemul *Viteazul în piele de tigru;* de Șota Rustaveli (sec. XII) — celebru poet gruzin. (Vezi : Șota Rustaveli, *Viteazul în piele de tigru,* E.P.L. — B.P.T., 1963, pag. 191, în românește de Victor Kernbach.)

— Păi cum ? Dacă analizăm problema sub aspect social-istoric şi excludem considerentul antisanitar, atunci, judecînd logic şi obiectiv, trebuie să recunoaştem că şobolanii apar în perioade de belşug alimentar. Aşa că eu nu văd în acest fapt nimic rău... Şi-apoi, şobolanul este şi el o făptură de la Dumnezeu... Păcat numai că răspîndeşte ciuma, asta-i adevărat...

— Fără ceartă şi fără să mă faci ateu, spune-mi, rogu-te, ce nevoie avea Dumnezeul tău de şobolan, ai ? Să-l fi înzestrat, cel puţin, cu instrucţiuni ! Ei, ia să vedem, ce rost are el în lumea asta ? Cîntă vreo muzică ? Nu ! Bea vin ? Nu ! Repară pantofi ? Nu ! Găteşte *tolma* [1] ? Nu ! Dar ce face ? Roade zahăr, roade podeaua, roade pămîntul, roade fierul, răspîndeşte holera, ciuma, şi alte molime ! Iată ce este această făptură de la Dumnezeu a ta ! Uuf, mama ei !... Bulika scuipă şi se întoarse cu faţa la perete.

— Om prost ce eşti ! Dumnezeu l-a creat pe şobolan ca să le dovedească ignoranţilor de felul tău atotputernicia sa ! Şi, în general, ţine-ţi gura, ca nu cumva, după moarte, să-ţi strămute Dumnezeu sufletul tocmai în acest şobolan ! ameninţă barba.

— Dar de ce a creat atîţia şobolani ? Era de ajuns unul singur, o lăsă mai moale Bulika.

— Aruncă-i nişte zahăr şobolanului, că eu nu mai am deloc ! spuse bolnavul Nr. 2.

— Poate să-l servesc şi cu „gît de crevete" ! Dar n-o să-i iasă bube ? întrebă cu dispreţ Bulika, întorcîndu-se din nou spre interlocutorul său.

[1] Mîncare caucaziană cu carne, asemănătoare sarmalelor.

— Tot ce e viu pe lume — este făptură de la Dumnezeu, răspunse acesta pe un ton povăţuitor, iar noi se cade să trăim în deplină armonie...

Terminînd cu zahărul, şobolanii începură să adulmece noptiera lui Baciana, dar negăsind acolo nimic comestibil — Baciana nu apucase încă să-şi facă rezerve de alimente — se mutară pe domeniile bolnavului Nr. 2. N-au găsit însă nici aici nimic convenabil şi atunci s-au apucat să roadă piciorul noptierei.

— Uf, pieriţi din ochii mei ! răcni bolnavul Nr. 2 şi repezi o gheată în şobolani. Speriat, Bulika îşi apăsă mîna pe inimă.

— Nu tulbura armonia, părinte, spuse el cu ironie şi, pentru orice eventualitate, îşi strecură sub limbă o tabletă de nitroglicerină.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă sora, care intrase auzind zgomotul.

— Stimată Jenia, i se adresă bolnavul Nr. 2, sau păzeşte-ne de lighioanele astea odioase, sau adă o cursă.

— La ce vă referiţi ?

— Sigur, nu la „Cursa de şoareci" a lui Vaja Pşavela. Scapă-ne de şobolani. Nu mai putem să-i suportăm !

— Vai de mine, *batono*, eu lucrez aici de treizeci de ani şi niciodată n-am văzut măcar un şoricel !

— Noi n-am vorbit de şoareci ci de şobolani ! lămuri Bulika.

— Cu atît mai mult !

— Vă anunț că aici e plin de șobolani! insistă bolnavul Nr. 2.

— A cui e gheata asta? se eschivă sora să răspundă.

— A mea, stimată Jenia, e gheata mea cu care am vrut să ucid un șobolan!

— Cum rămîne atunci cu „Să nu ucizi", părinte?

— Porunca asta nu are nevoie s-o comentezi dumneata, stimată Jenia, și la drept vorbind, o femeie la vîrsta dumitale s-ar cuveni să deosebească șoarecele de șobolan! spuse ofensat bolnavul Nr. 2.

— Vîrsta mea nu-i treaba dumitale! se oțărî Jenia. Și apoi, eu sînt soră pentru oameni, nu pentru șobolani! Dacă vreți vreun medicament, spuneți-mi, iar pentru curse și stricnină adresați-vă șefului de depozit!

— Acum avem în salon un scriitor. O să-și revină destul de repede ca să vadă totul cu ochii lui și să scrie în ziar despre voi!... amenință Bulika.

Sora se apropie de patul lui Baciana, se așeză și-i pipăi mîna lipsită de viață.

— Eh, cum să-și mai... oftă ea.

— Deschide, te rog, fereastra, adineaori s-a trezit, n-avea aer să resprie, își aminti bolnavul Nr. 2.

Jenia sări de pe pat, se apropie de fereastră și o deschise larg. Năvăli un aer proaspăt, dătător de viață, îmbibat cu mireasma florilor de salcîm. În salon mirosi a primăvară.

— Haide, ridică-te! îl chemă pe Baciana, care ședea pe scară, o voce foarte cunoscută, și el se conformă acestei chemări. Scara îl scoase într-o poiană nu prea mare, înconjurată de salcîmi înfloriți și presărată cu maci sîngerii. Între maci stătea un mînz alb ca neaua, cu o coamă splendidă. Bătea nerăbdător cu un picior din față în pămînt, parcă l-ar fi chemat la el.

— Vino, încalecă-mă! auzi Baciana.

El încălecă mînzul, îi cuprinse gîtul cu mîinile. Copitele nepotcovite începură să țăcăne puternic. Mînzul îl purtă în goană pînă la o biserică albă, nechezînd în așa fel, de parcă mii de clopote mari și mici băteau în același timp. Ușile bisericii se dădură în lături și în cadrul lor apăru Maica domnului cu pruncul în brațe. „Doamne, dumnezeule", își zise Baciana lăsîndu-se în genunchi...

...Deschizînd ochii, văzu o doctoriță în halat alb care-i lua pulsul. Simțea cum îi aleargă sîngele prin vine și cum undeva, lîngă inimă, curgerea lui se încetinește, lovindu-se de un obstacol nevăzut. Însă sîngele își croia drum cu îndîrjire, presînd asupra pereților ce-l zăgăzuiau. Curgerea devenea tot mai puternică, mai rapidă. Acum nu mai curgea, ci pulsa, se revărsa, clocotea, astfel încît pe Baciana începură să-l doară tîmplele. Dar asta era o altă durere, una deosebită. Și el a înțeles că viața care-l părăsise s-a întors, a intrat în odaie, s-a așezat pe patul lui și i-a atins inima. Toate acestea Baciana mai întîi le-a simțit, după aceea le-a auzit, și apoi le-a și văzut.

— Bună ziua ! i-a zîmbit viața ce se întorsese.

— Bună ziua ! izbucniră sora și cei doi vecini. Și în acest „bună ziua“ se amesteca deopotrivă surpriză, bucurie, mirare.

— Bună ziua ! repetă Baciana, bucuros, către oameni.

— Te-ai întors ! spuse Bulika.

— M-am întors ! confirmă Baciana.

— Și pe unde ai binevoit să umbli ? se interesă Bulika.

— Fără îndoială, prin Betleem ! zîmbi Baciana.

— Vai, mi se pare că și acum e tot acolo ! se întristă Bulika.

— Nu, nu, m-am întors cu adevărat ! îl liniști Baciana. De cîte zile sînt aici ? i se adresă el sorei.

— De o zi și o noapte, răspunse ea, îndreptîndu-i perna.

— Mulțumesc...

— Cum vă simțiți ?

Baciana căzu pe gînduri. Inima lui bătea neregulat — însă destul de tare — îi auzea bătăile accelerate. Își mișcă ușor mîinile, picioarele, dar trupul nu și-l simți. Avea senzația unui zbor plăcut, liber. „Așa trebuie să fie, cu siguranță, imponderabilitatea“, gîndi el.

— Cum vă simțiți ?

— Ca un cosmonaut ! răspunse Baciana.

— Inima vă supără ?

— Mă doare puțin, dar nu mai e durerea aceea, de atunci...

— Știu, îl întrerupse sora, imediat o să vă fac o injecție cu geparin și pantopon. Dormiți, odihniți-vă, nu vorbiți și nu vă mișcați... Diseară o să vină profesorul.

— Să nu mă mișc deloc ?

— Deloc !

— Dar dacă mă mișc un pic ?

Sora reflectă puțin, apoi încet, dar cu o ucigătoare convingere, declară :

— O să muriți !

Baciana își înghiți cu greu saliva. Apoi lăsă, docil, să i se facă două injecții (sora îi aplică numaidecît pe locul injecțiilor un termofor cald) și se liniști.

— În caz de ceva, mă chemați ! îi spuse sora. Iar dumneavoastră, se întoarse ea către vecinii de salon, luați-vă seduxenul și dormiți. Și prin alte saloane mai observă oamenii cîte ceva, dar pentru asta nu fac scandal să ridice toată lumea în picioare !

Și plecă.

— Am să-i spun totul profesorului ! îi strigă din urmă Bulika, dar femeia nu-l auzi.

— Aici, la noi, înainte de reîntoarcerea dumitale pe lumea asta s-a iscat o mică discuție relativ la un șobolan, îl lămuri pe Baciana bolnavul Nr. 2.

— Ce fel de șobolan ?

— În curînd va binevoi să apară și atunci veți face cunoștință... Acum permiteți-mi să mă prezint : starețul bisericii Sfînta treime din Ortaciali — Ioram Kandelaki. Iar dînsul

este un cizmar din Vake[1] — Aftandil, alias Bulika Goghilaşvili.

— Cum Bulika ?

— În copilărie spuneam în loc de „bulcă" — „bulika". Aşa că m-au poreclit Bulika. Poţi să-mi spui şi dumneata tot aşa, răspunse Bulika.

— Încîntat de cunoştinţă... numele meu este Baciana Ramişvili, scriitor.

— Asta am aflat-o. Dar cum se face că ai avut un infarct ?

— Zău că nu ştiu ! oftă Baciana.

— Poate că dumneata mai... vorba ceea... Şi Bulika îşi dădu, semnificativ, un bobîrnac peste gît. Se spune că scriitorilor le place foarte mult...

— Nu, da de unde ! zîmbi Baciana.

— Absolut deloc ? se miră Bulika.

— Cum adică, „absolut deloc" ? fu rîndul lui Baciana să se mire.

— Ei, asta ziceam !... Că altfel ar fi şi ciudat : cum să scrie un om dacă nu bea ? ! Şi dumneata cam cît, aşa, în general ?

— Ei... cam una, două, trei...

— Păhărele ?

— Sticle.

— Ei, aşa mai zic şi eu ! Bravo !... Dar acum va trebui să te reprofilezi pe compot.

— Şi nu temporar, ci pentru totdeauna ! rosti părintele Ioram.

[1] Ortaciali, Vake — denumiri vechi ale unor cartiere din Tbilisi.

— Chiar aşa ? ! Mai bine moartea ! izbucni Bulika.

— Da, pe compot... Dacă ai fi băut compot, n-ai fi ajuns să zaci aici ! pronunţă sentenţios părintele Ioram.

— Dar tu ? Doar n-ai băut vin, de ce zaci alături de mine, ai ? întrebă, rînjind, Bulika.

— Da, după cîte se pare, asta va fi... compot, spuse Baciana.

— În general, ăsta-i adevărul... Uite, eu aveam un cunoscut, scriitor, aşa ca dumneata, îi reparam pantofii. Ei, de fiecare dată cînd eram beat, el îmi croncănea ca un corb :

> Bulik, dragul meu, prea le bei cu sete,
> Şi-o să ai necazuri, crede-mă, băiete !

Nu l-am crezut, ziceam că-i ţicnit, ca toţi poeţii... Şi uite unde m-a adus nechibzuinţa ! N-am nici treizeci de ani împliniţi, şi gata, sînt invalid... Dar ducă-se dracului vinul, oftă Bulika, eu în fiecare noapte visez, ca pe nişte zîne, ţigările !... Ce mai, după un infarct de ăsta nu-ţi mai vine să trăieşti !...

— După un infarct, pe om pune stăpînire frica, o frică dezgustătoare ! Dumitale ţi-e frică ? îl întrebă părintele Ioram pe Baciana.

— Mi-e frică, chiar tare frică ! recunoscu acesta.

— Degeaba ! interveni Bulika. Dumneata, deocamdată, mai eşti sub narcoză, însă după o vreme trece... Spune-mi, nu ţi se năzare nimic ? Nu ai vedenii ?

— Da, mai am şi cîte o vedenie, răspunse Baciana, după ce cugetă puţin.

— Asta-i... uneori o să şi vorbeşti în somn... O să-ţi dezvălui toate tainele!... Bagă de seamă, dacă ai o ibovnică, fii atent, să nu-i pronunţi numele de faţă cu nevasta!

— Îţi mulţumesc, o să ţin seama, zîmbi Baciana.

— În general, continuă Bulika, oamenii deştepţi îşi aleg ibovnice care au acelaşi nume cu soţiile legitime. Uite, eu, de exemplu, cînd am fost în situaţia în care eşti dumneata acum, adică ceva asemănător, eram cosmonaut, sau aşa ceva, mi-o tot aminteam, vezi bine, pe ibovnica Sveta, o chemam şi-o alintam cu cele mai gingaşe nume... Sveta cea legitimă şedea chiar aici pe pat şi bocea în hohote: „*Vaime,*[1] Bulik-*djan*, nici prin gînd nu-mi trecea că tu mă iubeşti aşa de tare!" Iar eu, fără să-mi pese de nimic, trăncăneam în voie despre ibovnica mea... Dacă cele două femei au şi după tată acelaşi nume, atunci viaţa soţului este un adevărat rai!... Şi totuşi, o dată, am făcut una boacănă! Uite, părintele Ioram mi-e martor...

— Cum aşa? se însufleţi Baciana.

— Am trîntit, pe cînd deliram, uite, următoarea prostie: „Sveta-*djan*, i-am zis, adică ibovnicei, Sveta-*djan*, tu ştii doar că primul născut trebuie să fie al scroafei — scroafă fiind, adică, nevastă-mea — dar nu-i nimic, dacă-mi ajută Dumnezeu, ies eu din încurcătura de aici şi atunci îndată mă însor cu tine!"

[1] Vaime — Vai de mine! (În l. gruzină.)

La vorbele astea, soţia mea se porni pe plîns şi începu să se bată cu capul de patul dumitale — atunci era gol. „*Vaime*, s-a smintit Bulika al meu, despre nunta noastră nici nu-şi mai aminteşte!" Dac-ar fi ştiut ea că tocmai atunci eram cu mintea cum nu se poate mai limpede! Aşa... Bulika tăcu brusc şi-l privi ţintă pe Baciana.

Acesta zăcea cu ochii închişi, cu o expresie de beatitudine pe faţă şi respira ritmic, liniştit.

— Eh, ciudat mai e şi omul ăsta, una-două ba se duce acolo, ba vine înapoi! i se adresă Bulika, necăjit, preotului.

— Dă-i pace, ăsta-i efectul pantoponului... Lasă-l să doarmă.

Iar Baciana cobora printr-o ceaţă trandafirie pe cunoscuta scară abruptă, însă de data asta simţea cu claritate că se ridică mai sus, tot mai sus...

4

— UITE, BĂIETE, recomandarea. Du-te la Ciohatauri[1] şi fă-ţi o radiografie... Nu-mi plac ochii tăi strălucitori, obrajii trandafirii!

Baciana îndoi în patru foaia de hîrtie şi o ascunse în buzunar.

— Dar ce-i cu mine, nene Evgheni? îl întrebă el calm pe medic.

[1] Centru raional în R. S. S. Gruzină.

— De mult faci febră ?
— De vreo lună, cred.
— Transpiri ?
— Ziua doar palmele, noaptea însă parcă înot în sudoare ! Baciana își șterse de pantaloni mîinile asudate.
— Tușești ?
— Uneori, dar foarte tare, cîinește, glumi trist Baciana.
— Ai observat cumva sînge în spută ?
— A fost puțin săptămîna trecută, cam atît — Baciana arătă unghia degetului mic.
— Și de ce-ai tăcut pînă acum, băiete ? Vocea medicului tremura.
— Dar ce am ? se neliniști Baciana.
— Cînd o să văd radiografia, am să-ți spun.
— Cum se cheamă boala asta ?
— Infiltrat... în cea mai complicată formă — bronhoadenită.
— Dar în gruzină cum îi spune ? stărui Baciana.
Medicul nu-i răspunse. Se așeză la birou și începu să mute fără nici un rost hîrtiile dintr-un loc în altul.
— Ce medicament există pentru asta ? întrebă din nou Baciana.
— Penicilină și sulfidin, răspunse medicul, fără să-și ridice capul.
— Se pot procura ?
— Se pot procura ! Contra sumei de zece mii de ruble, la Tbilisi ! Medicul privea în ochii dilatați de uimire ai lui Baciana.
— De unde să iau atîția bani ?

Celălalt ridică din umeri și-și desfăcu mîinile neputincios.
— Și mai ce medicamente trebuiesc, nene Evgheni ?
— Mai ce ? Unt, lapte, untură de pește, icre, ouă, zahăr, miere de albine, căldură și Bahmaro [1]... Astea-s medicamentele.
Lui Baciana i se uscă gîtlejul... Rămase îndelung în picioare, fără să facă vreo mișcare, apoi scoase din buzunar recomandarea, o despături grijuliu, o puse pe birou și, fără să scoată o vorbă, se îndreptă spre ușă.
— Încotro, flăcăule ? îl strigă medicul.
— Păi, plec, nene Evgheni, o să mă descurc eu cumva și singur cu boala mea, spuse Baciana posomorît.
— Așteaptă ! Treci pe la farmacie, cumpără hematogen, bea de trei ori pe zi cîte o linguriță. Asta face bine... medicul scoase din buzunar o bancnotă de zece ruble și i-o întinse. Țineăștia, ia-i...
Baciana luă bancnota și o așeză alături de recomandare.
— Bani o să-mi dea bunicul... Iar dumitale îți mulțumesc foarte mult, nene Evgheni ! Baciana deschise ușa.
— Spune bătrînului să treacă pe la mine.
— E bolnav, nene Evgheni, abia mai poate merge, minți Baciana.
— Atunci transmite-i......
— Ce să-i transmit ?

[1] Stațiune balneară de mare altitudine în Gruzia.

— Transmite-i să... vocea medicului se curmă. Dar tu nu te teme, băiete! Încă nu-i tîrziu! Tu ești flăcău zdravăn, nu se lipește boala de tine!

— Ce să-i transmit bunicului, nene Evgheni?

— Uite ce să-i transmiți! își ieși din sărite medicul. Să facă bine, nenorocitul, să-și vîndă imediat casă, pămînt, să-și vîndă sufletul și trupul și să cumpere penicilină pentru tine! Auzi ce spun eu?! Imediat!

Medicul se năpusti spre masă, înhăță recomandarea și banii, le făcu ferfeniță, aruncă bucățelele spre tavan, apoi, complet schimbat la față, se întoarse către Baciana și strigă:

— Și eu, după toate astea, mă mai numesc om?! Mă mai numesc medic?!

Neputînd să îndure privirea medicului, Baciana ieși din odaie.

— Tușă Agrafiona, dă-mi două sticle de hematogen. Duminică o să vînd niște piersici la Ciohatauri și-o să-ți plătesc datoria, o rugă el pe farmacistă, după ce rămăsese numai cu ea în farmacie.

— Ce nevoie ai tu, flăcăule, de hematogen? De ăsta beau numai tuberculoșii.

Pe Baciana îl cuprinse un tremur, palmele i se udară de transpirație, picioarele îi slăbiră. Atît de direct și hotărît nu pomenise încă nimeni, în fața lui, numele acestei boli îngrozitoare.

— Pentru bunicul... Nenea Evgheni l-a sfătuit să ia... Ajută, zice el, la slăbiciune....

— Ține, băiete, ține... Numai că... Nu prea cred eu în povestea cu piersicile tale... Nouă șaizeci sticla...

— Atunci dă-mi numai una. Banii ți-i aduc duminică.

— Ce-i cu tine, băiete? De ce te-ai îngălbenit așa? întrebă compătimitor Agrafiona.

— Nu, n-am nimic, așa-s eu de fel, palid. Baciana luă sticla, ieși din farmacie și, ca să nu cadă, se așeză pe o treaptă a scării putrezite.

— Bună ziua, unchiule Glahuna!

— Noroc! Numai că nu te cunosc... își miji ochii responsabilul fermei.

— Sînt Baciana, nepotul lui Lomkața Ramișvili.

— Ia te uită! Ce flăcău înalt ai crescut! se minună Glahuna. Cum o duce bătrînul?

— Așa și-așa...

— Mda-a-a... Să piardă el asemenea feciori... Cum de se mai ține sufletul într-însul... Tu al căruia ești?

— Al celui mai mare.

— Al lui Akaki?

— Da.

— Hei, ce mai tată ai avut! La anii tăi, se ducea singur, cu mîinile goale, la vînătoare de urși!... Și ce-i trebuie lui Lomkața? Că n-ai venit tu la mine fără treabă.

— Unchiule Glahuna, ia-mă la dumneata, la fermă, ca cioban...

— Ești mic încă, băiete, nu ești în stare să alergi după capre și viței.

— Dar tata, nu spuneai că la anii mei se ducea la vînătoare de urşi ?

— Păi tată-tău era sănătos ca un taur, pe cînd tu ? Dacă te suflă cineva, te dă de-a dura... Cîţi ani ai ?

— Cincisprezece !

— Dar bătrînul o să te lase ?

— Dacă mă primeşti, o să mă lase !

— Păi, cum să te primesc ? Că doar bătrînul ştie mai bine decît mine ce-nseamnă munca de cioban în munţi !

— Te rog, unchiule Glahuna !

— Nu pot, băiete.

Buzele lui Baciana se schimonosiră, ochii i se umplură de lacrimi.

— Nu mă refuza, unchiule Glahuna !

— Da ce ţi-a căşunat acuma ? !

— Am tuberculoză, unchiule Glahuna !

— Taci din gură, prostănacule ! Se poate să faci asemenea glume ? ! se supără Glahuna.

— Nenea Evgheni a spus... Să mănînci, mi-a zis, mult unt, să bei mult lapte, să respiri aer de munte, dacă ai să poţi face asta, a zis, ai să-ţi birui boala...

— Doamne fereşte ! gemu Glahuna Kerkadze, îmbrăţişîndu-l pe Baciana. Dar dacă ai să răceşti în munţi pe ploaie şi zăpadă ? Dar dacă se întîmplă să mori ? Ce mă fac atunci ? Cum mai dau ochii cu sărmanul tău bunic ? Băiatul meu drag ! Tu n-ai nevoie de munţi şi păduri, ţie îţi trebuie saltele de puf şi perini moi !

— Nu mă refuza, unchiule Glahuna ! Baciana izbucni în plîns.

— Bine, bine, dragul meu ! Te iau cu mine, o să te hrănesc cu lapte de pasăre, nu de capră ! O să te păzesc ca pe lumina ochilor ! În două luni am să te îngraş de-ai să dobori c-o singură mînă un taur de trei ani ! Taci, taci, dragul meu, nu plînge ! Pentru noi, boala-i floare la ureche ! Nu ne sinchisim noi de ea ! Dar isprăveşte odată, diavole !

Baciana încetase demult să mai suspine, dar acum plîngea ca un copilaş Glahuna Kerkadze, şi nu era nimeni să-l potolească...

Douăzeci şi trei de vaci, doi tăuraşi, douăzeci şi şapte de capre, trei cai şi un porc, acesta era întregul şeptel al animalelor producătoare de lapte şi carne de care dispunea colhozul din Kvedobani în vara anului 1943. Ferma se afla pe o păşune alpină de pe muntele Cihakoura, în împrejurimile Staţiunii Bahmaro. Vara, colhoznicii scoteau acolo la păscut şi vitele proprii, mai ales junincile şi viţeii, deoarece nu puteau să se lipsească de bunăvoie pentru trei-patru luni de o vacă cu lapte în acei ani de foamete ai războiului.

Averea jalnică a celor o sută douăzeci de gospodării era păzită de doi cîini ciobăneşti şi de trei bărbaţi — Glahuna Kerkadze, responsabilul fermei, Sipito Gudavadze şi Iona Oragvelidze. Baciana era al patrulea, dar pe el nimeni nu-l băga în seamă.

Unicul porc al fermei îi aparţinea lui Glahuna. Şi acestui porc îi era dat astăzi să împărtăşească soarta amară a rubedeniilor sale castrate. Vierul, de doi ani, bun de prăsilă,

sănătos tun, bineînțeles că nu bănuia nimic. El se desfăta scormonind prin gunoi și rîtul lui scurt, puternic, spintecа pămîntul ca brăzdarul unui plug tras de tractor. În vreme ce porcul își vedea fără grijă de treburile sale, sub șopron, Glahuna își ascuțea briciul pe cureaua unui frîu atîrnat acolo.

— Mi-e milă de porc, unchiule Glahuna! Poate n-ar trebui! se rugă Baciana.

— N-are rost să hălăduiască singur prin pădure un flăcău numai bun de-nsurat ca ăsta! Aici chiar de-ai da roată, în galop, șapte zile, n-o să găsești nici o scroafă! Uite, o să-l castrăm, și atunci n-o să mai aibă altă grijă, decît să mănînce. O să se potolească, o să prindă carne pe el, ai să vezi! îl liniști Glahuna pe Baciana.

— Ei, parcă Sipito al nostru nu hoinărește și el, tot singur, și pentru asta nu-l castrăm! îi luă porcului apărarea Iona Oragvelidze.

— Măi trîntorule, dacă te-ar fi castrat pe tine cînd trebuia, n-ar fi venit pe lume genialul tău moștenitor! Are șaptesprezece ani, dobitocul, și nu-i în stare să deosebească părul de măr! turui într-o răsuflare Sipito, ieșind de sub șopron.

— Numai de la un dobitoc poți auzi așa ceva! Băiatul meu a căzut din copac cînd era mic, asta o știe toată lumea! Pe cînd tu? În viața ta n-ai avut o zdrelitură măcar, dar ai zăcut nouă ani în clasa întîi! Ai uitat?

— Glahuna, i se adresă Sipito responsabilului fermei, hai să ne-apucăm de treabă, altfel feciorul ăsta de cățea o să ne bage-n mormînt! Știi doar că are peri pe limbă.

— Glahuna, spune cu mîna pe inimă, care din noi are dreptate? îl luă Iona de martor pe Glahuna.

— Ar trebui să vă smulgă cineva limba la amîndoi, așa că îndată ce termin cu porcul, mă ocup eu de asta! promise Glahuna, apoi își trecu peste unghia degetului mare tăișul briciului și adăugă: Ajunge de cînd vă tot prostiți, prindeți porcul!

— Cum să ne luăm la trîntă cu el, nu vezi că ăsta acuși bortelește pămîntul dintr-o parte în cealaltă? anunță Iona.

— Scarpină-l pe burtă! îl sfătui Glahuna pe Baciana.

Baciana scoase din magazioară o mînă de grăunțe de porumb galbene și se îndreptă spre porc:

— Cica-cica-cica!...

Porcul își ridică rîtul și, văzînd porumbul, porni în goană către Baciana, mișcînd caraghios din urechi.

— Ia te uită, prostul, aleargă singur la suferință, îl compătimi Iona.

Sipito pregăti apă caldă și cenușă, Iona aduse o frînghie, Glahuna închise briciul și-l băgă sub curea, scoase dintr-o chingă de pîslă un ac de cizmărie uriaș, prin a cărui ureche era trasă o ață de mătasă și începu să-și suflece mînecile.

— Scarpină-l, scarpină-l, îi strigă el lui Baciana.

Baciana se lăsă pe vine în fața porcului și începu să-l scarpine pe burtă. Porcul clefăia porumbul fără să dea vreo atenție băiatului. Terminînd de mîncat, încremeni dintr-o dată, închise ochii și grohăi de plăcere. Cam un minut se lăsă pradă acestei desfătări, stînd în picioare, apoi se răsturnă pe-o coastă și rămase nemișcat.

— Eh, făptură proastă, nu-ți dai seama ce pierzi de dragul a două grăuncioare de porumb ! spuse Iona, prinzînd în laț un picior din spate al porcului. Animalul nici nu se clinti, stătea culcat, cu ochii închiși și grohăia ușor. Baciana îl scărpina pe burtă cu amîndouă mîinile.

Porcul simți că ceva nu e-n regulă cînd Iona îi prinse cu frînghia și al doilea picior. Se smuci, dar era prea tîrziu. Sipito îl încălecă, Iona îl prinse de urechi. Baciana stătea în apropiere și aștepta cu emoție ce avea să urmeze. Cîtă vreme Glahuna spălă cu apă caldă locul unde urma să se facă operația, porcul guiță în surdină. Dar iată că Glahuna deschise briciul și... un țipăt sfîșietor zgudui totul în jur.

— Să te fi legat cu ceva la gură, să nu-i sufli microbi în rană ! îi spuse Sipito lui Glahuna.

— Tacă-ți gura ! se răsti Glahuna.

Operația se prelungea. De atîta țipăt, părea că se va deschide cerul și se vor nărui munții.

— Da știu că zbiară, lua-l-ar dracu ! spuse Sipito.

— Aș fi vrut să văd cum ai fi zbierat tu să fi fost în locul lui ! îi răspunse Iona.

— Iar începi, ai ? îl preveni Sipito.

— Bine, gata. Dar dacă aș fi eu Stalin, operația asta i-aș face-o lui Hitler, la terminarea războiului, lui și la toată clica lui ! spuse Iona.

— Nu știu cum o fi cu alții, dar lui Hitler eu cred că nici n-ai ce-i tăia... Nevastă și copii nu are, iar pofte, cică, de nici un fel... divulgă Sipito taina cancelariei imperiale.

— Canibali ca toți castrații... Da de Aga Mohammed-han ați auzit ? Ăla care a incendiat Tbilisi[1]. Și el era la fel... Își pusese nădejdea în băile cu sulf... Și pentru că a rămas tot neputincios, s-a înfuriat și-a poruncit să dea foc orașului, trădă Iona, la rîndul său, taina cortului împărătesc.

— Ei, dragul meu, dacă apa cu sulf ar ajuta la asta, atunci Efrosima noastră ar fi cea mai bogată femeie din lume ; are în ogradă un izvor de apă sulfuroasă ! Glahuna făcu ultima sutură, tăie ața, își sterse sudoarea de pe frunte cu dosul mîinii însîngerate și, icnind, se sculă. Dați-i drumul porcului, porunci el.

Sipito și Iona dezlegară animalul și se dădură la o parte. Continuînd să țipe, porcul sări în picioare, se frămîntă pe loc și deodată se năpusti spre pădure.

— Eh, sîntem fiare, nu oameni ! spuse Baciana. Ce ne costa dacă-l îmbătam cu votcă înainte de operație ?

---

[1] Aga Mohammed-han — șah al Iranului. În anul 1795 a cotropit Gruzia și a devastat orașul Tbilisi.

— Toarnă-mi să mă spăl pe mîini! îi ceru Glahuna.

— Pe capul tău să cadă păcatul, Glahuna Kerkadze! îl mustră Sipito pe responsabil. Că de s-o întîlni în pădure cu vreo scroafă, sigur se face de rușine, sărmanul! și Sipito se uită lung după porcul ce alerga.

— În regulă, am rîs, acum gata! Mulgeți vitele, dacă aveți ce mulge, și mînați-le încoace! se răsti Glahuna la tovarășii săi. Și tu ce te zgîiești după porc? se întoarse el către Baciana. Du-te și mulge-o azi pe capra Gheno, că a ta o să fete mîine... Și bagă de seamă ce-ți spun! Să bei oala cu lapte pînă la ultimul strop! Că după cîte văd, ai început să te lași pe tînjală! Faci pe grozavul! Ia vezi! Să nu sparg oala aceea de căpățîna ta cea proastă!

Fără o vorbă, Baciana plecă să mulgă capra.

— Să te ție Dumnezeu sănătos o sută de ani, Glahuna! spuse Iona, după ce Baciana dispăru. L-ai salvat pe flăcău! Nici nu-l mai recunoști! Se vede sănătatea pe chipul lui!

Fără să ia în seamă vorbele lui Iona, Glahuna înșfăcă găleata și se duse la vaci.

După un ceas, vitele fermei colhozului din Kvedobani, mugind și behăind, se-mprăștiară pe coasta verde a muntelui Cihakoura.

Seara urcă pînă la fermă președintele colhozului, Ghervasi Pațația, însoțit de doi membri ai gărzii populare, înarmați cu puști automate.

Era răcoare. Gazdele și oaspeții se așezară lîngă foc. Lemnele de pin trosneau vesel, răspîndind o mireasmă plăcută de tămîie. Un ied întreg fusese pus la fiert în ceaun. Împrejurul focului, în așteptarea oaselor gustoase ce aveau să le primească drept răsplată pentru devotamentul cu care slujeau, alergau, lătrînd, cîinii ciobănești.

— Ce mai e nou? îl întrebă Glahuna pe președinte, înapoindu-i ziarul împăturit în patru.

— Dar ce anume te mai interesează? își înălță capul Ghervasi mîngîind tocul automatului așezat pe genunchi.

— Despre averea satului nu te întrebăm, se amestecă în vorbă Iona, nu s-ar crede că ai sporit-o tu cu ceva... Cum merg treburile pe front?

— Treburile pe front?... Cam prost pentru Germania! Ghervasi își mîngîie din nou automatul.

— Ia dă-l mai încolo, să nu ia foc, mai știi! bodogăni Sipito, trăgîndu-se înapoi. Ei, ia zi, ce-i cu Germania?

— Ce să fie! Lîngă Smolensk n-au făcut nimic, lîngă Moscova au fost zdrobiți — Ghervasi începu să-și îndoaie pe rînd degetele — unde s-au mai făcut de rușine? se întrebă el și, neaducîndu-și aminte, dădu din mînă. În general, a făcut în pantaloni Germania, asta e!

— Dar cînd se termină războiul? Ce zice Stalin?

— Zice că repede, își desfăcu brațele, în semn de mirare, Ghervasi.

— Să fi spus cînd anume, ce-l costa? se miră Iona.

Sipito luă ceaunul de pe foc, scoase iedul din apa ce clocotea. În aer se răspîndi aroma îmbietoare de carne fiartă, ceapă și foi de dafin.

— Hai, băieți, cărați-l încoace! porunci Ghervasi

Soldații dădură burduful de-a dura pînă lîngă foc. Glahuna împărți tuturor căni de lut. Fiecare din ei se apropie pe rînd de Ghervasi și, după ce-și primi porția de vin, se întoarse la locul său. Se apropie și Baciana. Ghervasi îl privi întrebător pe Glahuna, iar acesta dădu din cap a încuviințare.

Cel dintîi bău Ghervasi.

— Asta zic și eu viță! Dumnezeu să-i binecuvînteze rădăcina! exclamă el cu satisfacție. Și această exclamație fu socotită cel dintîi toast.

— Să i-o binecuvînteze! repetară cu toții și dintr-o răsuflare goliră cănile.

Ghervasi le umplu din nou. Și din nou, înainte de a-i turna lui Baciana, el ceru din privire încuviințarea lui Glahuna. Acesta încuviință.

— Nu-i prea mult? întrebă Ghervasi.

— Încă trei! spuse Glahuna.

— Treaba ta! fu de acord președintele.

— Cana aceasta, începu Ghervasi, s-o bem în sănătatea partidului nostru și a biroului său politic în frunte cu marele Stalin! și o sorbi pînă la fund.

— Pentru partid, pentru Stalin! repetară cu toții; apoi îmbucară cîte ceva.

— Al doilea toast... și Ghervasi continuă în același fel încă o jumătate de oră.

Fiecare toast era repetat de toți ceilalți, dar de fiecare în felul său.

— Trăiască armata noastră!

— Pentru victoria Armatei Roșii!

— Dumnezeu să-i aibă în pază pe soldații ei!

— Să-l nimicească pe dușman fiecare glonț al ostașilor noștri roșii!

— Pentru pace pe pămînt!

Ghervasi ridică din nou cana:

— Iar acum în fruntea...

— Ghervasi! îl întrerupse Iona. Eu mai am puțin și-s criță, și cît mă mai țin pe picioare, să bem pentru băiețaș! Lui Stalin îi sînt deajuns urările și binecuvîntările... Și se descurcă în munca lui, slavă domnului, și fără tine!...

— Vorbești ce nu se cade, Iona Oragvelidze! se simți jignit președintele. Dacă n-ar avea sprijinul nostru...

— Sprijinul nostru ăsta-i, dragul meu, să creștem pentru stat tineri sănătoși și puternici!

— Ai dreptate, ai dreptate! capitulă președintele. Să bem pentru Baciana Ramișvili! Ascultă-mă, Baciana!... Să ții minte ziua de azi și pe omul ăsta. Ghervasi puse mîna pe umărul lui Glahuna Kerkadze, care ședea lîngă el. Trebuie să-i săruți urmele pașilor, băiatul meu! Trebuie să-l înlocuiești pe fiul lui care a pierit acolo, pe front... Nimeni nu-i va înălța monument lui Glahuna al nostru și nu-i va da o medalie... Tu trebuie să devii și medalia și

monumentul lui... Privește în jurul tău, gîndește-te și înțelege, băiatul meu : tot ceea ce vezi pe lume este al tău ! Milioane de oameni mor acum cu un glonte în piept și nimeni nu duce nimic cu el. Totul îți rămîne ție, celor de-o seamă cu tine... Căminele tuturor sînt udate cu lacrimi. Plîng în hohote orfanii și văduvele. Suspină ogoarele neîngrijite. Plînge pămîntul fără stăpîn... Ne recucerim ce ne-au luat canibalii... Dar vom avea oare noi, bătrînii, puteri pentru reconstruirea țării pustiite ? Nu știu... Asta va trebui să faceți tu și tovarășii tăi !... Voi trebuie să faceți țara să renască !... Fie ca generația care va veni după noi să afle despre război numai din povestirile voastre !... Ghervasi își înălță mîinile către cer, îmbrățișă cu privirea munții argintați de lumina lunii. Iubiți și păziți frumusețile Patriei... Iubiți-le cu o dragoste înălțătoare, curată, luminoasă ! Patria este un templu sacru, în fața altarului său trebuie să te rogi în genunchi. Și nu numai să te rogi, dar să-l și aperi cu arma în mînă, pentru ca necuratul să nu ne pîngărească acest sfînt lăcaș al nostru. Și încă ceva : să fiți cei dintîi în rîndul celor care se jertfesc pe altarul Patriei !... Altă rugăminte și altă dorință nu am ! Să bem ! Și Ghervasi duse cu evlavie cana la buze.

— Ghervasi Pațația ! exclamă entuziasmat Iona. Dacă tot ce-ai spus acum nu ai aflat din cărți, ci s-a pîrguit în inima ta, să mi se usuce mîna dacă nu te-aș mai alege o dată președinte !

— Nu pentru asta am venit aici, îi răspunse Ghervasi, și nici ăștia doi nu se află degeaba aici.

— Dar despre ce-i vorba, Ghervasi ? Ai de gînd să ne arestezi ? pufni în rîs Sipito.

— Vorba e că... S-a obrăznicit de tot ticălosul ăla !

— Despre cine vorbești, Ghervasi ? întrebă Glahuna.

— Despre Manuciar Kikvadze, uite despre cine !

— E chiar atît de greu să puneți mîna pe nemernic ? Sînt trei ani de cînd a dezertat din armată și nici pînă acum n-ați putut să-l înhățați ? li se adresă Iona luptătorilor din garda populară.

— Nu-i chiar așa de simplu să prinzi un hoinar prin păduri ! încercă să se justifice unul dintre ei.

— Și pe deasupra, acum e și foarte prudent, adăugă al doilea, își schimbă locul aproape în fiecare zi... Înainte își găsea adăpost ba ici, ba colo, îl ajutau — care pentru că erau vechi cunoștințe, care de frică... Acum toți s-au lepădat de el. Și la Surebi i-a fost interzisă calea, a violat acolo două minore și le-a mai și molipsit de nu știu ce porcărie... Mama uneia dintre fetițe și-a ieșit din minți, nenorocita...

— Și taică-său ce păzește ? trînti Sipito.

— E pe front... își desfăcu brațele în semn de nedumerire luptătorul.

— Așadar, ăsta-i răspunsul vostru ?

— Atunci, la Kvemo-Ciala ne-a scăpat printre degete, și peste o săptămînă i-a tăiat limba

lui Bondo Țkipurișvili, bănuindu-l că l-a denunțat, deși omul n-avea nici o vină... Văduva lui Karțivadze din Amagleba l-a oprit să-i calce pragul, iar el, în aceeași noapte, i-a prefăcut casa în scrum... Da, acum e periculos ca un lup turbat...

— Trebuie să piară, martor mi-e dumnezeu ! Și dacă voi nu sînteți în stare să faceți asta, dați-ne nouă o armă, s-o facem noi ! spuse deodată Glahuna Kerkadze și, nu se știe de ce, îi aruncă o privire lui Baciana. Privirea asta îl înfioră pe băiat.

— Zilele trecute, Kikvadze a călcat ferma de la Nabeglavi și a luat de-acolo o desagă cu brînză. Nu-i exclus să-și facă apariția și pe-aici, de aceea, dacă aveți ce să predați statului, chiar mîine duceți totul în sat... zise Ghervasi, ridicîndu-se.

— Așa vă trebuie ! De ce ne-ați luat armele ? spuse Sipito.

— Nu-i momentul de discuții ! Dați-ne vreo douăzeci de roate de brînză și doi iezi, că mai mult n-o să putem căra ! adăugă Ghervasi, apoi se întoarse către ostași : Pregătiți-vă de drum, în zori trebuie să fim cu toții în sat ! și se îndreptă spre cal.

— Păi dacă luați voi totul, ce-i mai rămîne lui Manuciar Kikvadze ? vorbi sarcastic Iona.

— Viperă, se supără președintele, cînd am mîncat eu din averea colhozului ? Duc totul la grădinița de copii, chiar pentru nepoțica ta ! Sau nu-ți vine-a crede ?

— Ei, am glumit și eu, am glumit ! se fîstîci Iona. Că să vezi... Cel dinaintea ta tot

așa a spus, și după aceea iezii zburdau în ograda lui. Asta-i !

— Hm, poate mă fac și eu un bandit și-ți smulg limba aceea afurisită ! Vai de capul tău !... Ghervasi dădu din mînă și strînse chingile.

— O să facem totul cum zici ! se apropie Glahuna. Azi aducem caii, și mîine cărăm în sat tot ce-a mai rămas.

— Foarte bine ! Și fiți cu băgare de seamă ! La revedere, pe curînd ! Ghervasi sări pe cal.

— Ghervasi ! îl strigă Glahuna.

— Ce-i ?

— Lasă-ne nouă mauserul tău.

— Și eu ce fac fără armă ?

— Vă ajung două puști automate. Iar mauserul ți-l aduc duminică.

Ghervasi șovăi.

— Ei, haide, nu te mai gîndi atîta !

Ghervasi lăsă în silă să-i cadă cureaua de pe umăr și-i întinse lui Glahuna tocul în care se afla mauserul.

— Bagă de seamă, nu ți-l dăruiesc ! Să mi-l dai înapoi !

— Dar mai întîi ai să-l auzi ! Glahuna luă din mîinile lui Ghervasi mauserul și i-l întinse lui Baciana. Ține-l, pune-l în *hurdjin* [1].

Baciana slobozi mauserul în jumătatea goală a *hurdjin*-ului atîrnat pe un stîlp, iar Ghervasi și luptătorii întoarseră caii și porniră în galop pe povîrniș în jos.

---

[1] Un fel de desagă folosită și ca samar (în l. gruzină).

Curînd ceața îi înghiți pe cei trei călăreți. Vreme de un minut se auzi tropotul dezordonat al copitelor, apoi totul se liniști. Pe urmele călăreților ce se depărtau în galop se rostogoleau gîndurile și grijile oamenilor rămași pe coasta Cihakourei.

— Duceți-vă repede și mînați caii noștri încoace, li se adresă Glahuna alor săi, dimineață i-am văzut păscînd spre Zoti — arătă el cu mîna — în vreo două ceasuri vă puteți întoarce. Luați-l și pe băiat cu voi... S-aveți și o faclă.

Sipito își aruncă pe umăr o funie, își băgă sub cingătoare securea și aprinse facla. Glahuna se îndreptă spre șopron.

— Am fi putut să mai așteptăm, ce atîta grabă ? îi strigă din urmă Sipito. Să ne fi dus cînd se luminează... Unde să orbecăim pe bezna asta ?

— Faceți ce vi s-a spus, și fără miting ! răspunse Glahuna.

— Să-l fi crutat măcar pe copil ! încercă Sipito să-l înduioșeze pe Glahuna.

— N-o să pățească nimic ! Las' să se deprindă !

Sipito și Iona porniră cu pași mari pe cărarea ce suia pe munte. În urma lor alerga cu pași mărunți, ca un pui de lup, Baciana.

Dinspre fermă străbătu un behăit jalnic. Caprei lui Baciana îi venise vremea să fete...

Întorcîndu-se în zori, păstorii rămaseră îngroziți. Lîngă focul stins, cei doi cîini ciobănești zăceau cu capetele străpunse de gloanțe, în grajd mugeau și behăiau animalele nemulse, flămînde. Glahuna nu era nicăieri. Păstorii se repeziră să-l caute pe responsabil, dar parcă-l înghițise pămîntul. Lui Baciana îi transpirară brusc palmele, întocmai ca altădată. Sipito vru să spună ceva, dar nu scoase decît un sunet nedeslușit, gîngav, ceva nearticulat și se lăsă pe pămînt.

— Asta a făcut-o Manuciar Kikvadze ! exclamă Iona și sări pe un cal neînșeuat.

— Unde te duci ? rosti anevoie Sipito.

— Trebuie să-i ațînem calea ! îi răspunse Iona și țîșni în galop.

Baciana se năpusti la *hurdjin,* îl pipăi. Mauserul era la locul lui. Atunci se așeză lîngă Sipito și-i puse mîna rece pe genunchi.

— Nu te du, flăcăule ! spuse încet Sipito, ștergîndu-și fruntea nădușită.

Baciana simți cum genunchiul lui Sipito tremură și înțelese că acestuia îi este mai tare frică decît lui.

— Tu... tu nu te teme, bade Sipito, spuse el.

Sipito zîmbi strîmb și-și trase piciorul ce tremura.

— Cum să nu mă tem, băiatule ? spuse el deodată și izbucni în plîns.

Glahuna mergea clătinîndu-se, ducînd în spinare un coș îndesat cu brînză. În urma lui pășea Manuciar Kikvadze cu pușca în mîini.

— Mai repede, mai repede, Glahuna ! Cu mine nu-i de glumit ! îl împinse Manuciar.

Glahuna își mușcă buza.

Furia şi lacrimile îl înecau. „De mi-ar crăpa inima !“ se rugă el. Dar inima nu-i crăpă... Ba mai rău, Glahuna iuţi pasul. Ce ruşine, ce ruşine !...

În faţa lui se ivi o băltoacă. Luna plină se răsfrîngea în ochiul de apă şi părea că luminează din partea opusă, printr-o gaură făcută în pămînt. Iată, acuşi va călca în gaură şi se va prăbuşi, va dispărea în ea. Dar băltoaca nu avea nici o gaură şi Glahuna se lăsă în mocirlă.

— Scoală, trîntorule ! se răsti la el Manuciar.

Glahuna se ridică şi-l înfruntă pe Manuciar.

— Ei, ce e, a obosit Glahuna Kerkadze, l-au lăsat puterile ? zîmbi larg Manuciar, arătîndu-şi toţi dinţii. Ai văzut ? Ce vroia preşedintele vostru şi cei doi luptători eroi împuţiţi ai lui ? Să mă înhaţe pe mine, da ? Păi eu eram acolo. Da, eram acolo şi-i ţineam pe tustrei în cătarea puştii, ca pe grauri ! Dar de ce nu s-au băgat în pădure ? Ai ? N-au îndrăznit ! Asta e ! Ştiau eroii că i-aş fi ciuruit cu propriile lor automate ! Manuciar începu să rîdă răguşit.

— Rîzi tu, Manuciar Kikvadze, numai că degeaba, s-a sfîrşit cu tine ! i se adresă Glahuna.

— Despre asta o să vorbim după război ! Acuma ia coşul şi mişcă ! O să ai vreme pe urmă să te tăvăleşti prin noroi, or să te trimită bolşevicii cu foaie de drum gratuită la Ţhaltubo ! Pentru merite faţă de puterea sovietică !... Hai, mişcă !...

— După război, suflet mîrşav ce eşti, dacă pînă atunci nu ţi-or face de petrecanie, cu mîna mea o să te spînzur de cel mai înalt paltin din Ciohatauri ! Am să te spînzur, am să-ţi tai în bucăţi hoitul putred şi-o să-l presar cu sare ! Ptiu ! Şi Glahuna îl scuipă în obraz pe Manuciar.

Kikvadze înmărmuri. Apoi îşi luă deodată vînt şi, cu o izbitură puternică, îl doborî pe Glahuna.

Glahuna căzu în băltoacă. Ridicîndu-se, îşi şterse sîngele de pe faţă şi mîrîi :

— Dacă vrei să mă omori — omoară-mă, ticălosule, dar eu de mers cu tine nu merg nicăieri ! şi se aşeză din nou.

— Minţi, Glahuna ! Pînă nu ajungem acolo unde trebuie cu brînza, nu te ruga de moarte !

— Cu cine te lupţi tu, stîrpitură ce eşti ! Explică-mi şi mie !

— Cu voi, stimate Glahuna, cu bolşevicii ! De douăzeci şi doi de ani bătătoriţi pămîntul tatălui meu... Ajunge ! Acum a venit vremea noastră !

— Adică a cui vreme ?

— A mea şi a Germaniei !

— Şi unde-i Germania ?

— Vine ea, Glahuna, vine ! Şi atunci chiar de acelaşi platan de care mi-ai făgăduit că o să mă spînzuri tu pe mine o să vă spînzurăm noi pe voi toţi ! Şi în drum spre platan, în fruntea tuturor, o să mărşăluiască secretarul comitetului vostru raional, cu steagul roşu în braţe !... Iar acum, scoală-te !

— Cît oi fi viu, n-o să mă clintesc din locul ăsta, iar mort, poţi să mă duci unde-i vrea! Mi-ajunge ruşinea că am mers pînă aici cu tine!

Kikvadze înţelese că urma să-şi înroşească mîinile cu sîngele unei noi victime.

— Ei, atunci întoarce-te cu spatele şi roagă-te lui dumnezeu dacă poţi... Oricum, dumnezeu ne-a creat pe amîndoi din acelaşi lut...

Glahuna se aşeză în genunchi şi-şi înălţă mîinile către cer.

— Doamne atotputernice! Astăzi ţi-am făgăduit să-l omor cu mîinile mele pe nemernicul ăsta... Lucrurile au luat însă altă întorsătură, aşa că va trebui să mor eu de mîna lui... Să nu îngădui, doamne, asta! Viaţa mea îţi aparţine, aşa că ia-o! Dacă tu exişti şi auzi glasul meu, omoară-mă!... Iar dacă şi eu, şi acest animal sîntem creaţi din acelaşi lut, nu mai am pentru ce să trăiesc!

De trei ori bubui ecoul în pădurea Cihakoura. Glahuna zăcea cu faţa în aceeaşi băltoacă în care nu demult văzuse luna, care strălucea din cealaltă parte a pămîntului. Şi înainte de a fi cuprins de moarte, a simţit cu o claritate uimitoare cum adîncul şi-a deschis sînul, cum l-a îmbrăţişat, cum s-a închis la loc crăpătura, şi cît de delicat şi-a trecut pămîntul palma-i uriaşă peste pleoapele lui...

Se apropiau zorile cînd Sipito Gudavadze, Iona Oragvelidze, Ghervasi Paţaţia şi cei doi luptători au adus cadavrul lui Glahuna la ferma. Fără să rostească o vorbă, fără să verse o lacrimă, cei cinci bărbaţi aşteptau răsăritul soarelui.

Şi abia odată cu venirea dimineţii observă Iona că Baciana a dispărut de la fermă.

— Asta mai lipsea! exclamă cu disperare Sipito, lovindu-se cu amîndouă palmele peste genunchi. Baciana! strigă el.

— Baciana! repetă Iona.

— Baciana-a-a-a-a! Baciana-a-a-a-a! răsună împrejur strigătul alarmat.

Ecoul se rostogoli de pe un versant pe altul, se revărsă spre defileu, înconjură stîncile şi rîpile, se furişă în pădure şi, negăsindu-l pe băiat, se întoarse la fermă, la bărbaţii copleşiţi de durere şi disperare.

Odată cu primele raze ale soarelui, pe cărarea ce ieşea din pădure se ivi un băiat cu *hurdjin*-ul aruncat peste umăr. Se aşeză lîngă izvor, îşi descălţă opincile găurite, le cumpăni în mînă, apoi le aruncă şi-şi vîrî picioarele umflate în unda de gheaţă a izvorului. Pe urmă băiatul se spălă, se lăsă în iarba înrourată, îşi puse *hurdjin*-ul sub cap şi oftă adînc. Sus, în albastrul cerului, se rostogolea un uliu.

„Eh, de-aş avea aripi! gîndi băiatul. Pesemne că de-acolo se vede totul ca-n palmă..."

Băiatul închise ochii şi rămase aşa îndelung, fără să se mişte, fără să se gîndească la nimic.

Deodată, de pe coastă, se rostogoliră cu zgomot pînă în cărare nişte pietre. Băiatul sări în picioare şi cercetă cu ochii împrejurimile. Sus,

pe muchia povîrnişului, stătea un bărbat uscățiv, neras, cu maxilarul inferior proeminent, ținînd o pușcă în mînă. Băiatului i se făcu inima cît un purice.

— Cine ești ? întrebă bărbatul.

Băiatul tăcea.

— Ce, ești mut ?

— Sînt din Cihakoura ! vorbi cu greutate băiatul.

— Și unde mergi ?

— La Zoti.

— La cine ?

— La rude.

Bărbatul căzu pe gînduri. Apoi, sfredelindu-l pe băiat cu o privire iscoditoare, întrebă :

— Pe coasta din fața voastră e ferma Kvedobani. Ai trecut pe-acolo ?

— Nu, ferma e departe de noi. Am mers prin pădure, că-i mai de-a dreptul. Băiatul își linse buzele uscate și întrebă la rîndul lui : Dar dumneata cine ești, nene ?

— Sînt pădurar, mă duc la fermă, am treabă cu ciobanii... Ce ai în *hurdjin* ?

Băiatul rămase cu gura căscată, habar n-avea ce putea să mai fie în *hurdjin*. Întinse mîna, o băgă în prima jumătate a *hurdjin*-ului, scoase de acolo o sticlă astupată cu cocean de varză și o puse pe iarbă.

— Ce-i asta ? întrebă bărbatul.

— Vodcă.

— Da ce, tu bei vodcă, mucosule ?

— Cîte-o picătură, zîmbi băiatul. Pe urmă scoase din *hurdjin* o roată de brînză învelită

în frunze de ferigă, o jumătate de turtă de mălai și apoi o bucată de carne de ied fiartă.

— Oho, bine c-avem și ceva de-mbucat ! spuse bărbatul și începu să coboare panta.

— Poftiți și luați ! îl invită băiatul și se așeză pe *hurdjin*.

— Va să zică, n-ai fost la fermă ?

Bărbatul se așeză lîngă băiat, punîndu-și arma pe genunchi. Băiatul clătină din cap că nu, n-a fost, și, ca să-și ascundă tremurul ce-l apucase, își băgă mîinile sub el. Bărbatul începu să mănînce în tăcere. Potolindu-și foamea, se adresă băiatului :

— Și tu ce aștepți ? Că doar n-o să mănînc singur ? !

Apoi luă în mînă sticla și o scutură.

— Se vede că-i din aceea turbată, spuse el.

— Exact, e turbată ! răspunse băiatul.

Bărbatul își trecu palma peste gîtul sticlei și-o răsturnă în gură, dar îndată începu să tușească.

— Drace ! E foc, nu vodcă ! exclamă el și-și acoperi fața cu cotul stîng.

„Doamne, dă-mi acum putere, iar pe urmă poți să mă și omori !“ gîndi băiatul și furișă mîna în *hurdjin*. Apoi zvîcni în picioare.

După ce-i veni răsuflarea, bărbatul întoarse privirea spre băiat și încremeni. Acesta ținea în mînă un mauser și ţintea drept spre el.

— Ridică-te, Manuciar Kikvadze ! spuse băiatul fără a-și lua ochii de pe fața bărbatului.

Kikvadze vru să se ridice, dar nu putu.

— Ridică-te, scursură ! repetă băiatul.

— Cine ești tu, flăcăule, și ce vrei de la mine ? își veni în fire Manuciar.

— Glahuna Kerkadze !

Manuciar rămase cu gura căscată.

— Eu sînt Glahuna Kerkadze și tu vei muri de mîna mea !

Pistolul greu îi tremura în mînă și băiatul apucă arma cu amîndouă mîinile.

Manuciar căzu în genunchi și deodată începu să-și bîțîie capul ca un înotător abia ieșit din rîu.

— Nu face prostii, flăcăule !... La anii tăi nu-i voie să omori oameni... Glasul lui Manuciar tremura. Nu trage ! Cum ai să poți trăi pe lume, cum ai să te porți printre oameni cu stigmatul de ucigaș ?

— Dar tu ? Cum trăiești și respiri pe lumea asta ?

— Crezi că eu trăiesc și respir ?

— Ai să mori, Manuciar !

— Spune-mi măcar, cum te cheamă ! Cine te-a mînat încoace ? imploră Manuciar și-și mușcă buza pînă la sînge.

— Ți-am spus : sînt Glahuna Kerkadze !

Manuciar mișca mereu din buze, dar băiatul nu-l mai auzea. Urechile îi vuiau, inima era gata să sară din cuibul ei, în piept și în tîmple îi bubuiau izbiturile unor baroase uriașe. Băiatul își zise că odată cu auzul își pierde și vederea, pentru că Manuciar, care se tîra spre el, ba avea două chipuri, ba avea trei, ba nu mai avea deloc ! Atunci apăsă pe trăgaci.

Nu auzi zgomotul împușcăturii, nu numără gloanțele trase. Simțea doar cum îi tremură

pistolul în palmele cu degetele încleștate pe mînerul argintat al armei, cum i se zgîlțîie anapoda încheieturile mîinilor. Apoi cînd pistolul încetă să mai tremure, fu cuprins deodată de slăbiciune, degetele i se descleștară și arma căzu cu zgomot surd lîngă capul sfărîmat al lui Manuciar Kikvadze.

Băiatul se întoarse cu spatele la cadavru, se lăsă ghem în iarbă, își îndesă capul pe genunchi și începu să urle ca un pui de lup rătăcit prin pădure.

La miezul nopții, Lomkața Ramișvili se trezi din cauza unor ciocănituri înverșunate în ușă. Se dădu jos din pat, aprinse gazornița și, venind la ușă, întrebă răstit :

— Cine-i acolo ?

— Sînt eu, Baciana ! răspunse omul de după ușă.

Lomkața nu recunoscu glasul nepotului.

— Sînt eu, bunicule, eu, deschide !

Lomkața trase zăvorul și deschise larg ușa. În fața lui, cu capul plecat, cu hainele zdrențuite și picioarele însîngerate, stătea Baciana.

— Intră !

Baciana nu se clinti. Atunci Lomkața îl cuprinse pe după umeri și-l aduse în odaie. Puse gazornița pe masă și se lăsă pe un scaun.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă bătrînul cu voce tremurată.

— Am ucis un om ! răspunse Baciana și bărbia începu să-i tremure.

Lomkața își apăsă inima cu palmele. Se lăsă o tăcere îndelungată. În sfîrșit, bătrînul își ve-

ni în fire și, pronunțînd cu greutate cuvintele, întrebă :

— De ce oare ți-am citit din Evanghelie vreme de cinci ani ?

Baciana nu răspunse. Stătea umilit și-și ștergea de cracii pantalonilor palmele asudate.

— Pe cine-ai ucis ? sparse tăcerea Lomkața și se încordă tot în așteptarea răspunsului.

— L-am ucis pe ucigașul lui Glahuna Kerkadze, bunicule.

De uimire, Lomkața făcu ochii mari. Vru să se ridice, dar genunchii nu-l ascultară.

— L-ai ucis... pe Manuciar Kikvadze ? îl mai întrebă el o dată, în șoaptă.

— Pe Manuciar !

Gîfîind, Lomkața se ridică, veni la ușă să vadă dacă-i bine închisă, apoi se întoarse la nepot și-i trase capul spre pieptul lui.

— Mai știe cineva despre asta ? spuse el în șoaptă.

Nepotul clătină din cap.

— Doi dumnezei aveam — zise el încet — pe tine și pe Glahuna. Unul a pierit de mîna lui Manuciar... Baciana atinse cu mîna sa fierbinte mîna bătătorită a bătrînului. Mîna acestuia era rece ca gheața. Gîndește-te bine, băiatul meu... Nu lua asupra ta sîngele vărsat de altul... Asta-i un lucru tare greu !... spuse îngîndurat Lomkața și deodată simți cum în vinele lui uscate începe să curgă sînge clocotitor din mîna încinsă a nepotului, cum acesta, ca un torent fierbinte, îi suie întîi în piept, apoi în tîmple. Multă, multă vreme privi bătrînul Lomkața cu atenție în ochii nepotului

pînă înțelese că Baciana cel de cincisprezece ani nu mai exista. Nemaiputînd îndura privirea arzătoare a nepotului, își plecă ochii. Ghici întrebarea mută, tăinuită în privirea de foc a acestui om ce se transformase radical și înțelese că de felul în care va răspunde acum la această întrebare va depinde de aici încolo viața nepotului său. Bine-ai făcut, fiule ! Și eu aș fi făcut la fel ! spuse el și-și îmbrățișă nepotul cu putere. Pe Baciana îl cuprinse slăbiciunea, se muie, lunecă din îmbrățișarea bătrînului și se așeză pe podea. Dumnezeule atotputernic, de ce răzbunarea ta s-a înfățișat sub chipul acestui copil ! gemu Lomkața, lăsîndu-se și el alături de nepot.

Cînd în zori, frămîntat de neliniște, Sipito Gudavadze năvăli în casa lui Lomkața — bunicul și nepotul ședeau ca mai-nainte pe podea și plîngeau : Baciana tare, în hohote, Lomkața, molcom, neauzit...

5

PROFESORUL ANTELAVA intră în salon însoțit de medicul curant și de soră. Baciana stătea culcat, cu ochii închiși, ascultîndu-și atent inima. Ea bătea mai puternic, pompa neobosită sîngele prin tot corpul. Simțea cum cu fiecare zi inima lui devenea mai viguroasă, cum i se limpezea judecata. Auzise intrarea profesorului, dar, cuprins de senzația plăcută a reîntoarcerii la viață, se prefăcea că doarme.

— Bună ziua ! salută profesorul.

— Preastimatului profesor respectele noastre ! se ridică puțin, în patul lui, Bulika.

— Sănătate ! spuse părintele Ioram.

— Ei, cum ne simțim ? puse profesorul întrebarea obișnuită, parcurgînd cu atenție fișele bolnavilor. În curînd o să vă mutăm la secția de reabilitare ! declară el cu satisfacție.

— Eu aș prefera mai degrabă o amnistie ! Mă simt bine, de trei zile mă duc singur, apostolește, la toaletă, și dacă dumneavoastră nu aveți nimic împotrivă, aș putea pleca chiar astăzi acasă ! anunță Bulika și-și coborî de pe pat picioarele goale.

— V-am avertizat, cred ! i se adresă profesorul medicului...

— Doar n-o să-l leg de pat ! își desfăcu acesta brațele.

— Ba tocmai că trebuie să-l legați ! Dumneata n-ai voie să te dai jos din pat, ai înțeles ? Sau nu-ți convine plosca ? glumi profesorul și îl împinse ușor pe Bulika să se culce.

— Vai de mine, stimate profesore ! Pur și simplu mi-e rușine să deranjez onorata societate ! zîmbi larg, arătîndu-și toți dinții, Bulika.

— Nu-i nimic ! îl liniști profesorul.

— Și în afară de asta, mă mustră conștiința : din cauza mea, jumătate de Vake umblă desculță, fără îndoială !

— Și dumneata dorești foarte mult să umble desculț tot Vakeul ?

— Hm... Vă rog să mă iertați, stimate profesore, în genunchi vă rog ! Bulika înțelesese sensul celor spuse de profesor și se lungi în pat cu o asemenea precauție, de parcă, într-adevăr, întreaga populație din cartierul Vake nu făcea altceva decît să aștepte însănătoșirea lui.

— Astăzi a sunat catolicosul, s-a interesat de dumneata. Ce să-i transmitem, părinte Ioram ? i se adresă profesorul parohului bisericii Sfînta Treime din Ortaciali.

Preotul fu mișcat de atenția catolicosului, în ochii lui luciră lacrimi.

— Nu-mi primește atotputernicul sufletul meu păcătos datorită rugăciunilor sale, așa să-i și transmiteți lui vlădica, răspunse el.

— Așadar, noi n-avem nici în clin, nici în mînecă cu treaba asta ? se prefăcu profesorul ofensat.

— Dumneavoastră, doctorii, aveți procură pentru porțile iadului, catolicosul însă păzește porțile raiului, se justifică Ioram și își făcu semnul crucii.

— Nu, părinte, drumul către lumea cealaltă trece prin niște porți comune, și la acelea sîntem puși noi, doctorii. Raiul și iadul sînt doar subdiviziuni ale celeilalte lumi, și în care din ele îl va repartiza dumnezeu pe fiecare, asta e treaba lui. Noi avem poruncă să nu deschidem oamenilor porțile către cealaltă lume prea devreme. Așa stau lucrurile !

Ioram tuși stînjenit și nu răspunse.

— Tot mai doarme ? întrebă profesorul, luîndu-i pulsul lui Baciana.

— Doarme de douăzeci și patru de ore ! răspunse doctorul.

— Cu atît mai bine ! zise profesorul, luînd de la căpătîiul patului — unde era atîrnată — fişa lui Baciana. A.G.L.[1]-ul diminuat, colesterolul a scăzut, asta e bine ! remarcă el satisfăcut. O, extrasistolele continuă ? Ce măsuri luaţi ?

— Eraldin. Este cel mai eficace...

— Dureri ?

— Mai puţin acute.

— Periodicitatea ?

— Aproximativ o dată la jumătate de oră, cînd nu doarme.

— Continuaţi cu pantoponul !

Profesorul dădu cu băgare de seamă la o parte plapoma şi, examinînd îndelung pieptul lui Baciana, scoase un oftat de uşurare.

— Bine că am izbutit să evităm anevrismele !

Baciana deschise ochii.

— Bună ziua, stimate profesore !

— Nu dormeai ? se miră profesorul.

— Eu, în genere, nu dorm.

— Cum aşa ?

— Aşa. Sînt treaz dar visez.

— Ce fel de vise ?

— Uneori plăcute, alteori neplăcute.

— Încearcă să te gîndeşti, înainte de a adormi, la lucruri plăcute, şi atunci şi visele vor fi plăcute.

— Ce părere aveţi, profesore, sînt salvat ? întrebă Baciana.

[1] A.G.L. — acizi graşi liberi.

— Tocmai despre asta vroiam să te întreb eu pe dumneata.

Baciana se zăpăci.

— Mi se pare... parcă... aş zice că mă simt mai bine...

— Atunci e-n regulă ! profesorul lipi de inima lui Baciana fonocardiograful.

— Ei, cum e ? întrebă Baciana cu voce tremurătoare.

— O aud bine. Ieri era mai prost.

Profesorul se pregăti să plece.

— Dacă supravieţuiesc, o să vă comand două busturi de aur ! zîmbi Baciana.

— De ce două ?

— Unul o să vi-l ofer dumneavoastră, celălalt am să-l aşez pe masa mea de scris şi am să-l venerez.

— Goghilaşvili are mai mult spirit practic decît dumneata, el mi-a promis numai unul !

— Şi doi cercei cu briliante pentru soţia dumneavoastră, iar în plus — reparaţia gratuită a încălţămintei pentru toată viaţa, adăugă Bulika.

— Dumnezeu să vă dea sănătate ! Acum eu mă duc s-o avertizez pe soţia mea să-şi facă găuri la urechi... Dar dumneata ce-mi promiţi, părinte Ioram ?

— O lumînare înaltă cît dumneavoastră şi veşnicele mele binecuvîntări !

— Ştiţi, după infarct, oamenii capătă un fel de amnezie, aşa că... izbucni în rîs profesorul. Să lăsăm asta. Plîngeri aveţi ?

— Am fi vrut să vă rugăm în legătură cu şobolanii... Dar venirea dumneavoastră ne-a

bucurat atît de mult, încît am uitat de ei... Bulika îi aruncă o privire chiorîșă sorei.

— Ce fel de șobolani ?

— I se năzare, stimate profesore, din cauza alcoolismului cronic ! îngăimă sora.

— În regulă, eu am delirium tremens, dar dumnealui ? Și dumnealui i se năzare ? arătă Bulika, ofensat, cu mîna spre Ioram.

— În general sînt inofensivi... rosti conciliant preotul. Ies, se plimbă, se răsfață cu puțin zahăr...

— Chemați imediat agentul dezinfector ! dădu dispoziție profesorul.

— E plecat după zahăr pentru șobolani, răspunse medicul.

— Ce mai e și drăcovenia asta — zahăr pentru șobolani ? S-au prăsit atîția șobolani în spitalul republican, încît au obținut o rație a lor ?!

— E otravă, profesore, explică medicul.

— Șoricioaică ! precizà sora.

— Ce nerușinare ! exclamă profesorul și, fără să-și ia rămas bun, părăsi salonul.

— Poate că nu trebuia să-i spun ? se neliniști Bulika.

— Spui, nu spui — asta-i realitatea. Dacă mai aștepta puțin, s-ar fi convins cu propriii lui ochi, răspunse Ioram. Poftim ! și aruncă o bucată de zahăr șobolanului care se ițise de sub patul lui Bulika.

După un ceas intrară în salon medicul șef al spitalului, directorul administrativ, agentul dezinfector, doi sanitari, medicul curant și sora Jenia.

— Unde-i șobolanul ? întrebă cu severitate agentul.

— Aici ! răspunse Bulika, întorcîndu-și cu degetul pleoapa dreaptă.

— Vă țineți de intrigării, da ?

— Dar zahărul ăsta, eu l-am înfulecat ?! Bulika arătă bucata de zahăr roasă pe jumătate care zăcea pe podea.

Sanitarii se băgară sub paturi, apoi făcură înconjurul salonului, îndopînd toate găurile cu șoricioaică.

— E puțin cam veche, șoricioaica asta, dar n-are a face. Așteptăm pînă mîine și dacă nu are efect, aducem pisica, îi liniști pe bolnavi agentul dezinfector, apoi se întoarse către sanitari : Presărați și în biroul meu, mi-au ros, blestemații, picioarele de la dulap. Ce plîngeri mai aveți ? se adresă el din nou bolnavilor.

— Dar dumneata, iartă-mă că te întreb, cu ce te ocupi ? întrebă Bulika pe un ton nevinovat.

— Intrigantule ! Reclamagiu nenorocit ! spuse agentul și ieși trîntind ușa.

— Intrigant și nenorocit e tat-tu, iar tu ești un șobolan ! îi strigă din urmă Bulika.

După puțină vreme se întoarse în salon Jenia cu o seringă în mînă. Se apropie de patul lui Baciana, îi dădu plapuma la o parte și vorbi ca pentru sine :

— Unora ar trebui să li se injecteze pantoponul în limbă, ca să nu mai trăncănească verzi și uscate !

— Dacă cele spuse se referă la mine, apăi eu am alt loc pentru pantopon ! comentă Bulika.

Jenia nu-l învrednici cu vreun răspuns. Îi făcu injecția lui Baciana, îi masă locul înțepăturii și ieși în tăcere din salon.

Se întoarse însă peste cîteva clipe.

— Întreabă cineva de dumneavoastră, un bărbat, îi spuse ea lui Baciana.

— Cine e ?

— Spune că-i o rudă apropiată.

— Dacă nu ai nimic împotrivă, lasă-l să intre.

Jenia ieși și se întoarse însoțită de un blond scund, pistruiat, cu mîini scurte.

— Numai cinci minute ! îl avertiză Jenia.

— Doar o singură clipă ! răspunse cel care intrase și, fără a aștepta să fie invitat, se așeză pe scaunul aflat lîngă patul lui Baciana. Bună ziua, stimate Baciana, îl lovi el ușurel peste genunchi.

— Bună ziua ! răspunse Baciana mirat.

— Nu mă recunoști ?

Baciana își încordă memoria, dar nu-l recunoscu pe blond.

— Dar acum ? se întoarse blondul în profil.

Baciana zîmbi stînjenit.

— Amintește-ți : Suhumi, Cerniavka, Podul venețian, Școala numărul treisprezece, mătușile dumneavoastră Maro, Nina, Tamara, verișoarele Nelli, Zuleima, Dodo, verișorul Koka... începu să numere pe degete blondul.

— Vorbește-mi, te rog, despre dumneata, rudele mi le cunosc eu destul de bine, îi sugeră Baciana.

— Sînt Nugzar, Nugzar Darahvelidze ! Știi, mătușa Nina a botezat-o pe sora mea, i-a pus numele Luiza...

— Să mă tai că... se fîstîci Baciana.

— De atunci așa o strigă toți : Luiza.

— Îmi pare bine !

— Așadar eu sînt fratele Luizei — Nugzar Darahvelidze ! lămuri definitiv problema blondul.

— Și ce dorești ? întrebă Baciana.

— Cum te simți, stimate Baciana ? Lumea e îngrijorată...

— Cum să-ți spun...

— Arăți minunat, să-ți dea Dumnezeu sănătate ! Culoarea feței e minunată ! Ai slăbit puțin, asta-i adevărat... De curînd te-am urmărit la televizor... știi, întregul nostru activ rîdea în hohote ! Ai un fel de a te exprima !... Ha-ha !... În special cînd povesteai despre antipozi !... Da, atunci ai demonstrat cu adevărat ce poți... Dar și acum — tfu, tfu, să nu-ți fie de deochi — arăți foarte bine, spre bucuria prietenilor și necazul dușmanilor ! blondul îl lovi din nou pe Baciana peste genunchi.

— Dar cum o duci dumneata, sora dumitale Luiza ?... se interesă politicos Baciana.

— Oh, nu mă întreba ! Rău, stimate Baciana, cum nu se poate mai rău. Darahvelidze își șterse sudoarea de pe frunte.

— Ce s-a întîmplat ? se neliniști Baciana.

— Păi, să vezi... Mă jenez să vorbesc așa, în prezența unor străini...

— Ei n-au voie să se ridice din pat, cît despre mine — nici nu poate fi vorba... Așa că, dacă ai ceva de spus, spune de față cu ei...

— Vai de mine! Imediat! Bulika își trase plapuma peste cap și se întoarse cu fața la perete. Același lucru îl făcu părintele Ioram.

Darahvelidze șovăi preț de un minut și în sfîrșit se decise:

— De fapt, nu e nimic deosebit, stimate Baciana, doar frumoasa dumneavoastră semnătură...

— Știi, adineauri mi-au făcut o injecție, spune direct, altfel o să adorm.

Darahvelidze mai aruncă o privire vecinilor de salon, vîrîți cu capul sub plapumă, și începu:

— Ei, dumneata știi, desigur, că... situația în republică este într-o anumită măsură mai... încordată... Se spune că unul s-a împușcat, celălalt și-a tăiat venele... Într-un cuvînt, atmosfera e încărcată în legătură cu asta... cu problema selecționării cadrelor... Și nici carne pe piață... nu prea... cum să spun...

— Dar cu brînza, ce e? zîmbi Baciana.

— Dumneata glumești, stimate Baciana, înțeleg asta, desigur, este profesia dumitale... Dar carnea și laptele, înțelegeți și singur, le obținem de la vacă...

— Dumneata ai obținut un nou soi de vaci? întrebă serios Baciana.

Darahvelidze îl fixă cu privirea, așteptîndu-se la o glumă, dar Baciana nici nu clipi.

Darahvelidze năduși. Se uită bănuitor în direcția lui Bulika și Ioram, care nici nu se clinteau, ezită, apoi scoase cu hotărîre două plicuri din buzunar.

— Eu te rog, stimate Baciana, să intervii pe lîngă conducere sau să-i adresezi o scrisoare secretarului de partid al raionului nostru...

— Dar ce mă privește pe mine treaba asta?

— Cum să nu? Dumneata ești scriitor, deputat, membru al Comitetului Central! Cui să mă adresez eu dacă nu dumitale? își arătă nedumerirea, cu aceeași sinceritate, Darahvelidze.

— Dar dumneata unde lucrezi?

— În sectorul prelucrării tutunului.

— Despre ce anume ar trebui să scriu eu conducerii?

— Toți știu, dumneata și secretarul nostru sînteți prieteni nedespărțiți, ați învățat la aceeași școală...

— Cine te-a trimis la mine?

— Cineva care îi dorește numai bine secretarului nostru... Un plic este al dumitale, celălalt o să-l transmiți cui vei crede de cuviință... Darahvelidze strecură cu dibăcie ambele plicuri sub pernă.

— Cum, ai fost concediat?

— Concedierea mea nu-i o treabă atît de simplă, stimate Baciana... Dar un mic sprijin nu e niciodată de prisos... Chiar față de acela care vrea să mă dea acum la o parte!...

Pantoponul începu să-și facă efectul, pleoapele lui Baciana se îngreunară, nu-i mai venea

să vorbească, și cu atît mai puțin să-și chestioneze această rudă care-i picase din cer.

— Explică-mi limpede despre ce-i vorba? îl întrebă el pe blond, închizînd ochii. Acesta înțelese că trebuie să se grăbească și îi dădu zor:

— Despre aceea că mi-a trimis revizia!...

Jenia își strecură capul pe ușă.

— Au trecut douăzeci de minute!...

— Nu-i nimic, nu-i nimic, dragă Jenia, lasă-l să mai rămînă puțin, îmi spune lucruri interesante! o rugă Baciana.

— Da... continuă Darahvelidze. Mi-a trimis revizia! De douăzeci de ani lucrez la prelucrare și nimeni, niciodată, n-a îndrăznit să-mi trimită revizia!... La început am crezut că acela glumește!...

— Și ce-a găsit revizia? întrebă Baciana.

— Ce? S-au apucat, canaliile, să-mi calculeze, bucată cu bucată, cîte țigări s-au fumat în Abhazia și Gruzia... Apoi au declarat că în anul curent, la trei sute de tone de tutun, noi, chipurile, am adăugat o sută de tone de iarbă uscată!... Și cine spune asta?! Oameni care n-au scos niciodată nasul din birouri! Știu ei oare unde crește tutunul? Tutunul crește în cîmp și ce-i de mirare dacă se mai lipește de el puțină iarbă? Și-apoi, parcă ce, iarba-i otravă? Dumneata ai văzut om mort din cauza ierbii? Ce-i rău aici? Vaca înfulecă toată viața iarbă și ce, moare din asta? Cu ce altceva porunciți să fie hrănită, cu tutun?... Răul constă tocmai în faptul că îi îndoapă și-i extermină cu nicotina pe oamenii de felul dumitale!... Apoi au declarat că noi, vezi dumneata, iarba aceea o vindem cu prețul tutunului și cîștigăm milioane din asta!... Hm, o tonă de iarbă costă zece ruble, nu mai mult, astea-s milioane?! Și în plus, au scornit că noi, cică, mai și udăm tutunul, din care pricină, chipurile, crește în greutate aproape dublu!... Deștepții!...

— Și, de fapt, la cîte milioane s-a ajuns?

— Realizate sau puse pe seama noastră?

— Toate împreună.

— Multe.

— Anume?

— Nici n-o să mă crezi... încercă să se eschiveze Darahvelidze.

— Și ce-a mai spus revizia?

— Cîte n-au mai spus!... S-au invitat, să vedeți, la mine acasă... De ce, mi-au zis, aveți casă cu etaj?! Și ce dacă e cu etaj? Norma înălțimii unui etaj este doi metri și jumătate, iar la mine parterul nu are decît doi și patruzeci și opt...

— Ce importanță au doi centimetri? izbucni în rîs Baciana.

— Vai de mine, stimate Baciana! Glontele nu are decît doi centimetri, dar omoară și un bivol! Și glontele acela care a doborît anul trecut un om, n-o să-i pomenesc numele, nu era nici el mai mare de doi centimetri... Despre asta nu trebuie să-i spuneți prietenului dumneavoastră, am zis-o și eu așa... pur și simplu fiindcă a venit vorba... Apoi au numărat opt camere la etaj! Ptiu, scuip pe asemenea gruzin care consideră salonul drept cameră! Bine măcar că n-au adăugat la total și sala de bi-

liard! Mulțumesc și pentru atît!... Stimate Baciana, eu sînt curat, cristal, nu altceva! Ei bine, să mă lase în pace prietenul dumitale, secretarul... Cuvîntul dumitale e lege pentru el!... Dacă mă ponegrește pe mine, înseamnă că te insultă și pe dumneata...

— De ce pe mine? deschise ochii Baciana.

— Păi cum să nu! Dacă, bunăoară, cineva ar spune despre dumneata, despre ruda mea apropiată, ceva rău, oare eu n-o să mă simt insultat?! exclamă Darahvelidze.

Baciana începu să-și treacă prin memorie una cîte una toate rudele apropiate și, nedescoperind printre ele nici una care să semene cu Darahvelidze, se liniști.

— Canalia! se aprinse deodată blondul. Arestează oamenii pentru-o bancnotă de zece ruble, iar locul meu vrea să-l vîndă pentru un milion!

— Pentru cît? întrebă din nou Baciana.

— Pentru jumătate de milion! mai reduse Darahvelidze.

— Dar dumneata cîștigi cu adevărat atît de mult?

— Nici vorbă de așa ceva! Da de unde... Ce capitaluri să avem noi...

Baciana pipăi plicurile de sub perna sa. Darahvelidze își întoarse privirea în altă parte.

— Aștepți pînă mă însănătoșesc și atunci vom sta de vorbă! spuse Baciana.

— Cum să nu, paște, murgule, iarbă verde! îi scăpă lui Darahvelidze, dar se corectă imediat. Vreau să spun că dumneata n-o să părăsești patul prea repede, iar problema mea

se pune poimîine în discuția biroului. Și se poate întîmpla ca tot atunci pe mine să mă rețină... Doar două cuvinte!...

Baciana scoase de sub pernă amîndouă plicurile și și le puse pe piept.

— Cît e aici?

Darahvelidze se lumină la față.

— O lămîie jumate. Pe carnete de economii! Fără clauze!

Baciana căzu pe gînduri. Darahvelidze se foia pe scaun, nerăbdător.

— Stimate Nugzar — vorbi după o îndelungă tăcere Baciana — aici, sub patul meu este o ploscă. Fii amabil și dă-mi-o... nu mai pot suporta, te rog să mă ierți... Darahvelidze ezită. Nu-ți fie teamă, e curată...

Darahvelidze se aplecă supus, luă plosca și i-o întinse lui Baciana. Acesta, cu mîna dreaptă slăbită, luă vasul de gît.

— Fii amabil și dă-te puțin mai încolo, îl rugă el pe Darahvelidze.

Acesta se retrase cu un pas mai la o parte cu tot cu scaun. Baciana evaluă din ochi distanța dintre el și musafir, apoi își încordă toate forțele și, luîndu-și avînt, slobozi plosca în capul lui Darahvelidze.

Zăngănind, plosca se făcu țăndări. Darahvelidze alunecă încet de pe scaun pe podea...

— Plosca era goală? întrebă Bulika.

— Goală! răspunse Baciana.

— Păcat! spuse părintele Ioram și chemă tare: Jenia!... Jeniii-a!...

6

ŞAPTE ZILE şi şapte nopţi îşi croi drum Baciana printr-un pustiu pîrjolit de soare. În primele două a mers în picioare, apoi se lăsă în patru labe, iar ultimele zile se tîrî pe burtă. Şi cînd, sleit de puteri, chinuit, cu buzele crăpate, căzu cu obrazul în nisipul galben, încins, simţind apropierea morţii, se întoarse pe spate, aruncă asupra soarelui o privire stinsă şi pentru prima oară în viaţă îi scăpă un reproş adresat astrului :

— De ce mă omori, soare ? !

Şi deodată, pe discul soarelui se profilă silueta unui om. Iar umbra lui se răsfrînse peste Baciana.

— Cine eşti ? întrebă el.

Un tînăr uscăţiv, desculţ, cu ochi albaştri, îl privea, şi Baciana nu putu înţelege dacă soarele din spate sau un nimb strălucitor lumina capul tînărului.

— Sînt domnul şi stăpînul tău ! răspunse tînărul.

— Cu ce-mi poţi dovedi asta ?

— Apariţia mea în faţa ta nu este oare o dovadă ?

— Nu ! Eşti pur şi simplu un miraj al pustiului !

Baciana aşteptă îndelung dispariţia ciudatului chip. Dar tînărul stătea în faţa lui liniştit, zîmbind cu milă şi uimitor de drag. Atunci Baciana se apropie tîrîş de el şi-i atinse, timid,

cicatricea rănii de un trandafiriu palid de pe piciorul desculţ.

— Alungă-ţi îndoielile, zîmbi tînărul.

— Mă îndoiesc, pentru că sînt necredincios. Nu cred nici ceea ce văd cu ochii mei. Simt că toate astea se săvîrşesc undeva departe de mine. Explică-mi, ai fost cu adevărat pe pămînt ? Şi dacă ai fost, de ce i-ai părăsit pe oameni ? întrebă Baciana.

— Oamenii s-au lepădat de mine, dar eu nu l-am părăsit pe om, răspunse încet tînărul.

— Dovedeşte-mi asta !

— Prezenţa mea aici o dovedeşte !

Baciana îşi mai trecu o dată mîna peste piciorul desculţ al tînărului.

— Cine eşti, doamne ?

— Eu sînt credinţa, nădejdea, puterea, binele, harul iubirii şi libertatea !

— Dar cum se face că Iuda te-a vîndut pe treizeci de arginţi ?

— Acesta o fost preţul lui, şi el a fost cumpărat pe acest preţ. Banii de azi nu erau preţul tău şi de aceea tu nu te-ai vîndut astăzi ; mîine vei fi preţuit mai scump.

— Şi dacă n-am să mă vînd nici mîine, nici poimîine ?

— Atunci te vei înălţa spre împlinirea acelei fapte în numele căreia am fost eu răstignit pe cruce.

— Oare ştiai că Iuda te va vinde ?

— Ştia satana. Dumnezeu nu-l ispiteşte pe om. Dumnezeu îl pune la încercare. Pe Iuda l-a ispitit satana, cumpărîndu-l cu treizeci de

arginți. Eu n-am făcut decît să-l pun la încercare, dîndu-i frînghia pe mînă.

— Și nu l-ai blestemat ?

— Nu !

— De ce ?

— Iuda a izbăvit de păcat unsprezece oameni.

— Atunci de ce nu ștergi de pe el stigmatul veșnicei rușini ?

— Pentru că Iuda este făptură a satanei, nu a lui Dumnezeu.

— Înseamnă că satana a avut biruință asupra ta ?

— Așa ar fi fost dacă Iuda nu-și punea capăt zilelor.

— Mergînd spre Golgota, credeai, oare, că oamenii te duc la răstignire ?

— Nu !

— În ce nădăjduiai ?

— În popor.

— Oare nu poporul l-a preferat pe un tîlhar în locul tău ?

— Poporul.

— Va să zică, și aici a avut biruință satana asupra ta ?

— Nu, pentru că asta nu a fost ispită, ci punere la încercare.

— Și poporul n-a rezistat la această încercare ?

— Poporul aștepta de la mine o minune, și de aceea a preferat în locul meu un tîlhar de la care nu aștepta nimic... Asta a fost a doua încercare — înainte de vreme — a mea față

de copiii lui Adam, și totodată cea de a doua greșeală a mea

— Dar în ce a constat prima ta greșeală ?

— În faptul că i-am dat adăpost omului în rai. Nu prin voința altcuiva, ci prin sudoarea, sîngele și credința sa trebuie să ajungă omul în rai !

— Cînd te-ai încredințat că vei fi răstignit ?

— Cînd i-am văzut stînd în fața mea pe mama și pe cel mai iubit ucenic al meu. Și grăit-am către mama mea : „Femeie, iată-l pe fiul tău !“ Și grăit-am către ucenicul meu : „Omule, iat-o pe mama ta !“ Și a rămas el cu mama mea în locul meu, iar mama mea a devenit pentru el duhul sfînt...

— Care este voința ta ?

— Ridică-te !

Baciana se ridică.

— Mărturisește că nu te chinui în suferințele însetării !

— Nu mă chinui în suferințele însetării ! repetă Baciana și setea care-l chinuia dispăru.

— Mărturisește că nu te pîrjolesc razele soarelui !

— Nu mă pîrjolesc razele soarelui ! repetă Baciana și nu mai era dogoarea care-l istovea.

— Mărturisește : cred în viață și în Dumnezeul meu !

— Cred în viață... repetă Baciana și nu pronunță cuvintele „Dumnezeul meu“, pentru că ceea ce se întîmpla tot i se părea a fi o halucinație.

Şi i-a spus atunci tînărul :

— Rosteşte-ţi năzuinţa ta cea mai tainică !

— De ce în astă viaţă eu om am apărut ? De ce nu peste fire o ploaie revărsată ? rosti Baciana versurile lui Vaja Pşavela şi deodată...

Baciana se revărsă într-o ploaie, şi în pămîntul pîrjolit al pustiului încolţi iarba proaspătă, verde, lăptoasă...

Baciana se revărsă într-o ploaie, şi din pămîntul pîrjolit al pustiului crescură flori — frumoase, vesele, înmiresmate...

Baciana se revărsă într-o ploaie, şi în pustiu ţîşni un izvor — răcoritor, limpede, dătător de viaţă.

Baciana se revărsă într-o ploaie, şi pămîntul pîrjolit al pustiului reînvie, şi pustiul se prefăcu într-o oază înfloritoare.

Baciana se revărsă într-o ploaie şi pe dată se preschimbă el însuşi într-un stejar puternic în mijlocul oazei — un stejar uriaş, care îmbrăţişa cu rădăcinile sale întreg globul pămîntului şi-şi rezema creştetul în ceruri... Şi veniră în zbor, din toate ţările, nenumărate stoluri de păsări cîntătoare, se aşezară pe acel stejar, îşi făcură cuiburi, se înmulţiră şi peste întreaga lume răsună un măreţ imn închinat vieţii...

7

BACIANA DESCHISE ochii. Bulika şedea pe pat cu picioarele strînse sub el şi rezemat cu spatele de pernă, îl asculta pe părintele Ioram, care citea ziarul, monoton, ca pe o psaltire.

— Bună ziua, prieteni, îşi salută el vecinii.

— A-a-a, salutăm pe cel ce s-a întors în casa noastră ! se bucură Bulika.

— Cum te simţi, stimate Baciana ? se interesă politicos părintele Ioram, dînd la o parte ziarul.

— Ca tînărul Adam în rai înainte de apariţia Evei !

— Şi nu-ţi e urît de unul singur ?

— Dimpotrivă, mi se pare că tot raiul e al meu !

— Dar dumneata, după cît se vede, eşti om zdravăn, stimate Baciana ! spuse entuziasmat Bulika. Un cnocaut de felul ăsta încă nu mi-a fost dat să văd : am numărat pînă la trei sute şi el tot nu deschidea ochii !

— Care el ? întrebă Baciana.

— Ei, asta mi-a plăcut ! Cît pe ce să trimită un om pe lumea cealaltă fără spovedanie şi încă mai întreabă care ? exclamă Ioram.

— Păi, erai şi dumneata pe-aici, părinte ! glumi Baciana, dar spunînd asta, se simţi stingherit. Aproape uitase incidentul ce avusese loc — era sub efectul pantoponului — şi de aceea faptul că i se amintise de cele întîmplate îl indispuse. Sincer să fiu, eu nici nu ţin minte bine ce s-a petrecut aici, spuse el, ştergîndu-şi transpiraţia de pe frunte.

— Nu te nelinişti, stimate Baciana, nici noi nu ţinem minte nimic : eu dormeam, părintele

Ioram citea. Nu-i așa, părinte ? i se adresă Bulika lui Ioram.
— Întocmai ! confirmă acesta.
— Așa că n-o să fim buni de martori ! adăugă Bulika.
— Și totuși, ce s-a întîmplat ? se interesă Baciana sincer.
— Iată cum a fost : cînd i-ai aruncat individului plosca în cap și el a căzut, a venit repede Jenia. I-a făcut o injecție cu camfor, i-a badijonat capul cu iod. Apoi s-a sculat și a început să înjure.
— Adică ?...
— Adică striga că probabil ți s-au părut banii prea puțini, altfel i-ai fi refuzat de la bun început !
— Și mai ce ?
— Și-a adus aminte de unul Bațalașvili, pe care cică dumneata l-ai numit director de restaurant, și pentru asta a scuturat bine punga.
— Ce anume ? nu înțelese Baciana.
— Cum, ce anume ? Dumneata l-ai aranjat ca director de restaurant, iar el ți-a plătit jumate de milion.
Baciana izbucni în hohote de rîs.
— Ce, nu-i adevărat ? El așa striga.
— Nu, nu asta voiam să spun... Tocmai că eu l-am ajutat, de fapt, pe unul din colaboratorii mei la numirea unei rude, chiar a acelui Bațalașvili.
— A-a-a...
— Rezultă, stimate Baciana, că cineva a luat, într-adevăr, mită ? se băgă în discuție părintele Ioram cu o întrebare.

— Așa rezultă ! consimți Baciana.
— Am și eu acolo, la mine, ca tovarăș de muncă, un ticălos de ăsta ! își aminti Bulika. Mi-a aranjat să intre la școala tehnică de comerț un nepot — orfan. Și mi-a pretins trei mii de ruble : o mie cinci sute, zicea — directorului, o mie — unuia, trei sute — altuia, iar două sute, zicea — lui, pentru osteneală... Ce-mi rămînea de făcut ? Pe nepoțel îl știu că-i dobitoc... Nu demult îl întreb pe gogoman : cît ne rămîne, zic, dacă din 55 scădem 5 ? Îmi răspunde : cinci !
— Ei, corect ! pufni în rîs Baciana.
— Și iată că acest „corect“ m-a costat trei mii de ruble ! A luat ticălosul banii și dus a fost !...
— Te-a păcălit ? se interesă Ioram.
— Nu... De aranjat, a aranjat, dar banii... Banii s-au dus pe gîrlă !
— Păi care a fost vina lui ?
— Cum care ? În decembrie mă cheamă directorul școlii și mă întreabă : cetățene Goghilașvili, dumneata i-ai dat trei mii de ruble cetățeanului Gvaladze ? Eu, bineînțeles, am recunoscut, i-am dat, zic. Ia te uită ce nemernic, începu să urle directorul și izbi cu palma în masă.
— Zicea așa despre tine ? se necăji Ioram.
— De ce despre mine ? Despre ticălosul de Gvaladze !
— Înseamnă că l-a calomniat pe omul ăla ! se revoltă Ioram.
— Cum, dumneata, părinte, chiar nu înțelegi ? Da ? Păi Gvaladze nu-i dăduse banii !

Şi atunci ăla m-a luat pe mine la rost. Tu, zice, drept cine mă iei ? O şcoală tehnică de comerţ, zice, nu-i totuna cu şcoala tehnică aia... cum îi spune, ei, aia... care-i alături de o brutărie în Bake... Acolo studenţii se tot uită zi şi noapte prin ocheane...

— De topografie ! îi sugeră Baciana.

— Da, şcoala tehnică de comerţ, zice el, nu e acelaşi lucru cu una de topografie ! Acum sîntem în decembrie. În ianuarie, zice, îmi aduci trei mii de ruble, altfel, zice, studenţia cretinului de nepot-tu va fi anulată, ca bancnotele fără serie !...

— Cine spunea asta ? se miră Ioram.

— Cum cine ? Directorul spunea, cine altul !

— Şi mai departe ?

— Ce mai departe ?! M-am sfătuit cu Sveta mea, care mi-a şi spus : mai bine mai dăm ceva şi poate reuşim să-l facem ministru al comerţului...

— Va să zică, directorul s-a dovedit şi el un excroc ? Baciana se răsuci neliniştit în pat.

— S-a dovedit, dragul meu !... Ai, cumva, nevoie de ploscă ? Pînă or aduce alta nouă, o poţi folosi pe-a mea... îi propuse Bulika.

— Nu, mulţumesc... Tocmai mă gîndeam că poate merita să iau banii ăia ?

— Nu ştiu... În general banii sînt un lucru murdar... spuse Bulika îngîndurat.

— Treizeci de arginţi au distrus omenirea ! exclamă părintele Ioram. Treizeci de arginţi !

— Eu, stimate Baciana, cunosc imediat oamenii... Cum se numesc ăştia ? Fiz... Fizo... începu Bulika.

— Fizionomişti.

— Aşa, aşa ! numai că nu după faţă, ci după încălţăminte... după încălţămintea omului stabilesc fără greş ce hram poartă... Uite, imbecilul ăsta care a venit la dumneata... De cum m-am uitat la pantofii lui, am înţeles imediat că-i un ticălos şi un nemernic...

— Imediat ? se miră Baciana.

— În primul rînd, purta pantofi de lac...

— Iar eu, dimpotrivă, gîndeam că e profesor, îl întrerupse părintele Ioram pe Bulika.

— Cînd a intrat, şi-a şters pantofii de pantaloni... îi aruncă acestuia o privire piezişă Bulika. Un profesor nu face aşa ceva niciodată... În al doilea rînd, pingelele pantofilor erau roase la vîrfuri, iar tocurile erau complect noi. Înseamnă că aceşti pantofi sînt la el de gală, îi încalţă numai cînd se duce la conducere. La conducere, se înţelege, merge pe vîrfuri, de aceea şi pingelele sînt roase numai în faţă... E un ticălos sau nu ? E un ticălos, desigur... În al treilea rînd, de cum s-a aşezat, îndată şi-a scos călcîiele din pantofi. De ce ? Îl strîngeau pantofii, de asta ! Şi de ce îi trebuie omului încălţăminte strîmtă ? Pentru ca pe mutra lui să se vadă că suferă ! Ia uitaţi-vă, chipurile, cît de nenorocit, cît de chinuit sînt eu !... Şi atunci ce e el, dacă nu un ticălos ?! În al patrulea rînd, tocurile erau la el mai înalte cu trei-patru centimetri decît cele obişnuite. De ce ? Pentru că vrea să

pară mai înalt decît este cu adevărat! E ticălos? De bună seamă! Și mai ce? Da! și ăsta e lucrul cel mai important — care însă nu mai privește încălțămintea — lucrul cel mai important, că atunci cînd un om este altoit cu o ploscă de spital și dumnealui nu-l ia de gît pe cel care l-a jignit, apoi ăla nu mai e om, ci un adevărat ticălos și o scursură! încheie Bulika descrierea lui Darahvelidze.

— Și cum arată, după părerea ta, încălțămintea unui om cumsecade? întrebă, îndoindu-se de adevărul raționamentelor lui Bulika, părintele Ioram.

— Încălțămintea unui om de treabă este roasă în mod egal: pe dreapta, pe stînga, la margini... Și o poartă cu un număr mai mare. De ce? Păi pentru ca să poată merge comod, ușor, să nu-și facă bătături... E clar? Și încă ceva: dacă ștaiful la încălțămintea unui om este boțit, turtit, înseamnă că omul acela sau poartă încălțăminte străină, sau e pur și simplu neglijent și gură-cască...

— Dar cum e cu copiii? se interesă Baciana.

— Copiii sînt altceva. Copiii aleargă mult, oasele lor nu sînt încă întărite... E greu să apreciezi după încălțăminte caracterul unui copil...

— Dar tu? Cum îți rozi tu încălțămintea? îl întrebă pe neașteptate părintele Ioram pe Bulika.

Bulika se zăpăci.

— Euuu?

— Da, tu!

Bulika se aplecă, scoase de sub pat un pantof scîlciat, cu ștaiful boțit, și îl răsuci mirat pe toate fețele.

— Hm, după cîte se pare, sînt și eu un gură-cască destul de mare! bombăni el nemulțumit și azvîrli pantoful sub pat.

Baciana și părintele Ioram pufniră într-un rîs zgomotos. Începu să rîdă și Bulika.

— Stimate Ioram — Baciana schimbă pe neașteptate tema discuției — ai avut ocazia vreodată să-l visezi în somn pe Hristos?

Părintele Ioram rămase cu gura căscată. În cele din urmă spuse, bîlbîindu-se:

— Stimate Baciana... Așa ceva nu se întîmplă — să-l visezi pe domnul ... este un fenomen divin... Dar pe mine dumnezeu nu m-a onorat deocamdată cu o asemenea fericire...

— Nici glasul lui nu l-ai auzit?

— Dar și ăsta e tot un fenomen divin!...

— Păi, ce propovăduiești dumneata?

— Tocmai asta și propovăduiesc, să te apropii de el, să-i auzi glasul, să-i vezi chipul!

— În cazul ăsta, noi doi va trebui să facem schimb de profesii.

— Despre ce-i vorba? întrebă, încordîndu-și atenția, părintele Ioram.

— Acum o oră eu l-am văzut.

— Pe cine?

— Pe domnul Iisus Hristos.

Glasul părintelui Ioram tremură:

— Fiul meu, nu uita porunca scripturii: „Să nu minți".

— Omul spune că a văzut. Treaba ta este să-l crezi sau nu! se amestecă Bulika și-i făcu cu ochiul lui Ioram, chipurile, nu-l împiedica, lasă-l să povestească.

Baciana tăcea.

— Și mai departe? întrebă nerăbdător Bulika.

— El m-a înviat, m-a prefăcut într-o ploaie care a dat viață unui pustiu mort. Pe urmă eu m-am prefăcut într-un stejar puternic, am înflorit, am înverzit în oază și apoi am început să cînt, mai exact, păsările au început să cînte...

— Doamne, dumnezeule! Stăpîne ceresc! îi scăpă părintelui Ioram.

— Aceleași vorbe eram gata să le rostesc și eu cînd am văzut cu ochii mei ce s-a întîmplat, zîmbi Baciana.

— L-ai văzut și te-ai îndoit? Toma necredinciosul! se ridică puțin în pat părintele Ioram.

— În somn, însă, am crezut... Dar după aceea, cînd m-am trezit și te-am văzut pe dumneata și pe Bulika, trebuie să recunosc că m-am îndoit... Știi, părinte, religia voastră este peste măsură de mistică, ruptă de viață, nereală... Iată, dacă din visul meu ar fi rămas ceva real, palpabil...

— Păcătosule! El te-a înviat, ce vrei mai real decît asta?!

— Nu văd scopul învierii mele. Se poate oare să fi revenit la viață numai pentru ca mîine totul să pornească de la început? Pentru ca mîine să mor din nou? Doar moartea este inevitabilă?!

— Dar timpul! strigă părintele Ioram.

— Care timp? nu înțelese Baciana.

— Timpul, care este continuitatea vieții. Doar dumnezeu a prelungit timpul dumitale!

— Și oare nu este indiferent cînd voi muri — azi, mîine?

— Indiferent pentru dumneata, dar nu pentru alții.

— Pentru care alții?

— Pentru cei a căror viață depinde de a dumitale!

— Nu are importanță... Mulți oameni au murit de tineri, dar viața pe pămînt continuă...

— Cum poți spune una ca asta! Cum să nu aibă importanță! se indignă părintele Ioram. Dar dacă Rustaveli ar fi murit în leagăn?!

— S-ar fi născut un altul.

— Cînd?

— Cîndva.

— Întocmai, cîndva! Dar cît ar fi trecut pînă atunci?! Dumneata îți închipui cum ar fi fost societatea fără geniul lui?!

— Ei bine, a existat o perioadă fără Rustaveli, și nu s-a întîmplat nimic, oamenii au trăit...

— Au trăit fără dumnezeu în suflet! părintele Ioram bău o înghițitură din ulcica cu lapte, ca să-și ude gîtlejul care i se uscase de tot. Timpul e dumnezeu! Trebuie să înțelegi asta! Voi, comuniștii, nu credeți în Dumnezeu, de-aceea nici nu știți prețul timpului!

Voi risipiți timpul! Ori dacă ați hotărît să creați o nouă credință și o nouă religie, începeți cu timpul! Altfel n-o să reușiți nimic, pentru că, repet, Dumnezeu înseamnă timpul!...

— Dar parcă spuneai că Dumnezeu e cuvîntul!

— Cuvîntul, fapta și timpul formează treimea: una și indivizibilă! spuse părintele Ioram cu evlavie.

— Dacă asta e adevărat, atunci noi sîntem pentru, părinte! Noi prețuim și timpul, și fapta, și cuvîntul. Și, în treacăt fie zis, cu nimic mai prejos decît le prețuiește toate astea biserica.

— Ei, dar atîtea lucruri amînate și atîția amatori de a le amîna ca la voi n-au mai existat niciodată! rîse părintele Ioram.

— Nu, părinte, dă-mi voie să nu fiu de acord cu dumneata! pară Baciana. A amîna lucrurile — asta se înscrie pe linia voastră! Însuși domnul Dumnezeu făgăduiește omului viața în rai cînd? După moarte! Ai uitat?

— Raiul de pe cealaltă lume trebuie să-l dobîndești prin întreaga ta viață fără de prihană. Păi altfel cum?

— Bineînțeles, dar după ce că și-l dobîndește prin muncă, voi îl socotiți pe om robul lui Dumnezeu... Asta e nedrept, părinte!

— Păcătuiești, dumneata păcătuiești, stimate Baciana! se simți jignit părintele Ioram. Legea fundamentală a religiei noastre este a da, și nu a lua, să slujești, și nu să stăpînești!

— Cuvinte frumoase, părinte, și atît... Amintește-ți: obscuritate, fanatism religios, cruciade, inchiziție... Și toate astea în numele lui Dumnezeu, întru slava Domnului...

— Eu nu susțin că religia noastră a atins perfecțiunea... șovăi părintele Ioram.

— Bravo, părinte! izbucni în rîs Baciana. Aud pentru prima dată asemenea cuvinte de la un slujitor al cultului! Și cum se numește la voi o astfel de opinie? Deviere de dreapta? Sau de stînga?

— În religia creștină nu există nici devieri, nici cale de mijloc. Există numai zenitul! rosti sentențios părintele Ioram și își înălță ochii spre tavan.

— Dar unde anume-i zenitul ăsta? întrebă Baciana și, fără să vrea, se uită și el în sus.

— Zenitul înseamnă lumina. Și cînd omul va intra în împărăția luminii, va dobîndi libertatea. Dar asta se va întîmpla numai odată cu desăvîrșirea sufletului omenesc, și de aceea moartea lui este apropierea de dumnezeu... părintele Ioram își așeză mîinile pe piept ca pentru rugăciune.

— Dar cînd te-au tîrît aici învinețit, mai mult mort decît viu, mai ții minte pe cine rugai atunci să te ajute? Pe doctori, și nu pe dumnezeu! se băgă în vorbă Bulika.

— Spaima în fața morții este spaima apropierii de dumnezeu, spuse părintele Ioram, fără a-l privi pe Bulika.

— Umbli cu tertipuri, părinte! Poate că și infarctul l-ai făcut din cauza acestei spaime? Bulika îi făcu cu ochiul lui Baciana.

Preotul îi aruncă lui Bulika o privire nimicitoare.

— Religia ta, nefericitule, începe în stomac și se termină la privată. De un păcătos ca tine o să se dezică chiar și iadul!

— Bineînțeles, dacă o să mă prezint acolo cu o recomandare de la tine! Dar dealtfel, îți las ție totul — și iadul, și raiul. Eu vreau să văd comunismul... Asta-i raiul la voi, nu-i așa, stimate Baciana? Eu sînt, e adevărat, fără de partid, dar nădăjduiesc să am protecția dumitale...

— Poftim, Bulika! îl invită Baciana pe cizmar în comunism. Noi sîntem oameni buni la inimă, o să te primim nu numai pe tine, ci și pe părintele Ioram.

— Duceți-vă singuri în parodia asta de rai, refuză preotul invitația, că eu o să aștept vrerea domnului... Zenitul vostru e mult prea pămîntean... Interesant ce veți face voi după ce veți ajunge în acel așa-zis comunism?

— O să vedem noi atunci, după ce ajungem.

— Și dacă nu veți vedea nimic? întrebă nu fără malițiozitate părintele Ioram.

— Stimate Ioram, cîți ani are religia voastră? răspunse la întrebare tot printr-o întrebare Baciana.

— Două mii! glasul părintelui răsună mîndru.

Baciana izbucni în hohote sincere de rîs.

— Iar a noastră nu are deocamdată nici o sută... Dar adepți are ea cîți nici n-a visat să aibă religia voastră. Și voi, cei care sînteți în vîrstă de două mii de ani, vă luați la întrecere cu noi, niște tineri doar de o sută de ani? Ar trebui să vă fie rușine! Aveți răbdare, și cînd vom atinge noi vîrsta de două mii de ani, ei, atunci să aruncați o privire spre noi din înălțimea zenitului vostru. Atunci da, vom judeca cine dintre noi s-a înălțat mai sus!

— E greu să discuți cu oameni care nu cred în nimic! zise părintele Ioram și se întoarse cu fața la perete.

— Ce-i dă poporului religia voastră? nu se lăsă Baciana.

— Hrană spirituală! răspunse părintele Ioram fără să se întoarcă. Dar a voastră?

— A noastră — și spirituală, și materială. Omului care merge spre zenit îi trebuie pîine, brînză, unt, cartofi, roșii și carne. Nu-i așa?

— Dar unde-i carnea aceea? părintele Ioram se întoarse repede cu fața la Baciana.

— Asta nu mai e discuție, părinte!... Nu se găsește azi, va fi mîine!

— Dar religia noastră, la drept vorbind, nu interzice oamenilor nici să producă, nici să mănînce carne. Mi-e teamă să spun, dar... Înainte era carne mai multă decît acuma...

— Înainte trăiau pe pămînt jumătate de miliard de oameni, iar acum sînt patru miliarde!

— Mda-a. Prea devreme am renunțat la canibalism, dădu glas Bulika, ce tăcuse pînă

atunci, ar fi azi şi oameni mai puţini şi carne din belşug !

— Iată în ce hal de cinism l-a adus religia voastră pe om ! şi părintele Ioram arătă cu mîna înspre Bulika. Acesta se pregătise să răspundă, deschisese chiar şi gura, dar vorba i se opri în gît — de sub patul lui se furişase şobolanul cu întreaga sa familie şi se opriseră cu toţii în mijlocul salonului.

— Ei, poftim, cu toată şoricioaica ! sparse tăcerea Bulika. Şobolanul făcu înconjorul celor trei noptiere, de parcă ar fi căutat ceva anume, apoi, negăsind nimic, îi cercetă cu privirea, unul după altul, pe bolnavi. Iar cînd Bulika îi aruncă o bucată de zahăr, nici nu se uită la ea.

— Nu înţeleg ce s-a întîmplat, spuse părintele Ioram, ori s-a ospătat zdravăn la micul dejun, ori s-a decis să declare greva foamei.

— Trebuie s-o chemăm pe Jenia. Poate-l aduce pe cretinul acela de agent dezinfector, să se convingă şi el ce fel de purcei se plimbă pe aici ! propuse Bulika.

Şobolanul făcu din nou turul noptierelor, apoi se întoarse la ai săi şi, prin nişte mişcări caraghioase ale lăbuţelor din faţă şi ale mustăţilor, le comunică ceva. Soţia şi cei doi şobolănei îl ascultară cu atenţie, după care mama îi conduse pe copilaşi sub patul lui Bulika, probabil îi expedie, prin crăpătură, acasă şi se întoarse la soţul său. Între ei se încinse o discuţie grozav de animată.

— Scenă de familie. Prezenţa copiilor este inoportună, constată Bulika.

Deodată şobolanul sări de la locul său, se repezi bezmetic într-o parte şi porni înnebunit de-a ocolişul prin salon. Apoi se întoarse lîngă femelă, se opri în faţa ei răsuflînd precipitat şi rămase acolo ca de lemn. Acum într-un dans sălbatec prin salon se năpusti femela. După un minut veni şi ea în goană la mascul şi încremeni, privindu-l ţintă. Şi aşa, cei doi şobolani rămaseră nemişcaţi vreme îndelungată unul în faţă celuilalt.

O presimţire rea îl cuprinse pe Baciana. De sub pat îşi făcură apariţia şi puii. Ei veniră în goană lîngă părinţii lor, dar aceştia nu le dădeau nici o atenţie. Atunci micuţii începură să zgîndăre ba pe unul, ba pe celălalt şobolan. Şi deodată, cu toţii se smulseră de la locul lor şi porniră să alerge încrucişîndu-se prin cameră, izbindu-se de noptiere, lovindu-se de pereţi, ciocnindu-se unul de altul, căzînd şi făcînd salturi înalte.

— Ce-o fi cu ei ? Or fi turbat cumva ? îşi făcu cruce părintele Ioram. Bulika, pentru dumnezeu, strig-o pe Jenia !

Dar Bulika, palid, şedea în pat şi privea cu ochi dilataţi dansul sălbatec al şobolanilor.

— Asta e şoricioaica... S-au îndopat cu şoricioaică şi acum caută apă. Însă apa nu va face decît să le grăbească sfîrşitul, spuse Baciana.

— Dar laptele ? întrebă cu voce nesigură părintele Ioram.

— Dă-le, părinte, îl rugă Baciana.

Părintele Ioram turnă cu mîini tremurătoare lapte într-o farfurioară și o puse pe podea. Însă era prea tîrziu. Șobolanii înnebuniți nici nu observară farfurioara.

— Ciudat, puii se țin mai bine, spuse Baciana, dar în aceeași clipă, dezmințind parcă vorbele lui, un prichindel se răsturnă pe spate, ridicîndu-și lăbuțele în sus. Căzu și cel de-al doilea pui.

— Nu pot să mă uit! suspină Bulika și, punîndu-și sub limbă o pastilă de nitroglicerină, își acoperi fața cu mîinile.

— Doamne, iartă! izbucni Ioram.

— Jenia! urlă Baciana și, fără să vrea, se săltă puțin în pat. Șobolanii își înălțară capetele și Baciana desluși în mărgelușele negre ale ochilor lor atîta durere, uimire și disperare, încît simți o înțepătură în inimă. Jenia! strigă el din nou și se lăsă cu spatele pe pernă.

— Stimate Baciana! Fiule! părintele Ioram începu să se învîrtă în pat. Bulika! Vezi ce-i cu el!

Dar Bulika stătea culcat, cu capul îngropat în pernă și nu auzea nimic.

— Ei, e cineva acolo? Ajutați-mă! strigă părintele Ioram, încercînd să se scoale, dar imediat o durere cumplită îi străpunse inima.

În salon se înstăpîni o tăcere de mormînt. Pe podea zăceau fără suflare șobolanii, iar lîngă paturile oamenilor ce abia mai respirau se pitise moartea, cercetîndu-le sufletele cu ochi lacomi.

Nici unul n-a auzit cum ușa s-a deschis larg, scîrțîind, cum au năvălit în salon, înspăimîntați, sora Jenia și medicul.

— Ei, ce, v-ați liniștit acum? spuse Jenia, văzînd șobolanii morți. Și îndată răsună strigătul doctorului:

— Pantopon! Imediat! La toți trei!

8

LASA BASILIA a întîlnit-o pe Tamara în gara Ozurgheti[1]. Fata dormea pe o bancă, cu capul sprijinit de un mic geamantan. Simțindu-se fixată de o privire străină, se trezi. Avea ochi albaștri, enormi, flămînzi, fața îi era albă ca hîrtia, buzele frumoase, roșii, nu prea pline, și un păr de culoarea paiului ce-i cădea peste pieptul avîntat. Fata se ridică de la locul ei. Lasa îi îmbrățișă cu privirea silueta zveltă, bine clădită și-și acoperi ochii cu palma, ca în fața soarelui...

...De cînd noua ospătăriță a apărut în bufetul lui Lasa Basilia, numărul clienților s-a triplat. A început să se adune aici toată populația masculină a satului. Ședeau, spuneau glume și consumau cantități imense de „izabella"[2] oțetit. Cu greu reușeau soțiile și părinții să-i dezlipească de scaune pe bărbații năuciți.

---

[1] Denumirea veche a orașului Maharadze, adesea folosită și în zilele noastre.
[2] Vin preparat din struguri de aceeași viță.

— Tamara, îngeraşule, încă zece sticle !

— Tamara, cine ţi-a dat ţie atîta frumuseţe, lua-te-ar naiba !

— Dă-l dracului de rest, o singură privire de-a ta valorează un milion !

— Tamara, numai un surîs şi pe urmă spintecă-mă cu cuţitul lui Lasaiia[1] !

— Lasaiia, să-i săruţi picioarele fetişcanei ăsteia, fără ea te duceai de rîpă cu tot cu bufetul tău împuţit !

— Mare noroc ai avut Lasaiia ! Acum poţi să pui la prăjit şi cîinele !

— Sărută-mă, Tamara, şi pe urmă aruncă-mă în Supsa[2] !

— Ia te uită ce şolduri !

— Cum de n-a răpit-o nimeni pînă acum ?!

— Îndată !

— Nu ştiu, flăcăule !

— Un milion e prea mult ! Ce să fac cu atîţia bani !

— Nevastă-ta e mai frumoasă ca mine, flăcăule !

— Te sărut cînd o să te trezeşti din beţie !

— Eu iubesc pe altul, dragul meu !

— Mîinile ! Ia mîinile ! Lasa, potoleşte-l pe beţivanul ăsta !

— Lasa, e timpul, închide bufetul !

Şi aşa în fiecare zi...

Baciana intră în bufet şi se aşeză la o măsuţă din colţ.

---

[1] Diminutiv hazliu de la Lasa.
[2] Numele unui rîu.

Afară pămîntul încins slobozea aburi, dar înăuntru podeaua proaspăt spălată răspîndea o răcoare plăcută. Lasaiia era la bucătărie, oficia pe lîngă ceaunul în clocot. Lîngă tejghea, cu spatele la Baciana, Tamara ştergea pahare.

La acel ceas al dimineţii bufetul era pustiu. Clienţii se adunau, de obicei, după-amiaza. Baciana ştia asta, de aceea şi venise aici la o oră atît de nepotrivită. După ce aşteptă puţin, tuşi timid. Tamara se întoarse repede. Lui Baciana îi sări inima din loc. Îşi lăsă capul în jos şi începu să tuşească foarte tare, acum însă din pricina tulburării ce pusese stăpînire pe el. Tamara luă de pe tejghea o farfurie, un cuţit, o furculiţă şi se apropie de Baciana. Acesta îi vedea numai degetele — lungi, frumoase, puţin înroşite şi umflate din cauza apei fierbinţi. Fata puse pe masă farfuria, cercetîndu-l mirată pe vizitator. Îl vedea pentru prima dată.

— Ce comandaţi ? întrebă ea, punîndu-şi mîinile în şolduri.

Baciana înălţă capul.

— Pîine ! spuse el încet, înghiţindu-şi cu greu saliva.

— Atît ?

— Şi brînză.

— Carne ?

— Nu.

— Vin ?

— N-am voie. Mîine am examen.

— La ce ?

— La fizică.

— În ce clasă eşti ?

— Termin.

— A-a-a... Mîncare nu vrei ?

— Pentru mîncare n-o să-mi ajungă banii ! roşi Baciana.

Tamara plecă. Curînd se întoarse purtînd o tavă. Puse în faţa lui Baciana pîine, brînză, o farfurie cu mîncare şi un pahar cu vin.

— Un pahar e voie ! zîmbi ea şi se aşeză vizavi de Baciana. Cum te cheamă ?

— Baciana.

— Şi mai cum ?

— Ramişvili.

— Pe mine Tamara.

— Ştiu ! Baciana ridică paharul.

— De ce nu te-am văzut pînă acum ?

Baciana se fîstîci. Sorbi o înghiţitură, încercînd să întoarcă la locul ei inima care i se suise în gît.

— Cei de vîrsta mea nu vin la bufet.

— Atunci de ce-ai venit azi ?

— Mi-era tare foame, de aceea am venit. Baciana mai sorbi o înghiţitură.

— E acru ? Tamara îşi încreţi ghiduş nasul.

— Sănătate ! Baciana sorbi paharul pînă la fund. Numără-i, te rog.

— După ce dai la fizică, atunci o să-i număr !

— Tamara ! se auzi din bucătărie.

— Vin, Lasa ! strigă Tamara. Mă întorc îndată ! îi spuse ea lui Baciana şi fugi.

Cînd se întoarse, Tamara rămase cu gura căscată — Baciana nu mai era în bufet. Pe masă totul rămăsese neatins.

— Bună ziua ! îl salută Tamara şi se aşeză la masă.

— Bună ziua ! răspunse Baciana.

— Ai dat ?

— Am dat.

— Ei, cît ?

— Trei, zîmbi Baciana fără să vrea, şi asta numai din respect pentru bunicul meu Lomkaţa. Scoase din buzunar o bancnotă de cinci ruble şi o puse pe masă. Pentru prînzul de ieri.

Tamara nici nu-şi aruncă ochii la bani.

— Cîte examene ţi-au mai rămas ?

— Tamara ! Ce-ţi tot faci de lucru cu mucosul ăla ! Vino încoace ! strigă Dutu Ţenteradze. Împreună cu patru tovarăşi de beţie, ocupară o masă într-un colţ mai ferit şi era de pe acum bine afumat.

Tamara nu-i dădu atenţie.

— Cîte examene mai ai ?

— Unul.

— Cînd ?

— Poimîine.

— Vino poimîine.

— Vin şi mîine.

— Vino. Acuma ce să-ţi servesc ?

— Tamara-a-a-a ! Şi-un copil se desparte de sînul maică-si, iar tu nu te poţi despărţi de neisprăvitul ăla ? strigă din nou Dutu.

Tamara se duse la el.

— Ce doreşti ?

— Ce să doresc alta decît frumuseţea ta ? Mai stai puţin aici, cu noi !

— N-am timp! Dacă vă trebuie ceva, spuneți-mi.

— Mai adu zece sticle și așază-te ici, lîngă mine. Vreau să beau în sănătatea ta! Dutu o apucă de mînă. Ea se smulse și merse la tejghea.

— Lasa, zece sticle de vin.

Lasa scotea sticlele. Dutu porni și el spre tejghea. Ochii îi luceau, se cunoștea că a băut zdravăn.

Dutu Țenteradze era milițian. Mic și îndesat, lat în umeri, cu mîini lungi, cu naganul în tocul descheiat, pășea cu aer de stăpîn plin de aroganță. Ajuns lîngă tejghea, o îmbrățișă pe Tamara.

— Dutuiia, las-o în pace pe fetiță și treci la masa ta! se încruntă Lasa.

— Fetița nu protestează, de ce te-nfurii tu pe degeaba? se răsti Dutu și, înșfăcînd parcă în joacă șase sticle cu vin, se întoarse la locul său. Să servești vinul mi se pare că-i obligația ta! îi strigă el lui Lasa. Dar dacă s-o lega cineva de fetița asta, treaba lui, să nu dea pe urmă vina pe alții! Cu mîna mea îi sap mormîntul în curtea bisericii Arhanghelul Gavriil. Așa să știți! declară în gura mare Dutu.

Tamara aduse celelalte patru sticle. Dutu o trase cu sila alături de el.

— Ia loc, fetițo, vreau să beau în sănătatea ta! Dutu se ridică în picioare, cu paharul în mînă și i se adresă lui Lasa: Lasaiia Basilia, oare nu ți-e rușine s-o silești pe frumoasa asta să-ți spele farfuriile? Dă-mi-o mie pe

Tamara, pe tron de aur am s-o așez, va trăi ca regina Tamar! [1]

— Și pe care tron de aur, mă rog? Că doar pe unul stă mai demult soția ta — Taliko... Mai bine te-ai apuca să încropești și tu ceva, fluieră vînt ce ești! În ogradă la tine — nici pom, nici par! N-au unde se aciui găinile peste noapte!... Ia te uită unde era cavalerul mărinimos și nobil!

În tot bufetul răsunară hohote de rîs.

— Lasaiia, ține-ți limba între dinți, să nu trebuiască să ți-o scurtez eu cumva! îl avertiză Dutu, punînd mîna pe revolver.

Baciana se ridică și se îndreptă către ușă.

— Hei, flăcăule, ia stai nițel! îl strigă Dutu. De ce umbli haimana pe-aici? Uită-te în jur, mai e vreunul de vîrsta ta?

— Eu am intrat să mănînc, răspunse calm Baciana.

— Știu eu de ce dai tîrcoale pe-aici! Na, ține asta, bea un pahar și marș acasă! Dutu îi întinse un pahar cu vin și un copan de găină fiartă. Baciana se apropie, luă paharul din mîna lui Dutu și-l puse pe masă.

— Eu nu beau.

— Atunci, cară-te!

— Nu te privește dacă plec sau mai stau! Obrajii lui Baciana se aprinseră. Dutu întinse mîna să-l apuce de urechi, dar Baciana se feri și mîna lui Dutu rămase suspendată în

---

[1] Tamara, regină a Gruziei (1184—1213) în timpul căreia au cunoscut un mare avînt artele, s-a dezvoltat agricultura, comerțul și întreaga viață socială.

aer. Ești beat, Țenteradze! îi aruncă el în față milițianului și porni spre ieșire.

— A cui e țîncul ăsta? întrebă Dutu buimăcit.

— E nepotul lui Lomkața Ramișvili! îi răspunse Ușanga Kalandadze, care ședea alături de el. Dutu își mușcă buza. Pe Manuciar Kikvadze, pentru lichidarea căruia șeful tău a primit o decorație, după cîte știu, el l-a ucis... Așa că lasă-l în pace..., îi șopti la ureche Kalandadze.

— Nu-i adevărat, scrîșni Dutu printre dinți. Eu personal am participat la operația aceea! fața lui Țenteradze se congestionă. E-un pui de șarpe, fiu de troțkist!...

— Dar cu ce-a greșit băiatul față de tine? Ei poftim, a venit la bufet, nici n-a mîncat nimic, se duce în drumul lui... Nu se poate așa, Dutu... Să-ți ieși din minți din pricina unei muieri... spuse nemulțumit Afanasi Loria.

— Cum muiere mă, ticălosule! Zeiță, mă, nu muiere! Îngenunchează în fața ei și roagă-te! Dutu îi dădu una peste umăr lui Afanasi cu pumnul lui de urs.

Afanasi se clătină. În bufet se lăsă o tăcere încordată.

— Dutuiia, ai cîștigat-o pe obligații sau cum? Dă drumu' fetiței să ne desfătăm și noi privind-o! își dădu silința Mamuka Iașvili să producă o oarecare destindere.

— Astăzi îți iert pălăvrăgeala, dar de mîine încolo nici piciorul să nu-ți calce în bufetul ăsta! îl amenință Țenteradze.

— Mai bine te-ai duce pe front, dacă ești așa de viteaz! îi răspunse rîzînd Mamuka. Poate ne descotorosești de Hitler!

— Și cine-o să facă ordine aici? Cine-o să fie cu ochii în patru pe dezertori de-alde tine?

— Eu dezertor? Am și-acum o schijă de-un chil înfiptă ici în piept! Mamuka își desfăcu cămașa. Și tu mă faci dezertor?! Apucînd o sticlă de pe masă, porni spre Țenteradze. Acesta scoase naganul.

Baciana părăsi bufetul.

Nu trecuseră decît trei luni din ziua în care apăruse Tamara la bufet și prin sat începură să circule tot felul de zvonuri. Întocmai unor rîndunele de primăvară, ele zburară dînd ocol fiecărei curți, fiecărei case. Peste tot — pe plantațiile cu ceai, pe ogoare, prin vii, prin livezi și grădini de zarzavat, în piață, la birou, la baie, la frizerie și la bibliotecă — doar șușoteli și clevetiri despre tînăra ospătăriță.

— Auzi, alaltăieri Mamuka Iașvili și Dutuiia Țenteradze erau cît pe ce să se înjunghie la bufet din pricina fetișcanei ăsteia afurisite...

— Cică trîntorul de Dutuiia a snopit-o în bătaie pe nevastă-sa și a expediat-o la Meleketuri, la taică-său...

— Ce mai viperă și-a găsit și Lasaiia, fir-ar el al naibii! Cică a rămas borțoasă cu el... Ai văzut ce s-a-mplinit...

— N-a rămas cu el, ci tot cu Dutuiia-milițianul...

— Ea, cică îi făcea ochi dulci și lui Mamuka Iașvili, numai că nevastă-sa — Daredjan — i-a tras o scărmăneală !...

— Ce mi-i Hitler, ce mi-i depravata asta ! A tulburat tot satul !...

— Doar nu s-a terminat lumea cu tîrfa asta !

— Se vede că s-a terminat ! Cică Tornike Kințurașvili s-a repezit cu cuțitul la Ardalion Gvaladze...

— Dar Dutuiia-milițianul ce păzește ?

— Ce Dutuiia, că ea și flăcăului ăluia i-a sucit capul !

— Care flăcău ?

— Nepotul lui Lomkața Ramișvili, Baciana... De data asta ar trebui băgată la închisoare, pentru încercarea de-a strica un minor... L-am văzut alaltăieri pe flăcău la bufet, avea niște ochi ca de nebun...

Tamara stătea în gazdă la Zosim Hintibidze. Ocupa o cămăruță minusculă, din margine, cu fereastra spre un drum de țară.

Noaptea, Baciana bătu încetișor în geam. După un minut apăru fața speriată a Tamarei. Văzîndu-l, ochii fetei se întunecară. Mușcîndu-și buzele și plesnindu-și de uimire palmele, deschise cu băgare de seamă fereastra și-l întrebă în șoaptă pe Baciana, care tăcea fîstîcit :

— Și tu, flăcăule ?

— Lasă-mă să intru pentru o clipă ! imploră el.

— Numai tu-mi mai lipseai ! Glasul Tamarei tremură.

— Lasă-mă să intru ! repetă Baciana.

— Nu te amesteca în treburile astea murdare, Baciana ! Du-te acasă ! Ce vreți voi de la mine ? De ce mă faceți de rușine ? Cu ce m-am făcut vinovată față de voi ? Ajunge... Lăsați-mă în pace... Tamara izbucni în plîns.

Baciana se săltă prin fereastră în cameră, se prelinse pe lîngă Tamara și se așeză la masă. Fata aprinse gazornița și veni în fața lui.

— Ce vrei ? întrebă ea jalnic.

Baciana tăcea.

— De ce-ai venit ?

— E adevărat ce se vorbește în sat ? întrebă Baciana, îndepărtînd cu o mînă tremurătoare scrumul de pe fitilul gazorniței.

— Ce se vorbește ? oftă Tamara.

— Despre fel de fel de lucruri... rele...

— Și tu crezi ?

Baciana ridică din umeri.

— Am venit ca să...

— Taci ! Numai pe tine te socot curat în tot satul ! Nu-mi spune nimic !

Baciana izbucni dintr-o dată :

— Îmbracă-te !

— Ce ? !

— Îmbracă-te, hai cu mine !

— Unde ?

— Nu știu...

— Păi unde să mă duc ?

— Trebuie să pleci din sat !

— Să plec acoperită de rușine ?

— Trebuie să pleci! Toţi văd în tine numai femeia, pe cînd eu...

— Pe cînd tu?

— Ţi-am spus, îmbracă-te! Ia-ţi hainele şi ce mai ai pe-aici, şi hai să plecăm! răsună deodată, cu o inflexiune metalică, vocea lui Baciana.

Tamara sări în picioare, scoase de sub pat geamantanul şi începu să-şi îndese în el, la nimereală, catrafusele. Baciana ieşi în cerdac şi bătu tare la uşa gazdelor.

— Cine-i acolo? se auzi glasul somnoros al lui Zosim.

— Sînt eu, Baciana, nepotul lui Lomkaţa Ramişvili.

— Ai greşit uşa, flăcăule!

— Nu, moş Zosim, n-am greşit-o. Ieşiţi, vă rog, dumneata şi mătuşa Maro!

— Dacă eşti beat, du-te-acasă! se supără Zosim.

— Da de unde, nu sînt beat! Ieşiţi pentru o clipă! se rugă Baciana. Uşa se deschise. Zosim avea pe el doar lenjeria de corp. În spatele lui stătea înspăimîntată Maro. Eu o iau cu mine pe Tamara, moş Zosim, şi vreau ca dumneata şi mătuşa Maro să ştiţi asta...

— Ia-o sănătos... Pentru asta m-ai trezit din somn? Nu mi-e datoare cu nimic, a plătit înainte chiria pentru cameră, aşa că...

— Moş Zosim, ai văzut dumneata vreodată ieşind din odaia ei pe Mamuka Iaşvili, sau pe Dutuiia Ţenteradze, sau pe Lasaiia Basilia, sau pe Tornike Kinţuraşvili?

— Ce-ai căşunat pe mine, flăcăule? Ce, eu sînt santinela ei?!

— Nu, moş Zosim, dumneata eşti un om drept! Spune-mi adevărul!

Zosim se zăpăci, se scărpină la ceafă.

— N-o să te mint, fiule... Ca să iasă cineva n-am văzut! Dar de trei ori a venit Dutuiia Ţenteradze, beat criţă, dar ea nu l-a lăsat înăuntru... De două ori a poftit încoace Tornike Kinţuraşvili, tot cu chef, şi a plecat aşa cum a venit... Tu eşti primul pe care-l văd eu noaptea în odaia ei... Zosim se uită în ochii Tamarei, care stătea cu geamantanul în mînă.

— Atunci de ce-au făcut-o de rîsul lumii? întrebă Baciana.

— De la noi, copile, n-a auzit nimeni vreo vorbă urîtă despre ea! interveni Maro, făcînd un pas înainte. Dimpotrivă, noi am spus întotdeauna numai lucruri bune despre ea, dar cine să ne creadă?

— Haidem! Baciana luă din mîna Tamarei geamantanul.

— Da' unde-o cari tu noaptea, copile? Ar fi bine să aşteptaţi pînă dimineaţă, că v-aş pregăti eu de drum cum se cuvine... începu să se frămînte Maro.

— De altceva decît de mărturia voastră n-are nevoie!... răspunse Baciana. Rămîneţi cu bine, vă mulţumesc! adăugă el.

— Dar bunicu-tău ştie ce faci tu acuma? îl întrebă Zosim pe Baciana, cînd acesta se afla deja în curte.

— Ştie! răspunse scurt Baciana şi o luă de mînă pe Tamara. Haidem!

Mergeau în tăcere. Cînd ieşiră la şosea, Baciana lăsă jos geamantanul, se aşeză pe marginea drumului şi-şi răsuci o ţigară. Tamara se aşeză alături. După ce se odihniră puţin, porniră mai departe. Următorul popas l-au făcut înainte de-a începe să urce panta Nasakirali.

— Spune ceva ! îl rugă Tamara.

Baciana scoase din sîn un pacheţel şi-l puse în tăcere pe genunchii Tamarei.

— Ce-i asta ? îl întrebă fata.

— Avansul meu pe zilele-muncă... şase sute de ruble... Pentru început o să-ţi ajungă... Cumpără făină... Baciana vorbea cu întreruperi.

Tamara desfăcu pacheţelul, aruncă o privire asupra banilor, apoi îi înveli la loc, băgă pachetul în sîn lui Baciana şi, lăsîndu-şi capul pe genunchi, izbucni într-un plîns amar. Baciana nu se apucă s-o consoleze şi s-o liniştească. Aştepta să se potolească ea singură. Dar nu avu răbdare pînă la sfîrşit şi zise :

— E bine să plîngi... şi eu, cînd mă doare ceva sau sînt mîhnit şi-mi simt inima de piatră, mă duc în pădure, mă trîntesc sub un copac şi plîng... Plîng ca un copil mic, tare... Plîng ziua întreagă, pînă îmi seacă lacrimile şi mi se înmoaie inima... Parcă mă uşurez... Mai plîngi puţin !... Spală-ţi sufletul..! Nu te mai supăra... Oamenii n-au nici o vină în treaba asta... De vină-i frumuseţea ta, marea ta frumuseţe. Iar bărbaţii noştri... Ei bine, ei se ciorăvăiau pentru că se temeau unul de altul... Trei luni de zile n-am închis ochii, m-am tot gîndit la tine... Oare cine te-o fi făcut aşa de frumoasă, cu ochii atît de blînzi ?... Fiecăruia i se pare că-i zîmbeşti numai lui, că îl mîngîi cu privirea numai pe el... Şi mie mi se părea aşa... Ştiu că asta-i o prostie ! Ştiu, însă... eu te iubesc tare mult, tare... Şi n-am să pot trăi fără tine... Am să mă prăpădesc... Tamara încetase să mai plîngă. Asculta uluită cuvintele lui Baciana. Iar el continuă : Curînd împlinesc şaptesprezece... Asta nu-i mult, dar nici puţin nu-i... Ştiu, mă socoţi un copil... Să nu te miri... Eu te iubesc, te iubesc atît de tare... Ce să mă fac ?... Ia banii... Nu i-am furat... Mi i-a dat bunicul... Pentru tine... Bunicul meu e un înţelept... El m-a trimis la tine, el mi-a poruncit să te duc de aici... Dacă ai putea să mă iubeşti... Dar tu eşti prea frumoasă, şi nu ştiu ce-ai să ajungi... Eu sînt prea tînăr ca să te păstrez, să-ţi port de grijă... Şi te iubesc atît de tare... De trei luni nu mai dorm, noapte de noapte nu pot închide ochii şi mă gîndesc la tine...

Lacrimile îl înăbuşeau. Baciana îşi îngropă capul în poala Tamarei şi începu să geamă, ca un pui de lup rătăcit, întocmai cum i se întîmplase atunci, în pădurea Cihakoura.

Tamara strînse la piept capul lui Baciana, şi el simţi cum inima lui împietrită, începe să se înmoaie, cum se încălzeşte, se încinge, arde cu flăcări. O îmbrăţişă pe Tamara, îi acoperi cu sărutări fierbinţi pieptul, gîtul, obrajii. Şi-i simţea umezeala sărată a ochilor, auzea şoapta ei plină de tulburare :

— Tu eşti soarele meu, bucuria mea... Fratele şi părintele meu... Durerea şi tristeţea

mea... De unde ai răsărit, de unde ai apărut tu în viaţa mea ?...

Apoi buzele lor se întîlniră şi începură să vorbească inimile.

În piept le răsunau clopote de argint, răsunau atît de armonios, atît de unit, încît simţiră nevoia să se roage, să se roage şi atît...

— Dumnezeule mare ! Uneşte sufletele şi trupurile noastre, prefă-ne într-o singură fiinţă !... Dumnezeule drept, dă-mi mie sîngele ei şi dă-i ei sîngele meu ! Apără-ne de păcat şi primeşte în dar vieţile noastre !

— Baciana, soarele meu, de ce, de unde ai venit tu în viaţa mea... Fericirea mea... Nu, bucuria mea, nu... Sînt fată...

— Dumnezeule atotputernic ! Dă-mi putere şi voinţă !... Lasă-mi dreapta judecată !... Mîntuie-mă, doamne !...

Luîndu-se de mînă porniră pe şosea. Pădurea se trezea la viaţă. Păsările se pregăteau să-i cînte un imn soarelui şi dimineţii. În satele din împrejurimi lătrau cîinii. Undeva, dincolo de rîu, un ţăran sculat odată cu cei dintîi cocoşi înjura de mama focului vitele care intraseră în grădina de zarzavat. Cerul începu să se lumineze. Deasupra munţilor se îmbujorau norii. În Nasakirali venise dimineaţa.

Baciana se opri şi lăsă geamantanul la picioarele Tamarei.

— Acum du-te ! zise el încet.

Tamara îl privi îndelung. Apoi îl întrebă liniştită :

— Cum o să trăim noi mai departe ?

Baciana nu-i răspunse.

— Ce-o să le spui vecinilor ?

Baciana ridică din umeri.

— Du-te... rosti el cu greu.

— Nu mă uita...

Baciana clătină din cap.

— Nu se află om pe lume pe care să-l iubesc mai mult decît pe tine !

— Nu te mărita... O să mai cresc... Baciana începu să plîngă cu sughiţuri. Tamara se lăsă în genunchi şi-şi lipi buzele de mîinile lui.

— De ce să mai creşti ? îmbrăţişă ea genunchii lui Baciana. El se eliberă cu delicateţe din îmbrăţişarea fetei, se depărtă cîţiva paşi mergînd cu spatele, se întoarse şi... plecă.

După vreo jumătate de verstă aruncă o privire în jur. Tamara şedea tot acolo, în drum, şi se uita după el.

Şi deodată Baciana tresări. Văzu cu o uimitoare claritate ochii albaştri, plini de lacrimi ai Tamarei. Numai ochii.

La prînz, Baciana intră în bufet. În încăperea ticsită stăruia mirosul acru de tutun, era gălăgie. Lasa, după tejghea, tăia castraveţi şi roşii, cu mişcări dibace, obişnuite. Văzîndu-l intrînd pe Baciana, încremeni cu cuţitul în mînă. Chipuri vesele, mirate, speriate, se întoarseră spre noul venit exprimînd toate aceeaşi întrebare. Preţ de un minut nimeni nu îndrăzni să năruie tăcerea. Primul care-şi reveni a fost Lasa.

— Păi, iată-l ! strigă el şi răsuflă uşurat. Cei din bufet începură să vorbească cu toţii odată.

Şi în zgomotul acesta răsună pe neaşteptate vocea batjocoritoare a lui Dutu Ţenteradze :

— Salutare, ginerică cu nădragi scurţi !

Fără să-i dea atenţie miliţianului, Baciana se apropie de masa la care şedea Tornike Kinţuraşvili şi se opri în faţa acestuia.

— Tornike Kinţuraşvili ! Spune oamenilor, a fost femeia asta necinstită ? întrebă el cu voce ridicată.

— Despre asta întreabă-l pe Lasaiia. Că lui i-a slujit şi de perină, şi de saltea ! izbucni în hohote de rîs Tornike.

— Nene Lasa, omul ăsta spune adevărul ? se adresă Baciana lui Lasa.

— Să n-ajung să văd mîine revărsatul zorilor şi fie ca acest cuţit să străpungă inima mea, dacă am jignit-o eu vreodată cu vorba, cu fapta sau măcar cu gîndul pe fata asta ! Lasa înfipse cu putere cuţitul în tejghea.

Baciana se întoarse din nou către Tornike :

— Dacă eşti bărbat, ridică-te, Tornike Kinţuraşvili, şi spune de cîte ori ai fost cu ea ? Spune, nu te sfii, ea tot nu te poate auzi !

— Da mă rog, cine eşti tu, mucosule, ca să-ţi dau ţie socoteală ! explodă Tornike.

— Ei, atunci recunoaşte, de cîte ori te-a alungat de la uşa ei ?

— Nimeni nu m-a alungat ! Cînd m-am trezit din beţie, am plecat singur... Uite-l că-i aici Zosim, întreabă-l pe el ! o lăsă mai moale Kinţuraşvili.

— Mamuka Iaşvili, pe tine te cred ca pe nimeni altcineva ! Spune, de ce soţia ta, Daredjan, a batjocorit-o pe Tamara ? i se adresă Baciana lui Mamuka, în timp ce acesta stătea la masă muşcîndu-şi buzele.

— Aşa, din prostie... Nevasta lui Dutuiia Ţenteradze a făcut-o să turbeze cu bîrfele ei... rosti, fără să-şi ridice capul, Mamuka.

— Tu să nu te atingi de nevasta mea, ticălosule ! strigă Ţenteradze. Mamuka se ridică, dar Baciana i-o luă înainte.

— Şi acum recunoaşteţi, care dintre voi a rămas peste noapte măcar o dată cu ea ? Începe tu, Dutu !

Ţenteradze sări în picioare. Se sculase cu intenţia să-l dea afară pe neobrăzatul acesta, căruia i se năzărise să facă ordine după capul lui, dar Baciana interpretă gestul miliţianului drept răspuns la întrebarea sa şi, trăgînd cuţitul înfipt în tejghea, păşi spre Ţenteradze.

— Minţi, neobrăzatule, minţi ! De trei ori ai dat buzna la ea şi de trei ori ai fost izgonit cu scîrbă !... Eşti un neobrăzat şi un încrezut, Dutuiia Ţenteradze, şi ai învinuit pe nedrept o fată cinstită, numai ca să te lauzi ! Am dreptate, moş Zosim, sau nu am dreptate ?

— Ai dreptate, fiule, uite, asta mi-e crucea ! îi răspunse Zosim, pălind.

— Da tu de unde ştii, dobitocule ?! se năpusti asupra lui, Ţenteradze. Ce mi-ai tras tu cizmele din picioare, ai ?!

— Are dreptate băiatul, oameni buni, mă jur pe dumnezeu ! repetă Zosim.

— Eşti un om mîrşav, Dutuiia Ţenteradze ! îi aruncă Baciana în faţă miliţianului, punînd în cuvinte o forţă neîncercată pînă atunci.

— O să te ucid, mucosule ! Ia te uită ce mitinguri organizează el aici ! Împroașcă oamenii cu noroi ! Pe mine, reprezentantul autorității legale ! Înșfăcînd revolverul, Țenteradze porni spre Baciana.

— Ești un maimuțoi, Dutuiia, asta ești ! Și scuip pe revolverul tău ! Baciana înaintă și el în întîmpinarea lui Țenteradze.

Ieșind în fugă de după tejghea, Lasa se postă între dînșii.

— Atunci am să vă spun eu, oameni buni ! strigă Baciana. Eu am fost ieri noapte la Tamara ! Fată mare a venit la noi și a plecat de la noi tot fată mare ! Ăsta-i adevărul, mă jur pe mama mea, în fața voastră !...

Deodată în încăpere răsună strident zgomotul unei lovituri și spre surprinderea tuturor Dutu Țenteradze se răsturnă pe podea cu fața în sus. Frecîndu-și palma umflată din cauza loviturii, Mamuka Iașvili se apropie de Baciana și, cu aceeași mînă, îl mîngîie pe obraz.

— Ești un flăcăuaș de ispravă, fiule ! Du-te acasă, mai departe am eu grijă de el...

Fără să se grăbească, Mamuka se îndreptă spre ușă...

9

ÎN CEA DE a douăzeci și doua zi profesorul îi permise lui Baciana să se întoarcă de pe o parte pe cealaltă în pat. Acum putea sta culcat pe o coastă, cu capul sprijinit pe mînă, ca să-și contemple ambii vecini în toată strălucirea lor. După aceea i-a prescris gimnastică medicală, care consta în aceea că timp de două săptămîni trebuie să strîngă și să-și desfacă degetele. Cînd i s-a dat voie să se așeze — asta s-a întîmplat în a douăzecea zi după prima „amnistie" — în salon a intrat o fată atît de frumoasă, încît Baciana, surprins, scăpă din mîini borcanul cu *mațoni*. Iar cînd acest înger cu păr negru ca pana corbului și cu ochi verzi i se așeză pe marginea patului, părintele Ioram își făcu semnul crucii și exclamă :

— Nici acum n-o să crezi în Dumnezeu, stimate Baciana ?!

— O să cred, părinte, numai dacă nu e și ăsta un vis ! răspunse Baciana, uluit de frumusețea fetei.

— Fie și vis, numai de s-ar așeza pe patul meu, și abia acum băgă de seamă că nu-și scosese lingura din gură.

— Trec îndată și pe la voi ! zise fata cu cochetărie.

— Poftim, poftim, preastimată ! o invită Bulika.

— Bună ziua, tovarăși ! numele meu este Ketevan, cel de familie Andronikașvili. Sînt instructor șef de gimnastică medicală în spitalul ăsta ! se prezentă fata.

— Da ? Oare ce socot medicii noștri ? De ce ne chinuie cu fel de fel de pantopoane, persantine și intensine ? O singură privire asupra dumneavoastră folosește mai mult decît zece injecții ! strigă Bulika.

Fata zîmbi îngăduitoare.

— Stimate Baciana! Uită-te, zîmbește! Atinge-o ușor cu mîna! Dacă n-o să dispară, înseamnă că-i aievea! îl rugă Bulika.

— Cu permisiunea dumitale! Baciana atinse cu mîna degetele frumoase ale fetei. Bucură-te, Bulika, e o ființă vie! îi răspunse el, însă mîna nu și-o retrase. Printr-un gest delicat fata își eliberă degetele de sub palma lui Baciana și-i palpă pulsul. O, pulsul meu n-o să vă spună acum ceva prea înțelept! Dați-i răgaz să se liniștească... Baciana luă mîna fetei și și-o apăsă pe inimă. Auzi cum îmi bate?!

Și atunci fata își lipi de pieptul lui urechiușa minusculă, frumoasă, trandafirie ca o scoică.

Lui Baciana i se opri răsuflarea.

— Doctore, ce faci, ți-ai pus în gînd să mă omori? șopti el, aruncîndu-i o privire de implorare părintelui Ioram. Acesta își desfăcu brațele și închise ochii, adică nu îți pot fi de nici un ajutor...

După un minut fata se ridică și întrebă cu seriozitate:

— Simți dureri în regiunea inimii?

— Durerile mi-au trecut și pulsul a fost normal pînă la venirea dumitale, dar acum totul se reia de la capăt, oftă Baciana.

— O, doamne! Oare tuturor bolnavilor de aici li s-a difuzat același text? se încruntă fata.

— Cum asta, și alții spun tot așa? întrebă decepționat Baciana.

— Întocmai! Iar dumneata, ca scriitor, ar trebui să fii mai original! răspunse fata ironic.

— Ei aș, de unde mai multă originalitate? suspină jalnic Baciana. Vezi doar că-s mort, și încă mai vorbesc cu dumneata...

Fata izbucni într-un rîs zgomotos.

— Da, asta-i într-adevăr original!... Ei, și acum să trecem la treabă! și ea îl ridică cu băgare de seamă pe Baciana. De yoga ai auzit?

— Am citit cîte ceva în tinerețe... Atingerea desăvîrșirii sufletului și trupului pe calea unor anumite exerciții fizice... Așa e?

— Așa e! conveni fata. Deocamdată vom învăța cîteva procedee yoga dintre cele mai simple, cît despre desăvîrșirea sufletului, o să te îngrijești singur cînd vei ieși de-aici...

— Am înțeles! își înclină capul, supus, Baciana.

— Știi ce-i acela „lotus"? Ai auzit cel puțin? Ei, dar un Buddha șezînd ai văzut, sper? Poziția asta se numește „lotus"...

— Am înțeles...

— Ia, să încercăm! fata își suflecă mînecile halatului și smulse plapuma de pe Baciana. Jenat, acesta încercă stîngaci să-și acopere trupul pe jumătate gol. Fără să-i dea atenție, fata continuă: Va să zică, așa, luăm călcîiul drept și-l deplasăm spre șoldul stîng... Baciana execută ascultător comanda doctoriței și deodată înțelese cît de mult slăbise în timpul bolii: o astfel de mișcare nu i-ar fi reușit mai înainte nici sub amenințarea morții. Se bucură, simțind o ușurință și o libertate pe care nu le cunoscuse pînă atunci. Foarte bine! îl lăudă fata. Acum luăm călcîiul stîng și îl deplasăm către șoldul...

— Dree-e-e-pt... completă Baciana pe tonul unui elev sîrguincios dintr-o clasă pregătitoare și încercă să repete mișcarea dictată. Dar n-a fost chip! Călcîiul s-a înțepenit undeva la jumătatea drumului, iar el a simțit o durere ascuțită în ficat și s-a acoperit tot de transpirație.

— Nu te forța! îl avertiză fata. Dacă nu merge, revino în poziția inițială!

Baciana își întinse repede ambele picioare și răsuflă ușurat.

— Ei, cum e, doare?

— Doare!

— Nu-i nimic, o să te obișnuiești, îl liniști fata; acum culcă-te și dă-ți toată silința să te relaxezi.

Baciana se răsturnă pe pernă.

— Relaxează-te, relaxează-te! numai face nici un efort!

— India și yoga sînt bune, desigur, fata mea, dar nu sînt oare și alte exerciții, creștinești? se băgă în vorbă părintele Ioram.

— Exercițiii creștinești sînt rugăciunile, și să vindeci oamenii numai cu rugăciuni e imposibil! se supără fata.

— De ce n-ar fi și ăsta un exercițiu de educație fizică? Ia uitați-vă! Și Bulika își făcu de cîteva ori, cu mișcări largi, semnul crucii. Înviorarea de dimineață!

— Te-aș blestema, antihristule, dar tu și așa, fără blestemele mele, tot în iad ajungi! rosti părintele Ioram și se întoarse cu fața la perete.

Fata se apropie de patul lui Bulika.

— Te rog!... Bulika se dădu puțin mai la o parte, eliberînd marginea patului.

— Nu e nevoie, rămîn în picioare... fata controlă pulsul lui Bulika. La dumneata pulsul e mai bun... Ei, încercăm să facem exerciții?

— Știi ceva, doctore? Dacă nu-ți lipești minunata dumitale urechiușă de inima mea, am să-ți ucid soțul și-o să intru la pușcărie.

— Pentru prima dată întîlnesc un asemenea salon! Ăștia nu-s bolnavi, ci măscărici!... Mîine o trimit aici pe soră, n-are decît să se ocupe ea de dumneavoastră!

— Nu cumva să ne părăsiți, că stau nu numai ca lotusul, ci și pe o tigaie încinsă! promise Bulika, dar fata ieși din salon trîntind ușa. Și mai spuneați că-i o ființă vie... oftă el.

— Totul a fost un vis... adăugă Baciana.

— În ochii acestei femei l-am văzut pe satana! zise părintele Ioram, care tăcuse pînă atunci, și se întoarse brusc cu fața la Baciana: Adevăr zic vouă, satana rîdea în ochii ei! și se răsuci din nou spre perete.

După cinci minute de la vizita instructorului șef de gimnastică medicală, în salon intră sora Jenia cu o tavă în mînă. Pe tavă, într-o vată albă ca zăpada, se aflau trei seringi.

— Salut cardiologic! Jenia puse tava pe masă.

— Salut, cardiogramă a inimii Gruziei! răspunse Bulika.

— Aduci vești bune, Jenicika? Îți lucesc ochii! spuse Baciana.

— Senzaţionale! Jenia plesni cu palma peste ziarul ce se iţea din buzunarul halatului.

— Hai, milostiveşte-te şi dă-i drumul, potoleşte setea unor nefericiţi drumeţi prin pustiu! şi părintele Ioram îşi întinse mîinile spre ea.

— Întîi injecţia, apoi senzaţia! anunţă Jenia pe un ton categoric. Ei, haideţi, pregătirea!

Toţi cei trei se întoarseră pe burtă, dînd la o parte plapomele. Jenia începu cu Baciana...

— Nu te mai roti deasupră-mi, tu, corb negru! Nu-ţi sînt pradă! declamă Baciana, frecîndu-şi locul injecţiei.

— Jenia dragă, e obligatoriu să înfigi acul pînă la refuz? întrebă părintele Ioram, ştergîndu-şi o lacrimă cu colţul pernei.

— Scuză-mă n-am calculat bine, se fîstîci Jenia.

— Suflet creştinesc, cum se face că tocmai la mine ţi se întîmplă să nu calculezi bine? Oare sînt puţini păcătoşi şi nemernici în salonul ăsta?!

— Dumnezeu a poruncit să răbdăm... îl consolă sora pe preot şi se apropie de Bulika.

— Întîi arată-mi acul! începu să scîncească acesta.

— Na! Uită-te!

— Oameni buni! urlă Bulika. Dacă ăsta-i ac, atunci ce se cheamă sulă?

— Destul! M-am săturat să mă tocmesc în fiecare zi cu dumneata! Culcă-te! se răsti Jenia la el.

— Sigur, ţie ce-ţi pasă... Culcă-te singură! Să văd şi eu cum o să cînţi! Haide, haide!

— Bagă de seamă să nu te-neci!

— Ca să-ţi fac în ciudă, nici n-am să crîcnesc! rosti Bulika şi-şi încleştă dinţii. Jenia înfipse acul ca pe o suliţă. Gata? întrebă Bulika cînd Jenia începu să-i frece locul injecţiei.

— Gata!

— Sînt un cretin! Mai bine mă făceam medicinist! Cu ce sînt eu mai prejos decît alţii? se văită printre gemete Bulika. Jenia se îndreptă spre uşă.

— Şi senzaţia? strigă părintele Ioram.

Jenia aruncă ziarul pe patul preotului. Acesta îl înşfăcă şi începu să-şi caute ochelarii. Nemaiavînd răbdare, Baciana i-i aruncă pe-ai lui.

— Şi ai mei sînt plus trei. Citeşte, părinte!

— Vai, îţi mulţumesc! Ioram începu cu ultima pagină. Hm, „Dinamo" al nostru a pierdut în faţa lui „Ararat"!

— Asta-i toată senzaţia? se dezumflă Bulika. Ştiam eu şi aşa că ai noştri o să piardă!

— Scorul? întrebă Baciana.

— Doi la zero! răspunse părintele Ioram, scoţîndu-şi ochelarii.

— O să mă scoată din minţi „Araratul" ăsta! Bulika se plesni cu mîna peste frunte. Cît îi anul de mare nu face decît să se pregătească să ne bată! Că alţii pierd? puţin le pasă!

— Şi ai noştri joacă cu „Araratul" întotdeauna la mandraj! îi scăpă părintelui Ioram.

— Bravo, părinte! De unde-ai învăţat cuvîntul ăsta? se miră Bulika.

— „Dar noi, venind cu cinste, sîntem ai gliei fii"[1]... îl aduse părintele Ioram drept martor pe Nikoloz Barataşvili.

— Dac-ar fi după mine, aş alcătui o echipă exclusiv din armeni tbilisieni... Ăştia da, băieţi de ispravă ! I-ar arăta ei „Araratului", nu glumă... se lăsă pradă visurilor Bulika.

— Părinte, uită-te şi pe celelalte pagini, că doar n-o fi fotbalul buricul pămîntului ! îl rugă Baciana. Ioram desfăcu ziarul, ajunse la prima pagină şi încremeni.

— Nu cred ! exclamă el şi-i aruncă lui Baciana ziarul împreună cu ochelarii.

— Ce nu crezi ? insistă Baciana, punîndu-şi ochelarii. Cu neputinţă ! izbucni el îndată.

— Ce-i cu neputinţă ? Războiul ? întrebă Bulika speriat.

— L-au debarcat pe Nebieridze ! spuse Baciana, cufundîndu-se în citirea ziarului.

— Nebieridze ? Ăla care... de uimire ochii lui Bulika se holbară.

— Ăla...

— Phii-i-i-i... Bulika clătină nedumerit din cap. Ei, acum o să înceapă un lunecuş cu oamenii lui, ca la baletul pe gheaţă...

— Trebuie să recunosc... la aşa ceva nu m-aş fi aşteptat, zise gînditor Baciana, terminînd de citit şi punînd ziarul deoparte.

---

[1] Din poemul *Gînduri pe malul rîului Mtkvari*, de Nikoloz Barataşvili (1817—1845) — remarcabil poet romantic gruzin. (Vezi : N. Barataşvili, *Versuri*, E.P. L. U., 1962, p. 33, în româneşte de Victor Kernbach.)

— Îţi stă mintea-n loc... Ieri încă, el... şi deodată... E de neînţeles !... Nu pot să cred ! spuse părintele Ioram.

— L-au debarcat sau l-au eliberat ? întrebă Bulika.

— Ei, Goghilaşvili, păi ce deosebire e între debarcat şi eliberat ? înălţă din umeri părintele Ioram.

— Cum adică, ce deosebire ! ? se întoarse spre el Bulika. Ce înseamnă a elibera ? Asta înseamnă că omul trăieşte greu, este persecutat... Ei, şi cînd cineva îi vine în ajutor, îl eliberează... Să luăm, de exemplu, Africa... Acolo poporul suferă calamităţi, deci el trebuie eliberat !... Şi acum, ce înseamnă a debarca ? Asta este atunci cînd omul şade solid într-un fotoliu şi deodată este smuls, ca un cui, din acel fotoliu... E clar ?

— Aici scrie eliberat... spuse Baciana.

— Şi de ce, mă rog ? se miră Bulika.

— Pentru că nu a luat măsuri împotriva corupţiei, a familiarismului, pentru indiferenţă faţă de plîngerile oamenilor muncii, confirmă Ioram.

— Dar celorlalţi unde le-au fost ochii ? Despre asta nu scrie ?

— Dar ţie, personal, unde ţi-au fost ochii ? îl întrerupse părintele Ioram pe Bulika.

— Pe mine mă întrebi ? se minună Bulika.

— Da, chiar pe tine ! Tu unde erai, la ce te gîndeai cînd omul ăsta îşi făcea de cap ?

— Eu eram ocupat cu repararea ghetelor voastre, roase în anticamera lui Nebieridze...

— Ei, pe mine unul, asta nu mă privește, se spălă pe mîini Ioram.

— Dar că botezi copiii la fel de fel de șefi, și mai iei și bani, asta nu înseamnă nimic ?

— Ești un prost, Goghilașvili ! Păi asta-i o binefacere ! Dacă aș reuși să-i botez pe toți, aș trona pe lumea cealaltă alături de arhanghel !

— Bine, să admitem că treburile lumești nu te priveau... Dar voi, stimate Baciana ? Voi unde erați ? Ce păzeați ? Bulika își mută focul spre scriitor.

— Care noi ? făcu acesta pe naivul.

— Voi, voi, scriitorii !

— Noi ?... Noi ?... Unde eram noi ? Baciana parcă-și pierduse memoria. „Oare am stat noi chiar așa, cu brațele încrucișate ?" se întrebă el și, neamintindu-și nimic consolator, rosti cu regret : Noi, dargă Bulika, eram alături de tine.

— Uite, asta-i adevărat ! se bucură Bulika. Și acum, spune-mi, ce se va întîmpla cu el...

— Îl vor pedepsi, probabil...

— Pentru ce ?

— Am spus doar pentru ce...

— Deci, rezultă că el habar n-avea de nimic și cu toate astea conducea o activitate ?

— Așa rezultă...

— Rezultă sau chiar așa este ? nu-l slăbi Bulika.

— Chiar așa este !

— Și acum, ascultați-mă. Dacă toate-s așa cum spui, atunci omul ăsta trebuie decorat, încărcat de laude, cu o pensie bună, acoperit cu sărutări pe amîndoi obrajii și lăsat să plece

unde vrea, ba și cu o strîngere de mînă la despărțire.

— Pentru care merite ? se miră sincer Baciana.

— Pentru curaj ! Doar a pornit în călătorie pe mare fără să cunoască nimic despre navigație.

Baciana pufni în rîs.

— Înreabă-l, părinte, de ce rîde ? i se adresă Bulika lui Ioram.

— Ai dreptate, ai dreptate, Bulika ! Numai că ignorantul tău, atunci cînd a fost numit căpitan, trebuia să refuze, să declare că habar n-are în chestiunea asta !

— Poate că el a declarat, însă nu l-au crezut. Haide, apucă-te de treabă, noi te vom ajuta... Și uite că el s-a apucat. Și apoi, știți doar, nu e chiar atît de ușor să refuzi cînd ți se oferă un post de căpitan. Ce, parcă la voi, la scriitori, nu se întîmplă așa ? îl întrebă Bulika pe Baciana.

— Din nenorocire, se întîmplă, și încă în mod frecvent, consimți acesta.

— Așadar, ce rezultă ?

— Rezultă că fiecare trebuie să facă munca la care se pricepe. Nu degeaba doar spunea binecuvîntatul Rustaveli :

„Înzestrat cu ce-i oricare, mulțumit de soartă fie
Lucru aibă lucrătorul, și oșteanul vitejie" [1]

rosti cu evlavie părintele Ioram.

---

[1] Șota Rustaveli, op. cit., pag. 3.

— Stimate Ioram, tunde-te și alătură-te credinței noastre, din dumneata ar ieși un bun comunist ! îl sfătui în glumă Baciana.

— Cărei credințe ? Comunismului ? glumi preotul. Plăcerilor pămîntești, negării lui dumnezeu și divinizării stomacului ? Nu, asta nu, scutiți-mă !...

— Da-a... Dumneata, după cît se pare, nu ai nici o idee despre comunism, părinte !... Comunismul este exact ceea ce ai binevoit să enunți dumneata adineauri cu vorbele lui Rustaveli ! Comunismul este culmea prosperității omenirii, este epoca în care pentru fiecare om se va deschide posibilitatea să se ocupe numai de ceea ce este cel mai capabil, ceea ce corespunde posibilităților, aptitudinilor fizice și intelectuale ale sale, ceva care-i va aduce reale satisfacții morale și, dacă vrei, spirituale !... Noi, comuniștii, am citit evanghelia voastră. Citiți și voi măcar o dată evanghelia noastră, asta nu vă va dăuna, jur pe toți sfinții !... În privința grijilor legate de bunurile materiale, în privința stomacului, cum ai binevoit dumneata să te exprimi... Ei bine,... Ai dreptate ! Noi ne îngrijim și ne vom îngriji și pe viitor de asta ! Omul trebuie să fie în primul rînd îndestulat din punct de vedere material ! Acest lucru este necesar pentru ca gîndurile, forțele spirituale, talentul și năzuințele lui să fie îndreptate nu spre căutarea pîinii cea de toate zilele, ci spre atingerea unor scopuri înalte, mai importante și mai nobile ! Noi afirmăm munca liberă și pacea pe pămînt, și nu concurența, nu ura între oameni

și vărsarea de sînge ! Iar pentru asta omul trebuie să fie sătul, părinte !... Iată care este știința noastră, religia noastră ! Iată care este dumnezeul nostru — un dumnezeu pămîntean, real, nu unul care plutește în ceruri ! încheie Baciana și, ca să-și ascundă tulburarea ce-l cuprinsese, se întoarse cu fața la perete.

Părintele Ioram, care se potolise, nu se hotărî să continue discuția.

— Ei bine, fie ca domnul să te audă, stimate Baciana ! rosti el încet și se întoarse de asemeni spre perete. Apoi, neputînd răbda, adăugă : De fapt, și din dumneata ar ieși un preot destul de bun !

Soara, la Bulika veni soția sa, Sveta, încărcată cu bunătăți. Îi salută cordial pe toți, împărți fiecăruia partea sa cu de-ale mîncării, apoi, răsfrînse plapoma și se așeză discret la picioarele bărbatului.

— Cum te simți, *Aziz*[1] ? îl întrebă pe soțul ei, al cărui chip radia de bucurie și mîndrie.

— Ca un leu ! răspunse Bulika, și pentru a confirma cele spuse, rupse un picior din găina fiartă, își înfipse dinții în el și cît ai clipi îi întinse soției osul curățat de carne.

— Ai să te-neci, drace ! se sperie ea.

— Fii liniștită ! Bulika rupse și celălalt picior al găinei și continuă să vorbească cu gura plină : Ei, vezi ce soție am, stimate Baciana ?

— Superbă !

---

[1] Aziz — nume de alint.

— Ai mai văzut dumneata printre armence o asemenea frumusețe de femeie ?

— N-am avut ocazia...

— Pentru că este singura !

— Se-nțelege !... Doar și tu ești o mîndrețe de bărbat... zîmbi ironic părintele Ioram.

— Dar dac-ați mai vedea-o și pe ibovnica mea !... Ei, aceea e, într-adevăr, o frumusețe de femeie ! Bulika îi făcu soției cu ochiul.

— Palavragiu nenorocit... se strîmbă ea.

— Unde-s copiii ? De ce n-au venit să-și vadă tatăl ? întrebă Bulika cu o severitate prefăcută.

— Păi, unde să fie, Aftandil-*djan*, astăzi doar e sîmbătă, Nestan — la ora de engleză, Tariel — la pian.

Bulika se umflă în pene.

— Fata mea, stimate Baciana, o s-ajungă ministru al afacerilor externe ! Vorbește armeana ? Vorbește ! Bulika începu să-și îndoaie pe rînd cîte un deget. Vorbește gruzina ? Firește ! Învață engleza ? Învață ! La școală li se predă franceza ? Li se predă ! Și în plus mai învață și kurda de la fiica portarului nostru Fizula Gvant... Acuma spuneți-mi, care dintre miniștrii noștri cunoaște cinci limbi ? Spune, părinte !

— Ai o fată bună, să-i dea dumnezeu sănătate !

— Dar băiatul ? Paganini !

— Paganini cîntă la vioară, *Aziz*, iar băiatul nostru la pian, îl corectă Sveta, rușinată de ignoranța soțului.

— Nu mă învăța tu pe mine ! Știu eu și singur cine la ce cînta ! Paganini e idealul meu ! Ai înțeles ? Uite, o să-l iau și-o să-l mut pe băiat la vioară ! Că doar e totuna pentru ce plătești ? Ei, ce zici de asta ?

— Tu hotărăști, *Aziz*, fă cum vrei, numai nu te enerva, pentru dumnezeu ! Profesorul a spus că o să te pună în curînd pe picioare. Numai că, zicea el, trebuie să-l asculți...

— Și ce, nu-l ascult ? Înghit toate hapurile, mi se fac toate injecțiile... Poftim, uită-te în ce mi-au prefăcut ăsta... Bulika își smulse plapoma...

— Acoperă-te, nerușinatule ! se nelinişti Sveta ; și acasă e la fel de necuviincios, vă rog să-l scuzați, pentru dumnezeu...

— Nu trebuie să te scuzi, toți sîntem în aceeași situație ! o liniști Baciana.

— În afară de asta, draga mea soție, profesorul nu știe, dar eu am început să merg singur. Uite ! Bulika își puse pe podea picioarele goale, se sculă și se plimbă țanțoș de cîteva ori prin salon. Ei, ce-aș mai putea face ? privi el împrejur. Hai, Sveta, fă bine și ridică-te !

Mirată, femeia se sculă. Bulika o cuprinse de talie.

— Să nu-ndrăznești ! Să nu-ndrăznești ! Dă-i drumul imediat ! strigă părintele Ioram, dar era prea tîrziu. Bulika o și ridicase și o sărută lacom pe gît. Sveta scoase un țipăt, fața i se împurpurase de tulburare. Bulika își săltă de cîteva ori soția.

— Aţi văzut ? exclamă el vesel. Sveta, să-mi aduci hainele, chiar mîine plec de-aici ! Mi-ajunge cît am zăcut în spital !

Bulika se aşeză pe pat. Răsufla cu greu, dar radia de bucurie.

— Ce faci, nătărăule ! zise supărat părintele Ioram.

Bulika îşi pipăi pulsul. Preţ de un minut tăcu concentrat, apoi zîmbi satisfăcut.

— Gata ! S-a isprăvit cu infarctul meu ! Trăiască viaţa ! şi-şi îmbrăţişă iar soţia.

— Ajungă-ţi ! Ar trebui să te ruşinezi de oameni ! Sveta se smulse din îmbrăţişările soţului şi începu să-şi aranjeze părul.

Ioram şi Baciana se întoarseră cu discreţie.

— Iar tu, parcă eşti mai grea ca de obicei ! De ce, ai ? Uită-te la mine ! Bulika se încruntă şi o ameninţă pe Sveta cu mîna, dar îndată îi făcu cu ochiul.

— Doamne, dumnezeule ! Să mi se usuce mie urechile şi lui limba ! spuse, plesnindu-şi mîinile, femeia, complet fîstîcită. Bulika izbucni într-un rîs zgomotos şi strigă :

— Întoarceţi-vă cu faţa, domnilor, comedia s-a terminat !

10

SOARELE STĂTEA tolănit pe un uriaş pat argintiu. Capul astrului, înfăşurat într-un curcubeu în şapte culori, se odihnea pe povîrnişul acoperit de zăpadă veşnică al muntelui Kazbek.

Soarele respira greu.

Soarele îşi lua rămas bun de la viaţă.

Îngenuncheaţi, Baciana, părintele Ioram şi Bulika, cu mîinile înălţate în semn de implorare către astrul muribund, îl rugau :

— Nu ne părăsi, soare ! Nu muri, soare măreţ !

Lacrimile lor se scurgeau în rîuri înspumate pe povîrnişul Kavkasioni, goneau, cu zgomot tunător, în jos, către pămîntul învăluit în ceaţă lăptoasă.

Iar soarele stătea tolănit pe un uriaş pat argintiu şi asculta în tăcere rugăciunile oamenilor care plîngeau în hohote la căpătîiul lui. Dimineaţa se ridicase deasupra piscului Kavkasioni şi se pregătea să se înalţe în albastrul cerului, cînd deodată simţi o durere ascuţită în piept. El se lăsă întîi într-un genunchi, apoi şi în celălalt, se rezemă de povîrnişul Kazbekului şi încremeni aşa.

Întreaga omenire privea cu groază astrul muribund. Oamenii umpleau străzile şi podurile, cîmpiile şi drumurile, balcoanele şi acoperişurile. Crengile copacilor se îndoiau sub greutatea copiilor suiţi pe ele.

— Nu ne părăsi, soare ! gemea omenirea.

Dar glasurile oamenilor nu ajungeau pînă la astru. El le vedea doar mîinile înălţate către dînsul, ochii dilataţi de groază.

— Ce-i frămîntă ? spuse în şoaptă soarele.

— Te imploră să nu-i părăseşti ! răspunse printre hohote de plîns, Baciana.

— E tîrziu... spuse soarele. Şi unul din ochii lui se întunecă.

— Nu ne nenoroci, tu cel ce dăruiești viață ! căzu cu fața la pămînt părintele Ioram.

— Ce te neliniștește, ce te doare? Spune-ne nouă, astrule ! exclamă, plîngînd cu sughițuri, Bulika.

— Pămîntul mă neliniștește, spuse soarele. Pămîntul !

— Pămîntul este doar în puterea ta ! strigă părintele Ioram.

— Pămîntul este inima mea, el și numai el trăiește și respiră prin mine... Toate celelalte s-au stins, au murit demult... E cu putință, oare, ca voi, oamenii, care vă închinați mie, să nu vedeți asta ?

— Dar cine ești tu, astrule ? întrebă uimit Baciana.

— Eu sînt spiritul înflăcărat al oamenilor morți în numele dragostei... Și acum a sosit ceasul morții mele... Pe pămînt a secat izvorul dragostei, din pricina urii mor mai mulți oameni decît din dragoste... Redați-i dragostei viața și atunci voi învia din morți... Vă rog pe voi, oameni, dăruiți-mi viața crescută din dragostea oamenilor !... Redați-mi dragostea pierdută și eu mă voi întoarce la voi, oameni !... și soarele începu să respire precipitat, să se zvîrcolească.

— O, astrule, nu ne părăsi, fie-ți milă de noi ! Ne vom iubi unii pe alții și moartea noastră o vom transforma de acum înainte în dragoste !... Ne vom duce noi — Aftandil, părintele Ioram și cu mine — și în numele tău îi vom ruga pe oamenii pămîntului să-ți redea dragostea ! Sînt încredințat că omenirea îți va asculta chemarea, va da uitării ura, iar dragostea va renaște pe pămînt !... Numai dă-ne nouă sămînța dragostei și binecuvîntează-ne pe noi ! imploră Baciana.

Și atunci soarele a atins ușor capul lui Baciana cu mîna sa fierbinte, și Baciana a simțit cum în trupul său, odată cu căldura soarelui, a început să pătrundă sentimentul atotcuprinzător al dragostei și al milei.

Soarele tresări, zvîcni pentru ultima oară și... se stinse.

Deodată Bulika se lipi de pieptul astrului ce nu se răcise încă și izbucni în hohote de plîns :

— Ia-mă cu tine, soare ! Nu pot trăi fără tine !... Primește-mă la sînul tău, ca semn al dragostei !... Te implor, soare !...

Baciana și părintele Ioram văzură cu groază cum Bulika se topește la pieptul astrului decedat...

...Douăzeci de veacuri pînă la nașterea lui Hristos și încă douăzeci după venirea lui, Baciana și părintele Ioram au purtat prin lume soarele stins. Cu lacrimi fierbinți au căutat să trezească în oameni dragoste și milă pentru a întoarce cerului pustiu — soarele, și pămîntului învăluit în întuneric — lumina. Omenirea își conducea pe ultimul drum, către cimitirul aștrilor, propria-i viață — soarele, pentru că nu-i găsise pe pămînt un loc demn de el... Și cînd, în cele din urmă, Baciana și părintele Ioram și-au atins țelul și au așezat soarele într-o criptă de nori albi ca neaua, pe orizontul cenușiu au apărut două discuri negre —

unul uriaş, celălalt minuscul, abia vizibil în umbra celui dintîi. Lipsită de astrul ei, omenirea le privea uimită. În cel dintîi disc Baciana a recunoscut soarele decedat, în celălalt pe Bulika ce se topise de dragoste la pieptul lui. Şi recunoscîndu-i, Baciana începu să plîngă în hohote amare.

— Oameni, iubiţi-vă unii pe alţii! strigă cu glas mare şi căzu cu faţa pe pămîntul acoperit de gheaţă...

...Baciana nu-şi amintea cît timp a stat aşa, culcat, însă cînd simţi atingerea abia perceptibilă, dar dureros de cunoscută, a razelor calde, se întoarse pe spate şi privi spre cer cu ochii înceţoşaţi de lacrimi. Văzu acelaşi disc uriaş, devenit acum de un roşu arămiu. Discul se încingea treptat şi se lumina. Se înroşea şi discul cel minuscul. Iar cînd discul mare ajunse la cea mai puternică strălucire şi se prefăcu din nou în soare, strălucind ca şi mai înainte pe bolta cerească, celălalt, — discul minuscul — se desprinse de pe cer şi, ca un meteor, se rostogoli pe pămînt. Pe pămînt reveni ziua. Deasupra Kavkasionului strălucea soarele — puţin mai palid, puţin mai slab ca de obicei, dar la fel de bucuros şi vesel ca şi mai înainte. Soarele trăia.

— Slavă ţie, astru al dragostei! Slavă ţie, viaţă! preamări Baciana soarele... Plîngea şi rîdea totodată.

— Baciana!... Stimate Baciana!... Trezeşte-te! îl zgîlţîia de umăr pe Baciana părintele Ioram, speriat.

Baciana deschise ochii. Un minut rămase culcat cu ochii holbaţi, nepricepînd unde se află şi ce se întîmplă cu el. Apoi, venindu-şi în fire, se ridică din pat. Inima îi bătea grăbită. Soarele răsărise, dar în salon nu se luminase încă.

— Ce-i cu dumneata, stimate Baciana? Toată noaptea te-ai zbuciumat ca un smintit, ba plîngeai, ba rîdeai... Sau ai visat ceva neplăcut?

Baciana se frecă la ochi şi zîmbi fără vlagă. Ioram se întoarse la patul lui şi se culcă.

— Am visat, stimate Ioram, dar un astfel de vis pentru care m-ar fi invidiat însuşi Copernic...

— Dar ce-ai visat?

— Că a murit soarele!

— Ce? Lui Ioram i se păru că l-a înşelat auzul.

— Am visat că soarele nostru şi-a dat obştescul sfîrşit... Şi ştii cine l-a jelit?

— Cine?

— Dumneata, eu şi Bulika... Atît...

O oră încheiată l-a ascultat părintele Ioram pe Baciana fără a-l întrerupe. Doar cînd acesta repeta cuvintele rostite de soare, Ioram îşi făcea cu osîrdie semnul crucii. Apoi îşi puse mîinile sub cap şi-şi aţinti, gînditor, ochii în tavan.

— Ai visat un vis profetic, stimate Baciana! rosti preotul după o tăcere îndelungată.

— Pentru a doua oară! fu de acord Baciana.

Se făcu linişte. Deodată părintele Ioram sări din pat şi se apropie în vîrful picioarelor de patul lui Bulika. Acesta stătea culcat, cu ochii deschişi, liniştit şi palid.

— Aftandil ! rosti încet părintele Ioram.

Baciana se miră — de atunci de cînd Bulika îi rugase să nu-i mai spună Aftandil, el niciodată nu i s-a mai adresat cu acest nume. De ce i s-a părut necesar acest lucru preotului acum ?

— Aftandil ! repetă Ioram mai tare.

— Nu-l trezi, lasă-l să doarmă... Lui o să-i povestesc separat, spuse Baciana.

— Aftandil ! Ioram îl zgîlţîi pe Bulika.

— Ce adînc doarme ! spuse Baciana.

— Da, adînc... Dormi şi dumneata ! Întoarce-te spre perete şi dormi !

— Aşi, acum gata !

— Ascultă ce-ţi spun, întoarce-te imediat şi dormi ! porunci preotul, apoi îşi trecu cu băgare de seamă mîna tremurătoare de sus în jos peste faţa rece a lui Bulika.

— Ce s-a întîmplat, părinte Ioram ? întrebă Baciana cu glasul schimbat şi, din cauza unei cumplite bănuieli, începură să-i zvîcnească tîmplele.

— S-a împlinit visul dumitale... Soarele şi-a dat obştescul sfîrşit !...

Părintele Ioram deschise uşa salonului...

Baciana se înfăşură pînă peste cap în plapumă şi, străduindu-se să-şi înăbuşe urletul ce-i clocotea în gît, îşi înfipse dinţii în pernă.

. . . .

— Surprinzător cît de mult seamănă un mort cu ochii deschişi cu o locuinţă părăsită, la care stăpînul a uitat să zăvorască ferestrele... spuse părintele Ioram, după ce trupul lui Bulika a fost scos din salon...

11

LÎNGĂ FARMACIA de pe strada Melikişvili, un grup de tineri din Vera[1], cam cu chef, purtau o discuţie însufleţită.

Discuţia începuse de la *haşi*[2]. Ţiţka demonstra că *haşi* este o măreaţă invenţie a omenirii în domeniul trezirii după beţie. Îl susţineau Koka şi Koplik. Vanka şi Kopak înclinau spre ceaiul fără zahăr, Baciana recunoştea numai „borjomi“, Berdzena prefera „nabeglavi“[3], iar Datiko — coniacul şi aspirina. După numărarea oficială a voturilor, victoria, bineînţeles a repurtat-o Ţiţka, cu toate că fiecare dintre participanţii la vot a rămas la părerea sa. Mai era, dealtfel, un grup de băieţi care demonstrau că numai baia de sulf e aceea care-ţi şterge beţia, parcă ţi-ar lua-o cu mîna. Acest grup nu a participat la vot, deoarece, dată fiind majoritatea lui absolută, era considerat în afara concursului, şi nici nu putea participa, întrucît, rămînînd pînă la capăt credincios convingerilor sale, se găsea în momentul

[1] Vera — denumire veche a unui raion din Tbilisi.
[2] Mîncare tradiţională gruzină.
[3] Apă minerală.

respectiv acolo unde se și cuvenea să se afle — la baia de sulf.

Discuția a trecut la vinuri, dar n-a durat mult — primul loc fiind atribuit în unanimitate binecuvîntatului număr opt [1]. După aceea, desigur, au fost atinse probleme politice. Nu s-a ajuns la o unitate completă de vederi, dar pînă la urmă s-a obținut ierarhizarea locurilor pe care se situează oamenii politici și conducătorii militari aflați în viață, în felul următor:

1. Stalin
2. Churchill
3. Eisenhower
4. De Gaulle
5. Jukov.

E adevărat că Jukov concurase cu Montgomery, dar acesta din urmă obținuse cu două voturi mai puțin, așa că feldmareșalul britanic a fost nevoit să se mulțumească cu locul al șaselea.

După politică veni rîndul fotbalului. Aici treaba a mers strună. În toată lumea s-a găsit un singur om care să satisfacă cerințele sportive și morale ale tinerilor din Vera — Boris Paiciadze [2].

Au discutat și despre artă. Ca întotdeauna, în acest domeniu s-a impus cu autoritate Bardzena: cununile de lauri ale învingătorilor au fost acordate lui Șota Rustaveli și lui Mi-

---

[1] Referire la vinul de Kaheti nr. 8.
[2] Cunoscut fotbalist, care a fost vreme îndelungată căpitanul echipei „Dinamo" Tbilisi.

chelangelo, pe care Berdzena îl alinta, zicîndu-i Michello.

...Cînd însă prin fața participanților la discuție, cutremurînd sufletele lor păcătoase, trecu Guranda, fiica lui Apollon Kavjaradze, găzarul din Vera, o fată cu un gît de lebădă și șolduri înalte, minunat arcuite, discuția a alunecat către genetică.

— Îndrăzniți acum să mai negați rolul genelor! exclamă Țițka entuziasmat. Priviți, prin ce este mai prejos această ființă de o *djeiran* [1]?! Și ce mai copii o să aibă!

— Nici vorbă de așa ceva, de gene! Îmbracă-mă, încalță-mă și hrănește-mă ca pe ea și voi deveni și eu o frumusețe de băiat! Printr-un bobîrnac de mare precizie, Koplik aruncă mucul de țigară în coșul de gunoi.

— Mda-a, într-adevăr, e o fată cum nu se poate mai reușită! De rasă! reveni Berdzena la tema esențială. Păcat numai că răspîndește miros de gaz...

— Cine naiba v-a primit pe voi la o școală superioară? Cretinilor! E posibil să nu fi priceput pînă acum că nu există nici un fel de gene, de specii și rase? Toți oamenii sînt egali, iar formarea lor depinde de condițiile de viață și de educație! Teoria noastră l-a distrus pe Hitler, iar voi vreți să vă reîntoarceți la ea din pricina acestei frumoase fete a lui Guranda! spuse Koka sentențios.

---

[1] Specie de gazelă răspîndită în Siberia, Iran, Afganistan, Transcaucazia.

— Şi cine spune asta ? Cneazul Amiredjibi [1]. Ar trebui să-ţi fie ruşine, Koka ! clătină din cap Ţiţka.

— Puţin îmi pasă mie de Amiredjibi ! Eu sînt materialist !

— Nu eşti materialist, ci *şarafist* [2]. Asta eşti ! rîse Ţiţka şi-i smulse lui Koka ţigara.

— Spuneţi numai prostii ! izbucni deodată Baciana. Faptul că eu semăn cu tatăl meu, că acesta semăna cu tatăl său, iar bunicul meu cu bătrînul lui, oare nu vine de la gene ? Nu vorbeşte asta despre ascendenţa mea ?!

— Vorbeşte, dar depinde despre ce ascendenţă ? chicoti Kopaka.

E adevărat că nimeni nu se mai îndoia de ascendenţa lui Kopaka. El semăna ca două picături de apă cu portretul lui Gheorghi Saakadze [3] din manualul de istoria Gruziei. Atlet, lat în umeri, cu nările umflîndu-i-se ca la un cal arab pursînge, şi cu ochi enormi, nu-şi cunoştea egal în lupta cu pumnii, din Vera şi pînă la Navtluga [4].

— Negarea genelor îi aranjează în special pe oamenii de rînd ! declară Ţiţka.

— Înseamnă că eu şi Koplik sîntem oameni de rînd ? Asta-i părerea voastră, da ? se simţi ofensat Koka.

---

[1] Amiredjibi — neam străvechi de cneji gruzini.
[2] Amator de băutură (în jargon citadin).
[3] Gheorghi Saakadze, Marele Mouravi (aprox. 1580—1629) — om politic gruzin, remarcabil conducător de oşti.
[4] Denumire veche a unui raion din oraşul Tbilisi.

— Ce-i cu tine, ai mîncat mătrăgună ? Singur demonstrai că nu există nici un fel de rase şi gene şi acum tot tu te răsteşti la noi ?! se repezi la el, tăios Kopaka.

— Terminaţi bîlciul ! Uite, vine profesorul Imedaşvili, să-l întrebăm pe el ! îi linişti Berdzena pe certăreţi.

— Şi cine-l întreabă ? se interesă Koplik.

— Kopaka. El e cel mai de soi dintre noi ! spuse Baciana.

— De ce eu ? N-are decît să-ntrebe Berdzena ! refuză categoric Kopaka.

— Nu ! Îi cedez cinstea asta lui Ţiţka. Dealtfel, chiar seamănă cu un student sîrguincios, îşi retrase Berdzena candidatura.

— Poftim, sînt de acord ! Ţiţka se desprinse de grup şi se pregăti pentru întîlnirea cu profesorul, care păşea fără grabă, ţinînd subţioară o servietă neagră.

Profesorul trecu pe lîngă băieţi fără să-i observe măcar. Ţiţka se repezi tăindu-i drumul, şi-l salută respectos :

— Bună ziua, stimate profesore !

— Bună ziua, răspunse acesta.

— Vă rog să mă iertaţi, stimate profesore... Între noi s-a iscat o discuţie în legătură cu o problemă şi... ne-ar interesa părerea dumneavoastră...

— Cum aşa... Chiar aici, în stradă ? se uită profesorul în jur, buimăcit, şi-şi îndreptă ochelarii.

— Poftiţi aici ! Ţiţka îl luă de braţ şi-l conduse la tovarăşii săi. Aceştia se dădură la o

parte politicoşi, cedîndu-i profesorului locul de lîngă peretele cu tencuiala coşcovită.

— Vă ascult! îşi mută profesorul servieta dintr-o mînă în cealaltă.

— Ştiţi, Ekvtime Nikolaevici, începu Koplik, noi am avut aici o discuţie, dacă există gene, specii, cum se zice... Ţiţka spune că...

— Cine? întrebă profesorul.

— Ţiţka

— Cum ai zis?

— Ţiţka — adică el! Koplik puse mîna pe umărul tovarăşului său. Îl cheamă David, dar noi îi spunem Ţiţka.

— Am înţeles. Şi ce spune Ţiţka?

— El şi Kopaka spun că...

— Dar Kopaka — cine mai e?

— Ăsta!

— Chiar aşa scrie în buletinul de identitate — Kopaka?

— Nu, în buletin se numeşte Tenghiz, răspunse Berdzena.

— Dar dumnealui cine e? întrebă profesorul.

— El e Berdzena!

— Eşti grec?[1]

— Nu, sînt gurieţ!

— Ce eşti?

— Gruzin.

— Care-i numele lui?

— Merab.

— Dar al dumitale?

— Koplik.

[1] *Berdzeni* — grec (în l. gruzină).

— Slavă domnului, am auzit în sfîrşit şi un nume normal!... Aşadar, cu ce-ţi pot fi de folos, Koplik?

— V-am mai spus... Uitaţi-vă, ei spun că în natură există gene şi specii, iar eu şi Koka...

— Aha, mai există şi Koka? Cu apă sau fără?[1] întrebă profesorul şi rîse singur de gluma sa. Izbucniră în rîs şi băieţii, le plăcea că izbutiseră să-l înveselească pe profesor.

— Aşadar, dumneata şi Koka socotiţi că nu există rase şi gene. Aşa-i?

— Aşa e! încuviinţă din cap Koplik.

— Aveţi dreptate!... Teoria rasistă este antiştiinţifică, reacţionară. E o teorie fascistă. Cît priveşte genetica însă, care studiază ereditatea şi variabilitatea speciilor, aici lucrurile se prezintă întrucîtva altfel...

— Iertaţi-mă, profesore, îl întrerupse Berdzena, dar cum e cu animalele de rasă? Se ştie doar că la cai se obţin rase mai bune. Pe urmă la noi, în parcul Aleksandrovski, se organizează expoziţii speciale cu cîini de rasă, cărora li se acordă medalii de aur!

— Cum te numeşti dumneata?

— Merab!

— Vezi, dragul meu Berdzena, de-a lungul secolelor, pe calea selecţiei naturale, în lumea animalelor...

— Dar omul nu-i şi el un animal social? nu-l lăsă să-şi termine ce avea de spus Ţiţka. Şi, oare, în agricultură, nu înfăptuim selectarea, încrucişarea, formarea de noi specii?

[1] Joc de cuvinte: *koka* — ulcior (în l. gruzină).

— Prieteni, cum se face că voi, ca nişte megafoane, ştiţi doar să vorbiţi nu să şi ascultaţi ?! îşi desfăcu profesorul braţele în lături şi scăpă servieta. Baciana, care tăcuse pînă atunci, i-o ridică repede, i-o băgă profesorului subţioară şi rosti cu modestie :

— Vă ascultăm, stimate profesore...

— A-a... Pe dumneata cum te cheamă ?

— Baciana.

— Iată ce, dragii mei Baciani, Koki, Koplici, Berdzeni, Ţitki şi Kopaki, astfel de probleme nu se rezolvă pe stradă... Poftiţi la mine la catedră, între cinci şi şase, sau acasă, între zece seara şi pînă se luminează de ziuă, şi vom discuta cît o să vă dorească sufletul. Vă convine ? îi întrebă profesorul pe băieţii buimăciţi.

— Cu voia dumneavoastră, mai degrabă acasă, răspunse Baciana.

— Ei, asta-i foarte bine !

— O să ni se dea voie să intrăm ? întrebă Koplik, aruncînd o privire asupra ghetelor sale.

— Fără discuţie ! Voi doar să spuneţi cine sînteţi — au venit, adică, nişte tineri din Vera.

— La revedere, stimate profesore ! îşi luă rămas bun Ţiţka.

— Să fiţi sănătoşi ! Profesorul salută scurt cu pălăria sa de fetru şi-şi continuă drumul. Tinerii, în semn de respect, îşi înclinară capetele.

— E cumsecade, cu toate că e profesor ! făcu Ţiţka bilanţul tratativelor.

— Băieţi, vine Margo-proasta ! exclamă deodată Berdzena.

Dinspre piaţa Vera, pe partea stîngă a străzii Melikişvili, Margo, cea cunoscută în tot raionul, venea gesticulînd larg cu mîinile şi îngînînd un cîntec vesel :

Pluteşte vaporul pe mare,
Colindă ţinuturi fără hotar,
Şi-aduce minunăţii fără număr
Ah, sufleţelului meu în dar !...

— *Habarda* [1] ! Vine Margo din Vera ! îşi întrerupea ea în răstimpuri cîntecul şi din nou îl continua :

Voi juca cu voi cu toţii
Şi lezghinka, [2] şi tango,
Hai, veniţi şi admiraţi-o
Pe preafrumoasa Margo...

Margo era beată. Trecătorii care o cunoşteau o salutau cu un zîmbet, apoi se întorceau, clătinau din cap şi plecau mai departe. Necunoscuţii treceau repede de pe trotuar pe caldarîm, ca să evite întîlnirea cu această femeie ameţită sau chiar nu tocmai sănătoasă.

Ajungînd în dreptul tinerilor, Margo îşi duse ambele mîini la buze, apoi le întinse ca pe nişte aripi şi le trimise bezele.

— Flăcăilor din Vera, o adîncă plecăciune de la Margo cea matoală !

— Bună ziua, Margo ! o salutară băieţii, ridicînd mîinile în sus.

[1] „Daţi-vă la o parte", „păzea" (în jargon citadin).
[2] Dans popular.

— Ei, ce e, dragii mei, iar sînteţi după beţie şi iar aveţi în buzunare numai scîrnă de şoarece în loc de bani, da ? Veniţi la mine, frumoşilor, veniţi, dragii mei, să coborîm la Tanţ-Gheurka, să vă fac cinste cu bere ! Margo scoase din corsaj cîteva hîrtii de treizeci de ruble şi le flutură în aer. Veniţi, nu vă ruşinaţi ! Că doar mîine va trebui să-mi faceţi voi cinste !

— Margo, du-te acasă, de te odihneşte... Noi am băut destul, o rugă Kopaka.

— Flăăăă-căă-ule drag, unde să mă duc, unde să-mi reazim sărmanul meu cap ? Ia-mă la tine ! Lui Margo nebuna îi trebuie un stăpîn taman aşa ca tine ! Cine o să mă ţină din scurt mai bine ca tine ? Ia-mă de nevastă ! Fie-ţi milă de mine ! De cînd trăiesc pe tine te visez, eşti steaua mea ! Oare nu sînt demnă de tine ? Uită-te ce trup şi ce rufărie am pe mine ! Cu o mînă Margo îşi lovi şoldul, cu cealaltă îşi ridică puţin rochia, lăsînd să se vadă o rufărie albă ca zăpada, tivită cu dantele. Mîine am să-mi pun una de mătase ! spuse ea, traversînd în grabă strada şi apropiindu-se de tineri.

— Du-te, Margo, du-te de te odihneşte ! Kopaka cuprinse femeia de după umeri.

— Mie îmi e totuna, băieţi ! Mă mărit cu oricare dintre voi ! Vă iubesc pe toţi la fel ! Da tu de ce te hlizeşti, Berdzena ? Uite pe tine nu te vreau ! Eşti prea năzuros şi mi-ai otrăvi toată viaţa ! Cu Ţiţka e altceva ! El e un intelectual...

— Dar spuneai că ne iubeşti pe toţi la fel, interveni Baciana.

— Eşti şi tu aici, sărmănelul meu orfan ? La tine merg, neapărat la tine ! O să-ţi fac baie, o să te pieptăn, o să-ţi spăl cămăşile, o să-ţi calc pantalonii, apoi am să plec acasă... Vezi în ce hal ai ajuns ? Uită-te în oglindă cum arăţi.

— Gata, Margo, destul. Uite că se adună lumea... Să mergem, draga mea, eu o să te conduc... se rugă Kopaka, luînd femeia la braţ.

— Nu-mi pasă mie de lumea asta !... Trăiască flăcăii din Vera ! Margo îl îmbrăţişă pe Kopaka, îşi lăsă capul pe pieptul lui şi începu să cînte :

Să plecăm, iubitul meu, să plecăm,
Împreună tot pămîntul să-l înconjurăm...

La colţ, Kopaka îşi luă rămas bun de la Margo şi o îndemnă să plece. Aşteptă cîteva clipe şi, convingîndu-se că femeia se duce spre casă, se întoarse la ai săi.

— Ei, ei, haide, Kopaka, fără parastase ! se răsti Ţiţka, văzînd mutra acră a colegului său.

Margo locuia în capătul străzii Petriaşvili, la demisol, într-o cămăruţă umedă, cu două ferestruici. Patru trepte de lemn duceau de afară direct în cameră. Masa acoperită cu un cearşaf, patul de fier cu inele de nichel ruginite, un dulap, două scaune, maşina şi scîndura de călcat constituia toată averea ei. Pe uşa cămăruţei, la vedere, era o inscripţie cu creta : „Margo-Nebuna“ — operă a copiilor din curte. Ea nu ştergea inscripţia şi nu se supăra.

— În primul rînd asta e scrisă de mîna îngerului, iar în al doilea rînd, e-adevărat.

Pierzîndu-şi de timpuriu tatăl, Margo rămăsese doar cu mama sa. Frumoasă, minunat alcătuită, creştea înconjurată de dragostea întregului cartier şi se făcea cu fiecare zi mai frumoasă. Oamenii din Vera se mîndreau cu această frumuseţe de fată. Aşa a fost pînă în acea zi nenorocită a anului 1936, cînd se abătu asupra oraşului o inundaţie înspăimîntătoare, care mătură jumătate din cartierul Nahalov, smulse şi luă cu apele ei morile din Peski [1], înecă oamenii din catacombele băilor de sulf. În acea zi se stinse soarele pentru Margo, se întoarse roata destinului ei.

În anul acela bătrînele din Vera o peţiseră pe Margo pentru fiul meşterului aurar Goghi Vano. Potrivit legii nescrise a oraşului din acele vremuri, logodnica trebuia dusă la vedere, să se arate în bazin, goală cum a născut-o maică-sa, în faţa viitoarei soacre şi a viitoarei cumnate, ca să nu existe înşelăciune, ca să nu-i fie dată mirelui o fată cu vreun cusur ascuns. Cădea-o-ar păcatul pe capetele soacrei, cumnatei şi pe-al nefericitei mame a lui Margo ! Cum de-au putut admite aşa ceva — să verifice calităţile unei asemenea fete ! Cînd se-ntîmpla ca Margo, întocmai unei căprioare speriate, să treacă în fugă pe strada Petriaşvili sau pe strada Melikişvili, vînzătorii şi cumpărătorii, îmbulziţi la uşile prăvăliilor, rămîneau cu gura căscată, urmărind-o cu privirile pline de admiraţie.

În dimineaţa aceea de duminică o duseseră pe Margo la baia comunală a femeilor. Şi cînd fata, goală puşcă, a apărut în faţa acelui cîrd de ciori ce o înconjurau — cu capul ridicat semeţ, cu părul negru ca smoala căzîndu-i în bucle pe pieptul mlădios, albă şi zveltă ca o statuie de marmură, şi cînd bătrînele, uluite de frumuseţea logodnicei, începură să şuşotească minunîndu-se care mai de care, plescăind cu gurile lor ştirbe — atunci au năvălit în baie şuvoaiele de apă. Cuprinse de groază, femeile s-au năpustit urlînd spre uşă, dar în loc s-o tragă cu putere către ele, în panică şi învălmăşeală, s-au prăvălit cu toatele grămadă peste ea, închizîndu-şi singure ieşirea. Apa tulbure, mîloasă, a umplut într-o clipă subsolul. Strigătele şi plînsul au amuţit... Şi oamenii care alergau într-un suflet acolo să dea ajutor au înţeles că nu mai aveau pe cine salva... Atunci, cineva a observat o fată cu ochii înnebuniţi de groază, lipită de grătarul de aerisire al unuia dintre subsoluri. Grătarul l-au desprins, dar ca să descleşteze de pe el mîinile înţepenite ale fetei le-a trebuit multă vreme.

Margo a zăcut o lună în spital. Nu-şi amintea nimic, nici de moartea mamei şi a viitoarelor ei rude, nici de acea îngrozitoare inundaţie, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat în ziua aceea. Toate străduinţele medicilor de a o face să-şi revină se izbeau de tăcerea ei indiferentă, încăpăţînată... Apoi au transferat-o la o clinică de psihiatrie. Jumătate de an a

[1] Nahalov, Peski — denumiri vechi ale unor cartiere din Tbilisi.

rămas acolo. În sfîrşit, ea îşi reveni, începu să vorbească, dar înţeleseră cu toţii că mintea fetei s-a tulburat definitiv. Şi în toată această perioadă, ticălosul de Vano n-a vizitat-o niciodată, nu s-a interesat de soarta ei, nu i-a trimis nici măcar o rublă...

Întoarsă acasă, Margo a rămas o săptămînă încheiată în cămăruţa ei, neîngăduind nimănui să intre. Într-o bună dimineaţă, vecinii au auzit răsunînd un cîntec din cămăruţă. Au intrat acolo cu forţa. Margo şedea la masă, cu două sticle de „saperavi" dinainte, una goală, cealaltă plină. Văzîndu-şi vecinii, ea le zîmbi şi începu să cînte :

Voi juca cu voi cu toţii
Şi lezghinka, şi tango,
Hai, veniţi şi admiraţi-o
Pe preafrumoasa Margo...

Prinşi pînă peste cap cu propriile lor griji, vecinii şi cunoscuţii începură să uite de nenorocirea lui Margo. Chiar şi ea însăşi se obişnui cu singurătatea sa. Totuşi, deşi părăsită de toţi, nu a ieşit pe stradă să întindă mîna pentru pomană. A început să ia rufe la spălat de la familiile înstărite. Banii cîştigaţi îi erau suficienţi pentru traiul zilnic. Apoi, pe nesimţite, fata prinse gustul vinului. Dar se îmbrăca întotdeauna curat şi îngrijit. De fiecare dată cînd primea bani se îmbăta şi pornea pe stradă cîntîndu-şi cîntecele ei preferate şi cînd întîlnea pe cineva ridica poalele rochiei — priveşte, adică, ce rufărie frumoasă am. Şi nu

uita să mărturisească de la cine le primise pentru spălat...

Cu timpul începură să se facă simţite urmările alcoolului. Şi acum, la vederea acestei femei turmentate, îmbătrînite înainte de vreme, care străbătea strada cîntînd, doar vechii locuitori ai cartierului, care ţineau minte tinereţea şi frumuseţea ei, ţinuta mîndră şi strălucirea de agată a ochilor ei, mai clătinau cu tristeţe din cap.

Pe vremea cînd locuitorii cartierului nu apucaseră să se obişnuiască cu nebunia lui Margo, s-au găsit printre ei unii care au îndrăznit să-şi bată joc de nefericita femeie. Tot pe atunci a învăţat Margo şi expresii obscene. Postîndu-se în mijlocul străzii, ea dezlănţuia asupra celui care-o jignea un potop de înjurături ca la uşa cortului, încît trecătorii, astupîndu-şi urechile, o ocoleau de departe. Dar era de ajuns să zărească vreun copil, pentru ca să amuţească pe dată şi să se ducă liniştită acasă.

— Să pîngărească auzul unui înger nu-i este îngăduit nimănui, nici chiar lui dumnezeu ! spunea ea.

Şi încă ceva. Margo rămăsese fată mare. Orişicare locuitor din cartierul Vera, care o cunoştea, putea să jure pe evanghelie că e curată şi nevinovată ca un înger...

Seara, Margo a venit la Baciana acasă.

— Orfănelul meu, eşti acasă ? strigă ea şi, fără a aştepta răspunsul, intră în odaie. Baciana şedea la masă şi învăţa despre planificarea în agricultură, miercuri avea examen.

— Ce s-a întîmplat, Margo? întrebă el punînd deoparte caietul.

— Dă-mi tot ce ai de spălat! spuse Margo și începu să răsfoiască alene caietul.

— Despre ce spălat e vorba! Tot ce am e pe mine!

— O să se mai găsească ceva! nu se lăsă Margo.

Baciana deschise dulapul și aruncă pe podea două cămăși vechi și niște pantaloni roși.

— Pentru dumnezeu, spală-le cu băgare de seamă, că și fără asta se destramă, o rugă el și luă din nou caietul.

— E chiar atît de interesant caietul tău, că nu te poți rupe de el nici un minut? întrebă Margo, deschizînd dulăpiorul din perete.

— E foarte interesant, și pe deasupra am examen în curînd!

— Prostuțule! Dacă ar fi fost interesant, nu ți-ar fi plătit ei ție pentru învățătură, ci dimpotrivă, te-ar fi silit pe tine să le plătești lor! spuse Margo și trînti nemulțumită ușa dulăpiorului. De ce dracu ții în odaie lada asta goală? Arunc-o în curte!... Nu se găsește ceva de băut la tine?

— Picături de valeriană.

— Dă-i-le profesorului tău înaintea examenului!

Margo se aplecă și adună de jos pantalonii și cămășile. Îndreptîndu-și spatele, se apucă deodată cu mîinile de burtă și se crispă — ei, drăcie, nu-mi dă pace! — apoi desfăcu una dintre cămăși și clătină din cap.

— Ce-i asta, cămașă sau față de masă? Tot meniul lui Tanț-Gheurka e pe ea! Nu ți-e rușine?

— Mi-e tare rușine, draga mea Margo, dar ce pot să fac?

— Însoară-te, prostule, însoară-te!

— Da? Și cu ce s-o hrănesc pe nevasta aia?

— Mîncați-vă unul pe celălalt.

— În regulă, așa o să fac! promise Baciana.

— Mîine seară îți aduc boarfele. Pregătește-mi cinci ruble! Margo se îndreptă spre ușă. Deodată se opri, își ridică rochia și-i arătă niște chiloți frumoși din mătase. Ia ghicește, ale cui rufe sînt pe mine?

Baciana ridică din umeri.

— Ale ministrului culturii, căilor de comunicații și afacerilor externe! rosti cu mîndrie Margo și ieși din odaie.

Însă „mîine seară“ ea n-a venit. „Se vede că a chefuit pe undeva și-acuma doarme“, hotărî Baciana, pornind el către dînsa.

Ușa cămăruței era deschisă, lumina ardea. Într-o cămașă de noapte brodată, de culoare roz, Margo zăcea în pat. Fața îi ardea, ochii îi străluceau.

— A-a-a, orfănelul meu, știam eu că o să vii, îi zîmbi ea. Ia, hai, uită-te, cît arată? Eu nu văd nimic, îmi joacă în fața ochilor numai cercuri galbene...

Baciana aruncă o privire la termometru și încremeni: firicelul de mercur arăta treizeci și nouă cu nouă...

— Ce-i cu tine, Margo?

— Nu știu, dragul meu... nu știu ce ticălos îmi tot înțeapă, îmi tot sfredelește stomacul cu o undrea fierbinte... Ni mi-a ajutat nici vinul, nici vodca... Pînă aseară am răbdat... Și uite că m-a doborît... Cît arată ?...

— Mult... Baciana puse termometrul pe masă.

— Dar cît ?

— Treizeci și opt...

— Cămășile și pantalonii tăi sînt pe masă... Slavă domnului, am apucat să le calc... Deschide dulapul, ia oțetul de-acolo, îndoiește-l cu apă, udă un prosop și pune-mi-l pe frunte... Îmi arde capul... Asta îi mai lipsea sărmanului meu creier...

Baciana îi îndeplini rugămintea.

— Mă duc să aduc pe cineva, spuse el.

— Pe cine ?

— Un doctor !

— Cine are nevoie de mine, o nebună ?... La ei și oamenii normali mor fără supraveghere, zîmbi Margo.

Baciana ieși în tăcere din cameră și o rupse la fugă pe strada Petriașvili în jos.

Tinerii stăteau lîngă farmacie și discutau tare despre ceva.

— Moare Margo ! le strigă, gîfîind, Baciana.

— Cum să moară ? ! Doar ieri a fost aici, se miră Tenghiz.

— A fost, iar acuma moare ! repetă Baciana.

— Ce prostii sînt astea ? Vorbește lămurit !

— V-am spus doar, moare !

— Dar ce are ? întrebă Țițka.

— O doare stomacul, are febră — patruzeci !

— De la ce să fie, Datiko ? întrebă Kopaka.

— Nu știu, Tenghiz. E nevoie de un medic, de un chirurg.

— Să dăm o fugă la Șatirișvili ! strigă Koka.

— Șatirișvili e un ticălos ! Fără bani n-o să facă un pas, și pe deasupra, cred că doarme la ora asta ! spuse Berdzena și scuipă cu dispreț într-o parte.

— Dă-l încolo ! Eu mă reped la părintele Vahtang Ignati, e un om drept ! strigă Țițka și porni în goană.

După cinci minute tinerii se furișau pe vîrful picioarelor în odăița lui Margo și se aliniau în tăcere la patul ei. Femeia se zbuciuma încordată. La vederea lor, se săltă în coate uimită, dar se prăbuși pe spate și începu să plîngă. Apoi izbucni brusc într-un rîs fericit.

— Băieții mei dragi... Vă aștept demult și nu m-am înșelat... Frumoșii mei... Dați-vă mai încoace, de ce stați așa, ca la parastas ?... Fie ca bolile voastre să se abată asupra nebunei Margo...

— Nu te teme, Margo, acuși o să aducă Țițka un doctor, reuși să spună cu mare greutate Tenghiz.

— Ce nevoie am eu de doctor ? De-acuma nu mai mor... Uite că durerile s-au dus, temperatura a scăzut... Margo smulse de pe cap prosopul ud, îl aruncă într-un ungher și bătu din palme. Baciana udă prosopul și-l puse din nou pe fruntea bolnavei.

— Orfănelule, tu i-ai speriat pe băieţi ? Cere-le iertare ! Chiar acuma... Oho-ho ! Care bolnav, şi mai ales nebun, ar fi visat astfel de vizitatori ! Priveşte, Margo ! Eşti grozavă, Margo ! izbucni ea în plîns. Tinerii stăteau în picioare, cu capul în jos, neştiind ce să facă cu mîinile, încotro să-şi ferească privirile. După ce se linişti puţin, Margo îl chemă pe Baciana. Uite, acolo pe dulap, e o casetă de lemn. Dă-mi-o... Aşa... Îşi aşeză caseta pe piept, rămase un timp gînditoare, apoi îşi apropie caseta de ureche, o scutură, zîmbi bucuroasă şi-i deschise capacul. În casetă se aflau inele, brăţări, cercei fără valoare, diferite bibelouri strălucitoare. Uite această piatră nepreţuită adusă din Kabul — capitala Afganistanului — special pentru regina Tamar... Margo scoase din casetă un ineluş de aramă de două ruble, cu o mică piatră de sticlă azurie. Ţi-l dăruiesc ţie, Kopaka... Cînd o să te însori, pune-i acest inel soţiei tale pe degetul mijlociu de la mîna dreaptă... Spune-i : ăsta, adică, este un cadou de la Margo. Şi mai spune-i că de-ai fi fost mai tînăr, n-ar fi apucat ea să te vadă bărbatul ei... Fii binecuvîntat !... Ia-l !...

Tenghiz luă ineluşul şi Baciana văzu cum îi jucau muşchii sub pomeţii obrajilor.

— Iar asta este pentru soţia ta, cneazule Koka Amiredjibi, cercei din coral indian... Îi vor veni bine unei femei cu pielea feţei albă, părul negru şi ochii verzi... Ia-i nu te sfii !... Margo lăsă în palma întinsă a lui Koka nişte cercei de jucărie de o valoare neînsemnată. Această brăţară de aur este pentru tine, Berdzena !...

A fost lucrată de vestiţii meşteri din Daghestan... O astfel de brăţară se potriveşte unei soţii înalte, cu pieptul bogat şi ochi negri... Ţi-o dăruiesc ! Berdzena primi plin de veneraţie din mîinile lui Margo un oval plat din tablă de conserve şi, fără a scoate un cuvînt, ieşi glonţ din cameră. Iar asta este pentru mine ! şi Margo îşi lipi de piept o salbă din groşi de argint. Toată tinereţea mea nu m-am despărţit de acest şirag şi de aceea nici nu-l pot da nimănui... Nu vă supăraţi !... Baciana, apropie-te !...

Baciana se apropie.

— Pentru tine am, uite, acest smarald persian... Dar să te însori cu o orfană săracă, nici o altfel de fată n-o să te înţeleagă... Ia-l, şi Dumnezeu să-ţi dea fericire în viaţă !... Baciana luă de la Margo un nasture albastru, cu o sîrmă petrecută prin el. Restul împarte-l tu...

Baciana trecu pe rînd pe la toţi ceilalţi cu caseta în mînă şi fiecare din ei, fără să se uite, îşi luă de acolo cîte un lucruşor.

— Am obosit !... Iar el mă tot loveşte şi mă înţeapă cu undreaua... se văită printre gemete, istovită, Margo.

— Mai rabdă puţin, Margo, îndată vine doctorul ! Nu-ţi fie frică ! o rugă Koplik cu glas tremurător.

— Dar cine ţi-a spus că mi-e frică ? Eu aştept demult ziua asta, aşa cum aştepţi răsăritul soarelui... Vino, vino la mine, moarte, nu mă chinui !... Margo închise ochii. Lacrimile i se rostogoleau pe obraji.

— A venit ! strigă cineva.

În cameră intrară profesorul și Țițka. Salutîndu-i pe toți printr-un semn din cap, profesorul se apropie de patul lui Margo. Se așeză pe scaunul ce i se oferi, controlă pulsul bolnavei, pe urmă îi puse mîna pe fruntea fierbinte.

Margo deschise ochii.

— Bună ziua, draga mea ! îi zîmbi profesorul.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate, stimate profesore ! răspunse și ea tot cu un zîmbet.

— Știi numele meu ?

— Cine nu-l știe ? Datorită dumneavoastră, jumătate de Gruzia s-a întors de pe lumea cealaltă !

— Ceva mai puțin de jumătate ! Iar acum spune-mi, draga mea, ce te supără ?

— Mă supără faptul că ștrengarii ăștia au îndrăznit să vă strice odihna la miezul nopții !

— Nu-ți face griji pentru așa ceva, o liniști profesorul, asta e specialitatea mea, îmi completez eu somnul ziua... Spune-mi, unde și ce te doare ?

— Ard, doctore, ard, de parc-aș fi în foc...

— Și cînd a început ?

— De dimineață... Nu, ieri, alaltăieri... Altădată durerea se potolea cu vodca... Azi m-a doborît...

— Ei, hai, dă plapoma la o parte ! îi ceru profesorul.

Margo se uită pe rînd la tineri, apoi la profesor.

— Chiar dacă sînt nebună, doctore, oricum mi-e rușine...

— Toți sîntem într-o oarecare măsură nebuni, și nu ne rușinăm de nimic, mormăi profesorul smucind plapoma într-o parte. Tinerii se întoarseră. Atent, profesorul începu să palpeze cu patru degete abdomenul bolnavei, întrebînd-o : Aici, doare ?... Dar aici ?... Aici ?...

Mușcîndu-și buzele, Margo tăcea. Și abia după ce profesorul încetă s-o examineze, se văită printre gemete :

— Totul mă doare, doctore, așa mă doare, că mai bine aș muri...

Profesorul aruncă plapoma, îndoi din genunchi piciorul drept al bolnavei și îl trase încet în sus către abdomen. Margo scoase un țipăt.

Profesorul se ridică repede.

— E vreun telefon pe-aici ?

Țițka o privi întrebător pe Margo.

— La Dugladze, spuse ea gemînd.

— Cereți imediat „salvarea", spuneți că ați sunat din dispoziția lui Ignati Djikia, să vină fără întîrziere !

Țițka plecă în fugă.

— Îmi merge prost, doctore ? se răsuci în pat Margo.

— Stai liniștită, draga mea. Nu ai voie să te miști ! profesorul o culcă și o mîngîie ușor pe obraz. Dar unde-ai fost dumneata pînă acum ?

— Nu-i nimic, doctore, moartea pentru mine e sărbătoare. Nu vă deranjați...

Profesorul se aşeză la masă cu capul în piept.

Koka îi strecură pe furiş banii într-un buzunar exterior al hainei. Fără să-l privească, profesorul îi scoase şi-i puse pe masă. Apoi trase din buzunarul interior un teanc de bancnote de zece ruble şi-l aşeză alături de ceilalţi bani. După aceea se ridică şi ieşi din odaie. Tinerii îl urmară.

— E vreo speranţă, stimate profesore ? întrebă Berdzena.

Profesorul clătină din cap.

— Nici una ? întrebă din nou Tenghiz.

— O şansă de unu la sută...

— Ce are, profesore ?

— Peritonită... I-a perforat apendicele... Şi ea circulă aşa de trei zile... Gîndiţi-vă numai !...

Peste cincisprezece minute veni maşina „Salvării". O culcară pe Margo pe targă şi o duseră la maşină. Cînd o scoaseră din cămăruţă, ea se întoarse către băieţi.

— Rămîneţi cu bine, flăcăi din Vera ! Rămîneţi cu bine, băieţii mei dragi ! Se ridică puţin pe targă şi-i imploră : Să nu vă duceţi la băile de sulf !... Vă rog să nu vă duceţi acolo niciodată !... Asta e dorinţa pe care v-o las cu limbă de moarte !...

Corpul neînsufleţit a fost scos marţi de la morga aceluiaşi spital în care Margo fusese internată în ziua inundaţiei din anul 1936.

Întregul cartier Vera, străzile Petriaşvili şi Melikişvili erau ticsite de lume, însă numărul

curioşilor întrecea cu mult pe cel al cunoscuţilor.

Sicriul inundat de flori era purtat pe strada înclinată de opt tineri, alături de care se aflau alţii opt pentru schimb. Procesiunea era deschisă de o maşină mică, împodobită cu flori. Erau foarte multe flori.

În colţul străzii Petriaşvili procesiunea se opri. Întîi claxonă o maşină, apoi a doua, a treia şi deodată tot cartierul răsună de larma claxoanelor.

— Da ce-i asta, a doua venire ? strigă nemulţumit cineva scoţînd capul din maşină ; n-au de gînd să ne lase să trecem ? !

— Claxonează ! îi strigă unul dintre tinerii locuitori ai cartierului.

— De ce ? se miră şoferul.

— Aşa trebuie.

— Cum adică, aşa trebuie ? se încăpăţînă celălalt.

— Uite-aşa ! şi tînărul apăsă pe claxon.

— Ia mîna ! Se descarcă acumulatorul !

— Nu-i nimic, te împingem noi ! răspunse tînărul fără să ridice mîna de pe claxon.

— Şi, mă rog, ce mare grangur e înmormîntat ca să trebuiască să claxonez eu ? ! Supărat, şoferul îşi scoase din nou capul prin geamul portierei.

— Pe Margo din Vera, o înmormîntăm...

— Pe cine ? !

— Ascultă, fă ce ţi se spune ! şi tînărul împinse cu palma capul şoferului în maşină. S-a înţeles ?

Şoferul înţelese că tînărul nu glumeşte şi apăsă cu toată puterea pe claxon. Tînărul se apropie de altă maşină. După un minut răsună şi claxonul acesteia. Aşteptînd pînă s-a depărtat tînărul, şoferul bombăni cu voce tare :

— Ce-i asta, doar n-o înmormîntează pe Jeana d'Arc.

— Nu, o înmormîntează pe Margo nebuna ! îl lămuri cineva.

— Pe-o nebună ? ! Halal înmormîntare pentru o nebună !

— Halal, da aşa o înmormîntăm noi ! îi răspunse şoferului un coleg din Vera, aflat alături.

— Bravo, fraţilor ! în cartierul ăsta nici dacă mori nu-ţi pare rău ! exclamă entuziasmat şoferul.

Seara, cîrciuma lui Tanţ-Gheurk era plină de tineri din Vera. Pe mese — bucate sărace : pîine, brînză, vin, ridichi. Nu aleseseră pe nici unul să conducă ospăţul. După ce toţi luară loc şi în subsol se înstăpîni o tăcere de mormînt, se ridică Ţiţka, îşi umplu un pahar de vin, vărsă cîteva picături pe o bucată de pîine şi rosti :

— Pentru amărăciunea cartierului nostru, pentru lacrimile şi bucuria cartierului nostru, pentru frumuseţea pierdută a cartierului nostru !

Oaspeţii se ridicară în picioare şi-şi goliră în tăcere paharele.

În acea zi, în subsolul lui Tanţ-Gheurk n-a mai fost rostit nici un alt cuvînt, şi nu s-a băut un pahar mai mult.

— Slab, slab, Ramişvili... profesorul răsfoia plictisit caietul lui Baciana. Ce s-a întîmplat ?

Baciana tăcea.

— Ce-i cu tine, Ramişvili ? întrebă profesorul, fără a aştepta răspunsul acestuia.

— Am fost bolnav, stimate profesore, n-am avut timp să mă pregătesc...

— N-ai fost deloc bolnav, ţi-ai pierdut timpul cu nebuna aia !... Crezi că nu te-am văzut cum mergeai ieri ca o rudă apropiată în urma sicriului ei ?

— Nu era nebună, stimate profesore, replică Baciana.

— Dar ce era, mă rog ? Regele Irakli ? Îţi stă mintea-n loc, tot cartierul parcă înnebunise ! Două ore s-a întrerupt circulaţia !

Simţind în gură un gust sărat, Baciana se ridică.

— Unde pleci ? se miră profesorul.

— O să mă prezint altă dată, răspunse Baciana.

— Îţi era, cumva rudă ?

Baciana tăcu îndelung, apoi ridică ochii spre profesor şi spuse :

— Era sora mea...

Profesorul se uită fix în ochii lui Baciana. Acesta nu-i suportă privirea şi-şi aplecă fruntea. Se lăsă tăcere. Apoi profesorul închise caietul, i-l întinse lui Baciana şi spuse :

— Du-te, Ramişvili! şi, ridicîndu-se, se apropie de fereastră.

Baciana băgă caietul în buzunar şi ieşi.

— Ei, cum a fost? Cît ţi-a pus? îl înconjurară studenţii.

Baciana nu răspunse. Străbătu coridorul, coborî scara, ieşi în parcul universităţii şi se aşeză pe o bancă liberă. Stătu aşa multă vreme, fără să observe pe nimeni şi nimic. Apoi scoase caietul din buzunar şi-l răsfoi într-o doară.

...Era primul cinci primit de Baciana în toată viaţa lui.

Închise cu zgomot caietul, îl deschise din nou, dar nu mai văzu nimic.

Ochii lui erau plini de lacrimi.

Baciana plîngea.

12

DUPĂ MOARTEA lui Bulika, profesorul dădu dispoziţie ca în salonul lui Baciana şi al preotului să nu mai fie adus nimeni, iar patul gol fu scos, pentru ca să nu-i impresioneze neplăcut pe bolnavi. Totuşi locul liber îi mîhnea mai mult decît patul gol.

În fiecare dimineaţă cînd se trezeau, Baciana şi părintele Ioram îşi îndreptau privirea spre locul în care nu demult se aflase patul lui Bulika, şi inimile li se strîngeau fără voie. Apoi toată ziua, aproape clipă de clipă se întrerupeau în mijlocul frazei, aşteptînd replicile glumeţe ale lui Bulika.

Asta a durat aproape două săptămîni. Dar timpul îşi spuse cuvîntul, Baciana şi părintele

Ioram se obişnuiră treptat cu absenţa lui Bulika...

...Totuşi într-o dimineaţă părintele Ioram îi puse lui Baciana o întrebare neaşteptată:

— Stimate Baciana, pe dumneata o să te înmormînteze, bineînţeles, în panteon, nu-i aşa?

Baciana întîi izbucni în hohote de rîs, apoi se nelinişti.

— Dar ce e, ai visat urît?

— Am visat, însă visul mă priveşte pe mine, nu pe dumneata, răspunse cu tristeţe părintele Ioram.

— În cazul ăsta ar trebui să întrebi unde o să te înmormînteze pe dumneata, nu pe mine... Umbli cu vicleşuguri, părinte! îşi arătă îndoiala Baciana.

— Aşa înţeleg şi eu... Dacă pe dumneata o să te înmormînteze în panteon, s-ar putea ca şi pentru mine să se găsească un loc în curtea bisericii...

— Ei, după un asemenea raţionament, eu ar trebui să fiu înmormîntat în curtea Uniunii Scriitorilor... Dar dacă dumneata te vei aranja ca paroh la biserica Didubi, atunci e întru totul posibil să ne aflăm în morminte alăturate!

— Înseamnă că locul în panteon îţi este asigurat, altfel nu ţi-ar veni să glumeşti aşa! conchise părintele Ioram.

— Te înşeli, părinte!

— De ce?

— Pentru că panteonul Didubi e demult arhiplin. Şi să mă înghesuie şi pe mine acolo va fi cu neputinţă... Decît poate doar în poziţie verticală...

Părintele Ioram oftă adînc.

— Și totuși, ce vis ai avut, părinte ? se interesă Baciana.

— Ah, da, într-adevăr ! Se făcea că toți morții pe care i-am prohodit eu se adunaseră în curtea bisericii Ortaciali și mă așteptau să ies.

— Și ce s-a întîmplat ? Ai ieșit ?

— Întocmai celui de pe urmă cerșetor, fricos și inimă de iepure, m-am ascuns în altar... Cînd îmi amintesc, îmi vine să urlu de rușine sau să-mi pun capăt zilelor !...

— Sinuciderea, părinte este forma cea mai înaltă pentru demonstrarea autonomiei personalității. Dar, spre marele meu regret, ea este interzisă de religia voastră, întrucît e socotită drept cel mai mare păcat ! rosti patetic Baciana.

— După cîte știu, nici voi nu aplaudati sinuciderea, răspunse părintele Ioram.

— Ei bine, în unele privințe rațiunile noastre coincid. De aceea ți-am și spus că din dumneata ar ieși un bun comunist, îi reaminti Baciana.

— Iar eu, țin minte, ți-am răspuns că s-ar putea întîmpla și invers ! pară părintele Ioram.

— Să nu dorești așa ceva, părinte, că atunci, pe toți enoriașii dumitale îi voi transforma în comuniști !

— Cred și eu ! Un comunist, și pe deasupra și scriitor, este mai rău decît o sută de preoți ! Am o singură speranță : reîncarnarea sufletelor. Cînd o să vii a doua oară pe acest pămînt, poate că atunci vei crede în Dumnezeul cel

adevărat ! și părintele Ioram își făcu semnul crucii.

— Nu te mai nelinişti, spuse Baciana, visul dumitale e spre bine. Vei trăi o sută de ani.

Părintele Ioram deveni concesiv :

— Spune-mi, te rog, zise el, după ierarhia voastră, cu ce funcție, să zicem, corespunde rangul meu ?

— Cîte suflete ai în parohie ?

— Noi nu ținem inventarul credincioșilor.

— Bine. Dar ce venit are biserica din ofrande ?

— Păi, cum să-ți spun... În orice caz, pentru o reparație a bisericii nu ajunge...

— Da-a-a-a... Cred, părinte, că rangul dumitale ar corespunde cu funcția unui responsabil de club sătesc, preciză Baciana poziția socială a părintelui Ioram.

— Glumești ?

— De ce ?

— Dar eu am absolvit seminarul teologic !

— Majoritatea responsabililor noștri de cluburi au studii superioare, sau cel puțin studii medii de specialitate, ca limită de jos ! Și ce titluri au ! Maestru emerit al artei, activist cultural emerit !... Există printre dumneavoastră măcar un singur preot emerit în toată republica ? Eu unul n-am auzit așa ceva !

Părintele Ioram se întristă.

— Dar nu te mîhni ! Treci de partea noastră !

— Stimate Baciana ! se arătă ofensat cu adevărat preotul. Dumneata de ce ai binevoit să vii aici ? Să corupi clerul ortodox sau să-ți

tratezi inima ?! Vino la noi și eu o să te numesc diacon dacă vei dori !

— De ce te superi, părinte ? Dacă învățătura voastră corespunde realității, atunci, oricum, după moarte voi fi întru totul la dispoziția dumitale. Vei face atunci cu mine ce vei crede de cuviință ! spuse rîzînd Baciana.

— Ei bine, nu, tăicuță ! Pe lumea cealaltă nu va avea loc nici o întîlnire între noi ! i-o tăie părintele Ioram.

— Și de ce, mă rog ? se întristă Baciana.

— De-aia ! exprimîndu-mă pre limba voastră, datele dumitale personale nu oferă nici un temei ca să fii recomandat pentru rai ! Dumneata vei merge de-a dreptul în iad ! E clar ?

— Dar prietenia noastră ? E cu putință oare să nu-mi acorzi protecția dumitale ? Baciana era hotărît să-l înduioșeze pe preot.

— Dumneata ești ceva foarte atrăgător pentru satana ! E puțin probabil să-ți folosească la ceva protecția mea...

— Chiar dacă mă voi împărtăși ?

— Îți vei recunoaște păcatele ?

— Dar dacă nu există ?

— Bineînțeles, de unde să fie ! Lumea voastră și tot ceea ce faceți voi ți se pare just ! dădu din mînă părintele Ioram.

— Credincioșii sînt săraci cu duhul, părinte Ioram... Noi credem în acțiunile noastre... răspunse Baciana cu seriozitate.

...În salon intră sora Jenia. Baciana și părintele Ioram dădură imediat plăpumile la o parte, se întoarseră pe burtă și-și dezgoliră

locurile destinate injecțiilor. Jenia izbucni în hohote zgomotoase de rîs.

— Inveliți-vă, inveliți-vă, tovarăși ! De data asta am venit cu mîinile goale... Ai un musafir, stimate Baciana, doar n-o să-l primești în halul ăsta !

— Musafir ? Ce vrea ? își ciuli urechile Baciana.

— Se interesează de sănătatea dumitale... Să las plosca sau s-o iau ? continuă să rîdă Jenia.

— Bărbat sau femeie ?

— Femeie. Spune că sînteți cunoștințe apropiate...

— Atunci las-o ! spuse Baciana, pregătindu-se pentru întîlnirea cu vizitatoarea ce urma să-și facă apariția.

— Am înțeles !

Jenia ieși. Și tot atunci apăru în salon o doamnă căruntă, energică, de vîrstă mijlocie, cu o mapă voluminoasă în mînă. Ea se opri în mijlocul încăperii, se uită în jur, ezită puțin, după aceea se îndreptă spre patul părintelui Ioram.

— Bună ziua ! Sînt prietena familiei dumitale, Nina Saneblidze ! declară ea și, fără să fie invitată, se așeză în fața preotului.

— Prietena familiei ? repetă acesta.

— Da. Tatăl dumitale, Akaki, și tatăl meu, Lazăr au învățat împreună la școala tehnică industrială din Baku din anul 1915 pînă în 1916.

— De fapt, dumneata la cine ai venit ? întrebă uimit preotul, aruncîndu-i o privire lui Baciana. Acesta, cu o mină înduioșătoare, îl rugă pe Ioram să continue discuția.

— Cum adică, la cine ? răspunse nu mai puțin mirată doamna. La dumneata, bineînțeles !

— Mă cunoști ? Ne-am întîlnit noi amîndoi ? Ioram începu să intre în rol.

— Doamne, dar parcă asta-i așa de greu ? Peste tot — la radio, la televizor — mereu auzi, mereu vezi : Baciana Ramișvili, Baciana Ramișvili !... Deși, ca să fiu sinceră, arăți schimbat... Ți-ai lăsat barbă...

— Da, în salon e cam rece... părintele Ioram își trecu mîna peste barbă și se înveli mai bine cu plapuma.

— Bineînțeles ! Cu boala nu se glumește ! se învoi doamna.

— Mm... Dumneata ai venit la mine cu vreo treabă, stimată doamnă ? Răbdarea lui Ioram era pe sfîrșite.

— Da. Cum te mai simți ?

— Mulțumesc de întrebare. În prezent mai bine... Dar dumneata, dacă-mi permiți să te întreb ?

— Eu ? Eu mă prăpădesc, pier, mă înec, ard și mor ! spuse dintr-o suflare doamna.

— Și cu ce te pot eu ajuta ? își oferi serviciile sale părintele Ioram.

— Ajuta ? Nu ajuta, ci salva ! pretinse doamna.

— Pot eu oare ? se îndoi părintele Ioram.

— Cum ? Dumneata ?! Baciana Ramișvili ?! Ha-ha-ha ! izbucni într-un rîs prefăcut doamna. Un singur cuvînt al dumitale, o singură scrisoare de la dumneata, un singur telefon...

— Dar în ce constă rugămintea dumitale ? Lămurește-mă, te rog ! Părintele Ioram se gîndea că discuția lui cu această femeie energică începe să se asemene cu recentul dialog al lui Baciana cu ticălosul acela care se ocupa de prelucrarea tutunului.

— La două august, ziua în amiaza mare, l-au tăiat în văzul tuturor pe fiul meu !

Părintele Ioram înlemni.

— Cine ? Unde ? rosti el cu greutate.

— Un șperțar nerușinat, un cretin : În amfiteatrul o sută șapte al universității... spuse doamna cu un glas tragic și deodată adăugă precipitat : Crezi dumneata că după el s-a schimbat ceva ?

— După cine ? nu înțelese părintele Ioram.

— După acela ! doamna își înălță ochii în tavan. Ne-a tăiat, ticălosul, și pe mine, și pe fiul meu !... Pe copil l-au scos pe brațe din amfiteatru... Trei ani ! Trei ani l-am pregătit pe băiat la trei obiecte — gruzină, engleză, istorie ! Cîte șapte sute de ruble pentru fiecare obiect ! Și na, poftim...

Înțelegînd că Saneblidze cel mic e viu și nevătămat, părintele Ioram răsuflă ușurat.

— Dar la școală ? La școală n-a învățat ?

— Dumneata ai învățat la școală ? Și ce te-au învățat acolo ?

Părintelui Ioram nu-i veni în minte ce să răspundă.

— I-a cerut copilului să spună pe de rost diata lui Aftandil[1] ! Păi, asta nici chiar Rus-

---

[1] „Diata ce o lasă Aftandil, la plecarea sa tainică, lui Rostevan împărat" — capitol din *Viteazul în piele de tigru* de Șota Rustaveli.

taveli n-o știa pe de rost, altfel de ce s-ar fi apucat s-o scrie ?!

— Nu mai spune ! protestă părintele Ioram.

— Da ce ? Gîndești că el citise diata aceea blestemată ? Șperțar nenorocit !...

— De ce socotești așa ?

— Nici n-ai nevoie să socotești nimic ! Dacă arunci o privire la mutra acestui ticălos, te convingi și singur !

— Nu pot să cred ! nu se dădu bătut părintele Ioram.

— Pariem ! propuse doamna, întinzînd mîna.

— Pe ce ? acceptă preotul, înfierbîntîndu-se.

— Pe ce dorești ! Și apoi, în general, copiii care știu pe de rost Rustaveli, istoria universală și limba engleză nu mai au ce căuta la universitate ! De instruire au nevoie cei inculți ! Da !

— Bine, și ce putem face noi acum ? întrebă părintele Ioram.

— Dumneata trebuie să mă ajuți ! declară doamna.

Părintele Ioram se uită la Baciana, căutînd la el un sprijin. Dar acesta, acoperindu-și gura cu prosopul, clătină din cap.

— Cum anume ? întrebă preotul, pradă deznădejdii.

— Du-te la ministrul învățămîntului superior.

— Dar eu sînt în spital, nu-i așa ?...

— Dă-i un telefon sau scrie-i...

— Ce să-i scriu ?

— Scrie-i că băiatul este ruda dumitale, fruntaș la învățătură, bine pregătit, sportiv... Ce altceva ?

— De unde să știu eu ? se văită cu un geamăt părintele Ioram.

— Iată adeverința de la școală. La spartachiadă a ocupat locul trei : la săritura în lungime — trei metri, la înălțime — un metru și șaptesprezece...

— În cazul acesta, mai bine înscrie-l la un institut de educație fizică ! Uite, tovarășul meu de salon e sportiv, el te va ajuta ! părintele Ioram arătă spre Baciana. Acesta, luîndu-și prosopul de pe față, încuviință, cu un semn din cap.

— Ce tot vorbești ?! Ce institut de educație fizică ?! doamna îl privi cu dispreț pe Baciana. Eu am de educat un copil nu un țap !

— De ce spui așa, stimată doamnă ? se simți ofensat Baciana. Institutul de educație fizică l-au absolvit Dumbadze, Gokieli, Hnîkina, Djugheli. [1]

— Dumneata ești sportiv ? îl întrerupse doamna.

— Da.

— Și ai avut infarct și dumneata ?

— Da.

— Așa-ți trebuie !

Baciana surîse.

— Mulțumesc !

---

[1] Nina Dumbadze, Elena Gokieli, Nadejda Hnîkina, Mzia Djugheli — celebri sportivi în trecut.

Doamna se strădui să repare lipsa ei de tact.

— Să-ți dea dumnezeu sănătate!

— Dumneata crezi în Dumnezeu? se bucură părintele Ioram.

— Parcă mult i-a ajutat pe cei care cred în el? Iată, ajută-mă pe mine, și dumneata vei fi dumnezeul și salvatorul meu!

— N-o să pot, orice mi-ai face! oftă părintele Ioram.

— Dumneata, care ești deputat, membru al Comitetului Central, ziarist, nu poți? Atunci cine poate? se miră cu sinceritate doamna.

— Ascultă, stimată doamnă, dumneata n-ai citit hotărîrea C. C. cu privire la favoritism? întrebă pe neașteptate preotul.

— Ce legătură are asta cu favoritismul?! Eu te rog pentru propriul meu copil, nu pentru unul străin! făcu doamna o ultimă încercare.

— Nu pot! Cu atît mai mult, cu cît nota doi i-a și fost pusă! Hai să nu mai vorbim despre asta!... declară cu hotărîre părintele Ioram întorcîndu-se cu fața la perete.

— Bine... conveni femeia. Atunci ajută-mă în altă problemă...

— Ce mai e? tresări părintele Ioram.

— Dumneata, după cîte se pare, ești cumătru cu președintele Comitetului Executiv al raionului Unu Mai... Ei, și noi avem o mică problemă locativă. Vecinul nostru a primit un apartament de patru camere în Sololaki.[1] Pentru ce, pentru care merite, nu se știe... Noi vrem să ne extindem în camera lui. Cel de-al

[1] Denumírea veche a unui cartier din Tbilisi.

doilea fiu al meu ne scrie din colonie că s-a hotărît să se însoare. Îi expiră și lui termenul în curînd. Trebuie să ne îngrijim de asta? Trebuie!... E-adevărat, pentru camera asta există un pretendent, dar, la drept vorbind, ea ni se cuvine nouă. Dacă se sparge o ușă și se construiește o scară laterală, bucătăria noastră și loggia acelei camere pot fi cuplate cu apartamentul de două camere al vecinului. Astuia noi i-am și găsit un apartament pe bulevardul Țereteli. E cam departe, adevărat, și suprafața de locuit e mai mică cu patru metri și paisprezece centimetri, dar reparația o suportăm noi, iar soțul o să le instaleze telefonul gratuit. Alături de acest apartament este camera în care locuiește o femeie bolnavă, singură. Dumnezeu să-i dea sănătate, că o să moară curînd. Anul trecut ea l-a înfiat pe soțul meu, noi o hrănim, noi o îngrijim, sărmănica. Dacă nu-l trecem acum în spațiul ei pe fiul nostru cel mic, camera o să se piardă, înțelegi? Rămîn zadarnice toate eforturile noastre!... Un singur telefon al dumitale, stimate Baciana! O să ne rugăm zi și noapte să ai parte de viață tihnită și îmbelșugată!

— Drept să spun, mi-e foarte neplăcut să te refuz, dar... nu-l cunosc pe președintele ăsta... părintele Ioram își șterse nădușeala de pe frunte.

— În schimb el te știe! exclamă doamna.

— Mă îndoiesc... rosti părintele Ioram și, cu o privire semnificativă, ceru ajutorul lui Baciana. Făcîndu-i-se milă de sărmanul preot, Baciana intră în discuția și așa prea lungă:

— Știu și eu, în mod sigur, că ei nu se cunosc!

— Nu pot să cred!

— Mă jur pe mama mea! Baciana își duse mîna la inimă.

— Poate o să mă ajuți dumneata? doamna se întoarse cu spatele la părintele Ioram și-l privi cu speranță pe Baciana.

— Eu am cunoștințe numai la Institutul de educație fizică...

— Foarte bine, la anul termină școala fiul meu cel mic. Înoată extraordinar, scoate pietre de pe fund, în Kobuleti, la o sută de metri de la mal. Spune-mi, te rog, numele dumitale de familie, și la anul o să te deranjez — doamna își scoase din poșetă un bloc-notes și un creion.

— Dacă o să mai trăiesc pînă atunci...

— Și asta-i adevărat... Totuși, spune-mi numele de familie, pentru orice eventualitate...

Și aici, Baciana strică toată scena. Uitînd regula jocului, el răspunse:

— Baciana Ramișvili...

Doamna rămase cu gura căscată, creionul îi înțepeni în mînă.

— Ce-ai spus?!

— Da, sînt Ramișvili! repetă Baciana.

— Dar el cine-i? arătă doamna spre părintele Ioram.

— Parohul bisericii Sfînta Treime din Ortaciali, Ioram Kandelaki.

Chipul doamnei deveni cenușiu.

— Și omul ăsta mă întreba dacă eu cred sau nu în Dumnezeu?!

— Vezi, eu sînt vinovat, desigur, într-o oarecare măsură, dar... începu să se justifice părintele Ioram.

Femeia se ridică. În salon se lăsă o tăcere stînjenitoare.

— În asta constă umanismul dumitale? îi aruncă ea lui Baciana o privire nimicitoare.

Baciana ridică tăcut din umeri și-și puse sub limbă o pastilă de validol.

— Comedianților! trînti doamna și părăsi salonul...

— Da-a... a ieșit prost, spuse părintele Ioram.

— Chiar foarte... Și vinovat de toate sînt numai eu. Dumneata fii mărinimos și iartă-mă...

— Te iert, pentru că nici eu nu sînt mai puțin vinovat, dar principalul e că mi-e milă de dumneata! Oare nu-i chiar nimeni pe lumea asta care să se intereseze cu adevărat de sănătatea dumitale? În glasul preotului era atîta compătimire sinceră, că pe Baciana îl cuprinse mila de el însuși. Nu-i așa, că mulți te deranjează, mulți îți cer ajutor?

— Dumitale ți-e ușor, la dumneata oamenii vin în genunchi și cer un singur lucru — salvarea sufletului... Bacina își flutură mîna în aer.

— Și de mult ești în situația asta?

— De cînd am devenit redactor-șef la un ziar. Dacă mi-o fi dat să ies de aici viu, n-o să-mi mai pese de nimeni și de nimic. Mi-am pierdut înfățișarea omenească, părinte, m-am transformat în președintele unui fel de comi-

tet de binefacere... I-am plictisit pe toţi cu nesfîrşitele mele rugăminţi...

— Binefacerea este o treabă plăcută lui Dumnezeu spuse preotul.

— Sînt de acord, şi toată viaţa m-am străduit să le fac bine oamenilor, dar... Ce părere ai, de exemplu, de doamna asta ?... Este ea vrednică de compasiune ?

— Făţarnică, prefăcută ! răspunse părintele Ioram cu convingere.

— Şi cum îi priviţi voi pe astfel de şmecheri care aprind lumînări şi imploră în genunchi mila Domnului ?

— Noi, stimate Baciana, avem un avantaj în comparaţie cu voi : solicitantul nostru îşi adresează rugămintea de ajutor direct celui preaînalt.

— Ştiu, părinte, ştiu ! Voi operaţi cu formula universală, atotcuprinzătoare, care nu obligă la nici o responsabilitate : „Asta a fost voia Domnului !“ sau : „N-a fost voia Domnului !“... E o formulă convenabilă, nimc de zis !... Pe cînd noi sîntem obligaţi să ne conducem după nişte formule complicate şi foarte puţin concrete : „Asta nu e legal“ şi „Asta e legal !“ Şi trebuie să ne luptăm, înţelegi ? Să ne luptăm, nu să ne rugăm, pentru stîrpirea ilegalităţii şi pentru consolidarea legalităţii ! Pe cel vinovat voi îl predaţi judecăţii Domnului, iar noi — justiţiei !... Aveţi o viaţă uşoară acolo la dumneavoastră, părinte Ioram !...

Şi pe dată Baciana înţelese că nu va pleca nicăieri de la ziar.

Preotul se înveli pînă peste cap cu plapuma şi amuţi.

— ...Şi totuşi omul trebuie să semene binele... spuse el după o lungă tăcere.

„Fireşte că trebuie “, gîndi Baciana. Mulţi oameni în viaţa sa l-au învăţat asta. Talentul e ceva bun, în special talentul înnăscut, iar Baciana avea noroc de oameni talentaţi... În biroul lui de la redacţie se venea nu numai cu plîngeri şi petiţii, se venea, din cînd în cînd, ca la un partener, i se solicita să participe la rezolvarea celor mai acute probleme, şi el era cuprins de căldură faţă de aceste solicitări, gîndindu-se că în orice clipă uşa biroului său poate fi deschisă de cineva despre care încă nu are cunoştinţă, dar care există aievea ca tovarăş de idei... Cu cîte sensuri diferite investim noi nişte obişnuite cuvinte referitoare la facerea binelui !

— Şi totuşi, spuse Baciana cu o neaşteptată veselie, se întîmplă să nu fie prea lesne să ghiceşti dinainte ce va rodi cutare sămînţă... Dacă te interesează, o să-ţi povestesc o întîmplare din viaţa mea, cu toate că seamănă mai degrabă cu un basm.

— De acord ! Cu deosebit de mare plăcere ! şi părintele Ioram se pregăti să asculte.

— Într-o zi, secretara a deschis uşa biroului meu şi mi-a spus :

„Baciana Akakievici, a venit în audienţă un fel de maimuţă !“

„Invit-o.“

A intrat o maimuță micuță, mi-a întins o mînă umedă, rece (caracteristică proprie tuturor lingușitorilor și escrocilor !), a pus pe masă cîteva foi scrise și s-a retras într-un ungher, privindu-mă fix pe sub sprîncene.

Am parcurs în fugă hîrtiile. Se dovediră a fi un amestec de zicale, aforisme, parabole, glume și alte asemenea, adică ceea ce se publică obișnuit pe ultima pagină a numerelor duminicale ale ziarelor, sub titlul general „De toate". Amestecul ăsta arăta așa și-așa, tocmai potrivit pentru o maimuță.

„S-ar putea ca, potrivit teoriei lui Darwin, din această maimuță să rezulte cîndva un om", am gîndit eu și i-am publicat cîteva zicale. Una din acestea, țin minte, suna așa : „Numai cel cu temperatură ridicată caută la farmaciile noastre termometru".

— Nu-i rău ! izbucni în rîs părintele Ioram.

— Și eu am gîndit atunci așa... Apoi maimuța s-a prezentat din nou. Și nimeni n-a recunoscut-o — era îmbrăcată ca un om, ba chiar mai bine. A adus iar diferite glume și aforisme. Am început să le citesc și dintr-o dată am stabilit, după stil, că autorul lor este o maimuță.

„Ascultă, i-am spus, nu-i așa că tu ești maimuța aceea care a fost aici nu de mult ?"

„Da, mi-a răspuns, sînt, într-adevăr, maimuța aceea. Doresc tare mult să devin om, și vă rog pe dumneavoastră să mă ajutați în acest sens."

„Dar, i-am spus, trebuie să știi că pe om îl creează munca ! Du-te, muncește, rabdă puțin !"

— Știu, mi-a zis, am citit despre toate astea. Dar eu sînt din acea specie de maimuțe care nu au destulă răbdare. Unde mai pui că majoritatea oamenilor mă socot om de pe-acum."

„Bine, fie cum vrei, am acceptat, o să-ți mai public încă două-trei dintre glumele și aforismele dumitale, dar la ce-ți va folosi ? Că vei rămîne ca și pînă acum, o maimuță !"

„Numai să nu mă trădați !" se rugă maimuța și, mulțumindu-mi, plecă.

Eu sînt om bun din fire. Mi-a fost milă de maimuță, cu atît mai mult, cu cît imita admirabil vorbirea și acțiunile omenești, și i-am mai publicat cîte ceva din „operele" sale. Las-o, mă gîndeam, să se amuze, ce rău poate să facă ? Și uite așa maimuța noastră și-a făcut un rost în viață...

— Păi a fost cu putință ca nimeni să nu observe că era, totuși, o maimuță și nu un om ? îl întrerupse părintele Ioram pe Baciana..

— Închipuie-ți, părinte, n-a observat nimeni ! E mai ușor să recunoști un om transformat în maimuță, decît o maimuță devenită om... Iată, nu de mult, din grădina zoologică de la noi au fugit trei maimuțe. A fost convocată de urgență o consfătuire operativă la miliție, au început să chibzuiască cum să prindă mai repede maimuțele fugare. Consfătuirea s-a prelungit ceva mai mult. Atunci s-a ridicat un milițian și-a spus : „Tovarășe locotenent-colonel, haideți să terminăm, că altfel se

amestecă maimuțele cu oamenii și pe urmă, dracu' le mai descoperă !"

— Și ce-a fost mai departe ? întrebă nerăbdător părintele Ioram.

— Pe două dintre evadate au reușit să le prindă, iar pe cea de-a treia o mai caută încă și acum... Da, să-mi continuu povestea... Maimuța noastră își făcuse un rost în viață... După cîțiva ani a apărut din nou în redacție. Dar de astă dată a adus... povestiri. Le-am citit și m-am îngrozit.

„Ce-ai comis aici, i-am spus, maimuță nenorocită, ce prostii ai îndrugat ? Ce neghiobii mi-ai adus ? !"

„De ce ? s-a ofensat ea. Mie, în calitate de critic, povestirile mele îmi plac chiar foarte mult !"

„Cum ? m-am mirat eu. Ai și ajuns critic ?"

„Da, îmi răspunse ea cu demnitate, sînt critic, am un titlu științific, țin conferințe la radio, la televiziune, la societatea «Știința» și într-o instituție de învățămînt superior."

I-am compătimit pe studenții care audiază cursurile maimuței, dar ce puteam face ? Doar nu eram nici șef de catedră, nici rector, ca s-o dau pe ușă afară. Și apoi nu aveam nici dreptul moral pentru asta, doar eu îi făcusem maimuței un rost în viață !...

— Dar puteai măcar să le spui oamenilor că el... că ea... că în genere, acest lector e maimuță ! îi reproșă lui Baciana părintele Ioram.

— Le-am spus, părinte, le-am spus, dar era prea tîrziu... „Ba tu ești o maimuță !" iată ce mi-au răspuns oamenii.

— Ai meritat-o ! îi scăpă preotului.

— Așa este ! conveni Baciana.

— Ei bine, și ce-ai făcut ? părintele Ioram era tulburat, nu glumă.

— Ceea ce am putut face : i-am restituit povestirile...

— Și ea, ce-a făcut ?

— A făcut scandal ! „Asta, spunea, pentru că nu sînt membru al Uniunii Scriitorilor ! Dar eu, spunea, în curînd voi deveni membru al Uniunii și atunci vom mai vedea noi !" Îmi stătea pe limbă să-i spun că n-are ce căuta o maimuță în Uniunea Scriitorilor, dar am tăcut...

— De ce-ai tăcut, stimate Baciana ? ridică vocea părintele Ioram.

— Pentru că, stimate Ioram, pînă atunci nu o dată și nu de două ori dădusem recomandări și votul meu unor maimuțe și mai și decît aceea... Baciana tăcu.

— Și altă dată nu v-ați mai întîlnit ? întrebă, liniștindu-se părintele Ioram.

— Cum să nu ! A devenit membru al Uniunii Scriitorilor, ba chiar și-a dat toată osteneala pentru mine. Bea în sănătatea mea, și altfel decît părintele său nu mă numea... Apoi, cînd am fost propus candidat pentru deputăție, s-a dus în mod special, după cîte se pare, la secretarul comitetului raional și i-a mulțumit.

— Nu mă-nnebuni !

— Întocmai cum îţi spun. S-a dus, după cîte se pare, la secretar şi i-a spus : „În numele scriitorilor gruzini, al cititorilor, al lucrătorilor din redacţia dragului nostru Baciana Ramişvili şi al nenumăraţilor săi prieteni, doresc să vă exprim, din toată inima, recunoştinţa mea pentru înalta încredere ce i s-a acordat. Numai un comunist atît de principial, curajos şi distins, cum sînteţi dumneavoastră, poate să-l aprecieze pe Baciana Ramişvili exclusiv după calităţile omeneşti, fără să dea atenţie trecutului său...

„Care trecut ?" s-a mirat secretarul comitetului raional.

„A, nimic deosebit ! Pur şi simplu e plăcut să vezi că dumneavoastră nu daţi atenţie unor fapte neînsemnate, ca, de pildă, acela că părinţii lui Ramişvili au suferit, la vremea lor, rigorile legii, că el însuşi în tinereţe a fost reţinut un timp... dintr-o neînţelegere, fireşte... Dar, înţelegeţi, oricum, un interogatoriu e interogatoriu... Sau, să zicem, asupra faptului că, de curînd, în ziarul lui Ramişvili, în loc de cuvîntul «bolşevici» a apărut «menşevici»... Da, de fapt, în asta şi constă umanismul dumneavoastră !... Să închideţi ochii asupra unor fapte de acest fel, să acordaţi o încredere atît de înaltă unui om deocamdată încă extrem de tînăr şi, în genere, unuia care nu şi-a dovedit meritele, să mergeţi la risc, cum s-ar zice, de asta numai un conducător atît de experimentat şi principial ca dumneavoastră este capabil, şi eu nu am cuvinte pentru a-mi exprima recunoştinţa îndreptăţită faţă de dumneavoastră. Vă mulţumesc, şi încă o dată, vă mulţumesc !" iată ce i-a spus maimuţa secretarului comitetului raional... îşi încheie Baciana povestirea.

— Şi unde-i acuma ? întrebă părintele Ioram, mişcîndu-şi cu greu limba ce i se uscase.

— Nu ştiu... N-ar fi exclus să vină mîine să-mi facă o vizită...

13

ÎNAINTE DE a se discuta în biroul comitetului raional problema primirii lui Baciana în rîndul candidaţilor de partid, el a fost invitat la comitetul raional la o convorbire.

Baciana a intrat în cabinetul de partid, s-a înclinat în faţa celor trei bărbaţi care şedeau la o masă lungă şi s-a aşezat la capătul mesei.

— Tovarăşe Ramişvili, scopul discuţiei noastre de azi este unul singur : partidul trebuie să cunoască bine pe cei pe care-i primeşte în rîndurile sale. De aceea, dacă dumneata nu ai nimic împotrivă, noi o să-ţi punem cîteva întrebări. Poate că şi dumneata ai avea unele întrebări pe care să ni le pui nouă, spuse bărbatul care stătea pe partea dreaptă a mesei şi în faţa căruia se afla dosarul personal al lui Baciana.

— Vă rog, vă rog, cum se cere, răspunse Baciana şi simţi cum inima începe să-şi accelereze bătăile. Discuţia asta semăna cu un examen, cu deosebirea că examinatorii puteau pune întrebări din orice materie.

— Întîi să facem cunoştinţă. Noi sîntem vechi bolşevici. Pe mine mă cheamă Aleksandr, numele de familie Iordanişvili, se prezentă bărbatul care începuse discuţia. Iar dumnealor sînt prietenii mei : Vano Bandzeladze şi David Managadze.

— Îmi pare bine, bună ziua ! Baciana se ridică puţin.

— Ia loc, te rog ! vocea lui Iordanişvili era gravă, profundă, faţa ciupită de vărsat, nasul coroiat, ochii căprui. Pe mine mă interesează următorul lucru : de ce n-ai cerut dumneata pînă acum să fii primit în partid ?

Baciana se aşteptase la întrebarea asta şi avea gata dinainte un răspuns şablon, adică nu se simţea suficient de pregătit pentru o misiune atît de înaltă, iar acum, cînd şi-a însuşit în mod temeinic... şi aşa mai departe... Dar a răspuns altfel :

— Pînă acum nu m-au primit !

— De ce ? întrebă Bandzeladze, un bărbat roşcovan, cu nasul teşit şi ochii mici, mobili ; Baciana nu izbutise nicidecum să le definească culoarea.

— Am spus totul în cererea mea...

Iordanişvili deschise dosarul personal, parcurse repede cu privirea cererea lui Baciana, dar nu spuse nimic.

— Părinţii mei au suferit rigorile legii... adăugă Baciana.

— În prezent ei sînt reabilitaţi, spuse Iordanişvili, aruncîndu-le o privire prietenilor săi.

— Şi cum de te-au primit în comsomol ? se interesă Managadze, întorcînd spre Baciana un

cap uriaş, păros, ca al unui cîine ciobănesc caucazian, şi-l privi cu ochi foarte blînzi, atenţi.

— Am ascuns faptul că părinţii mei au fost arestaţi...

Interlocutorii săi schimbară între ei priviri mirate...

— Da, dar... Adică la şcoală nu ştiau despre asta ? întrebă Managadze.

— Ştiau. Şi secretarul comitetului de comsomol ştia.

— Şi a tăcut şi el ?

— Da.

— De ce ?

— Era bun prieten cu mine. Toate astea au fost în anii grei ai războiului... Pe atunci nu se intra în comsomol aşa, pur şi simplu, de paradă... Prietenul meu ştia asta...

— Şi cine mai ştia ?

— Toţi ştiau... În afară de comitetul raional.

— Şi nimeni n-a suflat o vorbă ?

— Da, nimeni n-a suflat o vorbă ! răspunse în locul lui Baciana, Iordanişvili şi dădu la o parte dosarul personal al acestuia. Dar dumneata ce părere ai, te-ar fi primit în comsomol ştiind că eşti fiul unor părinţi care au suferit rigorile legii ?

— Nu, nu m-ar fi primit !

Se lăsă tăcere.

— Spune-mi, începu Bandzeladze, dacă te-a încercat atunci şi dacă ţi-a rămas în suflet un semtiment de ciudă faţă de partid pentru părinţii dumitale ?

Baciana ştia că el trebuie să răspundă negativ — adică, vai de mine, la ce sentiment de ciudă vă referiţi ? Dar el preferă să spună adevărul :

— Mi-a fost ! şi cu o mînă tremurătoare îşi scoase o ţigară din pachet.

— Dă-mi, te rog, şi mie ! întinse mîna Managadze, nu mai puţin tulburat. Baciana îi întinse pachetul cu ţigări şi chibriturile.

— Şi după aceea cum a fost ?... Ţi-a trecut ciuda aceea, sau ?... întrebă Bandzeladze, scoţînd o ţigară din pachet.

— Mi-a trecut... Pe urmă, după reabilitarea părinţilor, în loc de bucurie am simţit o ciudă mai mare... Baciana stinse ţigara şi imediat îşi aprinse alta. Pentru că de-a lungul acelor ani am îndurat atîtea necazuri...

— Unde sînt acum părinţii dumitale ? întrebă Iordanişvili.

— Nu mai trăiesc...

— Şi cu ce fel de sentiment intri dumneata în partid ? întrebă Bandzeladze.

Baciana căzu pe gînduri. Bandzeladze îşi muşca nervos ţigara. Tăcerea se prelungi. În sfîrşit, Baciana vorbi :

— Eu ştiu că istoria este plină de paradoxuri... E firesc ca oamenii să greşească — cu sau fără voie... Pe urmă ei îşi îndreaptă greşelile — unii mai devreme, alţii mai tîrziu. Sînt şi unii care pleacă din viaţă sincer convinşi în justeţea tuturor acţiunilor pe care le-au săvîrşit. Greşelile lor vor trebui îndreptate de generaţiile următoare. Oamenii care m-au făcut să sufăr au dat din plin socoteală,

ei, de fapt, nici nu mai există... Acum e timpul generaţiei mele să acţioneze, răspunderea pentru viaţă o iau asupra lor cei de-o vîrstă cu mine. Şi eu nu am dreptul la răzbunare. Dimpotrivă, sînt obligat să mă alătur lor, fie şi numai pentru a nu tolera ca astfel de greşeli să se mai repete... Cu atît mai mult, cu cît eu cred în cauza lor şi o consider a fi propria mea cauză... Şi mai e ceva important : un scriitor nu are dreptul să fie subiectiv ! Dacă scriitorul şi-a pierdut sentimentul răspunderii, toată creaţia sa nu mai face nici doi bani !

Bandzeladze încuviinţa satisfăcut din cap, Iordanişvili îi puse o nouă întrebare :

— Cunoşti scrisoarea lui Vladimir Ilici Lenin adresată comuniştilor din republicile Azerbaidjană, Gruzină, Armeană, Daghestan şi Gorskaia ?

Baciana se gîndi îndelung, apoi răspunse :

— Stimate Aleksandr, o să mai fiu primit în partid dacă se va constata că nu cunosc nici aceasta şi nici alte scrisori ale tovarăşului Lenin ?

Iordanişvili se fîstîci şi tăcu. Atunci Baciana continuă :

— Dumneavoastră mă întrebaţi numai despre ceea ce cunoaşteţi dumneavoastră personal sau despre ceea ce este obligatoriu să ştiu eu ?

— Despre ceea ce ar fi de dorit să ştii, tovarăşe Ramişvili... Această scrisoare ne-a fost adresată nouă şi prietenilor noştri...

Baciana se simţi stînjenit... Se ridică şi vru să spună ceva, dar Iordanişvili i-o luă înainte :

— La revedere, tovarăşe Ramişvili ! şi se ridică la rîndul său.

Baciana tresări. „Totul s-a terminat !" îi trecu prin minte un gînd îngrozitor şi simţi o durere ascuţită în piept. Se aşeză şi-şi duse mîna la inimă.

— Ce-i cu dumneata ? se nelinişti Managadze.

Baciana îşi adună forţele, se ridică.

— Nu, nimic, stimate David, trece... A şi trecut ! zîmbi el.

— Mîine, la ora unu, problema dumitale va fi analizată în birou... Eu cred că totul va fi bine... Dar scrisoarea aceea citeşte-o totuşi, dacă o să ai timp... îl sfătui Iordanişvili.

— Stimate Aleksandr, scrisoarea adresată „Tovarăşilor comunişti din republicile Azerbaidjan, Gruzină, Daghestan şi Gorskaia" Lenin a scris-o la 14 aprilie 1921, iar la 8 mai din acelaşi an ea a fost publicată în numărul cincizeci şi cinci al ziarului „Pravda Gruzii"...

— Eşti un om ciudat, Ramişvili ! surîse Iordanişvili. La revedere !

— La revedere, şi vă mulţumesc foarte mult ! Baciana îşi luă rămas bun, dînd mîna cu toţi şi ieşi din cabinetul de partid.

La ora unu a fost invitat la cabinetul primului secretar al comitetului raional. El intră, îi salută ceremonios, cu o plecăciune, pe toţi membrii biroului, aşezaţi la o masă prelungă şi privi la şirul lung de scaune de lîngă peretele încăperii, neştiind pe care din ele să ia

loc şi dacă se cuvine, în general, să stea jos în astfel de situaţii.

— Ia loc, te rog ! auzi el o voce cunoscută.

Baciana îşi ridică privirile şi abia atunci îl văzu pe tînărul secretar al comitetului raional. Acesta, mijindu-şi ochiul drept, îl privea zîmbind, şi Baciana se aşeză la mijlocul şirului de scaune.

— Cred că nu sînt necesare lămuriri, se ridică secretarul comitetului raional, pe Baciana Ramişvili îl cunoaştem cu toţii. Astăzi el devine membru al marii noastre familii... O să vă prezint cererea, chestionarul şi recomandările...

— Nu e nevoie ! spuse cineva.

Secretarul puse deoparte dosarul personal al lui Baciana şi se adresă celor prezenţi :

— Sînt întrebări ?

— Eu am o întrebare ! spuse unul dintre membrii biroului.

Baciana simţi un fior rece, neplăcut, în piept.

Secretarul îl privi în treacăt, cu o expresie abia perceptibilă de mirare.

— Poftim !

Se lăsă o scurtă tăcere, care i se păru un secol lui Baciana.

— Spune-mi, tovarăşe Ramişvili, de ce intri dumneata în partid ?

Toţi se întoarseră spre Baciana. El se ridică, îşi şterse faţa cu batista şi se pregăti să răspundă, dar deodată se răzgîndi. Ce-ar trebui să le spună el oamenilor care vor decide acum

dacă Baciana Ramişvili poate să devină membru al partidului comunist sau nu ? Ştia care e răspunsul în astfel de cazuri : că împărtăşeşte întru totul Programul şi Statutul partidului, că este gata să îndeplinească toate sarcinile trasate de partid, că e pregătit să se sacrifice pentru cauza partidului, că doreşte să devină un constructor activ al societăţii comuniste... Toate aceste principii le ştia pe de rost, dar i se păru de prisos să le repete în împrejurarea de faţă. Căci pentru aşa ceva nu este obligatoriu să fii comunist. Iar în afară de asta, printre membrii biroului nu vedea pe nimeni care s-ar fi putut să nu fie de acord cu el... Şi pe neaşteptate spuse :

— Pentru că doresc ca în partid să fie cît mai mulţi oameni cinstiţi ! şi se aşeză.

În cameră, întocmai unei adieri uşoare de vînt, trecu o şoaptă de mirare. Apoi se instăpîni tăcerea. Baciana ridică fruntea. El auzi cuvintele secretarului :

— Tovarăşi, eu îl cunosc pe Baciana Ramişvili din copilărie şi pot să spun că este comunist pînă-n măduva oaselor. Comunist îl socot şi eu şi îi susţin candidatura. Cine este pentru ca Baciana Akakievici Ramişvili să fie primit ca membru candidat al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, rog să ridice mîna.

... Şi aici se petrecu ceva neaşteptat : nimeni nu se miră că, odată cu ceilalţi, a ridicat mîna însuşi Baciana Ramişvili.

14

DE DOUĂ ZILE peste Tbilisi continua să se reverse o zăpadă uscată, pufoasă. Toate mijloacele de transport şi-au întrerupt activitatea. Străzile s-au umplut de o larmă veselă, de rîs, de strigătele speriate ale trecătorilor care alunecau, de ţipetele fetelor care nimereau sub bombardamentul bulgărilor de zăpadă, de rîsul nestăpînit, zgomotos al tineretului. Aerul s-a purificat, a devenit uimitor de uşor şi, într-un fel deosebit, gustos. Se părea că albul Tbilisi, asemeni reginei zăpezilor, se preumblă pe propriile sale străzi, apărînd, arătîndu-se locuitorilor oraşului în toată splendoarea cărunţelii sale timpurii.

Era ora zece seara. Cu mîinile în buzunare, cu gulerul hainei ridicat, Baciana păşea fără grabă prin cartierul Vake. Înainta, fără să se gîndească la nimic, prin perdeaua fermecată de zăpadă care-i înţepa plăcut obrazul. La colţul străzii Mosaşvili aproape se ciocni cu o femeie care se ivise pe neaşteptate de după colţ. Surprinşi, tresăriră amîndoi. Cîteva clipe rămaseră obraz lîngă obraz. Baciana avu vreme să vadă ochii enormi ai femeii. Apoi el se dădu repede la o parte, cedîndu-i calea, şi rosti pe un ton vinovat :

— Te rog să mă ierţi, *kalbatono* ! Şi îndată, gîndindu-se că femeia este mult prea tînără pentru acest mod de a i se adresa, adăugă : Iartă-mă, fetiţo !

— Nu-i nimic, se întîmplă ! răspunse ea calm şi trecu mai departe.

Baciana privi după femeia ce se depărta și își spuse: „Dacă există pe lume intuiție și spirit de dreptate, trebuie să se întoarcă". Și femeia se întoarse. Baciana porni încet spre dînsa, iar ea — în întîmpinarea lui. Cînd se întîlniră, se opriră, și Baciana, simțind deodată că i se oprește respirația, spuse:

— Bună seara!

Vrînd să-și ascundă tulburarea, el își smulse precipitat mănușile de piele din buzunar și începu să și le pună.

— Bună seara! răspunse femeia, întinzîndu-i mîna.

Baciana își scoase repede mănușa și strînse mîna femeii. Mîna era moale și caldă. Privi în ochii necunoscutei și înțelese că și ea e tulburată.

— Unde te duci? îi puse Baciana cea dintîi întrebare care-i veni în gînd.

— Acasă! răspunse femeia și-și băgă mîinile în buzunarele scurtei de blană.

— Ești foarte frumoasă! declară Baciana, roșind.

— Știu, spuse calmă femeia.

— Probabil că e o senzație tare plăcută să fii conștient de propria-ți frumusețe!

— Ce-aș putea să zic! ridică din umeri femeia.

— Fără îndoială că e plăcută! Mie, cel puțin, întotdeauna îmi face o deosebită plăcere să privesc o femeie frumoasă! se dezlănțui Baciana.

— Se vede! zîmbi femeia.

— Poate te rețin cu întrebările mele prostești? își dădu seama, la timp, Baciana.

Femeia clătină din cap că nu.

— Dumneata semeni foarte mult cu Baciana Ramișvili! zise ea.

— Foarte! răspunse bucuros Baciana.

— Ți-au mai spus și alții la fel?

— Aproape toți cunoscuții mei!

— E o asemănare uluitoare!

— Atît de uluitoare, încît pînă și în buletin sînt trecut Baciana Ramișvili, pufni în rîs Baciana.

Femeia îi aruncă o privire bănuitoare.

— Ia scoate-ți șapca!

Baciana se supuse.

— Doamne dumnezeule! exclamă femeia. Ești într-adevăr Baciana Ramișvili.

— Cum te cheamă, fetițo? prinse curaj Baciana.

— Pe fetița mea o cheamă Maia...

Baciana se simți stînjenit.

— Probabil că are doar un anișor? încercă el să-și ascundă stîngăcia.

— Șaptesprezece! preciză femeia.

— Nu se poate!

— Jur pe Maia!

— Și eu cu cine am onoarea?

— Maria.

— Ești foarte frumoasă, Maria!

— Și dumneata...

Baciana se împurpură.

— Da, dar...

— Jur pe Maia ! repetă femeia.

— Dumneata sau nu ai nici o fiică, sau juri strîmb ! rosti cu ciudă Baciana.

— Nu, spun adevărul ! răspunse femeia cu seriozitate. Apoi se întoarse brusc și plecă.

— Stai puțin ! strigă Baciana. Femeia se opri. Te conduc !

— Stau departe.

— Unde ?

— La podul Voronțov.

— Da, e cam departe. Permite-mi să te conduc...

— Nu, vreau să merg singură ! femeia își dădu capul pe spate, lăsînd fulgii să se aștearnă pe frumosul ei obraz.

— Nu te temi ?

Femeia răspunse cu o clătinare din cap și porni.

Multă vreme Baciana se uită fermecat la femeia care se îndepărta. Își veni în fire cînd ea dispăru după colț.

— Cretin ce sînt ! S-o fi întrebat măcar numele de familie !

Se smuci din loc și urcă în goană Bulevardul Ciavciavadze, dar femeia nu se mai vedea. Se topise, aidoma unui fulg de nea ce cade în palma fierbinte a cuiva...

Baciana se întoarse acasă. După ce se scutură de zăpadă pipăi cu mîna sub covorașul de la ușă, scoase cheia, intră în odaie și pentru prima dată în viață simți în jurul său un gol înspăimîntător...

15

ÎN ZIUA ACEEA primise doi vizitatori — unul normal și celălalt anormal. Dealtfel, asta s-a lămurit mai tîrziu, căci la început ambii vizitatori î se părură a fi oameni complet obișnuiți.

Ședea la biroul din cabinetul său și corecta un foileton în care se relata despre mașinațiile dubioase și imoralitatea directorului de la combinatul de blănuri. Era un foileton tăios. Trebuia, indiscutabil, să devină punctul forte al întregului număr, ceva senzațional, și de aceea știau de el numai Baciana și autorul său. Începutul foiletonului părea aproape neverosimil.

Într-un compartiment al unui tren internațional călătoreau două doamne. Au făcut repede cunoștință și curînd între ele s-a încins o discuție obișnuită, ca între oameni ce vorbesc vrute și nevrute. După ce i-au bîrfit pe toți cunoscuții comuni și chiar și persoane complet necunoscute, după ce au atîrnat felinarul roșu deasupra ușii celei mai respectabile persoane din republică, pe una dintre doamne o cuprinse un acces de tuse pînă la sufocare. Medicul trenului, care sosi la vreme, reuși cu chiu, cu vai, s-o aducă în simțiri. La întrebarea doctorului asupra cauzei acestui incident neașteptat, sleită de puteri, arătă cu mîna spre șuba tovarășei sale de călătorie, ce atîrna în compartiment, și se văită printre suspine :

„Blana... de pisică..."

„Ce blană ?" nu înțelese medicul.

„Alergie... Fac alergie la blana de pisică..."

„Înțeleg... va trebui scoasă haina din compartiment..."

„Ce vorbă-i asta, ați înnebunit, izbucni posesoarea hainei, ce, asta-i pisică ?! Asta e haină din blană de zibelină! Am plătit pe ea patru mii și cinci sute !"

„Oricît ați fi plătit pe ea, trebuie scoasă măcar pentru cîteva minute..."

După lungi discuții, însoțitorul vagonului luă la el blana și imediat victima începu să respire degajat, tusea dispărîndu-i complet.

De la asta a început toată povestea. Ghemul s-a rostogolit ce s-a rostogolit, pînă a ajuns la combinatul de blănuri. Iar în urma ghemului au venit niște oameni care nu aveau nimic comun cu transportul pe calea ferată și cu medicina, dar se pricepeau extrem de bine la calitățile și valoarea blănurilor...

Și acum, directorul acelui combinat stătea în fața lui Baciana și-i zîmbea cu ochii lui mici. Baciana încă nu știa cu cine are de-a face, dar, fără să vrea, îi trecu prin minte gîndul că necunoscutul este ferm convins de faptul că nu poate fi sancționat. Chiar și numai înfățișarea sa — greoaie, semănînd cu o buturugă cioplită grosolan — emana mulțumire de sine, insolență.

— Bună ziua ! rosti necunoscutul și, fără a fi invitat, se așeză comod pe fotoliul din fața biroului lui Baciana.

Acesta dădu la o parte foiletonul și se pregăti să-l asculte, însă vizitatorul tăcea. Trecu astfel preț de un minut.

— Te ascult ! spuse în cele din urmă Baciana.

— Nu, eu te ascult pe dumneata ! zîmbi vizitatorul.

— Nu înțeleg...

— Eu sînt directorul combinatului de blănuri ! spuse vizitatorul, pironindu-l pe Baciana cu ochii săi lipsiți de expresie, gălbui.

„Se vede că vezica biliară nu-i funcționează ca lumea", gîndi Baciana și spuse :

— Care este numele dumitale de familie ?

— Sandro Maglaperidze ! Numele meu de familie trebuie să-ți fie cunoscut ! Vocea vizitatorului era joasă, răgușită.

— Pentru prima oară îl aud ! minți Baciana. Dar asta n-are importanță. În ce problemă ai venit ? Eu nu te-am invitat...

— Am venit cu ocazia agitației ce s-a făcut în jurul combinatului meu... Și vreau să-ți dau un sfat : nu se cuvine să pleci urechea la flecăreala unor proști și incompetenți... Dacă te interesează ceva, întreabă-mă pe mine personal ! spuse Maglaperidze pe un ton de dăscăleală.

— Nu înțeleg despre ce vorbești... Eu nu știu nimic... îi răspunse Baciana rece.

— Ba știi totul... Din păcate... și asta datorită propriilor mei colaboratori... Bine, cu ei o să mă socotesc personal.

„Impertinentul! Cum își permite să vorbească cu mine!“ gîndi Baciana, dar se stăpîni și răspunse calm:

— Repet: nu știu despre ce este vorba... Poate mă lămurești dumneata.

— Mă rog! Dar o să lămuresc nu ceea ce e deja cunoscut, ci ceea ce cunosc eu!

— Te ascult.

— În numărul de mîine al ziarului vostru urmează să apară un foileton intitulat „Viteazul în piele de pisică“... La drept vorbind, autorului acestui stupid foileton nu i-ar strica să citească *Viteazul în piele de tigru* de marele Rustaveli. Acolo, printre altele, există niște expresii foarte instructive:

Nu-i prieten cel pe care al prieteniei dor
Și durerea lui și jalea-i l-ar lăsa nepăsător!

sau:

Pentru trandafirul veșted nu e leac întremător,
Altu-n locu-i dă în floare: asta-i legea tuturor.[1]

Nădăjduiesc că dumneata cunoști aceste expresii, adăugă Maglaperidze zîmbind.

— Doar nu ai de gînd să mă dai afară de la gazetă, răspunse Baciana, zîmbind la rîndul său.

— Da' de unde, da' de unde, stimate Baciana. Pur și simplu am vrut să te avertizez: ești convins că tovarășului de la forul superior, care răspunde de întreprinderea mea, îi va fi pe plac foiletonul de mîine?

— De unde ai aflat conținutul foiletonului?

— Am aflat, stimate Baciana... În foileton se spune că sînt un șperțar și un escroc, că am o amantă... Apoi este descrisă acolo o întîmplare ridicolă cu o oarecare alergică și cu o haină de blană... într-un cuvînt, gîndește-te la dumneata, stimate Baciana!... Scaunul pe care stai nu-i chiar atît de solid cum ți se pare dumitale... Ai încredere în experiența mea...

Baciana se înroși de indignare, dar întrebă cît putu de calm:

— Și dumneata ce mă sfătuiești, tovarășe Maglaperidze?

— Întîi, să te astîmperi. Dealtfel, n-o să-ți ascund că și eu sînt neliniștit... Da, vizita mea la dumneata este umilitoare pentru mine! În astfel de cazuri, eu, după cum e regula, îi trimit la redactori pe contabilii mei... Dumneata ești primul redactor la care m-am deplasat personal cu rugămintea mea! Ține seama de asta!

— Sînt fericit pentru cinstea pe care mi-ai făcut-o! își aplecă Baciana capul.

— Nu-i cazul de ironii, stimate Baciana... Eu am venit aici pentru că te respect... Și, în genere, ironia este specialitatea mea...

— În cazul acesta îți pierzi vremea de pomană! îi răspunse Baciana.

— Foiletonul trebuie scos! declară Maglaperidze fără drept de apel.

— N-o să se-ntîmple asta!

[1] Șota Rustaveli, op. cit., pag. 132.

— O să te sune o persoană, pe care dacă o refuzi...

— Poate să sune însuşi domnul Dumnezeu ! Numărul este cules şi retragerea lui ar costa statul cincizeci de mii de ruble... Aşa că, să încheiem discuţia...

— Cît ? izbucni în hohote de rîs Maglaperidze.

— Cincizeci de mii de ruble ! sublinie Baciana.

— Suport eu paguba.

— Statul nu are nevoie de pomana dumitale !

— Statul, dragul meu, este format din oameni ca mine şi ca dumneata. Şi dacă oamenii nu se vor sprijini unul pe altul, se va prăbuşi. Oare dumneata nu înţelegi acest lucru ?

Pe Baciana îl înfuria zîmbetul de autoîncîntare care nu dispărea de pe faţa acestui impertinent.

— Dacă prin sprijin reciproc dumneata înţelegi escrocheria şi afacerile băneşti, te înşeli profund, stimate Sandro ! Nu se cumpără totul cu bani !

Maglaperidze se ridică.

— Eşti un cocoşel lipsit de experienţă, stimate Baciana. Abia ai început să cînţi şi fii atent să nu-ţi pierzi glasul înainte de a-ţi fi crescut pintenii !

— O să ţin seamă de sfaturile dumitale.

— Şi încă ceva. Maugham spune : în afara celor cinci simţuri cunoscute tuturor, mai există încă unul — al şaselea — fără de care toate celelalte nu fac două parale...

— Şi care anume este acest al şaselea simţ ? surîse Baciana.

— Banii, cinstite Baciana, banii ! rosti Maglaperidze cu acelaşi zîmbet al său.

— Cu toate acestea, foiletonul va apare mîine dimineaţă, iar după aceea, în legătură cu el, vor acţiona organele corespunzătoare.

— Şi redacţia va aştepta un răspuns ?

— Indiscutabil !

— Mi-e milă de dumneata, stimate Baciana, mi-e tare milă !...

Maglaperidze se îndreptă spre ieşire.

„Nemernicule !" vru să strige Baciana, dar directorul combinatului se dovedi mai sprinten decît gîndea redactorul. Ieşi repede, trîntind uşa.

Al doilea vizitator intră în biroul lui Baciana după vreo oră, ca şi cum ar fi aşteptat pînă cînd se va linişti redactorul. Vizitatorul era de o politeţe rafinată, avea o înfăţişare întru totul respectabilă, ochii lui păreau că radiază inteligenţă şi bunătate.

— Bună ziua, stimate redactor !

Baciana se ridică, strînse mîna întinsă a vizitatorului şi-l invită să ia loc. Acesta mulţumi, îşi scoase pălăria, o puse împreună cu servieta pe masa alăturată, după care se aşeză pe fotoliul oferit.

— Permite-mi să mă prezint : Galaktion Gheorghievici Mtvaradze, salariat al Direcţiei generale de statistică.

— Îmi pare bine... cu ce vă pot fi de folos ?

— Te rog să mă scuzi că te deranjez și-ți răpesc prețiosul dumitale timp... Dar cunoscîndu-ți sensibilitatea, o să-mi iau îndrăzneala să te rețin doar jumătate de oră.

— Poftim !

— Pentru a nu te supăra cu această ciudată — subliniez : ciudată pentru dumneata — întîmplare, o să trec direct la expunerea faptelor. Însă te rog stăruitor nu mă întrerupe și nu-mi pune întrebări fără a fi absolută nevoie de asta. Te rog totodată să o avertizezi pe secretara dumitale ca în tot timpul discuției noastre să nu permită nimănui să intre.

Baciana apăsă pe butonul soneriei, secretara băgă capul pe ușă.

— Elena Sergheievna, eu nu sînt aici. Voi reveni peste o jumătate de oră.

Secretara dădu din cap în semn că a înțeles și închise cu zgomot ușa în urma sa !

— Te ascult ! i se adresă Baciana vizitatorului și luă un creion.

— Nu, nu, te rog să nu notezi !

Baciana puse creionul deoparte.

— Va să zică, așa : eu sînt un humanoid !

Baciana tresări.

— Poftim ?! Cum ai spus ?!

— Da, sînt un humanoid ! întări Mtvaradze.

Baciana se lămuri. Dar promisese să nu-l întrerupă pe vizitator și de aceea, înfrîngîndu-și pornirea, spuse :

— Am înțeles ! Continuă, te rog !

— Noi, locuitorii planetei Homos, am venit în zbor pe Pămînt din Nebuloasa Andromeda și am semănat aici cei dintîi germeni ai vieții. Vechimea acestui eveniment nu poate fi pătrunsă de rațiunea omenească, de aceea nu voi începe să te supăr cu calcule matematice... Deci, iată, noi am adus pe Pămînt viața... Acesta a fost un eveniment de o importanță excepțională, care s-a înfăptuit în Cosmos. Experimentul a reușit, pe Pămînt a pătruns viața și ea a dat roadele sale.

— O întrebare ! ridică mîna Baciana.

— Numai dacă este esențială ! îl avertiză Mtvaradze.

— Spune-mi, Galaktion Gheorghievici, dumneata personal cînd și în ce mod ai ajuns pe planeta noastră ?

— Știam că o să-mi adresezi această întrebare... Trebuie spus că, practic, civilizația noastră a distrus, a redus la zero concepțiile despre timp și distanță. Aceste categorii sînt la noi identice cu dorința. Mă înțelegi ? Asta înseamnă că noi sîntem capabili, fără să apelăm la ajutorul navelor cosmice, al farfuriilor zburătoare și la alte mijloace tehnice, să ajungem într-o singură clipă acolo unde dorim... În ce mă privește pe mine personal, eu n-am apărut de nicăieri. Expediția care a transportat pe pămînt germenii vieții a programat apariția noastră periodică pe măsură ce viața evoluează, cu scopul de a o reglementa. Această metodă permite organismelor să-și stabilească singure căile către propria perfecționare...

— Dar, în cazul acesta, de unde ai aflat dumneata că ești un humanoid ?

— Asta ni se transmite la timpul oportun prin intermediul biocurenților de către centrele științifice ale Homosului.

— Și cînd ai primit dumneata o astfel de comunicare ?

— Foarte recent, duminica trecută. Am adormit om, dar m-am trezit humanoid.

— Totul este clar ! spuse Baciana.

— Nimic nu e clar pentru dumneata ! Mai mult, mă iei drept un nebun, dar nu lași să se vadă asta. Îți mulțumesc pentru tactul de care dai dovadă.

Baciana se fîstîci. Iar humanoidul continuă :

— Scopul fundamental al experimentului constă în determinarea posibilității de pătrundere a civilizației pe alte planete.

— Și dumneata la ce concluzie ai ajuns ?

— Există o astfel de posibilitate !

— Slavă Domnului ! se bucură Baciana.

— Însă civilizația voastră se dezvoltă în zig-zag. Ea se aseamănă cu cardiograma unui om. Voi aveți deseori de suferit pentru că efectuați o multitudine de demersuri inutile, de prisos. Omenirea este într-o continuă frămîntare, neliniște, și în momentul în care geneza voastră ia o direcție vădit greșită, izbucnesc războaie, epidemii, foamete, mizeria spirituală și catastrofe...

— De ce atunci, voi nu ne corectați, nu ne indicați adevărata cale ? În ce constă umanismul vostru ?

— Noi i-am salvat de două ori pe oameni atunci cînd s-au abătut de la calea dreaptă : în zilele în care desfrîul și fărădelegile au nimicit Sodoma și Gomora și în zilele în care potopul universal amenința cu pieirea întreaga seminție omenească. Aceste nenorociri voi le explicați prin mînia Domnului, treaba voastră, pentru noi este indiferent dacă prînzului i se spune cină sau dacă cinei i se zice prînz. Mtvaradze zîmbi condescendent.

— Și cu asta oare se epuizează ajutorul vostru față de omenire ? Dar ajutorul spiritual ? Dar ajutorul moral ? De ce nu vreți să ne înălțați, să ne purificați sub aspect moral ? Baciana începu să simtă o milă sinceră față de sine și față de confrații săi.

— De ce-am face-o ? În diferite etape ale evoluției societății omenești, independent de epocă, se trezesc la viață genele humanoide, care tind să-și exercite influența asupra esenței morale a omenirii, bineînțeles, pe plan pozitiv... Acest amestec noi îl considerăm admisibil și rațional.

— Ai mai putea, Galaktion Gheorghievici, să numești și alți humanoizi în afară de dumneata ? întrebă Baciana.

— Cu plăcere ! De toți, desigur, n-o să-mi aduc aminte, dar pe cîțiva îi voi numi : Homer, Dante, Cervantes, Bach, Beethoven, Mozart, Rustaveli, Shakespeare, Goethe, Firdousi, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael... Aici interlocutorul lui Baciana, care-i stîrnise un viu interes, își trase răsuflarea. Și mai care ? Ar-

himede, Giordano Bruno, Galilei, Einstein, Tolstoi, Puşkin, Thomas Mann, Faulkner, Galaktion [1]... Te interesează desigur specialitatea dumitale ? Vaja, Akakii, Ilia [2]... Nu pot fi enumeraţi toţi...

— Aşadar rezultă că numai...

— Nu numai. Am înţeles ideea dumitale. S-au născut ca humanoizi şi marii filozofi, şi marii revoluţionari.

— Încă o întrebare, Galaktion Gheorghievici. De ce-ai venit anume la mine ? De ce mi-ai împărtăşit mie taina dumitale ?

Chipul lui Mtvaradze se lumină de un surîs senin, blînd, şi abia acum Baciana surprinse în ochii lui o lucire bolnăvicioasă.

— E cu putinţă ca numele meu mic şi cel de familie să nu-ţi spună nimic ? Galaktion-Galaxie, Mtvaradze-Lună ! [3] Mîine mă voi întoarce pe planeta mea de baştină, Homos... Pe pămînt mi-am îndeplinit misiunea. Iar acum trebuie să-mi îndeplinesc ultima însărcinare şi să-ţi comunic, dragă Baciana Akakievici, că dumneata eşti humanoid !

Inima lui Baciana se strînse.

— Rămîi cu bine, prietene şi frate al meu ! Acum cunoşti care este misiunea dumitale pe Pămînt !

Galaktion îl îmbrăţişă pe Baciana, îl strînse la piept, apoi se întoarse şi ieşi cu paşi repezi din birou.

---

[1] Galaktion Tabidze — poet popular al Gruziei.
[2] Vaja Pşavela, Akakii Ţereteli, Ilia Ciavciavadze — clasici ai literaturii gruzine.
[3] *Mtvare* — lună (în gruzină).

...Baciana nu a auzit cînd a intrat secretara în birou, cînd i-a pus pe masă un teanc de hîrtii. Stătea la fereastră, zîmbea prosteşte, iar pe obraji i se rostogoleau lacrimi...

Nu dormi toată noaptea. Dimineaţa, cum ajunse la redacţie, telefonă imediat la Direcţia de statistică.

— Alo, vă ascult !

— Direcţia de statistică ?

— Da.

— Spune-mi, fetiţo, lucrează la dumneavoastră Galaktion Mtvaradze ?

— Mtvaradze ?... Cine întreabă, vă rog ?

— Un prieten al lui Galaktion.

— De vreo săptămînă Galaktion a dispărut fără urmă...

— Alo, alo...

— Baciana puse receptorul în furcă...

16

BACIANA RAMIŞVILI s-a născut la 14 iulie. Data asta figurează în toate calendarele lumii, dar, se înţelege, nu ca ziua de naştere a lui Baciana, ci a căderii Bastiliei, zi în care s-a născut Republica Franceză.

Acum Baciana privea zîmbind calendarul ce se afla în faţa lui şi se gîndea...

...Francezii născuţi la 14 iulie desigur că îşi serbează ziua de naştere în mod solemn. Dar

cine știe ceva despre ziua de naștere a lui Baciana? Nimeni. Bineînțeles, știe despre asta serviciul de cadre, unde se păstrează dosarul lui personal, și serviciul de evidența populației de la miliție, unde de curînd i s-a eliberat un buletin de identitate fără termen. Dar a ști, asta încă nu înseamnă a ține minte... Prima sa zi de naștere și-a serbat-o cînd a împlinit nouă ani. Colegul lui de școală Vahtang Elbakidze i-a dăruit o mașină de pompieri minunată, roșie și cu arc... Ehei... cînd a fost asta!... De-atunci, ziua de naștere a lui Baciana a fost pomenită doar de trei ori:

— Blestemată să fie ziua în care te-ai născut... cînd a fumat prima dată.

— Oare de ce te-i mai fi născut tu! cînd s-a îmbătat prima dată.

— Cine te-o fi născut, monstrule! cînd a pierdut cartela de pîine.

Cuvintele acestea le-a auzit în diverse situații, de la diverși oameni, cărora el nici atunci, nici mai tîrziu nu le-a purtat pică, pentru că înțelegea bine că reacțiile lor fuseseră dictate în primele două cazuri de grija pentru sănătatea sa, iar în al treilea, de teama în fața foamei. Cu un sentiment de cea mai mare recunoștință se gîndea el la acești oameni care nu mai erau printre cei vii. Ba mai mult, se ducea cu regularitate la cimitir și le împodobea mormintele cu violete, trandafiri, garoafe.

...Așa și astăzi... Cîți dintre oameni, în această zi a nașterii lor vor primi flori în dar! Și cîte

morminte vor fi împodobite cu flori! Cîți ochi de nou-născuți se vor deschide astăzi și cîți se vor închide pentru totdeauna... Baciana își închipui arborele vieții în forma unui uriaș carusel. Pentru o clipă apăreau mii de fețe — cunoscute și necunoscute, zîmbitoare și triste, mirate și bucuroase, mohorîte și voioase, obosite și fericite... De pe niște minuscule corăbii, automobile, avioane sau cai, coborau oameni obosiți, amețiți, și locurile lor în carusel le luau alții... Lui Baciana i se păru că el însuși abia a coborît din acest carusel, că i se învîrte capul. Se ridică, veni la fereastră clătinîndu-se și o deschise larg. În odaie năvăli vîntul ușor al serii. Apoi se apropie de ușă și aruncă o privire pe coridor. În redacție nu era nimeni. Negăsind altceva mai bun de făcut și vrînd să marcheze într-un fel ziua sa de naștere, le dăduse drumul pînă la sfîrșitul programului, colaboratorilor săi, mirați, dar bucuroși că pot să plece.

Se întoarse la birou, se așeză și scoase din sertar primul manuscris care-i căzu în mînă. „De ce liliecii dorm atîrnați cu capul în jos?" era titlul acestuia.

Sună telefonul. „Cui i-o fi trăsnit prin cap să sune la ora asta?" se miră Baciana și ridică receptorul.

— Alo!

Receptorul rămase mut.

— Alo! Alo!

În receptor se auzi un foşnet ca o răsuflare. Fără a aştepta răspunsul, Baciana puse receptorul în furcă şi se înapoie la manuscris. Într-adevăr, de ce dorm liliecii atîrnaţi cu capul în jos ? Nu se apucă să citească manuscrisul, îi veni chef să găsească singur răspunsul la această întrebare aparent inutilă. Fără îndoială pentru că... În copilărie, la orele de educaţie fizică, se atîrna şi el deseori la bara fixă cu capul în jos, atrăgîndu-şi laudele profesorului, dar nu simţea în asta o satisfacţie deosebită. O dată, la Kobuleti, a trebuit să rămînă în asemenea poziţie nu mai puţin de cincisprezece minute ; pescarii care l-au scos din apă pe băiatul mai mult mort decît viu au reuşit cu greu să-l readucă în viaţă. Ori de cîte ori îşi amintea întîmplarea, avea o senzaţie de scîrbă. Aşadar, prin ce anume îi atrage pe lilieci poziţia aceasta atît de neobişnuită ? De neînţeles... Se hotărî să recurgă la manuscrisul aflat în faţa lui, pentru a afla răspunsul, cînd uşa se deschise larg şi în birou intră... Maria !

Baciana nu-şi credea ochilor, faţa parcă i se împietrise.

— Eu te-am sunat ! spuse ea încet.

— Ştiu ! îşi veni în fire Baciana. Ţi-am auzit respiraţia.

— Nu erai acasă, de aceea am sunat aici.

— Cu ce-ţi pot fi de folos ? pronunţă el mecanic.

— Să mergem ! spuse femeia.

— Unde ? întrebă mirat Baciana.

— Unde doreşti dumneata !

Femeia continua să stea în faţa lui. Bine făcută, cu buze purpurii şi păr negru, într-o bluză verde şi o fustă de un alb imaculat.

— Să mergem ! repetă ea.

Ieşiră în tăcere din birou.

În stradă, Baciana opri un taxi.

— Unde ? întrebă şoferul.

— Unde vrei ! răspunse Baciana şi-i aruncă o privire Mariei. Ea zîmbi.

Urcară aleia Komsomolskaia şi luară loc pe terasa unui mic pavilion.

Chelnerul puse meniul în faţa lui Baciana şi plecă.

— Ce comandăm ? întrebă Baciana.

— Cartofi prăjiţi.

— Şi altceva ?

— Altceva nimic.

— Vin ?

— Cum doreşti.

— Coniac ?

— Nu.

— Atunci „tibaani".

— Te rog.

În aşteptarea chelnerului, Baciana îşi aprinse o ţigară şi îi oferi şi Mariei.

— Mulţumesc, nu fumez.

Se lăsă tăcere. Baciana fuma, o privea din cînd în cînd pe Maria şi se gîndea... De ce a venit la el ? Pentru o problemă anume ? Sau a

vrut să continue cunoştinţa lor? Sau... Asta nu, este exclus, nu avea de unde să ştie despre ziua lui de naştere!... Şi atunci, ce anume a adus-o la dînsul? S-o întrebe? Dar ceva îl reţinea să-i pună această întrebare. Şi acel „ceva" nu era în legătură cu o anumită tactică: Baciana se temea să nu stingă scînteia speranţei care mocmea în adîncul inimii sale din ziua întîlnirii cu această femeie ciudată...

În sfîrşit, reveni chelnerul şi Baciana răsuflă uşurat.

— Ce se poate servi la dumneavoastră? întrebă el.

— Lapte de pasăre! răspunse chelnerul.

— În cazul acesta aduceţi-ne nişte cartofi prăjiţi şi „tibaani".

Chelnerul se întristă.

— Şaşlîc de miel, şaşlîc de viţel, pui fripţi, muşchi file, *ciakapoli, abhazura, mujuji, tatareahnî,*[1] *nadughi,*[2] *mciadi,*[3] brînză proaspătă, nuci... Alegeţi!

— Dar limbă de privighetoare nu aveţi? Friptă! glumi Baciana.

— Friptă nu avem, rasol vă putem servi! zîmbi larg chelnerul, arătîndu-şi dinţii.

— Atunci aduceţi de toate!

— Nuci şi „tibaani", spuse Maria.

Chelnerul dădu din cap cu supunere şi plecă.

[1] *Ciakapoli, abhazura, mujuji, tatareahnî,* — preparate naţionale gruzine din carne.
[2] *Nadughi* — preparat din lapte.
[3] *Mciadi* — turtă din făină de porumb.

— Soţul dumitale ştie unde te afli în momentul de faţă? spuse, brusc, Baciana şi se miră singur de întrebarea lui prostească.

— Eu nu te întreb pe dumneata aşa ceva, pentru că ştiu că nu eşti căsătorit, răspunse Maria zîmbind.

— Aşadar nu eşti căsătorită? conchise, nu se ştie de ce, Baciana.

— În prezent nu sînt căsătorită, spuse Maria.

— De ce? întrebă Baciana şi înţelese că din nou spusese o prostie.

Femeia nu răspunse.

— Adică vroiam să întreb dacă fiica dumitale are tată, încercă să-şi atenueze gafa Baciana.

— Ea are tată şi eu soţ! răspunse Maria.

Baciana îşi luă altă ţigară. Chelnerul se întoarse cu mîinile goale.

— Şaşlîcul s-a terminat, preastimate... Pui nu vă recomand — sînt de incubator... Muşchi, se pare că nu ne-au adus astăzi... „Tibaani" nu este, şampanie de asemeni... Avem şvaiţer de Rostov, *saero*[1] şi ridichi.

Baciana rămase cu gura căscată.

— Dar cu laptele de pasăre cum rămîne? întrebă Maria.

— S-a înăcrit! ieşi din încurcătură, printr-o glumă, chelnerul.

[1] *Saero* — soi de vín.

Maria izbucni într-un hohot de rîs atît de zgomotos încît toţi cei prezenţi în local întoarseră privirile spre ea.

— Unde e directorul vostru? îl întrebă Baciana pe chelner.

— În momentul de faţă nu-i aici, preastimate, îndată ce apare, îl trimit la dumneata.

„Ori chelnerul ăsta e un tîmpit, ori m-au recunoscut şi ascund produsele procurate din piaţă", gîndi Baciana şi i se adresă Mariei :

— Să plecăm de-aici! N-aş vrea să marcăm prima noastră întîlnire cu ridichi şi *saero*...

— Oare asta-i atît de important? remarcă Maria. Să aducă ce are. O să ne privim unul pe celălalt... Seara asta să ne-o întipărim în memorie pentru totdeauna...

În mintea lui Baciana zvîcni din nou viermele îndoielii. „Oare ce-o fi vrînd să obţină de la mine? Cine a trimis-o? De ce m-a căutat? E posibil oare să fi venit numai pentru a se întîlni cu mine?" Îşi ridică fruntea şi-i aruncă o privire Mariei... Ea se uita undeva într-o parte. Baciana îi urmări privirea şi-l văzu pe chelner, care stătea în faţa unui bărbat solid, ascultîndu-l şi încuviinţînd din cap cu supunere.

— Împotriva dumitale se pune la cale un complot! îi spuse Maria lui Baciana.

— Dacă au intenţia să te răpească de lîngă mine, n-o să reuşească în nici un caz! izbucni în rîs Baciana şi luă de pe faţa de masă un cuţit neascuţit.

— Cu cuţitul ăsta n-o să izbuteşti să mă aperi! zîmbi Maria.

— Atunci cu dinţii! răspunse Baciana, aruncînd o privire în direcţia chelnerului, dar nici chelnerul, nici interlocutorul său nu mai erau acolo. Spune-mi, ce anume te-a adus la mine? De ce ai nevoie?

— Ţi-am cerut eu ceva? se miră Maria.

— Mi-ai dat să rezolv o problemă foarte complicată... Explică-mi-o sau omoară-mă!

— Problema este cît se poate de simplă. Mîine zbor la Kutaisi. Nu ştiu de ce, de fiecare dată mi se pare că trebuie să se întîmple ceva cu avionul... Şi iată că înainte de zbor vreau să-mi iau rămas bun de la un om care îmi este foarte apropiat. Asta-i tot!

— Prin ce am meritat o astfel de... o aşa...

— Dac-aş şti!...

— Şi ai mulţi oameni din aceştia?

În aşteptarea răspunsului, inima lui Baciana începu să bată foarte tare.

— Pînă astăzi era unul singur — fiica mea, Maia. Acum ai apărut dumneata.

Maria îşi ridică deodată capul şi rosti tulburată :

— Ştiu că o să mă consideri sau nebună, sau aventurieră... Crede-mă se împlineşte un an de cînd mă lupt cu mine însămi... Dar nu-i nimic! Sînt o femeie tare! Iată, o să mă ridic imediat şi o să plec! Maria se ridică.

— Dacă pleci, eu, în mod sigur, o să mor! Baciana atinse cu mîna degetele reci ale fe-

meii, şi ea crezu în sinceritatea cuvintelor lui. Înţelegînd asta, Baciana îi sărută mîna.

— Mulţumesc ! spuse Maria şi se aşeză.

Apăru chelnerul cu o tavă uriaşă, pe care erau rînduite fel de fel de mîncăruri.

— Ce-i asta ? De unde ? se miră Baciana.

— A venit directorul, v-a văzut şi a dispus să scoatem „stocul intangibil“, explică el.

— Unde-i directorul vostru ?

— Vine imediat !

— Dar ce, mă cunoaşte el pe mine ?

— Dacă te cunoaşte ? Păi, era cît pe ce să mă concedieze ! Eu nu sînt vinovat, prea stimate, că doar nu scrie pe fruntea omului cine e şi de unde ! Aşa că dumneata iartă-mă ! chelnerul făcu o plecăciune şi plecă alergînd.

Baciana se însufleţi. Desfundă sticla de şampanie şi umplu cupele pînă sus.

— Vreau să-ţi împărtăşesc o taină, Maria...

— Nu, primul toast îl ţin eu ! Maria ridică cupa.

Aşteptă pînă cînd efervescenţa spumei se stinse, apoi privi prin sticlă secera de aur a lunii care se înălţase deasupra Narikalei [1]. Baciana îi urmă exemplul. Mai întîi luna tremură, clătinîndu-se, apoi, pe încetul, cuprinse întreaga cupă şi se topi în lichidul gălbui. Lui Baciana i se păru că ţine în mînă o lună răcoroasă, de chihlimbar.

---

[1] Veche cetate în Tbilisi.

— Astăzi, luna este în a paisprezecea zi... rosti încet Maria. Se ştie precis cînd răsare şi cînd apune ea, este cunoscută ziua cînd e lună plină. Dar nimeni pe lume nu ştie cînd a apărut ea, cînd s-a născut luna... Eu beau în sănătatea oamenilor a căror zi de naştere n-o ţine minte nimeni...

Maria ciocni cu Baciana. Luna din cupa lui Baciana tremură din nou, apoi se topi, se prefăcu într-un lichid chihlimbariu, transparent. Goliră paharele pînă la fund şi cînd Baciana privi din nou cerul, nu mai văzu luna. Se ascunsese în nori.

— Noi am băut acum luna ! strigă el bucurîndu-se copilăreşte de această ciudată coincidenţă.

— Să-ţi dea dumnezeu viaţa lungă a lunii ! Te felicit cu ocazia zilei de naştere ! Maria puse cupa pe masă. Vorbeai de o anumită taină şi eu te-am întrerupt, îi aminti ea.

— Voiam să spun doar că eşti neobişnuit de frumoasă, Maria. Îmi dai voie să te sărut ?

Femeia zîmbi drept răspuns. Atunci Baciana se ridică, se aplecă peste masă şi o sărută pe ochi. Şi în aceeaşi clipă îl văzu apropiindu-se de masa lor pe bărbatul solid care stătuse adineaori de vorbă cu chelnerul.

— Bună seara ! spuse cu voce răguşită, înaintînd spre ei, bărbatul.

— Bună seara ! răspunse Baciana.

— Dacă-mi permiţi, stimate Baciana, o să te deranjez doar o clipă...

— Ia loc, te rog... Aceasta este prietena mea, Maria...

Bărbatul salută curtenitor, sărută mîna Mariei și se așeză.

— Nu m-ai recunoscut, stimate Baciana? Bărbatul scoase din buzunar trei pachete de „Winston", unul îl împinse spre Maria, altul spre Baciana și al treilea și-l opri lui.

Baciana îl privi atent, o amintire tulbure scînteie o clipă în capul său, și spuse:

— Cum să nu, te-am recunoscut, numai că nu-mi amintesc deloc cînd ne-am întîlnit...

— Sînt Sandro Maglaperidze, de la combinatul de blănuri...

— A-a-a-a-a! exclamă Baciana. Multă apă a curs de atunci! Unde ești, cum o duci, stimate Sandro?

— Mulțumesc, așa și așa, o scot cu greu la capăt...

— Dacă ai binevoit să poftești aici ca să-mi reproșezi pentru ce a fost atunci, te rog să nu faci asta acum... Astăzi e ziua de naștere a Republicii Franceze și a mea de asemeni! spuse vesel Baciana și-i întinse lui Maglaperidze o cupă plină.

— Vai de mine! Ce fel de reproșuri! Dimpotrivă, eu am venit să-ți mulțumesc, stimate Baciana!... Cît împlinești?

— Patruzeci și cinci!

— Doamne, Dumnezeule! Cîte desfătări te mai așteaptă încă în viață! Și dragoste! Maglaperidze îi aruncă o privire Mariei. Maria se fîstîci și roși. Te felicit, stimate Baciana! Dumnezeu să-ți dea fericire! Dumneata ești un om care nu-i în stare să facă rău cuiva.

— Așa crezi?

— Desigur! După foiletonul ăla am devenit un personaj foarte popular! Toată Gruzia m-a cunoscut!

Baciana începu să rîdă:

— O astfel de popularitate eu unul nu mi-aș dori.

— Să nu spui asta... Popularitatea e popularitate... Amintește-ți de Herostat... Foiletonul dumitale a ajutat adevărului să triumfe și a smuls masca de pe fața răului.

— Nu mă îndoiesc...

Ceva îi șoptea lui Baciana că Maglaperidze era departe de a fi venit la el dintr-un sentiment de recunoștință.

— Da, da... Foiletonul a stîrnit interesul organelor locale de cercetare, care au stabilit că femeia aceea era o afaceristă, o escroacă... Iar omul căruia dumneata i-ai trimis foiletonul cu scopul de a lua măsuri s-a dovedit a fi un adevărat patriot.

— În ce mod? întrebă Baciana și regretă că-l invitase pe Maglaperidze să ia loc.

— După calculele dumitale, scoaterea foiletonului din ziarul gata cules ar fi costat statul cincizeci de mii de ruble, nu-i așa? Ei bine, omul acesta a redus paguba la numai douăzeci și cinci de mii...

Baciana se zăpăci. Maglaperidze simți asta și îi lămuri calm :

— El a procedat foarte simplu — nu a reacționat în nici un fel la foiletonul dumitale.

— Vrei să spui că i-ai dat mită, adică ai plătit douăzeci și cinci de mii de ruble ?

— Ce numești dumneata mită, stimate Baciana ? Recunoștința față de un om pentru atenția acordată, pentru ajutorul dat, asta e mită ? Oare nu ne conducem încă și astăzi după codul moral al lui Rustaveli ? Amintește-ți ce-i spune Aftandil vizirului :

Sufletul el nu și-l cruță pentru mine ; deci să simță,
Că răsplăți prieteniei știu să dau eu cu credință.[1]

— După cîte văd, ai studiat temeinic filozofia dumitale murdară, cu trimiteri la clasici, îl ințepă cu vorba Baciana.

— O, literatura clasică e un lucru grozav... Pe Rustaveli eu îl citesc zilnic, ca pe o evanghelie... Printre altele citesc și lucrările dumitale, și găsesc în ele multe aspecte instructive pentru mine... Ce prietenă frumoasă ai, stimate Baciana, schimbă pe neașteptate Maglaperidze tema. Pentru prima dată văd o femeie atît de frumoasă fără podoabe !

Baciana nu se așteptase la o astfel de întorsătură și nu-i veni în minte ce să-i răspundă.

— Soția dumitale, pesemne, are podoabe arhisuficiente, nu-i așa ? îl întrebă Maria pe Maglaperidze și, ca să-și ascundă tulburarea, sorbi din cupă.

— De asta nu se poate plînge... Dar eu nu mă refeream la soție... Există femei care conferă frumusețe vieții noastre, cum să spun, în afara căminului conjugal...

Maria se aprinse la față, dar nu-i răspunse.

Baciana decise să revină la tema principală.

— Dar în viața dumitale, după foiletonul acela, nu s-a schimbat nimic ?

— Cum să nu, stimate Baciana ! În primul rînd, a ars întreprinderea noastră. Ne-a jucat festa o instalație electrică veche... În al doilea rînd, vizirul meu s-a pensionat și acum lucrează în rețeaua comercială... El m-a luat la dînsul. Și amîndoi am creat o nouă întreprindere de restaurante... Am făcut să reînvie, ca să zicem așa, activitatea pe vechea vatră, întocmai ca Roma incendiată de Nero, ha-ha-ha !

— Ești un escroc foarte periculos, stimate Sandro... Și eu, în mod obligatoriu, voi reveni la cazul dumitale, dacă îmi vor permite împrejurările, spuse Baciana cu seriozitate.

— Ei bine, nu mă așteptam la un astfel de răspuns de la dumneata ! Gîndeam că timpul te-a potolit, că ai învățat să cînți așa cum se cuvine... Iar dumneata îi dai înainte cu același cucurigu... N-ai aflat, oare, cum se procedează cu cocoșeii care cîntă inoportun ?

— Mă amenințі ? Baciana păli.

[1] Șota Rustaveli — *op. cit.*, p. 145.

— Nu ți-e silă să vorbești cu secătura asta? îl întrebă deodată Maria pe Baciana. Maglaperidze sări de la locul lui. Se ridică și Maria.

— Pleacă de-aici! rosti Baciana abia auzit, adresîndu-i-se lui Maglaperidze.

— Nu te lăsa prins de pasiuni meschine, stimate Baciana... Prostituatele i-au silit pe ostașii din Macedonia să incendieze Persepolisul, cel mai minunat oraș din lume... spuse Maglaperidze, fixînd-o pe Maria cu privirea plină de ură a ochilor săi galbeni.

Și pe neașteptate, înainte ca Baciana să aibă timp să priceapă ceva, Maria își făcu vînt și-i trase lui Maglaperidze o palmă cu toată puterea. La zgomotul acesta, clienții din pavilion își întoarseră privirile, dar totul se petrecuse atît de repede, că nimeni nu înțelese nimic... Baciana simți deodată cum colțul mesei unde sta Maglaperidze începe să se ridice. El se lăsă cu toată greutatea pe masă. Maglaperidze încerca din răsputeri să răstoarne masa, dar asta nu-i izbuti. Acest duel mut dură cam un minut. Vinele de pe fruntea lui Baciana și a lui Maglaperidze se umflaseră, ochii li se injectară.

— Să nu-ndrăznești! șopti Baciana, și șoapta lui fu atît de sinistră, încît Maglaperidze se potoli brusc. Fața lui își reluă expresia de mai-nainte, ochii îi zîmbiră. Se trase mai departe de masă și i se adresă Mariei:

— Îți mulțumesc, doamnă! Pînă la sfîrșitul vieții n-am să uit cinstea ce mi-ai făcut-o!

— Pleacă de aici, Maglaperidze! spuse Baciana, mirîndu-se de calmul său.

Maglaperidze se întoarse brusc și plecă.

— Maria, arată-mi biletul de avion.

Maria deschise poșeta, începu să scotocească în ea cu o mînă tremurătoare, găsi, în sfîrșit, biletul, îl scoase și i-l întinse lui Baciana.

Fără să-l privească, Baciana îl făcu bucățele, îl aruncă în scrumieră și-i dădu foc.

— Nu mă lăsa, Maria! spuse el încet cînd biletul din scrumieră sfîrși de ars. Maria încuviință abia perceptibil din cap. Baciana umplu cupele și chemă chelnerul. Plata, te rog!

— S-a achitat totul!

— Cine-a achitat?

— Directorul nostru!

Baciana începu să rîdă.

— Ei, poftim și ziua căderii Bastiliei!... Pentru tine, Maria! Ciocniră. Pe urmă Maria se ridică, se apropie de Baciana și-l sărută pe obraz. După aceea se întoarse la locul ei, se așeză și izbucni în plîns.

Biserica Savnabada [1] din vîrful muntelui seamănă, într-adevăr, cu un păstor îmbrăcat în manta neagră, care, ferindu-se de soare cu mîna streașină la ochi, urmărește turmele de oi ce pasc pe lîngă Mtkvari, Algheti, Mașavera și Hrami [2]. Desfășurate la poalele muntelui, Rustavi, Bolinisi, Marneuli [3] par niște uriași cîini ciobănești, care păzesc oile, aruncînd din gurile lor fum și jeratic.

---

[1] *Șavi* — negru, *nabadi* — manta (în l. gruzină).
[2] Nume de rîuri.
[3] Nume de orașe.

Uimitor de frumoasă este Savnabada în tîrziul toamnei, înfășurată în vălul ușor de ceață, sprijinindu-și cupola de-a dreptul în cer.

E duminică. Pe drumeagul șerpuit abia se tîrăște o mașină. Legănîndu-se ca beată, ea se oprește la fiecare cotitură, se dă înapoi, își adună puterile și, dintr-o smucitură, parcurge următoarea secvență de urcuș.

La ultima cotitură, cea din fața bisericii, mașina se opri din nou. Baciana băgă în viteza întîia, cuplă ambreiajul. De sub roțile din spate sări prundiș și nisip. Baciana apăsă mai tare pe accelerator. Roțile începură să se-nvîrtă nebunește. Se răspîndi un miros de cauciuc ars.

— Poate-ar fi bine să cobor, spuse Maria.

— Stai liniștită. Patinează tocmai pentru că greutatea-i prea mică explică Baciana.

El manevră îndărăt, băgă apoi în viteză și acceleră. Mașina zvîcni înainte.

— Ei, uite că am ajuns !

Baciana opri automobilul sub un copac.

Maria coborî, își scoase pantofii și prinse a alerga desculță prin iarbă pînă în mijlocul curții, unde își desfăcu brațele și, ridicîndu-se pe vîrfuri, începu să se-nvîrtă ca atunci cînd era micuță, strigînd :

— Vai, ce aproape sîntem de dumnezeu !

Apoi se așeză în fața bisericii, își lăsă capul pe genunchi, și nu mai mișcă.

Baciana scoase din portbagaj proviziile, le întinse pe masa meșterită sub copac, după care se apropie de Maria, se lăsă pe pămînt alături de ea, și, îmbrățișîndu-i umerii, rosti rîzînd :

— Maria, spune o rugăciune !

Maria își înălță palmele lipite, închise ochii și începu să murmure :

Ești marea mea speranță,
Cetate durată din piatră,
Tu, săgeată cioplită în Kaheti,
Înfrumusețată în oraș,
Cămașa mea de mătasă,
Ești cer curat, înstelat,
Soare răsărit în zori,
Tu, izvor al nemuririi,
Aș sta la nesfîrșit
Împreună cu tine...

Maria tăcu.

Baciana știa pe de rost aceste versuri, dar niciodată nu se gîndise mai pe îndelete la conținutul lor, care semăna atît de mult a rugăciune. O trase spre el pe Maria și întrebă :

— Asta-i o rugăciune sau o dorință ?

— Parcă nu-i același lucru ?

Și ea declamă din nou :

Soare, ridică-te,
Nu te ascunde după munte !
Vezi că fata cea frumoasă în sloi se preface,
Mîngîi-o, din căldura ta dă-i,
Mîngîi-o și spune-i
Că tu te sfîrșești de dragostea ei,
Altfel cu altul la drum va porni,
Că doar e femeie...

Și ca și cum natura ar fi dat ascultare cuvintelor Mariei, din spatele muntelui se ridică un soare uriaș, cuprinse biserica în brațele sale fierbinți și, într-o clipă, sorbi ceața revărsată pe povîrnișurile muntelui.

Lipindu-se de pieptul lui Baciana, Maria începu să vorbească, și cuvintele ei sunară ca o rugăciune.

— Nu mă părăsi, Baciana !... Nu mă părăsi, tu ești singura mea speranță !... De ce n-ai fost cu mine pînă acum ? De cîte nenorociri m-ai fi apărat !... Din ziua aceea cînd te-am văzut întîia oară, am renunțat la tot !... Nimic în afară de tine nu mai există pentru mine !... Tu ești dumnezeul meu, și te rog să nu mă părăsești niciodată, să nu mă redai trecutului ! Nu vreau ! Am obosit !... Mă apropii de tine... Îndată te voi atinge cu mîna !... Sînt cu tine... Nu mă părăsi !... Maria începu să plîngă.

Cu inima abia bătîndu-i, Baciana asculta înflăcărata spovedanie a femeii emoționate și încercă s-o liniștească :

— Ce-i cu tine, Maria ?... Calmează-te, draga mea !... De unde-ai luat că o să te părăsesc ?... Ei, haide, încetează !... Nu plînge, draga mea !... O să rămîn pentru totdeauna cu tine !...

Și după ce Maria se liniști, Baciana o culcă încetișor pe iarbă, se ridică și porni spre biserică. Era la fel de emoționat ca și Maria.

În biserică domnea o semiobscuritate răcoroasă. Baciana privi în jurul său.

Pereții mîncați de igrasie... De jur împrejur nici o icoană, nici o frescă... Iconostasul numai găuri... Într-un ungher, o măsuță de lemn cu picioarele abia înțînate, acoperită cu o pînză verde roasă, pe ea un sfeșnic strîmb și o icoană a Maicii Domnului, desenată de mîna unui excentric... În sfeșnic trei lumînări arse pînă aproape de capăt... Pe masă, o legătură de lumînări subțiri de ceară și alături o bancnotă mototolită...

— Hei ! strigă Baciana.

— He-e-e-i ! îi răspunse ecoul.

De undeva, din nișele de sub clopotniță, cîțiva porumbei se înălțară guruind și ieșiră unul după altul prin gemulețele înguste... Peretele dinspre răsărit, pînă la înălțimea unui stat de om, era înnegrit de fumul lumînărilor. Din loc în loc se vedeau liste lungi de excursioniști, dispuse după alfabet, cu indicarea adreselor și data vizitării bisericii. Pe un perete din altar, sub unica frescă pe jumătate ștearsă, înfățișîndu-l pe Mîntuitorul, Baciana citi o poezioară jalnică, în care un anonim autodidact îl provoca pe preaînaltul :

În preamăritul șters de tot
Și fără chip să cred nu pot !

„Un comsomolist-ateu se lăfăia semnătura sub poezioară. Iar un pic mai jos, tot pe perete, era zgîriat un răspuns :

Dacă nu crezi în Dumnezeu şi eşti de tine mulţumit,
De ce te-ai mai cărat aici, prea tinere comsomolist ?
Mi-e lungă calea şi spinoasă, am griji duium pe
capul meu,
Aşa că lasă-mă în pace şi-ţi vezi de drum, convins
ateu.

Şi semnat : „Iisus Hristos".

Baciana izbucni într-un rîs zgomotos : era evident că în această competiţie prin corespondenţă ateul ceda în faţa părintelui ceresc.

Ieşind din biserică, n-o văzu pe Maria. Inima i se strînse.

— Maria, unde eşti ? strigă el.

Nu-i răspunse nimeni. „De ce-am lăsat-o singură ? !" gîndi Baciana şi o luă la fugă în jurul bisericii.

Maria şedea în faţa mesei aranjate de sub copac şi vorbea liniştit cu un bătrîn. Baciana se apropie.

— Unde-ai dispărut ? M-am speriat !... Bună ziua ! se întoarse el către bătrîn.

— Dumnezeu să vă dea sănătate ! bătrînul îşi scoase căciuliţa tuşineană. [1]

— Poate gustăm ceva ? o întrebă Baciana pe Maria.

— Numaidecît ! Chiar mi-e foame ! consimţi Maria. Mănîncă şi unchesul cu noi.

— Cum să nu ! Mai am şi eu cîte ceva ! Bătrînul dezlegă o desagă şi scoase din ea pîine de casă, brînză de „Gudauta", carne fiartă, usturoi murat, şi jumătate de sticlă de rachiu. Baciana aduse din maşină o sticlă de vin.

[1] Căciuliţă rotundă din pîslă.

Întîi, copiii mei, să dăm pe gît cîte-un păhărel de rachiu ! bătrînul scoase din desagă un păhărel minuscul de corn, suflă în el, îl umplu cu rachiu şi i-l întinse lui Baciana. Ei, haide, gustă din ăsta de dude şi zi ceva de bine !

— La noi numai bucurie, la duşman necaz să fie !

Baciana bău, rămase tăcut preţ de un minut, apoi rosti satisfăcut :

— Da, e bun ! şi se întinse după usturoi.

Bucuros, bătrînul îşi turnă şi lui.

— Acolo unde-i bucurie este şi supărare... Să bem şi pentru una, şi pentru cealaltă, să trăim şi să fim sănătoşi ! Pentru viaţă ! dădu el pe gît păhărelul şi îşi trecu mîna peste obrazul neras, apoi îi turnă Mariei. Ei, acuma zi şi tu o urare, fata mea ! Dumnezeu te-a făcut atît de frumoasă, că şi vorba ta trebuie să fie frumoasă !

Maria luă păhărelul.

— Cîţi ani ai, uncheşule ?

— A-a, dădu din mînă bătrînul, am trecut de şaptezeci !

— Să-ţi dea Dumnezeu încă pe-atîţia ani de viaţă !

— Cam mult, dar oricum, îţi mulţumesc ! Îmi place viaţa, n-am să ascund ! Aş vrea să mai trăiesc încă !

Baciana zîmbi.

— Cum te cheamă, uncheşule ? întrebă el.

— Mă cheamă Gheorghi, numele de familie Tuşmalişvili.

— De unde eşti ?

— Păi, uite, din satul ăla.
— Şi aici de ce-ai venit?
— Pasc vitele, bătrînul arătă cu mîna povîrnişul opus, pe care păşteau două vaci şi trei oi.
— Vitele-s ale dumitale?
— Ale mele.
— Cîştigul e bun?
— De ce cîştig poate fi vorba? Nici hrana nu şi-o scot!
— Atunci pentru ce le mai ţii?
— Păi aşa, mai o gură de lapte, mai un smoc de lînă, ei, şi din cînd în cînd mai pică şi cîte o bucată de carne... Dacă ar fi de două ori mai multe... Pe cînd acuma, cum e? Vite atîtea-s cît să aibă lupul de-o cină.
— Dar la stat predai?
— Predau...
— Ce predai?
— Tot aşa o gură de lapte, un smoc de lînă, o bucată de carne...
— Dar dacă ai avea de două ori mai multe vite?
— Ce rost are să mă întrebi, fiule! De-aş avea mai multe, aş preda mai mult... Că alta ce-aş putea să fac? Să dau la stat ori să duc la piaţă...
— Dar la colhoz nu lucrezi, uncheşule Gheorghi?
— Nu-i de mine acolo, fiule, la anii mei!... Copiii, bineînţeles, lucrează. Păi, ei nu-mi dau voie nici vitele să le pasc. Cică îi fac de rîs. Mai bine să stai acasă, spun ei, să te odihneşti.

Că lapte şi carne pentru predat putem cumpăra şi de la magazin, cică. Auzi? De la magazin! Da de unde să răsară carnea aia la magazin? La asta nu se gîndesc, nemernicii!
— Uncheşule Gheorghi, da biserica asta n-are stăpîn? întrebă deodată Maria.
— Păi, este o... bătrînică în sat. Tot Maria o cheamă şi pe dînsa... Ea a zugrăvit icoana care-i în biserică, pe masă... Boleşte, sărmana, da odată pe săptămînă tot urcă încoace, zicem bogdaproste şi pentru asta.
— Dar cine a aprins lumînările? întrebă Baciana.
— Păi, eu le-am aprins, cine altcineva?
— Da banii de pe masă de unde-s?
— Cum de unde? Eu i-am pus. Pentru lumînări...
— Crezi în Dumnezeu, uncheşule Gheorghi? întrebă Maria.
Gheorghi şovăi o clipă. Apoi se uită lung la biserică, se scărpină în cap, mai aruncă o privire asupra bisericii.
— Păi, cum să-ţi spun... Dacă-i să zic adevărul, nu prea cred... Dar aici sînt toată ziua singur, nici un suflet împrejur, fără să vrei începi să te gîndeşti la Dumnezeu...
— Şi ce gîndeşti despre el?
Gheorghi se uită încă o dată la biserică.
— Ce gîndesc?... Gîndesc că atunci cînd oamenii dărîmă sfintele lăcaşuri ale altora, trebuie să ridice în loc altele ale lor, mai mari şi mai frumoase decît cele dinainte... Iacă, biserica asta... A cui este, cine-a ridicat-o... nu se

ştie. La *teletoba*[1] oamenii vin aici din toate colţurile — şi armeni, şi tătari, şi greci, şi ruşi... De gruzini nici nu mai spun... Ei, şi totuşi ! E părăsită, fără supraveghere şi îngrijire, şi în locul ei ce-au construit ?

— Nu te-am înţeles, uncheşule Gheorghi...

— Păi, ce-i de înţeles aici ? Înainte, fiule, omul care venea la biserică trebuia să urce pe munte, intra pe poartă cu capul plecat, în faţa bisericii îşi scotea căciula şi în biserică era obligat să pună o lumînare... Dar ce vă tot tălmăcesc eu, că doar sînteţi oameni învăţaţi, de bună seamă, ştiţi mai bine ca mine... Ei, să luăm, bunăoară, sovietul nostru sătesc : e adăpostit într-o casă închiriată, pe jumătate dărîmată, şi oamenii care intră acolo nu numai că nu-şi scot căciulile, dar înjură şi scuipă... După mine, o casă mai înaltă şi mai frumoasă decît aceea a sovietului sătesc n-ar trebui să fie în tot satul... Dumneavoastră ce credeţi, înainte vreme un ţăran nu-şi putea dura o casă mai înaltă decît biserica ? Putea, dar nu cuteza ! Nu-şi lua acest drept !... Iar acuma casa preşedintelui colhozului nostru, care-i faţă în faţă cu sovietul sătesc, e aşa cum ar fi Kazbekul faţă-n faţă cu deluşorul de colo ! Chiar şi garajul şoferului Mitko, pînă şi acela e de două ori mai mare decît clubul nostru !... Ei, o să meargă omul să se roage într-un astfel de soviet sătesc ? N-o să meargă !... Oare sîntem noi nişte calici ? Nu ! Satul, slavă domnului, e bogat, puternic ! Pîine este destulă, şi

[1] Sărbătoarea hramului.

vin, şi legume ! Că doară omul prin ce se deosebeşte de porc ? Prin aceea că omul mănîncă ceea ce este în copac, iar porcul ceea ce-i jos, sub copac. De ce spun eu toate astea ? Pentru că orice lucru are nevoie de o mînă de gospodar la vreme ! Ai întîrziat, a căzut fructul din copac, ei, atunci îl capătă porcul !... Îi spun preşedintelui colhozului : „Doar tu eşti stăpînul, tu eşti puterea sovietică ! Apăi zbate-te, nemernicule, clădeşte o casă pe cinste, ca să-i fie omului drag să intre la sovietul sătesc !“ „Cum, zice, s-o clădesc fără bani şi fără credit ?“ „Da ce drăcovenie mai e şi creditul ăsta ?“ „A, zice, ăsta-i cărămida !“ Aţi auzit ? N-are cărămidă dumnealui ! De unde s-a găsit cărămidă pentru garajul lui Mitka sau pentru palatul preşedintelui de colhoz ?... Bine, de cărămidă nu poate face rost, dar să se bărbierească sau măcar să-şi lase barba să-i crească, aşa, ţărăneşte, asta poate ? Să se îmbrace cuviincios poate ? Ca să se poarte oamenii respectuos cu el. Poate, nemernicul, dar nu-i pasă de nimic ! Vaca mea are mai multă autoritate asupra satului decît preşedintele ! De ce ? Păi pentru că ea e întotdeauna spălată curat şi dă opt litri de lapte ! Iaca pentru ce ! Ori poate că n-am dreptate să gîndesc aşa ? Spuneţi-mi dumneavoastră ! bătrînul îşi termină vorbirea şi turnă vin în pahare.

— Ai toată dreptatea să gîndeşti aşa, uncheşule Gheorghi, răspunse Baciana, dar spune cinstit, ai vorbit dumneata despre asta măcar o dată la adunare ?

— Am spus o dată...
— Cînd ?
— Cîți ani ai ?
— Peste patruzeci.
— Eu aveam pe vremea aceea treizeci și... cît pe ce n-am nimerit... știi unde !
— Acum sînt alte timpuri, uncheșule Gheorghi !
— Păi, n-au decît să spună alții... Eu mi-am trăit traiul.
— Dar ziceai ca-i vrea să mai trăiești.
— Oh, că iuți mai sînteți și voi, tinerii, la vorbă ! Numai că la treabă nu vă place să vă grăbiți !... Nu ești cumva de la comitetul raional, fiule ?

Baciana pufni în rîs.

— Nu, uncheșule Gheorghi, sînt scriitor, redactor la ziar.

— Redactor ? Apucă-te și scrie în ziarul dumitale despre toate astea !

— Am să scriu !

— Nu prea e de crezut.

— De ce nu ? Chiar așa am să și scriu, adică cum gîndește Gheorghi Tușmalișvili.

— Vrei să dai toată vina pe mine ? își ciuli urechile bătrînul.

— Ei, nu ! O să scriu că eu îți împărtășesc gîndurile, în parte !

— Numai în parte ?

— Da.

— Va să zică, nu ești cu totul de acord cu mine ?

— Nu.
— Da pe jumătate ești ?
— Pe jumătate se prea poate !
— Ei, scrie pe jumătate !
— Neapărat !
— Om trăi și-om vedea, rosti bătrînul cu îndoială și i se adresă Mariei : O să scrie ?

— O să scrie ! începu să rîdă Maria.

— Dar voi ce sînteți unul față de celălalt ? întrebă deodată Gheorghi.

Maria, care nu se așteptase la o astfel de întrebare, se fîstîci, ridică din umeri și-l privi întrebător pe Baciana.

— Noi, uncheșule Gheorghi, ne iubim foarte mult și am urcat aici ca să ne cununăm. Dar cum nu-i nici un preot pe-aici, cine să ne cunune ? îi răspunse Baciana rîzînd.

— Ce nevoie aveți de preot ? Dacă vă iubiți unul pe altul, pot să vă cunun și eu, spuse Gheorghi, ridicîndu-se. Haide, faceți bine și vă sculați în picioare amîndoi ! Cum te cheamă ?

— Baciana.

— Numele dumitale îl știu, Maria.

Gheorghi își înălță mîinile către cer, în dreapta ținea paharul cu vin.

— Copiii mei, Maria și Baciana ! Fie ca roua dimineții să fie mirul înmiresmat pentru voi, soarele înalt — cununa, biserica asta străveche și pămîntul străbun — martorii dragostei voastre. Eu, Gheorghi Tușmalișvili, vă binecuvîntez, întocmai cum preaînaltul l-a binecuvîntat pe Noe și pe copiii acestuia. Înmulțiți-vă ! Și

fie ca urmașii voștri să proslăvească țara noastră ! Fie ca dragostea să vă însoțească întotdeauna pe drumul vieții voastre ! Să fiți credincioși unul altuia, sprijiniți-vă unul pe celălalt la greu și la osîrdie ! Amin !... Și nu uitați să mă poftiți la nuntă !

Bătrînul goli paharul pînă la fund, își șterse buzele cu mîneca, se apropie de Maria și Baciana și îi sărută zgomotos.

— Ei, n-are decît acuma oricare preot să se laude că el binecuvîntează și cunună oamenii mai bine decît Gheorghi Tușmalișvili ! adăugă el rîzînd și se bătu cu pumnul în piept.

— Îți mulțumim, uncheșule Gheorghi ! îi spuse Baciana bătrînului. Maria stătea cu capul plecat și tăcea.

— Ce frumoși copii o să aveți ! Gheorghi își luă desaga.

— Pleci, uncheșule ? întrebă cu părere de rău Baciana.

— Trebuie să mă duc, altfel vitele or să intre în livada colhozului și mă mănîncă fript paznicul... Rămîneți cu bine, copii ! Dacă mai veniți vreodată pe-aici, căutați-mă, o să fiu prin apropiere...

— La revedere, uncheșule Gheorghi ! Să-i dea Dumnezeu sănătate oricui, fie bărbat, fie femeie, care aici, în pustietatea asta, gîndește ca dumneata și te ajută ! Baciana și Gheorghi își strînseră cu putere mîinile.

După cîțiva pași, bătrînul se întoarse brusc și strigă înciudat :

— Și dumneata, Maria, ce ai, te-am supărat cu ceva ? Sau nu te-am cununat bine ?

Maria sări de la locul ei, alergă la el, îl îmbrățișă și-l sărută de cîteva ori pe obrazul nebărbierit, plin de țepi. Apoi, la fel de repede, se întoarse și alergă spre biserică.

Urmărindu-l cu privirea pe bătrîn, care se îndepărta, Baciana porni pe urmele Mariei.

Maria stătea în genunchi lîngă măsuță. În fața icoanei Maicii Domnului ardeau trei lumînări.

Baciana ascultă cu atenție, îndelung, șoapta femeii. Nu-i auzea cuvintele, dar înțelese că Maria se ruga. Apoi puse în tăcere, alături de bancnota boțită, zece ruble și ieși din biserică în vîrful picioarelor.

17

CÎND INTRĂ în compartiment, Baciana găsi acolo doi pasageri care discutau cu însuflețire. Unul din ei era, evident, provincial, celălalt, mai tînăr, probabil orășean. Baciana îi salută, își aruncă servieta în portbagaj și se așeză cufundîndu-se în lectura ziarului. Citea, însă fără voie asculta cu atenție ce discutau vecinii săi.

Provincialul vorbea tare :

— Nu, stimate Roland, un om cu arma și o mamă care plînge nu ne aranjează ! Noi avem

nevoie de ceva care să-l facă pe oricine ar privi sculptura să izbucnească în plîns, chiar dacă în loc de inimă ar avea o piatră.

— În cazul acesta adresați-vă lui Leonardo da Vinci sau lui Michelangelo, stimate Huta! îi răspunse tînărul.

— Nu-i Michelangelo cel care a făcut la Marneuli monumentul *Vor mai crește încă eroi*! Și ce monument! Cînd i-am văzut pe cei doi copilași goi, fiecare cu cîte o sabie uriașă, crede-mă, m-au podidit lacrimile! Fă pentru noi ceva asemănător și vei deveni Leonardo da Vinci al nostru!

— Nu știu... Schița mea ați văzut-o și mi se pare că v-a plăcut, nu-i așa? spuse tînărul ofensat.

— Da, am aprobat schița în consiliul artistic, pentru că mi-ai promis înainte de ședința consiliului, s-o modifici. Altfel nu ți s-ar fi plătit... Cuvîntul dat trebuie respectat!... Cît despre armă și lacrimi, de așa ceva noi n-avem nevoie!...

— De clopote în copacii uscați n-aveți nevoie! De tînărul gol, călare pe leu, n-aveți nevoie! De vulturul rănit n-aveți nevoie! De soldatul care strivește șarpele cu cizma n-aveți nevoie! Ei bine, atunci de ce anume aveți nevoie? Roland își desfăcu brațele. Cum să tratez eu tema Războiului pentru Apărarea Patriei?

— Cîți ani aveai în timpul războiului? întrebă Huta.

— Nici unul! Pe-atunci eu nu existam! răspunse Roland.

— Ei, tocmai asta înfățișează!

— Ce? nu înțelese Roland.

— Păi, tocmai acel ceva pe care nu-l cunoști — războiul!

— Cum anume s-o fac?

— Cum!.. De curînd nepoțelul meu, Huta cel mic, a găsit pe undeva casca mea de pe front și... a făcut pipi în ea, netrebnicul! La început i-am tras o urecheală, dar după aceea mi-a fost rușine... Crede-mă, n-am dormit toată noaptea!...

— Ei, să știi că nicăieri în lume nu există un astfel de monument... Și, în general, a existat vreun caz în care un sculptor să fi venit la dumneavoastră să vă învețe cultura porumbului?! Roland începuse să-și piardă răbdarea.

— Pînă acum n-a fost un asemenea caz, dar dacă se va găsi un sculptor care să se priceapă la problemele porumbului, de ce să nu învățăm și de la el?... Dar dumneata, ce părere ai, preastimate? i se adresă Huta lui Baciana.

Acesta dădu laoparte ziarul.

— Iertați-mă, nu știu despre ce vorbiți, minți Baciana. Înțelesese că nici unul dintre interlocutori nu va ceda și decise să nu se amestece.

— Problema constă în faptul că... începu Roland, eu am primit de la ei o comandă... De la colhoz, adică... Colhozul din satul Sakițiao...

Iar stimatul Huta Şelia e preşedintele colhozului... Eu trebuia să execut monumentul... Acum, cînd lucrarea este începută şi banii cheltuiţi, îmi pretind o nouă variantă ! Dar cum ? În ce fel ? Pentru banii pe care mi i-au alocat, nu se poate realiza ceva mai bun ! N-au decît să dea bani şi le înalţ şi un turn Eiffel ! La urma urmelor, totul se sprijină pe bani ! Pentru bani chiar şi Leonardo da Vinci i-a lucrat lui Cesare Borgia — omul cel mai lipsit de scrupule din lume — care pînă şi pe propria sa mamă şi pe soră-sa...

— Stop ! Nici un cuvînt mai mult ! Huta izbi cu palma în măsuţă.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă uimit Roland.

— Nu se poate să rostim astfel de cuvinte ! răspunse, mai calm de astă dată, Şelia.

— Ce fel de cuvinte ?

— Astea !... Nu se poate ca, vorbind despre Războiul pentru Apărarea Patriei, să rostim cu voce tare şi nici măcar să gîndim în sinea noastră ceva murdar şi obscen !

— Dar ce, am spus eu aşa ceva ? roşi Roland.

— Nu pot să repet acele cuvinte şi nici pe dumneata nu te sfătuiesc ! Huta îşi scoase o ţigară şi şi-o aprinse.

— Vă rog să mă scuzaţi ! Roland se ridică şi ieşi din compartiment.

— Stimate Huta, i se adresă Baciana preşedintelui, într-adevăr, ce-ar putea face el dacă i s-au alocat fonduri insuficiente ?

— Numele dumitale, preastimate ?

— Baciana Ramişvili.

— De fapt, stimate Baciana, ce înseamnă fonduri insuficiente ? Noi nu i-am pretins o lucrare uriaşă. Nouă ne trebuie un monument bun, nu neapărat mare. Mic, dar scump nouă !...

— Şi dacă el nu izbuteşte ? Comandaţi-l altuia ! îl sfătui Baciana.

— Da ? Şi ce să le spun oamenilor ? Că doar banii au şi fost cheltuiţi !... Îl duc acuma în sat, n-are decît să iasă singur din încurcătură cum o şti ! Eu am să-l oblig să facă ceea ce vrem noi să facă ! Dacă nu, o să-l tîrăsc pe plantaţia de ceai, să lucreze acolo pentru mine după cum merită pînă ce-şi va plăti toţi banii primiţi ! Hm, am mai văzut eu din ăştia... Huta Şelia zîmbi singur de spusele lui şi-l servi pe Baciana cu o ţigară. Acesta luă ţigara, dar n-o aprinse.

— Şi ce fel de monument aţi dori dumneavoastră să aveţi ? întrebă el.

— Să fie făcut aşa fel, încît oricine va trece pe lîngă el să nu înceapă să se întrebe ce-i acolo, ci pur şi simplu să se oprească şi să cadă pe gînduri. Iată ce monument vrem noi să avem.

— Da, problema e grea, într-adevăr ! surîse Baciana.

— Fără discuţie. Dar parcă a fost ceva uşor ? Am construit de curînd un complex zootehnic. Eu am invitat un pictor şi l-am rugat să deco-

reze clădirea... Știi ce mi-a făcut? A împodobit toți pereții cu vaci, porci, capre, purcei! „Ce-i asta?“ l-am întrebat. „E pentru prima dată cînd văd un președinte de colhoz care nu cunoaște animalele domestice!“ mi-a răspuns. „Nemernicule, i-am zis, oare crezi că sînt prea puține animale în clădire, ca să te apuci să le mai mîzgălești și pe pereți?!“ „Atunci, ce să pictez?“ a întrebat el. „Întîi șterge tot ce-ai pictat aici, apoi vom hotărî noi ce-o să fie mai departe!“

— Și ce-a fost mai departe?

— Nimic. L-am obligat să deseneze niște copilași — un băiețel și o fetiță ținînd pahare în mîini. O pajiște verde. Flori multe, de toate culorile. Pe jajiște, o vacă. Iar copilașii cu paharele în mîini, o roagă pe vacă să le dea lapte. Asta a fost.

— Și vaca ce făcea? întrebă rîzînd Baciana.

— Aduceți-mi ierbușoară și eu am să vă dau lăptișor! spunea vaca, răspunse, rîzînd și el, Huta. A ieșit un desen minunat! Știi, cîteodată mă duc anume numai ca să-l admir. Pentru că a izbutit să deseneze toate astea nemernicul! Ce Leonardo da Vinci! Să deseneze cum dorești, dar să deseneze ceea ce vreau eu! Oare n-am dreptate, stimate Baciana?

— Ai dreptate, probabil... Dar trebuie să fii de acord că un artist poate avea ideile sale... Arta e o treabă complicată...

— Păi, tocmai despre asta e vorba, despre artă... Că, să desenezi o vacă este, desigur, lucrul cel mai simplu dintre lucrurile simple! Asta m-a învățat încă în clasa a doua Anton Gugunava. Asta era profesorul nostru de desen... El însuși desena vaci, că, pur și simplu, parcă erau vii, îți venea să te duci să le mulgi, ce mai!... Iar ăsta... Roland... o ține una și bună — un om cu arma! Păi, dacă aș fi vrut eu un om cu arma, aș fi pus un pierde-vară viu și i-aș fi dat să țină în mînă o pușcă adevărată! Că doar avem destui din ăștia în sat, să știi! Huta îmbîcsise compartimentul cu fum de țigară, Baciana își aprinse și el o țigară.

Roland, fie că se plictisise să stea pe culoar, fie că-i trecuse necazul, intră în compartiment și se așeză în tăcere pe locul său.

— Ce-i cu dumneata, fiule, te-ai necăjit? Că doar nu ți-am spus nimc rău! Huta îl mîngîie pe cap cu mîna lui bătătorită pe Roland și continuă, adresîndu-se lui Baciana: Tineretului nostru îi place să trăiască pe de-a gata! Fiul meu, după ce-a absolvit școala, s-a însurat cu o femeie cu doi copii! Nici în direcția asta n-a vrut să se ostenească singur!... Dumneata cîți copii ai, stimate Baciana?

— Nu sînt căsătorit.

— O-o-o, asta-i de neiertat, stimate Baciana!

— Dar dumneata?

— Unul, chiar ăsta despre care ți-am vorbit... Dar nu eu sînt vinovat. Nevastă-mea, sărmana, a murit de timpuriu. Cînd m-am întors de pe front, n-am mai găsit-o printre cei

vii... Iar ăsta al meu... Nu-i băiat rău, dar în problema de față nu împărtășește părerea mea. Aștia doi, îi zic, sînt ai tăi, dar nu-s făcuți de tine ; fă-ți, îi zic, măcar un copil, să fie făcut de tine ! Vita, îi zic, pînă și aia e mai bună ca tine ! Uite, îi zic, capra noastră a fătat trei iezi ! Păi capra, îmi zice, are puține griji : se îndoapă cu iarbă, de îmbrăcăminte n-are nici un fel de trebuință, fată plozi cu cizmulițe și cojocel. Dar eu, îmi zice, cum să-mi îmbrac și să-mi încalț copiii, dacă blugii costă, la speculanți, nu mai puțin de două sute de ruble !

— Așa-i ! interveni în discuție Roland.

— Dar dumneata, mă rog, cîți copii ai, apărătorule ? se întoarse Huta spre el.

— Eu, stimate Huta, împlinesc treizeci de ani, am trei copii și soția mea îl așteaptă pe-al patrulea ! răspunse Roland și se întoarse cu fața la geam.

— Bravo ! Huta bătu din palme, așa mai înțeleg și eu ! Un tată-erou ! Te-am supărat un pic, te rog să mă ierți !

— Ei, nu face nimic... dădu din mînă Roland.

— Scuză-mă, copile, scuză-mă ! repetă Huta.

— Vai, lasă... se fîstîci Roland și, ca să schimbe tema, îl întrebă pe Baciana : Dumneata încotro, stimate Baciana ?

— La Suhumi, în delegație.

— Ai noroc... O să faci baie în mare...

Baciana zîmbi și făcu un semn de încuviințare din cap.

— Și cum rămîne cu problema noastră, dragă Roland ? începu Huta.

— Care problemă ? se prefăcu acesta mirat.

— Păi, cu monumentul.

— Ce am hotărît o dată, rămîne bun hotărît, stimate Huta ! Doar că am hotărît cum cred eu și nu cum crezi dumneata ! rosti nemulțumit Roland și se întoarse din nou cu fața spre geam.

— Adică, în ce fel ? deveni atent Huta.

— Păi, așa : Un soldat în picioare ! Cu cască și pușcă ! Lipită de el, o tînără femeie, mamă ! Desculță ! Iar femeia e înconjurată de patru prunci goi, speriați ! Așa ! Roland congestionat la față, își puse pumnul pe măsuță, ca și cum se pregătea să se bată.

— Ei, parcă eu ce-ți spuneam ? ! sări Huta bucuros și-l sărută pe Roland pe frunte. Ți-am spus doar, stimate Baciana ! I-e lene tineretului nostru să gîndească ! Vrea să trăiască fără grijă, avînd de toate ! Și numai un pic dacă-și pune creierul la contribuție, mută și munții din loc ! Te-ai convins ?

Baciana fu urgent rechemat din delegație pentru probleme legate de ziar.

Un instructor al Comitetului Central îl sună la hotel.

— Mîine-dimineață, la ora zece, trebuie să fii la secretar...

— În ce problemă ? întrebă Baciana, dar în receptor se mai auzeau doar semnale sonore.

Discuţia cu secretarul a fost scurtă. De fapt, nici nu se putea numi discuţie, a vorbit numai secretarul. Baciana a ascultat. O situaţie mai proastă nici nu şi-ar fi putut imagina : ziua-n amiaza mare, chiar în sediu, unul din redactorii săi fusese surprins în flagrant delict de luare de mită !

La ora două, Baciana convocă o şedinţă de partid fulger. În afară de membrii colegiului şi de lucrătorii redacţiei, la şedinţă au participat un instructor de la C.C. şi un lucrător de la Ministerul afacerilor interne, care efectua cercetarea.

Şedinţa a fost deschisă de secretarul Comitetului de partid.

— Înainte de a începe analizarea problemei, vreau să-l rog pe tovarăşul Şalva Helaia să ne relateze tuturor, cum, în ce împrejurări s-a produs chestiunea cu mita.

Helaia tuşi, îşi îndreptă cravata neagră şi începu.

— Acum două luni, la secţia noastră s-a primit o informare că Şota Ţuladze, lucrător la redacţia dumneavoastră, îl estorchează de bani pe cetăţeanul Kaloian, împotriva căruia se primise la ziar o scrisoare demascatoare...

— Tovarăşe Helaia, informarea aţi primit-o în urmă cu două luni, iar mie îmi spuneţi despre asta abia acum ? exclamă uimit Baciana.

Ezitînd puţin, Helaia răspunse :

— Vezi dumneata, stimate Baciana, noi am

verificat veridicitatea informaţiei şi de aceea am decis să nu vă comunicăm dumneavoastră despre ea, ca să nu deranjăm înainte de vreme, poate şi fără temei, colectivul redacţiei şi chiar pe cel bănuit.

— Pe cînd acum, acest „bănuit“ stă la închisoare şi toată redacţia e acoperită de ruşine. Asta, după părerea dumitale, e mai bine ? întrebă Baciana.

— Mda... Aşa a ieşit... Dar faptul rămîne fapt : Ţuladze a fost prins în flagrant delict...

— Ce vă interesează în mod special, tovarăşe Helaia, preîntîmpinarea luării de mită sau arestarea vinovatului ? Baciana abia se stăpînea.

— Tovarăşe redactor-şef, eu vă respect foarte mult, dar nu înţeleg de ce îi luaţi apărarea acestui şperţar ? răspunse Helaia.

— Dar cine să-l apere în afară de mine ? se miră Baciana.

— Trebuiesc apăraţi cei nevinovaţi !

— Oricît de vinovat ar fi Ţuladze, dumneavoastră aţi procedat incorect !

— Tovarăşi, după cîte ştiu, m-aţi invitat aici în legătură cu informarea. Dacă aveţi de gînd să mă excludeţi din partid pe mine în locul lui Ţuladze, spuneţi-mi lucrul acesta direct ! se ofensă Helaia.

— Iertaţi-mă, m-am înfierbîntat puţin...

Helaia deschise o mapă şi scoase de acolo o foaie de hîrtie.

— Iată scrisoarea anonimă, care a venit la redacţie pe numele dumneavoastră, Baciana Akakievici.

— Cum a ajuns la noi această scrisoare ?

— A fost găsită la cel reținut, la Țuladze. După primirea mitei, el trebuia să distrugă scrisoarea în prezența lui Kaloian.

— Arată-mi-o, te rog !

Baciana întinse mîna.

— Poftim ! Helaia îi transmise scrisoarea.

— Citiți-o, vă rog, cu glas tare, rugă unul dintre membrii colegiului.

Aruncînd o privire asupra filei, Baciana recunoscu imediat anonima și propria sa rezoluție. Scrisoarea era scurtă, confecționată cu litere mari de tipar. Tulburat la culme, simți că nu va putea citi scrisoarea. I-o transmise secretarului comitetului de partid.

— Citește-o !

„Dragă redacție ! se spunea în scrisoare. Pe strada Urbneli se petrec afaceri tenebroase. Gaioz Konstantinovici Kaloian (responsabilul magazinului) și concubina sa, domiciliind la aceeași adresă, Xenia Gavrilovna Vartagava (casiera aceluiași magazin), cu scopul de a ucide în mod metodic prin introducerea în hrană la diferite ore și în diferite doze, a fel de fel de substanțe otrăvitoare, o otrăvesc pe soția lui Kaloian, Lili Gherasimovna Amanatidze, care în momentul de față, din cauza otrăvirii, se găsește în spital. Stimate redactor ! Pînă cînd vor călca pămîntul nostru teroriștii desfrînați ? Pînă cînd va fi învăluită în întuneric această afacere tenebroasă ? Rog să vă grăbiți și, cu pana dumneavoastră ascuțită, să demascați pe acești asasini intrați în putrefacție ! Cu respect — un umanist."

— Scrisoarea are rezoluția redactorului-șef ? întrebă același membru al colegiului de redacție.

Secretarul comitetului de partid citi :

„Tov. Ș. Țuladze. Rog trimiteți scrisoarea la Ministerul afacerilor interne. B. Ramișvili."

Se lăsă tăcere. Baciana luă scrisoarea de la secretar și i-o înapoie lui Helaia.

— Țuladze nu a trimis scrisoarea la Minister ! sublinie Helaia.

Baciana nu răspunse. Înțelegea totul, înțelegea cum s-au desfășurat evenimentele mai departe. Iar Helaia continuă :

— Șota Țuladze n-a trimis scrisoarea la Minister. El l-a vizitat personal pe Kaloian la domiciliul acestuia și i-a făcut cunoscut conținutul anonimei. Kaloian, bineînțeles, a negat categoric totul. Vartagava, de asemenea, a respins faptele expuse în anonimă. Dar Țuladze le-a spus ambilor că redacția este obligată să dea curs chestiunii și a plecat. Kaloian, vrînd să scape de proceduri neplăcute, i-a oferit lui Țuladze cinci sute de ruble, cu condiția ca acesta să distrugă scrisoarea. Țuladze nu a acceptat. Atunci Kaloian i-a promis încă peatîta. Țuladze a pretins două mii de ruble. Suma aceasta i s-a părut lui Kaloian inaccesibilă și ni s-a adresat nouă cu o reclamație în care scria că un redactor literar de la ziar, Țuladze, cu scopul de a-l estorca de bani, îl șantajează

pe el şi pe ajutoarea sa... A fost delegat un grup operativ, lui Kaloian i s-au înmînat două mii de ruble pentru a-i fi transmise lui Ţuladze. Banii, evident, au fost în mod corespunzător... Iar Ţuladze a fost pus sub urmărire.

Helaia scoase din mapă încă o filă şi continuă :

— La 17 septembrie, la orele trei din zi, la intrarea nr. 2 a imobulului în care se află magazinul universal „Bogatîr", a avut loc întîlnirea dintre Kaloian şi Ţuladze. Din declaraţia lui Kaloian rezultă că Ţuladze a refuzat banii pe motiv că redactorul-şef ar cere studierea cazului şi publicarea materialului în ziar.

— Iartă-mă, stimate Şalva, dar dumneata ştiai că cele arătate în reclamaţia lui Kaloian nu corespund realităţii ? întrebă secretarul general de redacţie.

— Nu, atunci încă nu ne parvenise anonima cu rezoluţia redactorului-şef.

— Să tragem concluzia că în perioada acestei operaţii însuşi redactorul-şef era suspectat ?

— Nu, nici o clipă. Doar Ţuladze spusese că tocmai redactorul-şef insistă pentru cercetarea cazului.

— De ce, după părerea dumitale, i-a fost necesar lui Ţuladze acest procedeu ?

— Pentru a ridica tariful.

Secretarul general de redacţie tăcu. Helaia continuă :

— După zece zile, noi am repetat experimentul. Întîlnirea a fost fixată în preajma Lacului Cerepaşievo, într-una din clădirile muzeului etnografic, sub cerul liber. Şi din nou Ţuladze n-a luat banii, invocînd acelaşi motiv... Deşi îi promisese lui Kaloian că îşi va da toată silinţa să-l convingă pe redactorul-şef să renunţe la transmiterea scrisorii la Ministerul afacerilor interne. Mai departe Kaloian trebuia să facă el însuşi demersuri... La 27 octombrie, ştiind că redactorul-şef se află în delegaţie şi că Ţuladze va acţiona mai curajos, noi am efectuat încă un experiment. De astădată aşteptările noastre s-au confirmat. La orele 10 dimineaţa, în incinta redacţiei, Ţuladze a luat banii de la Kaloian !

— Şi asta e dovedit ? întrebă instructorul de la C.C.

— Dovedit. Banii au fost confiscaţi de la Ţuladze. El a recunoscut. Însă ieri şi-a modificat declaraţia iniţială şi a susţinut că a luat banii cu împrumut. Helaia închise mapa.

Pe Baciana parcă-l lovise cu o măciucă în moalele capului.

— Stimate Şalva, spuse el în sfîrşit, dumneata ai spus că Ţuladze a refuzat de două ori banii şi i-a luat abia la a treia întîlnire cu Kaloian. Explică-mi, te rog, de ce a fost necesar să repetaţi acest experiment de trei ori ? Oare nu se poate admite că omului i s-a luminat mintea, şi-a dat seama de greşeală şi a renunţat la intenţia sa necinstită ? Nu v-aţi gîndit la asta ?

— Dumneata nu cunoşti specificul muncii noastre şi încerci să explici cazul prin considerente umane. Dar nu este aşa cum ţi se pare dumitale... Dacă Ţuladze nu s-ar fi apucat încă de la început să se tocmească cu Kaloian, poate că am fi crezut şi noi în onestitatea lui. El însă a tergiversat în mod vădit, cu scopul de a ridica tariful !

— Dar Kaloian îi adusese exact suma fixată. Atunci de ce a refuzat-o ?

Helaia se foi pe scaun.

— Mie mi se pare totuşi că Ţuladze ridica tariful. De aceea l-am verificat de trei ori.

— Nu ştiu ce numeşti dumneata verificare. După mine asta seamănă mai mult cu o tentaţie.

— Ţelul nostru constă în stîrpirea ilegalităţii ! declară cu fermitate Helaia.

— Credeam că ţelul vostru constă în prevenire şi nu în ademenire ! răspunse Baciana. Dacă m-aţi fi informat despre toate la vreme, l-aş fi concediat pe Ţuladze şi delictul ar fi fost preîntîmpinat.

— Stimate Baciana, noi nu avem nici timp şi nici posibilităţi să-i dezmierdăm şi să-i cocoloşim pe şperţari !

— Dar pe Kaloian ?

— Cazul lui Kaloian este în cercetarea altui grup... Şi dumneata ştii ce-l aşteaptă, dacă faptele arătate în anonimă se confirmă...

— Îţi mulţumim pentru informare, stimate Şalva ! spuse Baciana, ridicîndu-se. Helaia îşi

luă rămas bun de la ceilalţi şi părăsi în grabă biroul.

— Ce părere aveţi, tovarăşi ? li se adresă secretarul comitetului de partid celor prezenţi.

— Îmi permiteţi ? ridică mîna adjunctul redactorului-şef.

— Te rog !

Adjunctul se sculă în picioare şi îşi aranjă hîrtiile care se aflau în faţa sa. Se vedea că se pregătise dinainte să ia cuvîntul, însă cu toate astea nu era mai puţin tulburat.

— Este prezent aici un reprezentant al Comitetului Central şi asta mă obligă pe mine, un comunist, să fiu sincer pînă la capăt. Astăzi, noi, bineînţeles, îl vom exclude pe Ţuladze din rîndurile partidului, dar acest lucru trebuia să se întîmple mult mai devreme dacă n-ar fi avut un protector în persoana redactorului nostru şef... Ţuladze a acoperit cu noroi profesia de ziarist sovietic ! Întreaga noastră redacţie este astăzi compromisă în ochii opiniei publice. De aceea eu repet : toată răspunderea pentru cele petrecute îi revine tovarăşului Ramişvili. Ramişvili personal l-a adus în redacţie pe prietenul său Ţuladze, deşi acesta nu avea nici un fel de merite, l-a protejat pînă în ultima zi, ba chiar şi astăzi, dacă aţi observat, îşi dă toată silinţa să-l scuze... Tocmai datorită acestei munci „educative" a redactorului-şef am ajuns noi într-o situaţie atît de deplorabilă... Ce reprezenta, la urma urmelor, acest Ţuladze ?! Un prieten rău, deşi eu niciodată n-am făcut

parte din cercul lui de prieteni, un fiu rău, un frate rău, un tată rău, un publicist lipsit de talent, şi, ceea ce e mai important, un şperţar !... Iată cine era Ţuladze ! Eu am fost întotdeauna împotriva aducerii lui în redacţie, şi el nu ar fi ajuns la noi dacă aş fi fost eu şeful ziarului. La vremea respectivă eu am făcut cunoscut şi la Comitetul Central şi la Ministerul afacerilor interne că Ţuladze este un şperţar. De aceea, în ceea ce mă priveşte, îmi declin orice răspundere şi cer ca aceasta să-i fie trecută în totalitate tovarăşului Ramişvili, care să fie făcut răspunzător pe de-a-ntregul de situaţia creată.

Adjunctul îşi scoase din buzunar o batistă de un alb imaculat, îşi şterse transpiraţia de pe frunte şi bărbie, după aceea îşi ridică puţin, cu grijă, pantalonii bine călcaţi şi se aşeză.

— În timp ce adjunctul vorbea, prin mintea lui Baciana se perindară în goană anii lui de studenţie. Îşi aminti ce buni prieteni erau, el, actualul său adjunct şi Ţuladze, cum se produceau la teatru studenţesc, cum se adunau la clubul universitar, cum îşi împărţeau între ei ultima bucăţică, la cantina studenţească, poreclită „Restaurantul Ştiinţa“, cum mergeau în excursie la Udzo şi Şiomgvime [1]. Cum s-au îndrăgostit toţi trei de aceeaşi fată... Baciana îşi aminti toate acestea şi-i veni să plîngă, să

[1] Mănăstiri străvechi în împrejurimile oraşului Tbilisi.

plîngă atît de tare, încît să-i audă plînsul toţi cei care îşi aduceau aminte de tinereţea lor...

— Cine mai vrea să-şi spună părerea ? întrebă secretarul comitetului de partid.

— Eu vreau să-i pun o întrebare tovarăşului Ghivi ! spuse redactorul literar.

— Ce întrebare ? se miră adjunctul.

— Ai spus că-l ştiai pe Ţuladze de şperţar. De cîţi ani ştiai despre asta ?

— De cinci-şase ani ! răspunse adjunctul, fără să stea pe gînduri.

— De ce, atunci, anul trecut i-ai dat recomandare pentru primire în partid ?

Adjunctul păli, îşi linse buzele care i se uscaseră dintr-o dată şi zise :

— Întrebarea nu priveşte fondul problemei... În primul rînd, eu nu-mi pot aminti cui şi cînd am dat recomandare, în al doilea rînd, recomandările pentru primirile în partid sau pentru plecările în străinătate se dau de cele mai multe ori formal...

— Ghivi Davidovici, dumneata glumeşti sau vorbeşti serios ? întrebă uimit instructorul de la C.C.

— Dar ce, parcă dumneata îi ţii minte pe toţi cei pe care i-ai recomandat să fie primiţi în partid ? îl întrebă la rîndul său adjunctul pe acesta.

— Bineînţeles ! Păi cum altfel ?! îşi desfăcu braţele instructorul.

— Am o întrebare, spuse secretarul comitetului de partid, să admitem că nu-ți aduci aminte cînd i-ai dat recomandarea lui Țuladze. Dar de ce acum o lună ai plecat împreună cu el în delegație, știind că e un șperțar și un bandit ?

— Doar nu puteam refuza o sarcină dată de redactorul-șef !

— Ce legătură are asta cu redactorul-șef ? El se afla atunci în concediu ! Tu singur ai scris delegațiile pentru tine și pentru Țuladze.

— Da, am plecat cu el, ca să evit eventuale abuzuri din partea lui ! ieși din impas adjunctul.

Redactorul literar izbucni în hohote zgomotoase de rîs. Secretarul bătu în masă cu creionul.

— Îmi permiteți să mai pun o întrebare ? luă cuvîntul un membru al colegiului. Dumneata, Ghivi Davidovici, ai declarat că la vremea respectivă ai sesizat atît C.C.-ul, cît și Ministerul afacerilor interne despre atitudinea imorală a lui Țuladze. Ai putea să ne explici de ce aceste instanțe nu au reacționat la sesizările dumitale ?

— Asta era pe timpul vechii conduceri... Mulți dintre cei de atunci nu se mai află în posturile dinainte, iar alții, în general, nu mai sînt printre cei vii...

— Și de ce nu ai comunicat noii conduceri ?

— Ce sens are această întrebare ? se miră adjunctul provocator.

— Iată care, dragul meu : dacă conducerea cunoștea toată situația de la dumneata și cu toate acestea nu a luat măsuri, acest fapt ne-ar diminua într-o anumită măsură culpa noastră comună. Asta-i tot ! răspunse acel membru al colegiului.

— În ceea ce mă privește, nu mă simt în nici un fel răspunzător și nu am nevoie de nici un fel de indulgență ! i-o tăie cu răceală adjunctul.

Dezbaterile continuară. Toți, la unison, și-au exprimat regretul în legătură cu cele petrecute și de aceea au cerut în unanimitate excluderea lui Țuladze din rîndurile partidului.

Veni și rîndul lui Baciana. El se ridică și începu să vorbească, foarte calm, dar cu voce schimbată :

— Prieteni, aproape tot ce s-a spus aici este adevărat. Șota Țuladze este prietenul meu... Am studiat împreună la universitate, împreună ne-am plimbat prin cartierele Vake și Vera... A fost tot timpul un tovarăș excelent, un tată iubitor pentru copiii săi și un fiu bun pentru părinții lui... Eu l-am invitat să lucreze la ziar nu pe baza prieteniei noastre, ci datorită minții sale agere și excepționalului său talent de ziarist... Dar se vede că n-am avut nici experiența, nici capacitatea, nici autoritatea de a-l influența, de a-i supraveghea acțiunile și comportamentul... Sincer vorbind, ceea ce s-a petrecut cu Țuladze, eu apreciez ca fiind o anomalie psihică... Nu am intenția să-mi declin

răspunderea. Sînt de acord cu adjunctul meu — întreaga răspundere trebuie să-mi revină mie și sînt gata să suport consecințele...

Baciana se așeză și ceru apă.

...Durerea s-a iscat în umărul drept. Apoi s-a prelins către piept și s-a înșurubat undeva sub sfîrcul sînului stîng. După aceea, o mînă asprită de bătături a cuiva a pătruns parcă în piept și s-a apucat să stoarcă inima ca pe-un ciorchine de strugure. S-o stoarcă fără grabă, dar sîrguincios : un-doi, un-doi, un-doi... În sfîrșit, cînd n-a mai rămas în ea nici o picătură de sînge, aceeași mînă a aruncat-o cu nepăsare...

18

ÎN ZIUA ACEEA, la părintele Ioram veni un vizitator. Discuția lor a fost scurtă, confuză și îngrozitoare.

— Părinte spuse vizitatorul după cele dintîi cuvinte de salut, prietenii dumitale, care ți-au salvat viața în noaptea aceea, vor fi foarte bucuroși dacă le vei uita numele, și cel mic și cel de familie !

Vizitatorul stătea cu spatele la Baciana și acesta nu-i putea vedea chipul. Dar după expresia feței părintelui Ioram, Baciana înțelese că străinul este un om periculos.

— Să uit și crucea ? întrebă părintele Ioram.

— Și adresa totodată !

— Dar adresa, e cunoscută la „Salvare" spuse preotul, pălind.

— „Salvarea" te-a ridicat de pe stradă și a fost anunțată de la un telefon public.

— Va să zică, totul a fost prevăzut și premeditat ?

— Da.

— Și crucea ? repetă părintele Ioram.

— Nu știu despre ce cruce e vorba...

— Știi !

— Știu numai cele despre care ți-am spus !

— Crezi că lumea are acoperiș de paie ? zîmbi cu amărăciune preotul.

— De țiglă, părinte, de țiglă din import ! îl corectă vizitatorul.

— Cu cît ați cumpărat crucea de la ticălosul ăla ? glasul părintelui Ioram tremură.

— Îți spun sincer, vorbele dumitale despre nu știu ce fel de cruce sînt cu totul de neînțeles pentru mine. Dacă acesta este unul din simptomele bolii dumitale, eu nu sînt în stare să-ți acord vreun ajutor. Dacă însă ai nevoie de o cruce sau, dimpotrivă, dacă dorești să vinzi una, spune-mi de-a dreptul și eu o să te ajut. Nu te jena, că bani găsim noi.

— Adică cine noi ? întrebă părintele Ioram.

— Noi ! răspunse scurt vizitatorul.

— Dar dumneata cine ești ?

— Eu sînt mijlocitorul...

— Nu vreau să stau de vorbă cu dumneata...

— Nici eu...

— În cazul ăsta, la revedere...

— Nu văd că ar fi necesar să se mai repete întîlnirea noastră, de aceea îmi iau adio de la dumneata... vizitatorul se ridică.

— Mă ameninți? întrebă părintele Ioram, din glasul căruia se și simțea că este înfricoșat.

— Nu, vă avertizăm!

Pînă atunci Baciana ascultase cu atenție, în tăcere, acest dialog ciudat, cu totul de neînțeles pentru el, însă ultimile cuvinte ale necunoscutului l-au scos din sărite.

— Tinere, fii amabil și vino aici! îl rugă el. Baciana vroia foarte mult să-i rețină chipul. Necunoscutul se întoarse încet spre Baciana și întrebă cu o prefăcută politețe, străbătută de o vădită ironie:

— Cu mine vorbiți?

Baciana se cutremură. Necunoscutul nu avea chip! Aparent, totul se afla la locul său — ochii, urechile, nasul, buzele, bărbia... Și cu toate acestea, omul ăsta era fără chip, trăsăturile sale nu exprimau nimic, nici un sentiment, nici o tresărire a sufletului sau a minții. Baciana înțelese că un astfel de chip este cu neputință să fie reținut, că astfel de oameni îi vor descoperi pe toți cei de care au nevoie, pe toți cei care îi interesează. Înțelegînd asta, Baciana își strînse pleoapele și se strădui să reconstituie în memorie fața acestui neobișnuit vizitator, dar în zadar, fizionomia necunoscutului se destrămă ca o nălucă.

Cînd deschise ochii, omul dispăruse din salon.

— Cine era? îl întrebă el pe preotul rămas încremenit. Pentru prima dată văd un om cu un chip atît de inexpresiv!

— Ăsta nu e om. E satana...

Infarctul care îl imobilizase într-un pat de spital pe părintele Ioram era al doilea la număr. Și să nu-i treacă cumva prin minte stimatului cititor că această grea suferință l-a lovit pe parohul bisericii din Ortaciali în timp ce citea nemuritorul „Decameron" sau descrierea ospățului de la palatul lui Baltzar, imortalizat pentru posteritate de proorocul Daniil.

În anul 1970 a încetat din viață, la Paris, în vîrstă de 90 de ani, prințul gruzin Saurmag Amiredjibi, aflat în emigrație. În testamentul său, prințul ruga ca rămășițele sale pămîntești să fie transportate în Gruzia pentru a i se citi prohodul în biserica Sfînta Treime din Ortaciali, iar crucea din aur împodobită cu smaralde, de care nu s-a despărțit pînă la moarte, să fie depusă ca ofrandă la icoana Maicii Domnului, icoană aflată la aceeași biserică.

Strănepoata lui Amiredjibi, Ketevan Andronikașvili-Miroliubskaia, a executat testamentul strămoșului său cuprins de nostalgie. El a fost înmormîntat în cimitirul Kuki, iar crucea, căreia i s-a anexat testamentul și adnotația respectivă, transmisă părintelui Ioram.

Pe lîngă descrierea crucii și datele privind valoarea ei, adnotația conținea comunicarea că

această cruce aparținuse sorei lui Vahtang Gorgasal[1], Guranduht, și că Gorgasal, la vîrsta de șaisprezece ani, răpunînd oștile allanilor și ale hazarilor și scăpînd-o din robie pe sora sa Guranduht, i-a agățat la gît, cu mîna sa, crucea.

E greu de spus în ce măsură aceste date corespundeau realității și în ce mod crucea a devenit o relicvă de familie pentru neamul lui Amiredjibi, dar ea reprezenta o valoare uriașă, mai ales pentru biserica din Ortaciali, care se zbătea în sărăcie, așa că părintele Ioram a socotit-o drept cea mai mare dovadă de bunătate dumnezeiască.

De atunci, în fiecare an, de Sîntămărie, părintele Ioram scotea cu evlavie din seiful unde stătea pe o pernă de atlaz alb ca zăpada crucea și o depunea în fața icoanei Maicii Domnului.

Cu buze tremurînde de tulburare, enoriașii sărutau smaraldele ce-i priveau din adîncurile secolului al cincilea, iar părintele Ioram și diaconul Avel Ardjevanidze îi urmăreau cu nu mai mică tulburare pe enoriași, ca nu cumva aprinsa credință să-i îmboldească pe careva dintre ei să ia cu sine relicva sfîntă, evaluată de experții francezi la 250 000 de dolari.

Asta a durat pînă în anul 1973.

Iar cu un an înainte de asta, în a doua săptămînă de după sărbătoarea Sfintei Marii, în

[1] Rege al Gruziei, întemeietorul orașului Tbilisi (a murit în anul 502)

timp ce părintele Ioram ședea în chilia sa și, cu lacrimi de înduioșare în ochi, recitea pentru a suta oară istoria frumosului Iosif și a fraților săi, ușa chiliei s-a deschis și a apărut pe neașteptate diaconul Ardjevanidze, salutîndu-și vesel parohul.

— Salut, Ioramcik ! și sughiță zgomotos.

Îndată după asta îl bătu pe umăr pe preotul rămas năucit și începu să se dezbrace de odăjdii în fața sa. Întîi își scoase potcapul și-l aruncă pe pardoseala de piatră, apoi își trase stiharul și, în sfîrșit, își smulse de la piept crucea uriașă de argint, o izbi cu o bubuitură de podea și izbucni într-un rîs drăcesc.

— Piei, satană ! doar atît a putut șopti părintele Ioram înspăimîntat și a scuipat.

— Îndată ! îi promise Ardjevanidze și, în vreme ce preotul își făcea cruce cu mîna care-i devenise deodată grea, începu să arunce anatema pe toată lumea creștinească : Fir-ați blestemați să fiți voi — și tu, popă, și tatăl tău, și copiii tăi, și sfîntul tău duh și biserica asta putredă a ta ! Nu-mi pasă nici de voi și nici de împuțitul meu suflet ! Luați-l, sta-v-ar în gît ! diaconul trase adînc aer în piept și slobozi un șuierat horcăit. Chilia se umplu de duhoarea grețoasă a alcoolului. Luți-l tot, să văd și eu la ce-o să vă folosească !... Eu plec, vă dăruiesc aceste veșminte de cioară ! scuipă el pe potcap și stihar, apoi le dădu un picior de zburară toate prin aer. Iar crucea asta de-un pud atîrnați-o de gît și aleargă la rîul Kura,

poate izbutești să numeri cîte pietre sînt pe fundul lui !

— Vino-ți în fire, nătărăule ! Nu-l mînia pe Dumnezeu ! O să audă cel preaînalt cum îl hulești și-o să-ți sece limba, nenorocitule ! încercă părintele Ioram să-l potolească pe diaconul turbat.

— Douăzeci de ani nu m-a auzit, și acum, dintr-o dată, o să mă audă ? E surd dumnezeul tău, părinte, surd ! Șade acolo, undeva pe nori și se umflă în pene ! Să se coboare mai bine pe pămînt, să se ducă la clinica Hecinașvili, poate l-ar lecui pe bătrîn !... Și pentru tine, părinte, iată sfatul meu cel bun : dă-ți jos halatul ăsta, prea lung și prea larg, și mai gîndește-te și la trup ! El e mai important decît sufletul !... Iar eu plec de la voi ! Nu sînt dator aici nimănui nimic ! Vă trebuie sufletul meu ? Poftim, desfătați-vă cu el ! Și Ardjevanidze suflă din nou cu zgomot. Iar trupul mi-l iau cu mine !... Salutare — Arrividerci !...

Diaconul flutură din mînă spre preot, trimițîndu-i o bezea, scoase către toate icoanele, pe rînd, limba umflată de piper și rachiu, apoi își înfundă mîinile în buzunare și părăsi chilia părintelui Ioram, îngînînd un cîntecel vesel.

Pe părintele Ioram l-au găsit zăcînd în nesimțire în chilia sa. Dar infarctul încă nu se produsese. Inima viguroasă a preotului rezistase șocului puternic.

Infarctul l-a doborît un an mai tîrziu, în ajunul sărbătorii Sfintei Marii, cînd, deschizînd seiful și luînd în mîini perna de atlaz, în locul

renumitei cruci văzu așezată pe ea o ridiche roșie, dolofană. Părintele Ioram mai apucă doar să-și spună că, pentru a-i întări credința, Sfînta Maria ar fi putut săvîrși o minune mai neînsemnată și chiar atunci se prăbuși ca secerat. Acesta era un infarct veritabil.

După acest prim infarct al părintelui Ioram, a urmat, cum era și firesc, arestarea lui Ardjevanidze. Dar acțiunea n-a ajuns pînă la tribunal. S-a stins chiar de la prima confruntare dintre victimă și bănuit. La o săptămînă după ieșirea din spital a părintelui Ioram, judecătorul de instrucție îl aduse la locuința acestuia pe Ardjevanidze. Expediindu-l din cameră pe milițianul care-i însoțise, judecătorul îl așeză pe fostul diacon lîngă patul bolnavului, luă loc și el la masă și procedă la întocmirea procesului-verbal.

— Cetățene Kandelaki, vrei să-l întrebi ceva pe bănuitul Ardjevanidze ? puse el cea dintîi întrebare.

Bărbia părintelui Ioram tremură, ochii i se umplură de lacrimi.

— Spune, recunoaște, suflet necurat ce ești, neam de satană, cui i-ai vîndut sfînta cruce ? i se adresă el lui Ardjevanidze.

— Stimate judecător de instrucție, vorbele pe care le-a rostit acuma în limba noastră, bisericească, sună în limba voastră mai rău decît niște înjurături de mamă ! De aceea, te rog, să califici purtarea acestui... acestui slujitor al

cultului ca orice ieşire obişnuită de huliganism! spuse Ardjevanidze pe tonul unui om jignit în cele mai curate sentimente.

Judecătorul nu luă în seamă pretenția lui Ardjevanidze şi-l întrebă la rîndul său :

— Spune, Ardjevanidze, dumneata ai furat crucea ?

— Dumnezeu mi-e martor, nu! exclamă acesta, înălțîndu-şi mîinile spre cer.

— Să nu-ndrăzneşti, să nu-ndrăzneşti să săvîrşeşti un sacrilegiu ! se frămîntă în pat preotul.

Ardjevanidze continuă :

— Întreabă-l, stimate judecător de instrucție, pe acest clevetitor, cîtă vreme a trecut de la plecarea mea pînă la dispariția crucii ?

Judecătorul se adresă preotului :

— Cînd ai descoperit dispariția ?

— Aproximativ după un an!... Că eu scoteam crucea din seif doar la ziua Maicii Domnului... Dar asta n-are importanță ! Putea fura crucea şi înainte de acea zi !

— Şi acum, întreabă-l unde păstrează el cheia de la seif ?

Judecătorul repetă întrebarea.

— Uite aici ! părintele Ioram îşi pipăi lănțişorul atîrnat la gît.

— Judecătorul de instrucție scrise : „Cheia se afla în permanență agățată la gîtul victimei". Şi puse o nouă întrebare :

— Dar în ce stare ai găsit seiful ? Era închis sau spart ?

— Închis...

— Dumneata personal l-ai deschis ?

— Eu...

— Ia-i încredințat vreodată cheia lui Ardjevanidze ?

— Niciodată ! răspunse părintele Ioram şi înțelese că totul s-a terminat.

— Gîndeşte-te bine, părinte, la cele ce spui... Poate că te simți rău ? În cazul ăsta vom amîna discuția noastră. Judecătorului i se făcuse milă de preot.

— În nici un caz ! sări în sus Ardjevanidze.

— Spune-mi, părinte, continuă judecătorul. Nu te-ai despărțit niciodată de cheie ?

Părintele Ioram clătină doar din cap, căci nici la baie nu scotea lănțişorul cu cheia.

— Nu se putea ca cineva să fure cheia ca să-şi facă dublură ?

Părintele Ioram nu excludea o astfel de posibilitate. Dar nu era convins de asta şi de aceea preferă să nu răspundă la întrebare. El se strădui pentru ultima oară să apeleze la conştiința lui Ardjevanidze :

— Recunoaşte, iudo, dacă a mai rămas în tine măcar un strop de cinste şi omenie, cui şi cu cît ai vîndut crucea ?!

— Iudă e cel ce-mi vorbeşte ! se răsti fostul diacon.

— Cu ce bani ți-ai construit casă în Gldani ? Eu n-am putut înlocui două țigle la acoperişul bisericii, iar tu...

— Casa îi aparține socrului meu. Iar cît privește biserica, mă și mir cum de-a rămas întreagă în mîinile unui bandit ca tine!

Judecătorul se răsti la Ardjevanidze:

— Încă o ieșire de asta și... nu găsi ce-ar mai fi putut face unui om deja arestat ca suspect de furt și de aceea se mulțumi să-l amenințe cu degetul.

— Dar nu dumneata ai verificat personal actele privind casa asta? întrebă Ardjevanidze. Judecătorul încuviință din cap. Atunci de ce mă amenințí? În loc să aperi interesele unui om cinstit, dumneata iei sub ocrotire un slujitor al cultului?!

Judecătorul se zăpăci.

— Dar mașina? interveni părintele Ioram.

— Cetățene Kandelaki, i se adresă judecătorul de instrucție. Ancheta penală a studiat detaliat toate problemele referitoare la caz. Așa că intră în fondul chestiunii!

— Dar asta nu se referă la chestiune? se întristă preotul.

— Ancheta penală se referă la dispariția crucii, mașina nu are nici o legătură cu asta, cu atît mai mult, cu cît aparține cumnatului cetățeanului Ardjevanidze.

— Nu mai am nici o întrebare! oftă părintele Ioram și începu să destupe flaconul cu validol.

— Dumneata ai de pus întrebări? i se adresă judecătorul lui Ardjevanidze.

— Întrebări? Ardjevanidze se ridică în picioare. Eu, ca un cetățean care de bunăvoie am rupt-o cu religia și în calitate de membru al prezidiului societății ateiste, a cărui fotografie se află expusă pe panoul de onoare din clădirea societății noastre, cer în mod categoric și oficial în primul rînd, pentru calomnie dușmănoasă, acest obscurantist să fie neîntîrziat tras la răspundere în mod sever și pedepsit exemplar. În al doilea rînd, eu, ca victimă a samavolniciei și calomniei, să fiu pus în libertate neîntîrziat. Și în al treilea rînd, despăgubirea ce mi se cuvine, pentru prejudiciul adus mie în perioada în care am fost forțat să nu lucrez, să fie trecută pe seama nelegiuitului Kandelaki! Asta-i tot ce aveam de spus! Ardjevanidze își șterse scuipatul ce i se adunase pe buze și se așeză.

— Pune-i întrebări cetățeanului Kandelaki cu privire la fondul chestiunii, dacă ai astfel de întrebări!

— Mă rog! Ardjevanidze se ridică din nou. Vreau să-l întreb pe acest antichrist și om dubios unde a ascuns proprietatea poporului gruzin, relicva unicat, crucea prințesei Guranduht?

Judecătorul îl privi mirat pe preot.

Și dintr-o dată, în memoria părintelui Ioram apăru un tablou din îndepărtata sa tinerețe...

...Era în tramvaiul zece, mergînd spre stadion. La „Piața dezertorilor“ cineva îi băgase mîna în buzunar. Ioram îl înhăță de mînă pe

hoţ, dar nu apucă să scoată nici o vorbă, că hoţul îi arse o palmă răsunătoare şi strigă cît îl ţinea gura :

— Nu ţi-e ruşine, flăcăule ?! Dacă se uită cineva la tine zice că eşti un tînăr cu carte, şi după cîte se pare dintr-o familie bună ! Iar tu-mi bagi mîna în buzunar ?! Ruşine !...

Tot vagonul se năpusti asupra lui Ioram cu mustrări şi ameninţări. Şi lui nu-i mai rămăsese altceva de făcut decît să sară din mers de pe scară.

— Ai de spus ceva, părinte ? îl întrebă judecătorul.

Părintele Ioram se dădu jos din pat şi, aşa desculţ, numai în cămaşă, alergă şchiopătînd în cealaltă odaie. Aici, desprinse din perete pumnalul uriaş al bunicului său, îşi făcu cruce, îl scoase din teacă şi, ridicîndu-l cu amîndouă mîinile deasupra capului, se năpusti ca un ieşit din minţi în camera în care se aflau judecătorul şi Ardjevanidze.

— Piei, satană ! strigă preotul.

Fostul diacon apucă să se dea la o parte, lama spintecă şuierînd aerul şi despică în două spătarul scaunului.

Părintele Ioram aruncă pumnalul.

— Plecaţi ! zise el cu o voce sinistră, căzu jos şi izbucni în hohote puternice de plîns.

...Judecătorul de instrucţie şi bănuitul îl părăsiră în grabă pe parohul bisericii Sfînta Treime din Ortaciali...

Al doilea infarct, în urma căruia părintele Ioram zăcea acum alături de Baciana, l-a avut cu două luni în urmă, în casa unei persoane sus-puse, unde fusese invitat pentru înmormîntarea socrului răposat al acestuia.

Preotul nu apucă să ajungă lîngă sicriu — atacul surveni cînd păşi pragul casei şi zări pe pieptul dezgolit al gazdei, crucea lui Guranduht, sora regelui Wahtang Gorgasal !

Venindu-şi în simţiri, în ambulanţa „Salvării", părintele văzu, în locul crucii care-l doborîse, o enormă cruce roşie pe o geantă medicală, albă, şi tot drumul pînă la spital, în locul miresmei atît de dragi, atît de cunoscute, a tămîiei, îl năpădi mirosul de amoniac şi camfor, care-i provoca greaţă...

Sensibilizat de amara experienţă a primului infarct, de astă dată n-a suflat o vorbă despre motivul şocului. Nu mai avea încredere în justiţie, hotărînd să se încredinţeze voii celui preaînalt. El credea că mai devreme sau mai tîrziu pedeapsa domnului avea să-l ajungă pe vinovat.

Un singur gînd îl apăsa şi-l tortura pe părintele Ioram : de ce anume pe el şi nu pe un altul îl alesese Dumnezeu pentru a-l supune încercărilor ? De ce tocmai el şi nu altul avea parte de chinuri şi suferinţe atît de grele ?

Părintele Ioram nu găsea răspunsuri la aceste întrebări care-l exasperau...

Baciana îl observa intrigat pe părintele Ioram. După vizita acelui ciudat musafir, preotul

se schimbase, devenise de nerecunoscut, aproape că încetă să mai vorbească. Era doar apatie, melancolie sau teamă, de asta nu-şi putea da seama nu numai Baciana, dar nici însuşi părintele Ioram. Şi totuşi minunea, bineînţeles, se produse : preotul uită definitiv şi adresa acelei case şi numele de familie al gazdelor, de parcă vizitatorul fără chip îi răzuise cu un cuţit colţişorul din memorie în care se păstrau amintirile despre acea noapte îngrozitoare.

Adevărata istorie a bolii sale, care semăna cu o spovedanie, părintele i-o destăinui lui Baciana cu o săptămînă înainte de ieşirea din spital. Însă oricîtă silinţă şi-a dat Baciana, oricît l-a rugat, oricît de mult a căutat să-l înduplece să-i spună numele celui la care se afla crucea, n-a putut să-l facă pe preot să cedeze : părintele Ioram refuză categoric să dea un răspuns...

În Tbilisi bîntuia o epidemie de gripă. Spitalul intră în carantină. Din dispoziţia profesorului fu oprită vizitarea bolnavilor, chiar de către rudele apropiate, fără a mai vorbi de vizitatorii întîmplători. Pe coridoare, aidoma unor fantome, circulau lucrătorii spitalului, cu măşti de tifon pe faţă. Profesorul trecea zilnic de trei ori prin toate saloanele. Spitalul amintea o cetate asediată în care nu putea să se furişeze nici măcar o pisică. De aceea mirarea lui Baciana a fost nemărginită cînd, într-o dimineaţă, uşa salonului s-a dat de perete şi în prag a apărut, zîmbind larg, prietenul lui din copilărie Vahtang Ambokadze.

— Vaho ! se ridică puţin în pat Baciana.

— Preşedintelui prostănacilor, iubitului Bacio, salutare !

Ambokadze puse pe masă un pachet impunător, se apropie de patul lui Baciana, îl îmbrăţişă cu mîinile lui uriaşe, apoi îl culcă la loc cu băgare de seamă.

— Stai întins şi nu te mişca ! Profesorul mi-a spus că n-ai voie să te mişti ! Bună ziua ! se întoarse el spre Ioram.

— Bună ziua ! îi răspunse preotul.

— Cum te-ai furişat aici ? Lui Baciana nu-i venea să-şi creadă ochilor.

— Ei, asta-i ! Unii oameni se strecoară chiar şi în seifuri ! Mare scofală să nimereşti în salon la tine ! surîse Ambokadze.

— De unde-ai răsărit ? întrebă Baciana.

Ambokadze îi aruncă o privire părintelui Ioram.

— Da, faceţi cunoştinţă, îşi dădu brusc seama Baciana, dînsul este prietenul meu din copilărie, Wahtang Ambokadze, iar el este colegul meu de salon, parohul bisericii Sfînta Treime din Ortaciali, părintele Ioram Kandelaki.

— Oho, va să zică, fac infarct şi popii ? Că doar pe dînşii îi ocroteşte însuşi Domnul Dumnezeu ! Ambokadze zîmbi larg şi strînse cu putere mîna părintelui Ioram.

— Ei, ia loc, vorbește! Ce vînt te-a adus aici? Cum de ți-ai amintit de mine?

Ambokadze își trase un scaun la căpătîiul lui Baciana, se așeză, îl privi clătinînd din cap preț de un minut, apoi răspunse:

— Păi uite cum... Am venit în oraș. M-am întîlnit cu băieții. Mi-au spus: „Bacio se pregătește să dea în primire..."

— Ce? nu înțelese Baciana.

— Că te-ai hotărît, chipurile, să mori. „Cum adică, să moară?" îi întreb. „Păi, uite, mi-au răspuns, a făcut un ditamai infarctul, și-a pus mîinile pe piept și moare!" „Nu se poate! am zis eu. Asta-i un mare ticălos, spune numai minciuni, se preface! N-o să-ndrăznească să moară fără să-și ia rămas bun de la mine!" Și uite-așa am venit la tine. Malhaz m-a condus, acum stă proțăpit în stradă.

— Dar cum de te-au lăsat să intri?

— Păi, am intrat direct la profesor. „Stimate profesore, am zis, dă-mi voie să intru la Ramișvili, de cincisprezece ani nu l-am văzut!" „Dar cine ești dumneata?" m-a întrebat profesorul. „Nimeni, zic, pur și simplu un om!" „Ei, dacă ești pur și simplu un om, intră la el, îți dau voie!" Bravo lui! În viața mea n-am întîlnit un profesor atît de cumsecade!

— Minți. Ce i-ai mai trăncănit?

— Ei, asta-i! I-am spus că sînt un biet orfan...

— Mare șmecher ești! pufni în rîs Baciana.

— Recunosc... Ei, ia spune-mi, cum te simți? Ce-ți face inima?

— Păi, s-ar părea că m-am aburcat deasupra abisului...

— Înseamnă că amîndoi v-ați aburcat deasupra abisului... Ascultă, profesorul mi-a dat termen numai trei minute... Uite, aici sînt medicamente... Ambokadze luă pachetul de pe masă.

— Stai, ce fel de medicamente?... îl întrerupse Baciana. Îți mai dau încă trei minute din fondul meu. Spune-mi pe unde-ai umblat, cu ce te-ai ocupat, dacă ai venit pentru mai multă vreme, ce ai de gînd să faci? N-ai cumva nevoie de ajutorul meu?

— N-am nevoie de nimic în afară de sănătatea și bunăstarea ta! Nu există om pe lume care să-l poată ajuta pe Vahtang Ambokadze...

— Bine, în regulă, șezi puțin, lasă-mă să te privesc!...

— Poftim, privește-mă, dragul meu, dar dacă vine profesorul, tu ai să te descurci cu el! îl avertiză Ambokadze pe Baciana.

— În regulă! încuviință acesta.

— Așadar, uite... Ții minte treaba aia... Ambokadze se uită din nou cu coada ochiului spre părintele Ioram.

— Spune, spune, e de-ai noștri! zîmbi Baciana.

— Da... Va să zică, ții minte treaba aia, cînd am făcut un tunel pe colina Lotki [1]...

[1] O zonă din Tbilisi.

— Baciana dădu din cap a încuviinţare.

— Unde-i asta ? întrebă mirat părintele Ioram. Crescuse în Tbilisi, dar niciodată nu auzise nimic despre vreun tunel.

— Din biserica dumneavoastră nu se vede, părinte ! îl lămuri Ambokadze şi continuă : Pentru lucrarea asta se cuvenea un premiu între şase şi douăsprezece mii. Întrucît eram doi, eu şi Badjadjgana, ne-au dat cîte şase fiecăruia şi foi de drum pentru Arhanghelsk pe deasupra... Patru ani am stat acolo. După cum ştii, nu pot trăi fără să fac ceva. Am tăiat copacii din jumătate de taiga, am fost sprijin de nădejde pentru industria lemnului ! Apoi am luat parte la un maraton. Eram zece alergători. De la Arhanghelsk pînă la Karaganda...

— Pe jos ? se miră părintele Ioram.

— Cînd pe jos, cînd cu trenul...

— Oricum, bravo vouă ! îl lăudă preotul.

— Ne-am întors în vagoane de pe vremea lui Stolîpin. La finiş am ajuns numai trei. Pentru asta am mai căpătat cîte două miare ca premiu. Şase plus două — opt... Apoi m-am mutat la Moscova. M-au invitat acolo nişte prieteni ca pe un renumit specialist în lucrări de tuneluri, pentru o comandă importantă. Am săpat un tunel excelent, dar s-a năruit chiar în final... Au murit trei. Am rămas în viaţă numai eu şi de aceea întregul premiu — şapte mii — mi-a revenit mie. Şi o foaie de drum pînă la Sverdlovsk... Şapte plus vechile opt — cincisprezece. Exact ?

— Exact ! consimţi Baciana.

— Acum sînt la Tbilisi. De trei zile. Deocamdată n-am de lucru, dar mi s-a spus că voi găsi aici din belşug... Iar eu, ştii, mă întreb... Ce-ar fi să mă pensionez ? Să scuip pe toate, să mă odihnesc... Hm ? Am obosit, frăţioare, am obosit... Ambokadze oftă din adînc.

— Nu cred c-ai fi putut născoci ceva mai bun ! se bucură Baciana. Bineînţeles, ieşi la pensie ! Hotărăşte-te ! Iar eu fac ce-o să vrei tu ! Şi-n mormînt mă culc, numai hotărăşte-te ! Te rog ! N-ai locuinţă ? Stai la mine ! Vaho, dragul meu, dă-mi cuvîntul tău c-o să te pensionezi ! glasul lui Baciana tremură.

— Vai de mine, Baciana Akakievici, ce rost are să iasă la pensie ? N-am văzut om mai sănătos ca el ! exclamă părintele Ioram.

— Am o meserie tare grea, părinte ! zîmbi amar Ambokadze. Treizeci din cei patruzeci şi cinci de ani ai mei i-am petrecut în încăperi închise sau sub pămînt...

— Bineînţeles, acceptă preotul, nu-i o meserie uşoară să construieşti tuneluri, dar e nobilă !

— Ştiţi, mi-aş schimba cu plăcere profesia cu cea a dumneavoastră ! surîse Ambokadze.

— Vaho, pentru a doua oară spui asta, îi aminti Baciana.

— Şi acum, gata ! Am obosit ! Şi mi-a venit poftă să mor în Tbilisi, oraşul meu natal ! Îţi aduci aminte ?

Te salut, Tbilisi natal, orașul meu drag !
Fiul tău hoinar a pășit al tău prag !

— Bagă de seamă, Vahtang, ți-ai dat cuvîntul !

— Da, Bacio, mi-am dat cuvîntul ! Ambokadze se ridică. Ah, medicamentele ! Desfăcu pachetul și răsturnă pe patul lui Baciana o grămadă întreagă de fiole, tablete și prafuri. Uite, ăsta-i ateroid, ăsta — intensin, ăsta — panangin, uite — cordaron, peritrat, persantin, uite — eraldin, ăsta — normalizator pentru puls, apoi sustak, iar ăsta-i un medicament pentru nebuni — valium !

— Vaho, tu ți-ai ieșit din minți ! De unde ai asemenea medicamente ? se miră Baciana.

— Auzi, părinte ? De asta am avut parte toată viața ! Toți nu fac altceva decît să-mi pună această întrebare prostească — de unde și iar de unde ! Naiba știe de unde ! Ia-le și cu asta basta !

— Da, dar medicamentele astea costă scump... Foarte scump ! spuse Baciana și începu să sorteze prafurile și fiolele gînditor.

— La asta n-are decît să se gîndească acela care a plătit pentru ele, ce te privește pe tine ? încercă Ambokadze să iasă din încurcătură printr-o glumă. Și dumneata ai avut infarct ? îl întrebă el pe preot.

— Infarct și toate celelalte boli care există pe lumea asta ! oftă părintele Ioram.

— În cazul ăsta, odată ce stați în același salon și mîncați pîine, cum s-ar spune, din același taler, stimatului părinte îi aparține jumătate din bunurile acestea. Legea-i lege !... Ei, eu am plecat, mi-a expirat timpul ! Iar de gripa de care-mi spuneai, nu-mi pasă ! Ambokadze îl îmbrățișă pe Baciana, îl strînse la piept cu putere. Rămîi cu bine, părinte ! i se adresă el părintelui Ioram și se îndreptă grăbit spre ieșire. La ușă se întoarse și-l privi țintă pe Baciana cu ochii săi uimitor de frumoși și triști. Bagă de seamă, Bacio, să nu-ți trăsnească prin cap să mori !

Ambokadze izbucni în hohote puternice de rîs și trînti ușa.

— Cine-i acest virtuos samaritean, stimate Baciana ? Nici n-am avut timp să-i mulțumesc măcar ! întrebă părintele Ioram.

— Un hoț, părinte ! Hoț de meserie ! răspunse Baciana și-și înghiți lacrimile care-l năpădeau.

19

BACIANA OPRI mașina la marginea drumului.

Dealurile și cîmpiile de la Samadlo [1] zăceau sub un strat gros de zăpadă. De jur împrejur

[1] Localitate în împrejurimile orașului Tbilisi.

nu se zărea nici țipenie. Într-un sat îndepărtat se ridicau deasupra caselor norișori albi de fum. Se înălțau către cerul albastru, senin, desenînd forme complicate. Copacii dezgoliți ce se zăreau ici-colo în cîmp păreau, cu crengile lor uscate, niște îndrăgostiți istoviți de dor ce-și întindeau unii spre ceilalți brațele.

Baciana coborî din mașină și începu să controleze cauciucurile. Maria, lăsîndu-și șuba, coborî și ea și, fără un cuvînt, porni să alerge pe cîmpul înzăpezit.

— Încotro ?! îi strigă Baciana.

Maria nu-i răspunse. Alerga înotînd prin zăpada pînă la genunchi. În cizmulițele înalte, roșii, cu șalul bogat înflorat pe umeri, părea o floare uriașă. Baciana privea cu un simțămînt de bucurie și mîndrie această floare vie care aluneca pe zăpadă, pentru că știa că îi aparține lui, numai lui și nimănui altcuiva.

— Baciana, vino încoace ! îl chemă ea.

Baciana își dezbrăcă scurta de blană, o aruncă în mașină și porni pe urmele femeii. Apropiindu-se de Maria, o cuprinse, o ridică în brațe, făcu o piruetă, apoi se prăbușiră amîndoi, îngropîndu-se în zăpadă. Înfierbîntați, cu urechile și ochii plini de nea, ei se rostogoliră multă vreme, rîzînd, prin troian. În sfîrșit, ajunși la capătul puterilor, se răsturnară cu fața în sus și se potoliră. Maria stătea culcată cu brațele larg desfăcute. Părul ei, negru ca pana corbului, se resfirase pe zăpadă.

Baciana cercetă încîntat chipul minunat al Mariei, apoi, nemaiputîndu-se stăpîni, strînse în palme urechile ei mici, înghețate, semănînd cu niște scoici și-și lipi gura de buzele ei fierbinți. Acum respirau într-o singură răsuflare, trăiau într-o singură viață, ascultau cu atenție bătăile puternice ale inimilor lor înnebunite...

...Apoi pe pămînt cobori soarele. El se plimbă pe cîmpia Samadlo, îi acoperi cu o cuvertură albă, călduroasă, se culcă puțin la căpătîiul lor, pînă cînd cel mai dulce somn le închise pleoapele, apoi se întoarse pe bolta transparentă și lucioasă a cerului.

...Baciana sări în sus, cercetă speriat cu privirea cîmpul înzăpezit, scînteind sub razele astrului. Erau singuri — Maria, el și soarele.

Baciana se repezi în goană la mașină, luă șuba, se întoarse alergînd la Maria, o înveli bine și, luînd-o în brațe, o aduse la mașină.

După un minut coborau pe drumul pustiu înspre Tbilisi. Baciana își aminti versurile rostite de Maria în curtea bisericii Șavnabada :

Soare, ridică-te,
Nu te ascunde după munte !
Vezi că fata cea frumoasă în sloi se preface,
Mîngîi-o, din căldura ta dă-i....

Mîngîi-o și spune-i
Că tu te sfîrșești de dragostea ei,
Altfel cu altul la drum va porni,
Că doar e femeie....

Maria ședea pe bancheta din spate și plîngea... Dar nu era plînsul unei femei umilite, jignite... Era ceva cu totul nou — despărțirea pentru totdeauna de un trecut inaccesibil lui Baciana. El bănuia, intuia asta și de aceea nu încerca s-o potolească din plînsul ei.

Un băiețel și o fetiță, cu ghiozdanele în spate, care se întorceau de la internatul din Kodjori, se opriră uluiți de priveliștea neobișnuită.

— Ia te uită, Natia! exclamă băiețelul. Pe cîmpia Samadlo zăpada arde cu flăcări albastre și străvezii.

Prinsă de mînerul ușii, Baciana descoperi o scrisoare. Intuiția de redactor îi spuse că scrisoarea era anonimă. O băgă în buzunar, deschise ușa, intră în cameră, se așeză la birou și abia după aceea deschise plicul.

Scrisoarea se dovedi a fi, într-adevăr, anonimă și pe deasupra ilustrată cu fotografii pornografice.

Prin mîinile lui Baciana trecuseră sute de scrisori anonime. Dar aceasta pe care o citea acum întrecea în nerușinare și vulgaritate tot ceea ce avusese vreodată prilejul să întîlnească în astfel de misive.

„Stimate Baciana Akakievici!

Te felicit cu prilejul apariției la ușa dumitale a felinarului roșu. O desfrînată bine cunoscută a găsit în persoana dumitale încă o vacă încornorată, bună de muls. (Vai, nu se poate spune despre dumneata că ești un buhai!) Și atunci, e cazul să se mire cineva că femeia asta te alimentează atît de darnic cu „dragostea“ ei?! Dragostea este pentru ea acel nutreț combinat cu care sînt hrănite vacile la fermele zootehnice cu scopul de a obține de la ele mai mult lapte. O să sece „laptele“ acesta, stimate Baciana Akakievici, și atunci va fi prea tîrziu să dai jos felinarul roșu, care îți împodobește casa și la lumina căruia, în clipa de față, citești această scrisoare anonimă, dar, cu toate acestea, dictată de cea mai sinceră milă față de dumneata. Ai grijă de prestigiul dumitale!“...

Baciana dădu deoparte scrisoarea și își șterse transpirația rece de pe frunte. Tot timpul cît citise îi răsunase în urechi un glas cunoscut, foarte cunoscut. Părea că anonima fusese scrisă de o mînă de femeie. Și totuși Baciana simțea cum un glas răgușit de bărbat îi înfigea în suflet, ca pe niște cuie bătute cu ciocanul, fiecare cuvînt din această misivă absurdă... Unde, cînd auzise el glasul acesta?... Doamne, ajută-mă să-mi amintesc!... Și așa, fără să-și mai amintească, Baciana începu să cerceteze fotografiile. Niște poze mai dezgustătoare și mai cinice era greu să-și poată imagina cineva! Și pe deasupra... A se îndoi de autenticitatea fotografiilor ar fi însemnat să recunoască genialitatea falsului... Baciana văzu negru înaintea ochilor, tîmplele îi zvîcneau. Și cînd i se păru că totul s-a sfîrșit, din

bezna de nepătruns licări pe neaşteptate o rază de speranţă. Pe una din fotografii o văzu pe... Maria goală. Şi tocmai această poză a fost salvarea lui Baciana şi recunoaşterea neîndoioasă a falsificării. Baciana nu recunoscu trupul Mariei. Femeia din poză, cu chipul Mariei, nu era Maria!

Aruncă fotografiile pe masă... Şi-o aminti pe Maria îngenuncheată în faţa icoanei Maicii Domnului, apoi în minte îi apăru cîmpia Samadlo acoperită de zăpada virgină şi deodată Baciana urî întregul Univers... Pustiit şi distrus, se întinse spre receptorul telefonului, ca să sune pe vreunul din prieteni, să-şi uşureze sufletul. Dar nu-şi aminti nici un număr...

La o săptămînă de la primirea scrisorii anonime Baciana şi Maria stăteau într-un minuscul separeu al unui restaurant din Soganlughi. Pe masă se aflau două sticle de vin, o cratiţă cu cartofi prăjiţi şi un bol cu nuci curăţate — preferinţele culinare ale Mariei.

Baciana tăcea. Maria, care îşi luase rolul de animator al întîlnirii, vorbea fără oprire — despre poezie, istorie, artă, despre delfini, stele, farfurii zburătoare, despre dragoste, nemurire, metempsihoză. Baciana bea. Dacă era de acord cu Maria — făcea un semn de încuviinţare cu capul, dacă nu — tăcea. Privea în tăcere ochii enormi, scînteind ca jarul, ai Mariei, şi bea. Îngîndurarea lui nu rămase neobservată de Maria, dar ea nu-l întreba nimic, ci doar, din cînd în cînd, se întrerupea din

vorbă cu întrebarea: „Mă asculţi, dragul meu ?" Baciana dădea, în semn de încuviinţare, din cap, şi Maria continua. Cu toate acestea, Baciana se gîndea la ale sale — nu la trecutul sau viitorul Mariei, nu la sinceritate şi fidelitate, frumuseţe şi înţelepciune. Pe el îl preocupa, îl chinuia o singură, o unică idee — să-i arate sau să nu-i arate Mariei scrisoarea anonimă, pe care o avea acum asupra lui, în buzunarul dinăuntru al hainei şi care-l frigea ca un fier înroşit...

Maria umplu paharele cu vin şi deodată zise:

— De ce nu mă întrebi despre trecutul meu ?

Baciana tresări.

— Ce-ai spus ? întrebă el pentru a cîştiga timp să-i răspundă.

— Te întreb, oare pe tine nu te interesează trecutul meu ? De trei ani ne iubim şi niciodată nu m-ai întrebat cum am trăit înainte de a te fi cunoscut...

— Nu mă interesează, de aceea nici nu te întreb, răspunse Baciana, întorcîndu-şi privirea.

— Nu-i adevărat... Te interesează foarte, foarte tare, dar tu nu întrebi!

— De ce ?

— Aştepţi pînă cînd o să-ţi povestesc totul eu singură. Oare nu-i aşa ?

Baciana lăsă capul în jos.

— Ţi-e teamă, dragul meu. Şi ai dreptate... Şi mie mi-e teamă... Maria bău o gură de vin, îşi umezi buzele uscate de tulburare. Mie îmi este mai teamă decît ţie... Nu mi-e teamă că te pierd pe tine, ci să-mi amintesc trecutul.

— Maria să nu ne stricăm seara... o rugă Baciana.

— Seara este oricum stricată... Încă de dimineaţă... Spune-mi, dragul meu, ce s-a întîmplat ? Că doar eu văd şi simt totul...

— Nimic, îţi jur !

— Juri cu prea multă uşurinţă ! surîse Maria. Ridică paharul, privi la lumină prin vin, apoi rosti încet : Să bem pentru acela dintre noi care va muri primul !

— Maria, te rog, nu transforma seara asta în parastas... Pînă acum erai într-o dispoziţie excelentă, ce ţi s-a întîmplat ?

— Bea !

Baciana bău. Maria îi turnă din nou.

— Şi acum ascultă-mă... Eu am murit de cinci ori de-a lungul vieţii mele şi tot de atîtea ori am înviat. Prima dată am murit în spaimă şi am înviat în singurătate... A doua oară am murit în singurătate şi am înviat în ipocrizie... A treia oară am murit în ipocrizie şi am înviat în nepăsare... A patra oară am murit în nepăsare şi am înviat în ură... A cincea oară am murit în ură şi am înviat în dragoste... Acum trăiesc într-o dragoste covîrşitoare, atotcuprinzătoare şi ştiu că voi muri în dragoste.

Asta va fi cea din urmă moarte a mea... După această moarte nu voi mai învia niciodată... O să dispar, o să mă destram într-o dragoste veşnică... Şi de aceea mi-e indiferent cînd o să mor... Nu mi-e teamă de moarte... Beau pentru a şasea şi cea din urmă moarte a mea !

Baciana o privea pe femeia asta uimitoare şi nu ştia ce să-i răspundă. I se părea că odaia fusese despărţită în două : Maria a rămas într-o parte, el în cealaltă. Partea Mariei era plină de aer, de căldură, de viaţă şi dragoste, pe cînd el se pomenise într-o singurătate cumplită, înspăimîntătoare, plutind în vid. Şi ca să nu se sufoce, se ridică repede, înconjură masa, se aşeză alături de Maria, o îmbrăţişă pe după umeri, îşi lipi capul de sînul ei, ca şi cum l-ar fi rezemat de arborele veşnic al vieţii... Maria sărută părul lui Baciana şi întrebă foarte liniştită :

— Spune-mi ce te chinuie ?

Baciana scoase din buzunarul dinăuntru al hainei plicul cu anonima şi fotografiile obscene şi, cu mîini tremurătoare, îl puse în faţa Mariei. Ea privi îndelung plicul, apoi îl deschise. Cercetă întîi, cu atenţie, pozele, după aceea citi scrisoarea.

Baciana care nu-şi lua ochii de pe chipul femeii, nu observă nici o tresărire, cît de mică. Şi cînd Maria, terminînd de citit, îşi ridică asupra lui ochii ei enormi, Baciana înţelese ce greşeală fatală comisese. În ochii Mariei, în locul revoltei, dezgustului sau al urii, desluşi

doar o profundă milă pentru două ființe de nimic — pentru autorul scrisorii și pentru el însuși...

Maria se ridică.

— Pe femeie o poate corupe singurătatea, dragul meu ! Și pe bărbat de asemeni. Așa că străduiește-te să nu rămîi niciodată în singurătate...

Baciana a stat la restaurant un ceas, două, aproape trei, dar Maria nu s-a întors. Mîndria acestei femei neobișnuite a întrecut așteptările lui.

— Dar... însoțitoarea dumneavoastră a plecat de mult... îndrăzni, într-un tîrziu, stînjenit, chelnerul.

— Da, da, știu ! răspunse Baciana buimăcit.

— Vă rog să mă scuzați, dar... Restaurantul se închide... Și dacă dumneavoastră...

— Da, desigur, iertați-mă... Cît vă datorez ?

Baciana plăti fără să privească nota prezentată. Chelnerul plecă.

Baciana rupse în bucățele mici scrisoarea și fotografiile, aruncă totul în scrumieră și aprinse bricheta. Întîi luară foc crîmpeiele fotografiilor. Preț de un minut a urmărit cum se umflau, se topeau și dispăreau, transformîndu-se în cenușă, chipurile omenești. Scrumiera i se părea un iad în miniatură. Și cînd flăcările cuprinseră scrisoarea anonimă, Baciana auzi din nou un glas cunoscut. Înlemni ! Scrisoarea vorbea cu glasul lui Sandro Maglaperidze.

20

PĂRINTELUI IORAM îi făcură ieșirea din spital luni, însă el refuză categoric să plece pînă marți.

Noaptea aceea i-a rămas întipărită în memorie lui Baciana pentru toată viața....

...Către miezul nopții, Ioram se ridică din pat și se furișă în vîrful picioarelor pînă la patul lui.

— Baciana Akakievici ! îl chemă preotul în șoaptă.

Baciana nu se mișcă. Crezînd că doarme, preotul îngenunche.

— Preamărite doamne ! rosti părintele Ioram și-și făcu semnul crucii. Mîntuitorul nostru ! Sfîntă fecioară Maria ! Iată că zace în fața voastră robul lui dumnezeu Baciana Ramișvili și nu are știință că este fiul vostru, sufletul vostru, mila voastră... Nu vă mîniați pe el pentru faptul că lucrarea voastră el o săvîrșește în numele altora. Nu vă mîniați, pentru că el nu are știință că dumnezeul în care crede răzbate din adîncurile voastre și prin voința voastră... Doamne atotputernic, fii ocrotitorul și păzitorul lui și amînă-i ziua sorocită să se înfățișeze înaintea ta, căci cu cît va trăi mai mult pe lumea asta, cu atît mai mult va sădi binele și mila în universul pe care tu l-ai creat... Socot că bunătatea lui este mai puternică decît a mea. Și oare nu este totuna

pentru tine cu al cui nume vor fi întărite pe pămînt pacea, dreptatea, cinstea, binele? Iar dacă prin voia sorții va trebui obijduit numele tău și eternizată lucrarea ta, atunci fie așa... Pentru ce tu, Sfîntă Treime, ai semănat sămînța vieții și l-ai înzestrat cu suflet nemuritor pe om? Doar n-ai făcut-o de dragul ambiției tale, de dragul numelui și slavei tale! Oare tu negi renașterea sufletului și a cugetului seminției lui Adam?...

Mare și puternic este dumnezeul căruia el îi slujește, căci nu este cu putință să creadă în lucrarea căreia i s-a dăruit fără a avea cu sine, pentru asta, voia domnului... Și iată, se află aici, în fața ta, el — Baciana Ramișvili, și eu — colbul tău, un fir de nisip din bunătatea ta fără de margini, care în genunchi te rog, miluiește-l pre el, pre răzvrătitul rob al tău!... Iară de l-ai sortit pre el pieirii, primește în schimb trupul și sufletul meu, că n-am știut a-l nesocoti pe celălalt dumnezeu sălășluit înlăuntrul său și nu l-am îndrumat pe calea credinței tale!...

Părintele Ioram se ridică, făcu de trei ori semnul crucii asupra lui Baciana, apoi își scoase crucea mică de la gît, o puse cu băgare de seamă sub perna lui și merse de se culcă...

Baciana nu putu adormi multă vreme. Cînd se trezi, părintele Ioram nu se mai afla în salon. Plecase îndată ce s-a luminat de zi...

După o săptămînă părăsea și Baciana spitalul. Despărțirea a fost emoționantă. Medicul

curant și sora Jenia au vărsat și cîteva lacrimi, ca și cum le-ar fi părut rău să vadă un om care se făcuse sănătos și pleca acasă.

În ajun Jenia venise în salonul lui Baciana. I-a adus trei garoafe albe și s-a așezat pe un scaun. Crezînd că fata voia să-și ia rămas bun, Baciana aștepta zîmbind. Dar Jenia tăcea.

Baciana s-a ridicat, s-a apropiat de ea și i-a sărutat mîna.

— Jenia dragă, de fapt eu ar fi trebuit să-ți ofer flori; nădăjduiesc însă că, datorită bunătății tale de soră de spital, îl vei ierta pe necioplitul și nerecunoscătorul tău pacient pentru această necuviință.

— Baciana Akakievici! îl întrerupse Jenia. Tot timpul cît ai fost bolnav a venit aici, în fiecare zi, o femeie... O femeie foarte frumoasă... S-a interesat mereu de sănătatea dumitale... Da...

Lui Baciana i se opri respirația.

— Ce femeie, Jenia? întrebă el, deși totul îi devenise clar.

— M-a conjurat să nu spun... Venea în fiecare zi și plîngea, plîngea... Nu bănuiești cine?

— Bănuiesc, Jenia...

— Te iubește tare mult... Mi-a lăsat o scrisoare, m-a rugat să ți-o dau în ziua cînd vei ieși din spital... Poftim...

Baciana luă scrisoarea și, străduindu-se să-și ascundă tulburarea ce-l cuprinsese, începu să aranjeze garoafele din borcan.

— Te iubește foarte mult...

— Îți mulțumesc, Jenia !

— E tare bună și frumoasă...

Ochii conturați cu fard ai Jeniei se umeziră de lacrimi.

— Tu ești tare bună și frumoasă, dragă Jenia ! Baciana sărută din nou mîna sorei.

Jenia ieși repede din salon.

Baciana se întinse pe pat, cu mîini tremurătoare, deschise plicul.

„Dragul meu,

Acum, cînd Dumnezeu, ascultîndu-mi rugăciunile, mi-a dăruit viața ta, nu vreau să-ți cer compătimire și iertare, ci să-mi plîng durerea în fața ta, durere pentru care, deși socoteam neîncăpător chiar și depozitul de nenorociri și nefericiri al întregii omeniri, s-a dovedit suficientă, iată, doar această foaie de hîrtie...

Cu vreo douăzeci de ani în urmă nu exista în oraș o fată mai deșteaptă și mai frumoasă ca mine... Și după cîte se părea, mai fericită... Nu mi se refuza nimic... Părinții mă divinizau, prietenii mă adorau... Niciodată nu admiteam și nu aveam nevoie de însoțitori... Și cînd, într-o zi, cedînd rugăminților, am luat loc în mașina unor „însoțitori“, care obținuseră asta după multe insistențe, atunci... s-a spulberat viața mea, a fost terfelit numele meu... Nu pot descrie ce s-a petrecut după aceea... Povestesc despre asta pentru prima dată, vorbesc în fața lui Dumnezeu și a ta... În pădurea Țivgombori am fost răstignită pe cruce, și tinerețea mea a fost înmormîntată tot acolo...

...Apoi am trăit, am rîs, am dansat... Am trăit așa pînă în prezent. Și deodată m-am oprit. Mi-am adus aminte de Dumnezeu și mi-am făcut semnul crucii. Și iată că acum stau în genunchi în fața ta și te rog : primește jertfa mea, primește inima mea, trecută prin chinurile iadului, care în toți anii aceștia a năzuit către tine... Eu binecuvîntez acest infern, pentru că drumul prin el ducea, după cîte se pare, către tine...

Dacă în clipa aceea medicii i-ar fi făcut cardiograma, Baciana ar fi trebuit să mai rămînă încă multă vreme în spital.

El luă două pastile de seduxen și-și rugă propria inimă să se potolească. Apoi îl învălui din nou o ceață trandafirie și adormi. A fost acesta primul lui somn, din toată perioada bolii, fără vise.

Dimineață, după ce-și luă rămas bun de la toți, Baciana coborî la profesor. Acesta ședea la un birou uriaș și, cu o lupă, cerceta ceva cu atenție. La început, Baciana nu putu înțelege cu ce era ocupat profesorul, dar cînd înțelese încremeni : pe birou, în fața profesorului, se aflau cîteva modele, în diferite culori... de inimi artificiale. Baciana simți o asemenea slăbiciune, încît trebui să se așeze repede pe scaunul aflat lîngă ușă. Profesorul își înălță capul și-l privi mirat. Recunoscîndu-l, dădu la o

parte inimile de material plastic, se ridică și veni către dînsul.

— Sînt foarte, foarte bucuros să te văd, Baciana Akakievici, și încă vizitîndu-mă, cum se spune, pe propriile picioare !...

Și-au strîns unul altuia mîinile.

— Ce-i cu dumneata ? deveni atent profesorul. Ai o mînă ca de gheață.

Baciana nu-și putea desprinde privirea de la modelele aflate pe birou. Profesorul se repezi spre ele, trase un sertar și cu o singură mișcare a mîinii mătură acolo modelele.

— Valeriană, dacă se poate... pronunță cu greutate Baciana.

Profesorul scoase dintr-un dulăpior un flacon, turnă într-un pahar cîteva picături, puse apă și-i dădu paharul lui Baciana.

— Bea asta și, pentru Dumnezeu, nu mai da atenție la fleacuri !

Îi luă pulsul.

— Nimic grav, imediat-va trece totul !

Baciana se liniști pe încetul.

— Ce-a fost asta, profesore ? întrebă el într-un tîrziu.

— Ei, nimic deosebit... Cum te simți ?

— Mulțumesc, a trecut...

— Excelent... Mută-te, te rog, aici, în fotoliu... Să vorbim despre lucruri plăcute.

După o clipă de tăcere, Baciana întrebă :

— Cum adică, profesore, există așa ceva ? Inimă artificială ?

— Consideră că există... Sînt patru ani de cînd un vițel trăiește cu o inimă artificială... Și asta trebuie să te bucure, nicidecum să te întristeze... Trebuie spus că transplantul de inimă adevărată nu a dat rezultatele scontate. Boala dumitale este mai degrabă o îmbolnăvire a vaselor sanguine, decît a inimii propriu-zise, așa că, peste un timp oarecare, cazurile de infarct miocardic și insuficiență coronariană vor putea suporta orice transplant de inimă sănătoasă... Deocamdată inima artificială este mai sigură. Asta a recunoscut-o chiar și Christian Barnard... Dar, despre asta cu altă ocazie ! profesorul dădu din mînă. Ca să fiu sincer, credeam că ai plecat fără să-ți iei rămas bun de la mine și m-am simțit jignit... spuse el rîzînd și-l bătu pe umăr pe Baciana.

— De aceea am și venit la dumneata. În primul rînd, te rog să primești, profesore, profunda mea recunoștință pentru atenția și grija ce mi-ai acordat. Apoi, permite-mi să-mi cer scuze pentru nopțile nedormite, petrecute la patul meu. Și, în sfîrșit, aș vrea să binecuvîntez profesia și mîinile dumitale de aur !... Tare ar fi vrut Baciana să-l îmbrățișeze și să-l sărute pe amîndoi obrajii pe omul acesta simpatic, pe al cărui chip aspru, grav, străluceau, plini de bunătate și inteligență, ochii obosiți, dar se abținu.

— Să-mi fii recunoscător nu ai pentru ce, dar pentru laudă, îți mulțumesc !

— Nu știu cu ce și cum m-aș putea recompensa... Tot ceea ce ai făcut dumneata pentru

mine... nu e cu putință să fie evaluat... de aceea permite-mi, pur și simplu, să te iubesc ca pe un frate, ca pe un om care-mi este drag...

— Mulțumesc ! spuse profesorul stingherit de vorbele lui Baciana. Mulțumesc ! repetă el și, mașinal, trase sertarul biroului, dar amintindu-și de reacția lui Baciana, îl închise imediat, cu zgomot.

Baciana izbucni în hohote puternice de rîs.

— Ei, vezi, te-ai și obișnuit ! exclamă profesorul și rîse și el.

— Și ce-mi rămîne de făcut ? își desfăcu Baciana brațele.

— Dumneata nu vei avea nevoie de ea dacă vei respecta cu strictețe ce o să te rog eu acum ! spuse profesorul și-și puse pe birou mîinile lui uriașe.

— Ascult ! răspunse supus Baciana.

— Gata cu țigările ! Gata cu vinul și votca ! Gata cu mîncarea grasă ! Gata cu veghea de noapte ! Gata cu femeile !

— Și asta mai înseamnă viață ? întrebă Baciana întristat.

— Infarctul miocardic minus tentațiile enumerate, înseamnă viață ! rosti profesorul răspicat cea mai simplă formulă a viitoarei existențe a lui Baciana.

— Și asta pînă cînd ? întrebă Baciana cu o voce de înecat care se agață de un fir de pai.

— Primii doi ani — obligatoriu, următorii doi — de preferat, și încă doi — benevol... Nu vreau să te sperii, Baciana Akakievici, dar tre-

buie să înțelegi, dumneata ai avut un infarct întins, erai pe moarte... Îngrijită cum se cuvine, această inimă te va mai sluji cam tot pe atîta cît te-a slujit și pînă acum. Numai că trebuie menajată, dezmierdată... Inimii îi place să fie dezmierdată...

— Am înțeles, profesore... Iar acum permite-mi să-mi iau rămas bun de la dumneata... Baciana se ridică.

— La revedere, Baciana Akakievici ! Uită pentru totdeauna spitalul nostru și dea Domnul ca niciodată să nu mai trebuiască să mi te adresezi mie ! Ca unui medic, evident ! adăugă profesorul.

— Plec cu sentimentul celei mai profunde satisfacții... Aceste două luni au pentru mine o importanță mai mare decît întreaga mea viață !

— Nu te-am înțeles...

— Măcar o dată în viață omul trebuie să sufere de o boală grea. Asta îi permite să se analizeze în mod realist, cu calm și să-și evalueze întregul drum străbătut... În sensul acesta spitalul s-a dovedit a fi de un ajutor neprețuit pentru mine.

— După părerea mea, drumul vieții dumitale nu are nevoie de reevaluare.

— Chiar crezi, într-adevăr ? zîmbi Baciana.

— Dintr-un anumit punct de vedere, cel puțin, așa pare a fi !

— Cele două luni cît am stat în spitalul acesta au constituit pentru mine o perioadă în care am făcut descoperiri uluitoare !

— Şi ce anume ai descoperit ?

— Legea eternităţii !

— Ce ? !

— Legea eternităţii ! repetă Baciana.

— Hm... hm... În cazul acesta, legea asta trebuie să aibă o anumită formulă, nu-i aşa ?

— Bineînţeles !

— Poate îmi vei destăinui şi mie această formulă ? Te asigur că nu am intenţia să mi-o însuşesc sau să mă număr printre coautori ! glumi profesorul.

— Esenţa acestei legi, Nodar Grigorievici, constă în faptul că... Sufletul omului este de o sută de ori mai apăsător decît trupul său... Este atît de apăsător, încît un singur om nu-l poate duce... Şi de aceea noi, oamenii, atîta timp cît vieţuim, trebuie să ne dăm osteneala de a ne ajuta unul pe altul, să ne dăm osteneala de a ne face nemuritor sufletul unul altuia : dumneata pe al meu, eu pe-al altcuiva, altul — pe un al treilea, şi aşa mai departe, la infinit... Ca moartea unui semen să nu ne condamne pe noi la singurătate în viaţă...

Profesorul asculta mirat, cu atenţie, vorbele lui Baciana.

— Ai descoperit o lege complicată, Baciana Akakievici ! rosti el după o îndelungă tăcere.

— Complicată ! încuviinţă Baciana.

— Şi dumneta nădăjduieşti să o şi pui în practică ?

— În caz contrar, nici n-ar merita, în genere, să trăieşti ; cît despre mine, dacă ne referim la asta, eu aş fi fost mort acum.

Baciana îi întinse profesorului mîna, acesta veni mai aproape şi atunci nu se mai putu abţine, îl îmbrăţişă şi-l strînse la piept pe profesor.

— Da... spuse tulburat profesorul. Dumitale n-o să ţi se potrivească o inimă artificială... N-ai putea trăi cu o inimă artificială...

Şi cînd Baciana simţi pe umerii săi bătaia mîngiietoare a mîinilor profesorului, înţelese că legea eternităţii îşi manifesta acţiunea...

Baciana refuză maşina trimisă după el.

Traversă linia de tramvai de pe strada Clara Zetkin, ieşi în strada 25 Februarie şi o luă pe ea în jos, pînă la bulevardul Plehanov.

În cele două luni cît stătuse în spital se dezobişnuise de zgomotul oraşului şi acum se simţea ameţit. Mergea foarte încet şi cu precauţie. Iar Tbilisi îşi trăia viaţa sa obişnuită — făcea gălăgie, striga, se agita, rîdea şi vuia.

Pe bulevardul Plehanov, din ambele sensuri, aidoma unor rîuri, curgeau două torente de oameni. Şi trecătorii erau purtaţi de aceste torente întocmai buştenilor la plutărit. Ei se ciocneau, se opreau unul pe altul, vorbeau, intrau în dispute, gesticulau, se despărţeau din nou şi se dizolvau în torentul clocotitor.

Baciana traversă bulevardul pe marcaj şi se trezi şi el în acest torent omenesc. De pe bulevard coti pe strada Mardînişvili şi aici îl

înhăță un nou torent al uriașului fluviu uman. Simțea cum inima lui, dezvățată de ritmul străzii, se acomoda treptat la noua condiție. În sfîrșit, inima își găsi ritmul pierdut și începu să înoate în torent la rînd cu ceilalți, cu precauție, însă cu destulă siguranță.

El se opri la coloana de afișaj de lîngă Teatrul Mordjanișvili. A doua zi teatrul deschidea stagiunea cu premiera piesei unui prieten al său *Sfinții în iad*. *Sfinții în iad*, repetă Baciana pentru sine și zîmbi.

Lîngă pod simți oboseala, nu acea oboseală bolnăvicioasă, plină de încordare, ci una plăcută, ușoară. Opri un taxi și se așeză pe bancheta din spate, pe dreapta.

— Unde mergem ? întrebă șoferul, deschizînd aparatul de taxat.

— La Maria, răspunse Baciana.

— La cine ? se întoarse, mirat, șoferul.

— La Maria !...

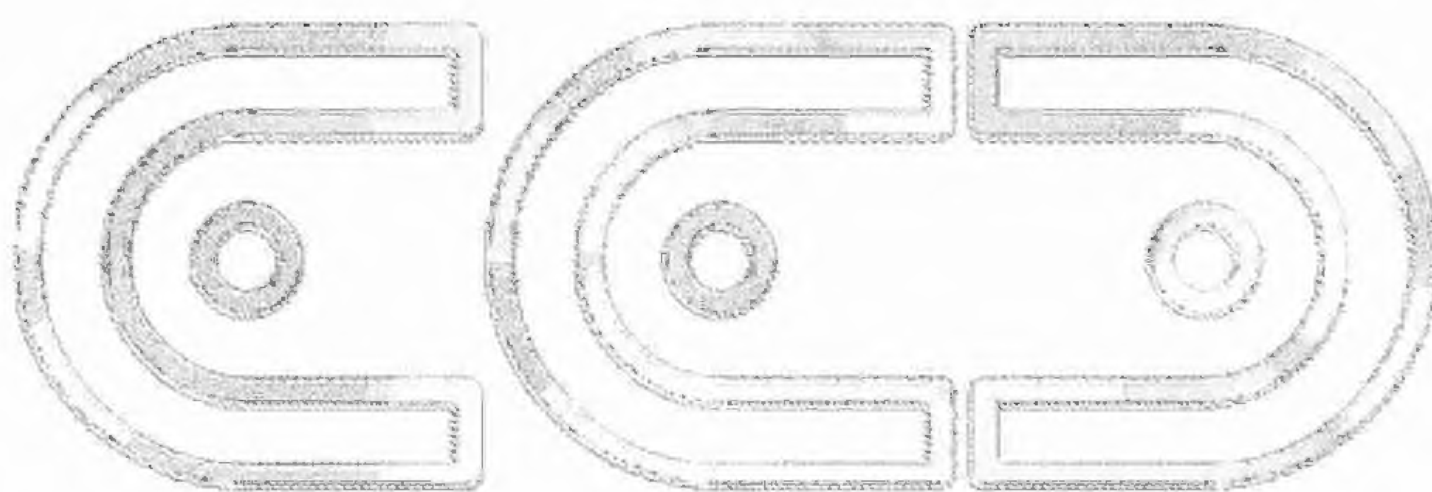
Lector: AUREL BUICIUC
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Bun de tipar 02,06,1982. Coli tipar 9,75.

Tiparul executat sub comanda
nr. 852 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

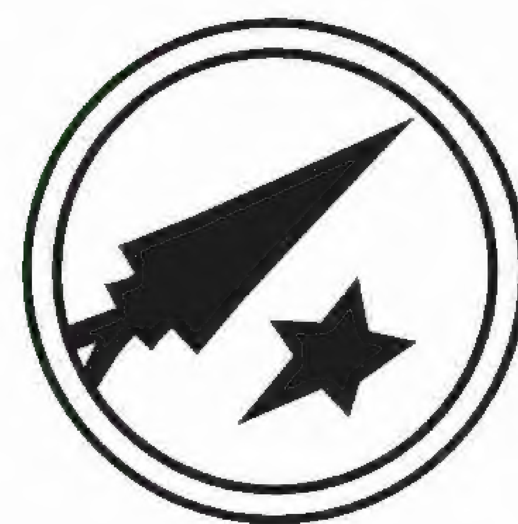
Anonim

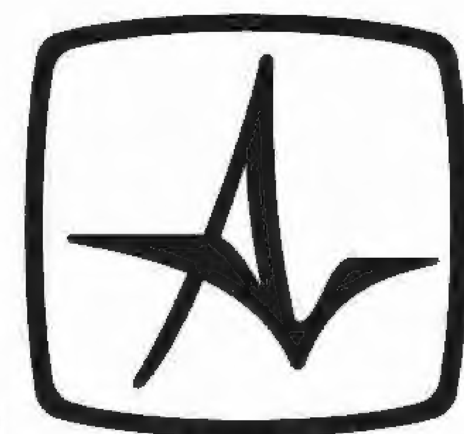
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

